

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
DOKTORSKA ŠKOLA DRUŠTVENO-HUMANISTIČKIH
ZNANOSTI

Poslijediplomski interdisciplinarni sveučilišni studij Kulturologija
Infomacija i komunikacija u kulturi
Informacijske znanosti – knjižničarstvo

Korina Udina

**Utjecaj samovrednovanja kvalitete rada
školskog knjižničara na vrednovanje
knjižničarske profesije**

Doktorska disertacija

Osijek, 2015.

Doktorsku disertaciju ocijenilo je Povjerenstvo u sastavu:

- 1. Izv. prof. dr. sc. Senada Dizdar**
- 2. Prof. dr. sc. Maja Lamza Maronić**
- 3. Izv. prof. dr. sc. Jasmina Lovrinčević**

Doktorska disertacija obranjena je dana 16. listopada 2015. godine u Doktorskoj školi Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku pred Povjerenstvom u sastavu:

- 1. Izv. prof. dr. sc. Senada Dizdar**
- 2. Prof. dr. sc. Maja Lamza Maronić**
- 3. Izv. prof. dr. sc. Jasmina Lovrinčević**

Doktorska disertacija ima 325 kartica

UDK oznaka:

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
DOKTORSKA ŠKOLA DRUŠTVENO-HUMANISTIČKIH
ZNANOSTI

Poslijediplomski interdisciplinarni sveučilišni studij Kulturologija
Infomacija i komunikacija u kulturi
Informacijske znanosti – knjižničarstvo

Korina Udina

**Utjecaj samovrednovanja kvalitete rada
školskog knjižničara na vrednovanje
knjižničarske profesije**

Doktorska disertacija

Mentor: Izv.prof.dr.sc. Jasmina Lovrinčević, izvanredna
profesorica Odjela za Kulturologiju
Sveučilišta J.J.Strossmayer Osijek

Osijek, 2015.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
DOKTORSKA ŠKOLA DRUŠTVENO-HUMANISTIČKIH
ZNANOSTI

Poslijediplomski interdisciplinarni sveučilišni studij Kulturologija
Infomacija i komunikacija u kulturi
Informacijske znanosti – knjižničarstvo

Korina Udina

**Quality Self-Evaluation Influence of School
Librarian Activity on the Evaluation of
Librarian Profession**

Doctoral dissertation

Mentor: Izv.prof.dr.sc. Jasmina Lovrinčević, izvanredna
profesorica Odjela za Kulturologiju
Sveučilišta J.J.Strossmayer Osijek

Osijek, 2015.

Zahvale

Zahvaljujem se svima koji su me podržali u ovoj intelektualnoj avanturi, izazovu.

Zahvaljujem prije svega sinu Alexu koji je nadograđivao moja informatička znanja proporcionalno mojim ciljevima u životu i ambicijama koje sam si postavljala u studiji i istraživanju.

Hvala prijateljicama i profesoricama koje su mi pomagale u istraživanjima i prijevodima za španjolski i engleski jezik, Ivani Vladilo, Ivi Merlak, Miji Mihaljević Ivančić i Janji Giaconi, te svima ostalima koji su strpljivo tolerirali moje znanstvene metamorfoze.

Zahvaljujem izv.prof.dr.sc. Jasmini Lovrinčević i prof.dr.sc. Dinki Kovačević što su me potaknule na znanstveni rad i podržale u nastojanju da zaokružim dugogodišnji aktivizam i cjeloživotno obrazovanje na znanstvenoj razini.

Uspjela sam završiti jednu misao, a parafrazirajući Johanna Wolfgang von Goethea iskusila sam da je misliti lako, raditi teže, a raditi slijedeći svoju zamisao je prilično teško. Vjerojatno je Goethe radeći kao knjižničar stekao to iskustvo koje nam je postalo zajedničko.

Do novih misli.

Sažetak

Istraživanje o samovrednovanju kvalitete rada školskih knjižničara nastalo je temeljem potrebe da se promjeni *status quo* u vrednovanju školsko knjižničarske profesije, temeljem potrebe da se prati smjer i intenzitet promjena u profesiji školskog knjižničara. Disertacijom će se utvrditi postojanje elemenata samovrednovanja kvalitete u radu školskih knjižničara, raspraviti će se mogućnost primjene procesa samovrednovanja u knjižničarskoj praksi hipotetičkim modelom, primjerenog specifičnostima profesije. Taj proces će omogućiti struci da putem realistične i metodološki jasno definirane samoanalize vlastitoga rada bolje prepozna svoje razvojne potrebe i prema tome poduzme mjere za unaprjeđivanje vlastite prakse. Cilj kombinira spoznaju i društvenu akciju, istraživanje društvenih, socioloških i kulturalnih interakcija u knjižničarskoj profesiji, uklanjanje pogrešnih uvjerenja kroz pokazatelje kvalitetnog rada i interdisciplinarnog pristupa te pokretanje akcije za preobrazbu postojećih percepcija o profesiji knjižničara u školama. Očekivani znanstveni doprinos teme je teorijski, hipotetički model kao element za unaprjeđenje kvalitete rada i vrednovanja profesije. Slično istraživanje još nije provedeno. Empirijski dio studije temeljen je na ispitivanju cjelokupnog entiteta školskih knjižničara. Studijom se prezentira s jedne strane nedostatak modela (samo)vrednovanja u radu školskog knjižničara kroz analizu literature o modelima samovrednovanja i vrednovanja u edukacijskoj i knjižničnoj znanosti, a s druge strane se istražuje teorijska opravdanost predloženog hipotetičkog modela samovrednovanja kvalitete u radu. Analiza prikupljenih podataka prezentira se kroz realistične grafičke deskripcije, pojašnjava se problem istraživanja kao socijalni fenomen, te se temeljem definirane samoanalize knjižničarskog rada stvaraju zaključci o potrebi uvođenja kulture vrednovanja, o potrebi unaprjeđenja tehnoloških uvjeta rada, te o potrebi specijaliziranog obrazovanja za profesiju školskog knjižničara. Disertacija temom zalazi u dvije različite discipline: edukacijsku znanost te knjižničnu i informacijsku znanost što problem istraživanja čini interdisciplinarnim. Samovrednovanje kvalitete rada može doprinijeti unaprjeđenju društvenog procesa profesionalizacije školskog knjižničara određivanjem smjera promjene: ili preuzimanjem atribucije drugih profesija ili anticipiranjem posebnog smjera razvoja identiteta profesije uvođenjem kulture vrednovanja i poticanjem interdisciplinarnosti profesije.

Ključne riječi: kvaliteta, kultura vrednovanja, knjižničarska profesija, samovrednovanje, školski knjižničar

Abstract

The need to start a research on self evaluation of the work quality of school librarians arose from the need to change the current *status quo* in validation of the profession, and the need to follow the direction and the intensity of the existing changes. The dissertation will determine the existence of the elements of self evaluation in the work quality of school librarians, discuss the possible application of self evaluation in professional work, adequate to the librarian profession, based on a hypothesis model. This process, through realistic and methodologically clearly defined self analysis, should enable the librarian profession to recognize their developmental needs and act towards advancement of their working practice. There are three objectives: the first one combines knowledge and social interaction in the profession through exploration of social, sociological and cultural interaction; the second one is to eliminate wrong common beliefs through work quality indicators and interdisciplinary approach; the third objective is to start the transformation of the current perception of the profession. The expected scientific contribution is the theoretical and hypothetical model for advancement of the work quality and profession evaluation. No other similar research has been conducted so far. The empirical part of the research is based on the study of the entity number of school librarians. By analyzing literature on the models of self evaluation and validation in educational and library science, the research shows the lack of models of (self) evaluation in the work of school librarians, while on the other side it also explores the theoretical justification of the suggested hypothetical model. The analysis of collected data is presented through realistic graph descriptions, the research problem is clarified as a social phenomenon, and one can draw the conclusion there is a need for implementing work validation, furthering the technological work conditions, as well as introducing specialized education for school librarians. The dissertation tackles two scientific disciplines: the educational and the library and information science, and it is therefore interdisciplinary. Self evaluation of work quality may contribute to the advancement of the social process of the professionalization of school librarians, determining the direction of change: It could be achieved by either adopting attributes of other professions or by anticipating a distinctive development of the professional identity through encouragement of the culture of evaluation and validation and the profession's interdisciplinarity.

Keywords: quality, validation, culture of evaluation, library profession, self evaluation, school librarian

Sadržaj

I.cjelina: Uvod.....	11
1.1. Problem istraživanja.....	14
1.2. Svrha studije.....	16
1.3. Struktura doktorskog rada	16
II.cjelina: Pregled znanstvene, operativne literature i deskripcija predmetnog područja	20
2.1. Društveni značaj teme	22
2.1.1. Školski knjižničar učitelj i/ili knjižničar	28
2.1.2. Dvostruko formalno obrazovanje školskih knjižničara bez odgovarajućeg vrednovanja	39
2.1.3. Operativni dokumenti i literatura o propisanoj pojavnosti školskog knjižničara i opreke u praksi	46
2.2. Polazišta	65
2.2.1. Hrvatski kontekst.....	69
2.2.2. Međunarodni kontekst.....	74
2.3. Sociološki kontekst percepcije statusa stručnog suradnika knjižničara	94
2.4. Kulturološki i sociološki aspekt samovrednovanja kvalitete knjižničara	98
2.4.1. Značajke samovrednovanja	105
2.4.2. Kriteriji i značajke samovrednovanja školskih knjižničara.....	107
2.5. Terminološka i kulturološka pitanja.....	109
2.5.1. Samovrednovanje	109
2.5.2. Vrednovanje	111
2.5.3. Kvaliteta (vrsnost, kakvoća) rada školskog knjižničara	112
2.5.4. Profesija školskog knjižničara.....	121
2.5.5. Kulturološka pitanja	131
III.cjelina: Metodologija istraživanja	135
3. Strategija istraživanja	135
3.1. Kvalitativna i kvantitativna paradigma, miješane metode	138
3.2. Metodologija istraživanja.....	140
3.2.1. Uzorak	142
3.2.2. Mjerni instrumenti.....	147
3.2.3. Kriterijska valjanost	148
3.2.4. Struktura baterije pitanja mrežnih upitnika, anketa	153
3.3. Predmet i problem istraživanja.....	154
3.4. Cilj znanstvenog istraživanja, pristup i hipoteze.....	155
3.4.1. Cilj studije	155
3.4.2. Hipoteza	155

3.4.3. Ciljevi istraživanja.....	157
3.5. Deskripcija i generalizacija rezultata	158
3.5.1. Analiza elemenata kvalitete rada školskih knjižničara u formalnoj edukaciji školskog knjižničara	160
3.5.2. Analiza elemenata kvalitete standarda knjižnica u školi.....	176
3.5.3. Analiza elemenata kvalitete rada školskih knjižničara u pedagoškoj koordinaciji, korelaciji i kooperativnosti.....	182
3.5.4. Analiza elemenata kvalitete rada u upotrebi informacijsko-komunikacijske tehnologije u knjižnici	191
3.5.5. Analiza elemenata socijalnih kompetencija knjižničara	207
3.5.6. Prihvatanje procesa samovrednovanja kao modela u kulturi vrednovanja.....	211
3.5.7. Analiza povezanosti elemenata vrednovanja kvalitete rada knjižničara i unaprjeđenje kompetencija.....	214
3.6. Vjerodostojnost studije.....	219
3.7. Ograničenja studije.....	221
IV.cjelina: Tumačenje hipotetičkog modela samovrednovanja i zaključci.....	213
4.1. Hipotetički model samovrednovanja i mogućnosti primjene.....	222
4.2. Tumačenje nalaza koji imaju praktičnu vrijednost	230
4.2.1. Implikacija sustavnog financiranja školske knjižnice	230
4.2.2. Utvrđeni elementi kvalitete rada kao pokazatelji direktne koristi.....	236
4.3. Cjelovitost pristupa obzirom na teorijsku neistraženost teme.....	238
4.3.1. Kulturološki pomak od vanjskog vrednovanja prema kulturi vrednovanja	238
4.3.2. Saznanja za teorijsko oblikovanje i metodološko strukturiranje samovrednovanja	240
4.3.3. Saznanja za poticanje kvalitete djelatnosti školskog knjižničarstva	241
4.3.4. Zaključci o utjecaju samovrednovanja na vrednovanje profesije školskog knjižničara	243
4.3.5. Utvrđivanje vrijednosnih kriterija za samovrednovanje definiranih područja....	245
4.3.6. Implikacija potrebe tehnološkog razvoja školskih knjižnica	246
4.3.7. Implikacija izvrsnosti u obrazovanju školskih knjižničara	249
4.3.8. Preporuke za buduća istraživanja	250
V.cjelina: Zaključna razmatranja	251
VI.cjelina: Dodatci disertaciji	256
6.1. Prilog 1	256
6.2. Prilog 2 - anketni upitnik <i>Samovrednovanjem do vrednovanja</i>	259
6.3. Prilog 3 - anketni upitnik <i>Tehnologija i učenje u školskoj knjižnici</i>	271
6.4. Prilog 4 - Tehnički opis, kodiranje mjernog instrumenta.....	283
6.5. Popis tablica	292

6.6. Popis grafičkih prikaza.....	294
6.7. Popis slika	296
6.8. Literatura	296
6.9. Radni životopis autora disertacije - Uključenost u istraživački problem.....	310

I. cjelina: Uvod

Promišljanje i istraživanje o samovrednovanju kvalitete rada školskih knjižničara nastalo je temeljem potrebe da se promijeni *status quo* u vrednovanju knjižničarske profesije i temeljem potrebe da se prati smjer i intenzitet promjena u profesiji školskog knjižničara iz perspektive samih školskih knjižničara.

Ova disertacija prvi put u hrvatskoj znanstvenoj literaturi istražuje kvalitetu u radu profesionalca školskog knjižničara. Do sada su predmet istraživanja bile knjižnice, prostori, a djelatnost školskog knjižničara, kvaliteta rada, nisu bili predmetom znanstvenih istraživanja.

Tema disertacije jest utvrditi postojanje elemenata samovrednovanja kvalitete u radu školskih knjižničara, raspraviti mogućnost primjene procesa samovrednovanja u knjižničarskoj praksi pomoću modela usklađenog sa specifičnostima profesije. To će omogućiti struci da putem realistične i metodološki jasno definirane samoanalize vlastitoga rada bolje prepozna svoje razvojne potrebe i prema tome poduzme mjere za unapređivanje vlastite prakse, da djelotvornije i učinkovitije ostvaruje željene odgojne i obrazovne ciljeve. Utvrdit će se povezanost ili utjecaj procesa samovrednovanja s vrednovanjem knjižničarske profesije. Vrednovanje školskih knjižnica prikupljanjem statističkih podataka matičnih službi županijskih knjižnica može se nazvati prvim stupnjem vrednovanja uspješnosti. Samovrednovanje u školskim knjižnicama nije sustavno prihvaćen proces utvrđivanja kvalitete i uspješnosti. Vanjsko vrednovanje prvenstveno je usmjereno na utvrđivanje kvalitete postignuća, a manje na utvrđivanje kvalitete procesa koji je prethodio postignućima. Stoga utvrđivanje kvalitete postignuća treba povezivati s praćenjem i vrednovanjem procesa rada, uvođenjem procesa samovrednovanja. Ako se evaluacija ili vrednovanje smatra procesom za utvrđivanje i prikupljanje podataka o specifičnim uslugama i aktivnostima, ustanovljenim kriterijima prema kojima je uspješnost mjerljiva, ako je to proces koji može utvrditi kvalitetu usluga i aktivnosti određenog stupnja prema postavljenim ciljevima, misiji knjižnice kako navodi Hernon (2014) tada se može utvrditi način vrednovanja/evaluacije koji će školskom knjižničaru omogućiti kontinuirano kvalitetno unaprjeđenje postojećih programa i usluga.

Cilj disertacije se razvija u tri razine. Obzirom da kombinira spoznaju i društvenu akciju, prvu razinu predstavlja istraživanje društvenih, socioloških, kulturalnih interakcija u knjižničarskoj profesiji, te kulturološki i sociološki značaj samovrednovanja kvalitete rada s pogledom u krizu profesijskog identiteta školskog knjižničara u postmodernizmu dvadeset i prvog stoljeća.

Drugu razinu čini uklanjanje pogrešnih uvjerenja kroz pokazatelje kvalitetnog rada, interdisciplinarnog pristupa u odgojno-obrazovnom procesu i knjižničarskom stručnom radu uz visoke tehnološko-komunikacijske zadaće.

I treća razina jest pokretanje akcije za preobrazbu postojećih percepcija.

Modela samovrednovanja ili vrednovanja kvalitete u radu školskih knjižničara zasad nema. Svrha studije je da u području zbilje putem selekcije definira elemente kojima se stvaraju empirijske pretpostavke za hipotetički model koji će apstrahirati dio zbilje. Odlike modela su prema Zetterbergu (1973, 104, prema Kunczik, 2006, 19) integracija pojedinačnih oblika u ukupni kontekst (funkcija organizacije) kako bi se stekli novi uvidi (heuristička funkcija) smatraju Burkart/Homberg (1997, 71, prema Kunczik, 2006, 19). Model će predstavljati kompilaciju elemenata samovrednovanja i vrednovanja. Takve će pretpostavke dovesti do aplikativne vrijednosti istraživanja. Primjena hipotetičkog modela implicira akciju za preobrazbu postojećih percepcija, implicira proces samovrednovanja kao kulture profesionalnog razvoja, što predstavlja kulturološki pomak od vanjskog vrednovanja prema samoocjenjivanju/samovrednovanju. Implicira se potreba tehnološkog razvoja školskih knjižnica i sustavno financiranje te izvrsnost u obrazovanju školskih knjižničara.

Stoga nalazi koji imaju značaj i praktičnu vrijednost povezani su sa ili mogu utjecati na formalno obrazovanje i stjecanje kompetencija za rad u školskoj knjižnici, na percepciju obrazovne i knjižničarske zajednice o profesiji, na sustavno financiranje školske knjižnice, na uspješnost i kvalitetu u radu školskih knjižničara, na kontinuirano samovrednovanje školskih knjižničara.

Očekivani znanstveni doprinos teme je teorijski, hipotetički model kao osnovni element za unaprjeđenje kvalitete rada i vrednovanja profesije knjižničara. Ovakvo istraživanje još nije provedeno. Istraživanje je provedeno na cjelokupnom entitetu školskih knjižničara, ispitivanjem na razini populacije. Kao glavni instrument istraživanja korišteni su mrežni anketni upitnici u formi strukturiranog intervjua. Dva upitnika su bila namijenjena školskim knjižničarima u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske. Pristupili su im ispitanici iz školskih knjižnica svih županija u Hrvatskoj. Upitnicima se istražilo šest područja (od A do F) koja su definirana u analiziranoj literaturi kao važna područja djelatnosti u poglavlju o međunarodnom kontekstu. Metodologija istraživanja temelji se na relevantnim metodama ovakvom istraživanju kako ih obrazlažu autori (Halmi, 2005, Kukić i Markić, 2006, Mejovšek, 2013) o interdisciplinarnom problemu.

Prvo, komparativnom metodom provedena je analiza znanstvene i operativne dokumentacije, dokumenata nacionalnih politika s područja samovrednovanja kvalitete u školskim knjižnicama, kulture vrednovanja, terminologije koja se koristi u radu, a iz europskih dokumenata koji definiraju djelatnost školske knjižnice/knjižničara i istraživanja o samovrednovanju. U pripremi za analizu uzete su tri države komparatora za pozicioniranje školskih knjižničara u Hrvatskoj: Nizozemska, Finska i Španjolska.

Drugo, temeljita analiza nacionalnih službenih dokumenata vezanih uz djelatnost školske knjižnice, zakonskih akata o uvjetima zapošljavanja i obrazovanja školskog knjižničara te kompilacijom pojedinačnih reprezentativnih provedenih istraživanja.

I treće, deskriptivna i eksplikativna analiza rezultata dvaju pilot istraživanja samovrednovanja kvalitete rada školskih knjižničara provedenih u 2012. i 2014. godini u hrvatskim školskim knjižnicama dovode do generaliziranja kauzalnog indukcijom.

Četvrto, metodom modeliranja predlaže se hipotetični model elemenata za samovrednovanje kvalitete rada školskog knjižničara u sustavu obrazovanja. Do temeljnih spoznaja o hipotetičkom modelu samovrednovanja doći će se predstavljanjem poznate strukture samovrednovanja drugoj strukturi pod uvjetom da između „originala“ i „modela“ postoji odredljiva sličnost. Analiza prikupljenih podataka prezentira se kroz bogate deskripcije problema istraživanja čime će se pojasniti problem istraživanja kao socijalni fenomen, prikazati društveni proces profesionalizacije zanimanja školskog knjižničara i dokazati postavljena hipoteza. Prema nalazima istraživanja predlaže se mogući način samovrednovanja kvalitete rada školskih knjižničara, što predstavlja uže područje ontološke aktivnosti ovog rada.

Ova studija će biti izvor hipoteza i preporuka za buduća istraživanja. Usporedbom utvrđenog stanja u nalazima istraživanja s kriterijskim varijablama u novijoj relevantnoj literaturi u Hrvatskoj i u drugim zemljama, doprinosi disertacije su u argumentiranju i kritičkom promišljanju o čvrstim vrijednostima školsko knjižničarske profesije u edukacijskoj i informacijskoj znanosti. Raspravit će se djelatnost školskog knjižničara u okvirima „kao bibliografska, a ne bibliofilska, djelatnost sistemskog pristupa“ o kojoj piše Machala (2015, 109 prema Shera, 1972, 194), te kao djelatnost koju Wilson (2006) naziva sistemskim knjižničarstvom ekspertnih znanja. Posebno se analiziraju modeli evaluacije/vrednovanja u knjižničnoj i informacijskoj znanosti, kako u Hrvatskoj tako i u međunarodnom kontekstu. Primjerice, pristupi autora u dosadašnjim istraživanjima o modelima vrednovanja u poglavlju o pregledu literature (Ambrožić, 1999, Aparac-Jelušić, 2009, Dragija-Ivanović 2006, Martek i dr. 2009, Mihalić, 2011, Petr-Balog, 2011) prezentiraju potrebu vrednovanja u knjižničnoj i

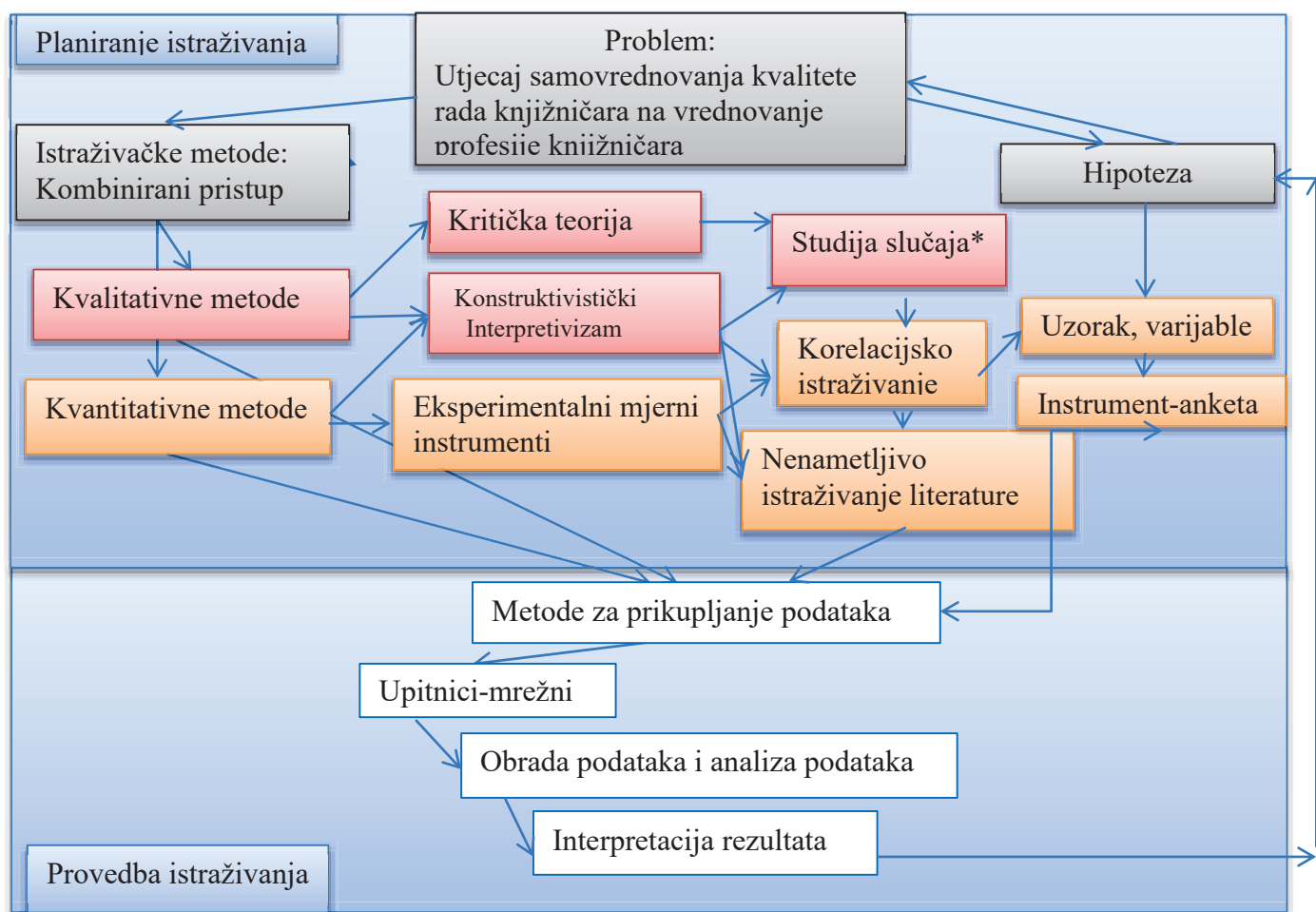
informacijskoj znanosti, no uočen je nedostatak istraživanja o modelima vrednovanja školsko knjižničarske profesije u edukacijskoj znanosti. Raspravlja se pojam samovrednovanja u edukacijskoj znanosti. Raspraviti će se proces samovrednovanja kvalitete u školama koje su provodili dionici odgojno-obrazovnog procesa u Hrvatskoj (Bezinović, 2003, Bezinović, 2007, Bezinović, 2010, Tot, 2011, Tunjić i dr., 2011) i slične procese provedene u drugim zemljama (Boelens, 2010, Mertes, 2014); rad diskutira problematiku vanjskog vrednovanja učenika, učitelja, ravnatelja, proces u koji stručni suradnici školski knjižničari nisu bili uključeni. Postavlja se jasna razlika između formalnih uvjeta koji se vrednuju u vanjskom vrednovanju¹ od stvarne kvalitete koja se iskazuje individualnim radom knjižničara i ne vrednuje se. U europskim zemljama samovrednovanje je uz vanjsko vrednovanje prepoznato kao najefikasniji mehanizam unaprjeđivanja kvalitete odgojno-obrazovnog procesa. Samovrednovanjem kvalitete rada pokazat će se preuzima li školski knjižničar atribuciju drugih profesija ili postoji potreba da se anticipira poseban smjer razvoja identiteta profesije uvođenjem kulture vrednovanja i poticanjem interdisciplinarnosti profesije. Argumentima izloženim u disertaciji želi se potaknuti novi proces vrednovanja u djelatnosti školskog knjižničarstva.

1.1. Problem istraživanja

Problem istraživanja predstavlja s jedne strane nedostatak modela (samo)vrednovanja u školskom knjižničarstvu na što ukazuje analiza literature o modelima samovrednovanja i vrednovanja u edukacijskoj i knjižničnoj znanosti, a s druge strane se istražuje teorijska opravdanost hipotetičkog modela samovrednovanja kvalitete u radu. Budući da disertacija temom zalazi u dvije različite discipline: edukacijsku znanost te knjižničnu i informacijsku znanost, problem istraživanja je interdisciplinaran. Istražit će se pitanje o prihvatanju načela samovrednovanja od strane samih knjižničara, zatim pitanje doprinosa samovrednovanja kao modela u kulturi vrednovanja. Postoji li međusobno uvjetovani odnos tih procesa i vrednovanja profesije knjižničara u društvu istražiti će se na populaciji školskih knjižničara. Za istraživanje problema primijenit će se kombinirani model kvalitativne i kvantitativne metodologije. Prednost ovakvog modela je u kompleksnom i komplementarnom pristupu koji koristi dijelove obiju paradigmi (Halmi, 2005, 54). Konceptualni okvir studije prezentira planiranje i provedbu istraživanja. U dijelu planiranja istraživanja može se utvrditi proces

¹ Primjerice u formalnu zastupljenost stručnog suradnika knjižničara Pasarić (2003) ubraja sljedeće elemente: stručnu spremu (viša, visoka, magistar, doktor znanosti), zvanje u školstvu (pripravnik, stručni suradnik s položenim stručnim ispitom, mentor, savjetnik) i godine radnog iskustva u obrazovanju.

kako slijedi: utvrđivanje problema istraživanja, hipoteze koja će se dokazati ili opovrgnuti, određivanje strategije, odabir metoda u procesu istraživanja, određivanje teorijske podloge studije, utvrđivanje vrste istraživačkog rada, mjernih instrumenata te definiranje uzorka na kojem će se provoditi istraživanje. U dijelu provedbe istraživanja, nakon određivanja metoda za prikupljanje podataka i provedbe anketnih upitnika, radit će se obrada, analiza te interpretacija rezultata istraživanja. Zaključcima iz ovog dijela studije dokazat će se ili opovrgnuti hipoteza. Koncept se prezentira u Grafičkom prikazu 1.

* Prema Halmi (2005, 203)

Grafički prikaz 1. Konceptualni okvir studije

1.2. Svrha studije

Svrha studije jest apostrofirati relevantnost problema i društveni značaj teme u informacijskim i edukacijskim znanostima. Upoznati znanstvenu javnost s činjenicama o vrednovanju profesije školskog knjižničara. Obzirom da je ovo akcijsko istraživanje koje pretpostavlja poticaj prema promjeni, promjena se događa prikupljanjem dokaza, ocjenjivanjem pouzdanosti i primjenjivosti dokaza u praksi. Svrha ove studije jest generirati supstantivnu teoriju, hipotetički model samovrednovanja kvalitete u radu školskih knjižničara u Republici Hrvatskoj, potaknuti poseban smjer razvoja identiteta profesije uvođenjem kulture vrednovanja i interdisciplinarnosti profesije. Modeliranje hipotetičkog modela samovrednovanja kvalitete rada temelji se na analizi znanstvene i stručne literature te nalazima istraživanja postojeće prakse.

1.3. Struktura doktorskog rada

Sažetak

Sadržaj

Cjelina 1: Prva cjelina daje uvodni pregled teme disertacije, problem istraživanja, konceptualni okvir i svrhu studije, te kratki presjek strukture doktorskog rada. Za sagledavanje konteksta istraživanja grafički se prezentira konceptualni okvir studije. Uvodno poglavlje će specificirati fenomen koji je predmetom istraživanja ove studije. Proces samovrednovanja kvalitete u radu školskog knjižničara kao fenomen istraživanja može se prema Halmiju (2005) smatrati kompleksnim i dinamičnim entitetom koji se sastoji od mnogostrukih perspektiva i značenja. To je proces čiji će se utjecaj ili kauzalna povezanost s vrednovanjem knjižničarske profesije interpretirati unutar studije.

Cjelina 2: Druga cjelina raspravlja pregled literature, deskripciju predmetnog područja. Pregled izabrane literature i važećih zakonskih akata ima za cilj utvrditi predmetno područje istraživanja, te činjenična saznanja o statusu profesije školskog knjižničara. Pregled izabrane literature pojašnjava kronološki razvoj profesije i metodike rada školskog knjižničara, temeljne smjernice u radu u okviru zakonskih akata i pravilnika, proces i načela samovrednovanja. Izabrana znanstvena i operativna literatura je podijeljena u pet kategorija zbog sustavnog sagledavanja fenomena istraživanja: društveni značaj teme, školski knjižničar kao: učitelj obrazovan za knjižničara i/ili knjižničar obrazovan za učitelja, dvostruko formalno obrazovanje i izostanak (samo)vrednovanja školskih knjižničara, pregled važećih dokumenata

u kojima je deklarirana važnost/prisutnost školskog knjižničarstva u sustavu, dok praksa evidentira nevažnost/odsustvo, polazišta doktorske teze u hrvatskom i međunarodnom kontekstu.

Analiza literature će pomoći u definiranju metodologije istraživanja i pristupa u istraživanju, odredit će se značajke metodologije istraživanja primjerene kvalitativnim ili kvantitativnim metodama. Kategorizacija podataka proizaći će u interpretativnom kritičkom osvrtu u narednim poglavljima kroz povijesni, socijalni i kulturalni kontekst. Posljednji dio ove cjeline raspravlja terminološka pitanja: što u navedenom kontekstu znači samovrednovanje, kvaliteta, vrednovanje, što karakterizira profesiju knjižničara te kulturološki, moralno-etički utjecaj djelatnosti školskog knjižničara na društvo. Kulturološki i sociološki aspekt ima poveznicu u kritičkoj teoriji, u kulturi postmoderne koja prijepore rješava kritičkim uvjerenjem: riječima i argumentima (Machala, 2015, 102 prema Oraić-Tolić).

Cjelina 3: Treća cjelina predstavlja metodologiju istraživanja, daje detaljan opis strategije istraživanja, obrazloženje metodologije i primjenu miješanih metoda. Utječe li samovrednovanje na poboljšanje kvalitete u radu knjižničara, i/ili na percepciju o profesiji knjižničara te hoće li istraživanje primjenom kombiniranog metodološkog nacrtu u svim fazama istraživačkog procesa (Halmi, 2005, 54) dati relevantne odgovore, pitanja su na koja se u ovoj cjelini traži odgovor. Autori metodologija istraživanja ističu prednost ovakvog pristupa istraživanju u kompleksnom i komplementarnom pristupu.² Primijenjen je metodološki koncept koji omogućuje razvoj hipoteze. Opisuju se: uzorak koji čini cjelokupna populacija, mjerni instrumenti i baterije pitanja mrežnih upitnika. Zatim se postavlja cilj znanstvenog istraživanja, ostali ciljevi, pristup i hipoteza. Deskripcija i generalizacija rezultata prezentirat će se kroz apsolutne i relativne frekvencije prema kategorijama varijabli. Deskriptivnom statistikom utvrdit će se kategorije koje dominiraju istraživanim socijalnim kontekstom. U ekstrakciji osnovnog problema, vrednovanja kvalitete rada školskog knjižničara, sagledat će se mogući indikatori samovrednovanja apstrahirani zaključcima provedenog istraživanja.

Predstavljene su analize: elemenata kvalitete rada školskih knjižničara u formalnoj edukaciji školskog knjižničara, elemenata kvalitete rada školskih knjižničara u pedagoškoj koordinaciji, korelaciji i kooperativnosti, elemenata kvalitete standarda knjižnica, elemenata socijalnih kompetencija knjižničara te je utvrđeno prihvaćanje procesa samovrednovanja kao modela u

² Prema literaturi *Strategije kvalitativnih istraživanja u primijenjenim društvenim znanostima* autora Aleksandra Halmija koja je uzeta u oblikovanju teorijsko-metodološkog okvira disertacije.

kulturi vrednovanja. Obzirom na nedostatak sličnih nacionalnih istraživanja u školskom knjižničarstvu, dio nalaza se komparira s izabranim stranim istraživanjima koja su ispitivala iste podatke o školskim knjižničarima u periodu provođenja prvog i drugog pilot istraživanja. Vjerodostojnost studije provjerena je kroz kriterijske varijable. Utvrđena su ograničenja studije. U nastavku studije se predikcijom prezentiraju mogući kriteriji za samovrednovanje rada školskih knjižničara.

Cjelina 4: Četvrta cjelina tumači hipotetički model samovrednovanja kvalitete u radu školskog knjižničara i mogućnost primjene. Obrazlaže se važnost utvrđivanja elemenata kvalitetnog rada, te potreba podizanja standarda, kontinuiranog financiranja uvjeta rada. Primjerena metodologija utvrđivanja vrijednosti školske knjižnice i isplativosti ulaganja u nju koja bi financijerima (Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta, te lokalnoj samoupravi kao čimbenicima koji imaju obavezu financiranja školskih knjižnica) bila reprezentativna jest kombinacija ekonomskih mjera uspješnosti i indirektno koristi prema Hernonovoj definiciji (2014). Pojašnjeni su mjerni instrumenti prema najviše rangiranim pokazateljima kvalitete:

- 1) Za ulazne indikatore: profesionalnost, vidljivost i dostupnost, tehnološko-komunikacijska pismenost
- 2) Za kvalitetu procesa: kompetencije i stručno usavršavanje, pedagoška koordinacija, kooperativnost i korelacija, socijalne kompetencije
- 3) Za izlazne indikatore: ishodi učenja koji se odnose na utjecaj na znanja i vještine korisnika, zadovoljstvo pruženim uslugama

Iskazani su doprinosi studije u kulturološkom smislu. Utvrđeni su elementi kvalitete rada kao pokazatelji direktne koristi, navedeno je utvrđivanje vrijednosnih kriterija za samovrednovanje definiranih područja, implikacija tehnološkog unaprjeđenja i potreba obrazovanja, navedeni su zaključci o utjecaju samovrednovanja na vrednovanje profesije školskog knjižničara. Saznanjima za teorijsko oblikovanje i metodološko strukturiranje samovrednovanja te poticanje kvalitete djelatnosti školskog knjižničarstva pokušala se postići cjelovitost pristupa obzirom na teorijsku neistraženost teme.

Cjelina 5: Peta cjelina sadrži zaključna razmatranja. Za svaki unaprijed zadani cilj sintetizirat će se pripadajući zaključak. Nalazi istraživanja su pokazali nezadovoljavajuće financiranje potreba knjižnica, ali i nedovoljno prezentiranje kvalitete rada javnosti. Utvrđena su dva temeljna cilja vrednovanja kvalitete rada školskog knjižničara i knjižnice: prikupljanje podataka pomoću kojih će uprava škole, informirana o potrebama, donositi odluke o

financiranju, a drugi je prezentacija kvalitete rada javnosti (školskoj, lokalnoj zajednici, društvenoj zajednici). Temeljem navedenih zaključaka iz provedenog istraživačkog rada potvrđuje se hipoteza o utjecaju samovrednovanja kvalitete rada školskog knjižničara na vrednovanje knjižničarske profesije.

Cjelina 6: Šestu cjelinu čine dodatci disertaciji: prilozi, upitnici, popis tablica, popis grafičkih prikaza, popis slika, literatura te popis objavljenih radova i izlaganja kojim se utvrđuje uključenost istraživača u problem istraživanja, što je preporuka novijih studija navedenih u disertaciji.

II. cjelina: Pregled znanstvene, operativne literature i deskripcija predmetnog područja

Promišljanje i istraživanje o samovrednovanju kvalitete rada školskih knjižničara nastalo je temeljem potrebe da se promijeni *status quo* u vrednovanju školsko knjižničarske profesije, i temeljem potrebe da se prati smjer i intenzitet promjena u profesiji školskog knjižničara iz perspektive samih školskih knjižničara, temeljem potrebe za razumijevanjem smisla i značenja kulture vrednovanja u profesiji. Samovrednovanje kvalitete u radu školskog knjižničara je kompleksni i dinamični entitet koji se sastoji od mnogostrukih perspektiva i značenja koji utječu na socijalni kontekst, to je proces čiji utjecaj će se interpretirati unutar studije. (Halmi, 2005) U ekstrakciji osnovnog problema, samovrednovanja kvalitete rada školskog knjižničara, izdvojiti će se mogući indikatori apstrahirani rezultatima provedenog istraživanja.

Izbor literature temeljen je kritičkim postulatima u postupku prikupljanja i analize s ciljem argumentiranja potrebe za promjenom. Izabrana znanstvena i operativna literatura je podijeljena u pet kategorija radi lakšeg sagledavanja fenomena istraživanja:

- društveni značaj teme,
- školski knjižničar kao učitelj obrazovan za knjižničara i/ili knjižničar obrazovan za učitelja,
- dvostruko formalno obrazovanje i izostanak samovrednovanja školskih knjižničara,
- pregled važećih dokumenata u kojima je deklarirana važnost/prisutnost školskog knjižničarstva u sustavu obrazovanja, dok je u praksi evidentirana nevažnost/odsustvo,
- polazišta doktorske teze u hrvatskom i međunarodnom kontekstu.

Raspravlja se o literaturi koja se odnosi na sociološki kontekst percepcije statusa školskog knjižničara, literaturi koja pojašnjava načela samovrednovanja općenito, kao i literatura koja pojašnjava moguće kriterije samovrednovanja školskih knjižničara. Posljednji dio ove cjeline raspravlja terminološka pitanja: što u navedenom kontekstu znači samovrednovanje, kvaliteta, vrednovanje, što karakterizira profesiju te kulturološki, moralno-etički utjecaj djelatnosti školskog knjižničara na društvo.

Etimologija dosadašnjih procesa vrednovanja i samovrednovanja uspješnosti i kvalitete školskih ustanova ukazuje na to da se: vrednuju ustanove, uspješnost poslovanja ustanova, kvaliteta rada škola, uspješnost i učinkovitost rada javnih knjižnica. Vrednuju se prostori i oprema knjižnica prema važećem standardu, formalna i kvantitativna zastupljenost

zaposlenika u školi³. Niti jedan proces procjene kvalitete i uspješnosti u radu ne odnosi se na djelatnika, školskog knjižničara.

Mnogi autori ističu potrebu i značaj evaluacije u procesu odlučivanja, menadžmenta, no knjižnice su dosad provodile kvantitativnu evaluaciju prikupljanjem statističkih podataka što Ambrožić (1999) izjednačava s prvim stupnjem vrednovanja u utvrđivanju uspješnosti usluga knjižnice. Mjerenje uspješnosti i korisnosti s obzirom na troškove tada još smatra nepoznanicom. Vrednovanje školskih knjižnica prikupljanjem statističkih podataka matičnih službi županijskih knjižnica također se može nazvati prvim stupnjem vrednovanja uspješnosti. Samovrednovanje u školskim knjižnicama još nije sustavan proces utvrđivanja kvalitete i uspješnosti. Vanjsko vrednovanje prvenstveno je usmjereno na utvrđivanje kvalitete postignuća, a manje na utvrđivanje kvalitete procesa koji je prethodio postignućima. Stoga utvrđivanje kvalitete postignuća treba povezivati s praćenjem i vrednovanjem procesa rada, a to znači provedbom samovrednovanja⁴.

Proces samovrednovanja ističu autori (Pasarić 2003, Tot 2009, Bezinović 2010, Kovačević, Lovrinčević 2014), je proces unutarnjeg vrednovanja i prema hrvatskom modelu temelji se na odgovorima na tri ključna pitanja: Koliko je dobra naša škola? Kako to znamo? Što učiniti da budemo bolji?⁵ Odgovori donose pokazatelje za vrednovanje školskog sustava. Na pitanje: kako samovrednovati školsku knjižnicu, autorice Kovačević i Lovrinčević (2014) obrazlažu da se odgovor može dobiti prema prvim procjenjivanjima uloge školske knjižnice u odgojno-obrazovnom sustavu uvođenjem povratnih informacija usmjerenih na izbor metode, analizu podataka prema krajnjim ishodima što rezultira dvama razinama samoprocjenjivanja učenika:

- Učinkovitost sadržaja aktivnosti u kontekstu planirane teme istraživanja
- Uspješnost školskog knjižničara kao nastavnika i nositelja aktivnosti

Uočava se svrhovitost samoprocjene učenika prema krajnjim ishodima učinkovitosti obrađenih sadržaja i uspješnosti knjižničara kao nositelja aktivnosti. Samoprocjena učenika temelji se na subjektivnom vrednovanju, na mišljenju korisnika, s naglaskom na aspekte korištenosti knjižnice, ali ne uočava se samoprocjena/samoevaluacija djelatnika knjižničara ni u samovrednovanju škola, ni u samovrednovanju knjižnica. Problemska pitanja koja se će postaviti u istraživanju teze doktorske disertacije su: Koliko sam dobar školski knjižničar?

³ Pasarić (2003) Vrednovanje obrazovne djelatnosti 1. Rijeka: vlastita naklada, str. 112-113

⁴ Ur. Muraja, J. (2010) Priručnik za samovrednovanje srednjih škola, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, dostupno na: <http://dokumenti.ncvvo.hr/Samovrednovanje/Tiskano/prirucnik.pdf> (23.07. 2015.)

⁵ Bezinović, Ristić Dedić, Odak, Rister (2010) Samovrednovanje škola, Prva iskustva u osnovnim školama, Agencija za odgoj i obrazovanje / Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, dostupno na: http://www.azoo.hr/images/izdanja/Samovrednovanje_web.pdf (23.07. 2015.)

Kako to znam? Što mogu učiniti da budem bolji?⁶ Prema postavljenim problemskim pitanjima strukturirano je istraživanje eksperimentalnog samovrednovanja kvalitete u radu koje će tematski uključiti: profesionalnu sposobnost školskog knjižničara, modele rada i primjenu kompetencija u radu. Usmjerenost istraživanja je na uspješnost školskog knjižničara kao nastavnika, knjižničara i nositelja aktivnosti u školskoj knjižnici, prema primjeru samovrednovanja škola. Time će se definirati područja djelatnosti koja se mjerenjem kvalitete mogu unaprijediti.

2.1. Društveni značaj teme

Tema samovrednovanja profesije školskog knjižničara do sada nije bila predmetom znanstvenog interesa, ne postoji sustavno mjerenje temeljem zajedničkih referentnih mjernih vrijednosti, niti su definirana mjerila. Zasad postoji nezainteresiranost informacijskih stručnjaka i osnivača školskih knjižnica za tu problematiku. Temeljem toga može se postaviti pitanje o društvenom značaju teme. Ako knjižnice imaju društveni značaj, kojeg ističe Stipanov (2010) kroz dvije odrednice: društvenu (koja uključuje politiku i društveni ustroj, kulturu, civilizaciju, znanost, obrazovanje i gospodarstvo) i tehničko-tehnološku uvođenjem IKT-a u knjižnice (koja izravno ili neizravno utječe na prostorno i vremensko proširenje komunikacijskih mogućnosti knjižnice), tada djelatnost knjižničara ima važnu društvenu odrednicu. Brojna istraživanja ukazuju na društveni značaj i utjecaj knjižnice, na procjenu te vrijednosti iz aspekta korisnika (Mihalić, 2012, Kovačević, Lovrinčević, 2014, Hernon 2014). U ovoj studiji pokušat će se društvena važnost sagledati iz sociološko-kulturološkog aspekta djelatnosti knjižničara. Iz tog razloga je potrebno detaljnije obrazloženje teme čemu se pristupilo u ovom poglavlju. Školski knjižničar, pored navedenog, subjektom je kontradiktornosti koje će se pokušati rasvijetliti ovim radom.

Kao prvo, u određivanju profila školskog knjižničara Kovačević, Lovrinčević (2014, 255) navode da se knjižničar smatra glavnom komponentom programa rada školske knjižnice, te se ističe njegova važnost kao stručnjaka i kao osobe koja treba posjedovati izvrsne profesionalne i personalne kompetencije. Praksa ukazuje da se pri vrednovanju ishoda učenja, kompetencija i uspješnosti učenika, ne vrednuje koliki je stvarni udio školskog knjižničara u tom uspjehu. Može se zaključiti da je vrednovanje kvalitete u radu knjižničara nužno u razvoju djelatnosti te profesije kao dionika u odgoju i obrazovanju prema područjima koje obuhvaća. Potrebno je

⁶ Naziv školski knjižničar koji se koristi u disertaciji odnosi se na muški i ženski rod

prema dosadašnjim iskustvima u vrednovanju knjižnica i istraživanjima objavljenim u doktorskim disertacijama informacijskih stručnjaka⁷, magistarskim i znanstvenim radovima, ustanoviti primjenjiv model samovrednovanja školskog knjižničara. Prije svega potrebno je pojasniti razvoj školskog knjižničarstva posljednjih desetak godina i proporcionalno tome razvoj profesije školskog knjižničara, pronaći odgovor na uzrok nezadovoljavajuće društvene percepcije profesije školskog knjižničara u društvu, kao i pronaći rješenje da se ta percepcija argumentirano promijeni u zadovoljavajuću formu. Početke promišljanja o promjenama koje su zahvatile školske knjižnice diskutira u članku Lasić-Lazić (1995) još 1994. godine ističući da se školsko knjižničarstvo „mora promatrati u kontekstu promjena u odgoju i obrazovanju“. Također navodi da:

„[...]ispitivanjem komunikacijsko-informacijske paradigme školske knjižnice sa svim aspektima ove složene problematike u okviru posredovanja znanja u/za obrazovanje posebno s aspekta znanstvene paradigme knjižničarstva, knjižnične zajednice školskih knjižničara, institucionaliziranje stručne i znanstvene prakse, koja obuhvaća jedno široko interdisciplinarno područje, školske su knjižnice započele proces ugradnje u strukturu odgojno-obrazovnog sustava.“⁸

Uočava se isticanje pedagoške uloge školske knjižnice u obrazovanju, interdisciplinarnost u djelovanju, time su ta promišljanja početak zaokreta profesije školskog knjižničarstva od isključivo stručno-knjižničarske djelatnosti prema pedagoško-obrazovnoj djelatnosti.

Današnje vrijeme, dvadeset godina nakon objavljivanja navedenog članka, potražuje prema Kuhnu (1999) „revolucioniranje znanstvenog pristupa“⁹, odnosno revolucioniranje komunikacijsko-informacijske paradigme školske knjižnice.

Kao drugo, školska knjižnica je prepoznata kao jedan od podsustava pored narodnih, specijalnih i znanstvenih knjižnica koji zajednički predstavljaju bibliotečni sustav Hrvatske. Godine 1980. jedan od zadataka Razvojne službe Nacionalne i sveučilišne knjižnice bio je učiniti školsku knjižnicu suvremenim bibliotečno-informacijskim centrom (BIC), osniva se koordinacijski odbor kojem je bio primarni zadatak izraditi koncepciju transformacije

⁷Primjerice doktorske disertacije: Ambrožič, M. (1999) Utvrđivanje uspješnosti poslovanja visokoškolskih knjižnica: od kvantitativnih do kvalitativnih pokazatelja (ova disertacija odnosi se na visokoškolske knjižnice u Sloveniji); Petr-Balog, K. (2004) Kvalitativni pokazatelji uspješnosti akademskih knjižnica, Sveučilište u Zagrebu, te magistarski rad: Dragija-Ivanović, M. (2006) Vrednovanje usluga u narodnim knjižnicama; Petr-Balog, K. (2011) Kultura vrednovanja kao dio organizacijske kulture hrvatskih knjižnica; Machala (2012) Knjižničarske kompetencije u Hrvatskoj u kontekstu cjeloživotnog učenja;

⁸ Lasić-Lazić, J. (1995) Komunikacijsko-informacijska paradigma školskih knjižnica. Zbornik Proljetne škole školskih knjižničara Crikvenica 1994, Rijeka: Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske – Referada Rijeka i Prva hrvatske sušačke gimnazija u Rijeci, str.10

⁹ Kuhn, T. S. (1999) Struktura znanstvenih revolucija. Zagreb: Hrvatsko sociološko društvo, str. 220

školskih knjižnica. Temeljem toga je Razvojna služba NSB-a¹⁰ u suradnji sa Zavodom za PPS¹¹, Matičnim službama i Hrvatskim bibliotekarskim društvom organizirala seminare za tu preobrazbu. U seminarima su sudjelovali stručnjaci Nacionalne i sveučilišne knjižnice, Ministarstva kulture i prosvjete, Knjižnica grada Zagreba, Zavod za školsku opremu te Sekcije za školske knjižnice Hrvatskog bibliotekarskog društva. (Ćelić-Tica, 1999). Prema Machali (2013) osnutkom i utemeljenjem koordinacijsko-administrativnog središta Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara u Republici Hrvatskoj u okviru Nacionalne i sveučilišne knjižnice, 2002. godine, kao središnje matične knjižnice u nacionalnom knjižničnom sustavu se „potiče i organizira trajno stručno usavršavanje djelatnika u matičnim knjižnicama; izrađuje programe izobrazbe knjižničara te organizira savjetovanja, seminare i druge oblike stručnog rada“. Temeljna matična djelatnost Nacionalne i sveučilišne knjižnice je u području osiguranja, provedbe te stručnog nadzora trajne izobrazbe knjižničara u odnosu na sve matične knjižnice, kako narodne, školske tako i opće-znanstvene. Machala kao ravnopravne partnere za provedbu nacionalnog programa trajne izobrazbe knjižničara navodi osnivače Centra: Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Knjižnice grada Zagreba te Hrvatsko knjižničarsko društvo. Autorica ne navodi u području stalnog stručnog usavršavanja školskih knjižničara kao partnere u programima izobrazbe Agenciju za odgoj i obrazovanje pri Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta, strukovne udruge školskih knjižničara: Hrvatsku udrugu školskih knjižničara¹² i Hrvatsku mrežu školskih knjižničara¹³, koje kontinuirano od svog osnutka rade na stručnom usavršavanju upravo djelatnika školskih knjižnica. Područje stalnog stručnog usavršavanja djelatnika u školskim knjižnicama je podijeljeno prema ingerencijama Ministarstva kulture i Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta. Pripadanje školskih knjižnica bibliotečnom ili knjižničnom sustavu Hrvatske je na razini podsustava što školskim knjižnicama ne omogućuje jednak položaj i razvoj kao ostalim knjižnicama u sustavu. Machala (2015, 185) navodi da je najteže pitanje zapravo pitanje mjerenja kvalitete programa stalnog stručnog usavršavanja kao i utvrđivanje ovlasti nad osiguranjem njegove kvalitete i svrhovitosti. Utvrđivanje ovlasti nad osiguranjem kvalitete rada školskih knjižničara je temeljno za unaprjeđenje profesije i djelatnosti.

Primjerice, činjenica jest da se u knjižničarskoj zajednici nalazi manji broj djelatnika knjižničara u ostalim vrstama knjižnica u odnosu na veći broj djelatnika školskih knjižničara

¹⁰ Nacionalna i sveučilišna biblioteka

¹¹ Prosvjetno pedagoška služba

¹² HUŠK je osnovana 24. travnja 2002. godine

¹³ HMŠK je osnovana 23. travnja 2009. Godine (neformalno, kao NET grupa, djeluje od 8. travnja 2001. godine)

(vidi Tablicu 2.), a vrednovanje/evaluacija uspješnosti i kvalitete, prema objavljenim znanstvenim istraživanjima, područje je koje se razvija u narodnim, sveučilišnim, znanstvenim knjižnicama (Dragija-Ivanović, 2009, Tuškan-Mihočić, 2011, Petr-Balog, 2012, Machala 2012), dok se u najbrojnijim školskim knjižnicama ne razvija niti u teorijskom smislu.

Kao treće, jedno od područja djelatnosti definirano referentnom literaturom¹⁴ obuhvaća informatizaciju poslovanja u stručno-knjižničnim poslovima. Zanimljivost samog početka informatizacije školskih knjižnica jest što se projekt realizirao u Referalnom centru Nacionalne i sveučilišne biblioteke sredinom 80.-tih godina upravo za centraliziranu obradu školskih knjižnica. Prvi knjižnični program Ciciban izrađen je 1995., intenzivno su se educirali djelatnici školskih knjižnica za rad u tom programu kroz Nacionalni informacijski sustav knjižnica Hrvatske (NISKA). 1997. godine pokušalo se uspostaviti i umrežiti školske knjižnice u „nacionalno, europsko i svjetsko informacijsko društvo“ kako navodi autorica Ćelić-Tica (1999) u svom članku o povijesnom pregledu usavršavanja rada školskih knjižničara. Međutim taj je projekt napušten, nema sličnog sustavnog praćenja informatizacije, informatičkih kompetencija knjižničara, niti jedinstvenog knjižničnog programa za školske knjižnice. Financiranje knjižnica prate službe Ministarstva znanosti obrazovanja i sporta, te lokalna zajednica. Samo savjetodavno o informatizaciji danas djeluju matične službe županijskih narodnih knjižnica. O tome će više biti riječi u poglavlju o implikaciji potrebe tehnološkog razvoja školskih knjižnica i sustavnog financiranja. Teme vezane uz primjenu informacijsko-komunikacijskih tehnologija prepuštene su u nadležnost institucija za dodjelu ECDL licenci, ustvrdila je Machala (2013). Zaključno, razvoj i financiranje informacijsko-komunikacijske tehnologije prepušten je upravljačkim i menadžerskim vještinama školskog knjižničara i sredini u kojoj djeluje.

Društveni značaj teme obzirom na drugo područje djelatnosti, odgojno-obrazovnu djelatnost, školskih knjižnica može se izraziti u brojkama. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u 2013. godini ukupno je radila 1781 knjižnica, broj predstavlja ukupan broj svih vrsta knjižnica što ih dijeli na: Nacionalna - 1; Sveučilišnih - 6, Visokoškolskih knjižnica - 146; Opće-znanstvenih - 4; Specijalnih - 153; Samostanskih - 14; Narodnih - 269, a školskih knjižnica ima 1202, i to 853 osnovnih i 349 srednjoškolskih (vidi Tabelu 2.). Isti izvor

¹⁴ Djelatnosti i zadaće školske knjižnice prema važećem Standardu su odgojno-obrazovne, stručno-knjižnične te kulturna i javna djelatnost.

navodi da zaposlenih školskih knjižničara u školama ima 1311, koji svakodnevno djeluju na području odgoja i obrazovanja (vidi Tablicu1.).

Prema ukupnom broju učenika u školama za školsku godinu 2013./2014. (u osnovnima 333 575, i u srednjim 181 384 učenika) školski knjižničari svojim radom utječu na pola milijuna učenika u Hrvatskoj, preko njih neposredno djeluju na otprilike jedan milijun roditelja tih učenika, što predstavlja jednu četvrtinu stanovništva Hrvatske.

Struka koja diseminira informacije svakodnevno na toliki broj stanovnika ima veliko društveno značenje. Tada nije zanemarivo pitanje: tko su školski knjižničari, jesu li dovoljno dobri i mogu li biti bolji, o čemu će se više raspraviti u sljedećim poglavljima.

Tablica 1. Podatci Državnog zavoda za statistiku RH zaposlenih u knjižnicama 2013.

	Ukupno		Stručno osoblje												Ostalo osoblje	
	svoga	žene	ukupno		knjižničarski savjetnici		viši knjižničari		diplomirani knjižničari		knjižničari		pomoćni knjižničari		svoga	žene
			svoga	žene	svoga	žene	svoga	žene	svoga	žene	svoga	žene	svoga	žene		
Ukupno	4 036	3 388	3 329	2 870	63	54	111	97	1 999	1 787	506	433	650	499	707	518
Nacionalna knjižnica	321	212	200	151	18	18	19	15	73	61	23	19	67	38	121	61
Sveučilišne knjižnice	153	118	91	78	3	1	7	6	39	34	10	9	32	28	62	40
Visokoškolske knjižnice	342	288	283	244	9	7	24	22	149	136	41	32	60	47	59	44
Općeznanstvene knjižnice	50	33	30	23	1	1	2	2	14	13	4	1	9	6	20	10
Specijalne knjižnice	222	177	165	134	8	7	15	14	87	74	22	17	33	22	57	43
Narodne knjižnice	1 637	1 378	1 299	1 102	16	12	30	27	655	576	164	139	434	348	338	276
Knjižnice osnovnih škola	908	824	875	797	4	4	12	10	683	622	167	153	9	8	33	27
Knjižnice srednjih škola	403	358	386	341	4	4	2	1	299	271	75	63	6	2	17	17

ZAPOSLENI U KNJIŽNICAMA (stanje 31. prosinca 2013.)¹⁵

Sve školske knjižnice su u sastavu ustanove, škole, dakle: nisu autonomne ili samostalne što bi bio jedan od uvjeta vrednovanja učinkovitosti i uspješnosti, prema ranije navedenim znanstvenim istraživanjima o toj temi u ostalim vrstama knjižnica. Taj podatak je vidljiv u Tablica 2. Knjižnice prema vrsti, statusu i dodatnim odjelima u 2013.

¹⁵ *Knjižnice u 2013.*, Podatci su preuzeti iz broja 8.3.1., Zagreb, 30. travnja 2015., dostupni su na: <http://www.dzs.hr/> (12.06. 2015.)

Tablica 2. Knjižnice prema vrsti, statusu i dodatnim odjelima u 2013.

	Knjižnice										
	status				dodatni odjeli						
	ukupno	samostal- ne	u sastavu druge knjižnice	u sastavu ustanove/ poduzeća	za djecu i mladež	čitaonica	igraoni- ca	bibliob- us	multi- medijal- ni	za slijepe	WLAN (bežična mreža)
Ukupno	1 781	173	92	1 516	745	488	157	25	249	19	425
Knjižnice osnovnih škola	853	-	-	853	457	-	57	10	118	-	179
Knjižnice srednjih škola	349	-	-	349	69	-	3	2	34	-	68

Navedeni podaci objavljeni su u publikaciji Državnog zavoda za statistiku prema statističkim područjima, u području *Obrazovanje, znanost, kultura i socijalna skrb*. Ne nalaze se u području obrazovanja već u području kulture. Razlog može biti opće nacionalno opredjeljenje o pripadanju školskih knjižnica knjižnicama u kulturi, a ne obrazovnom području, ili se statistički akti ne usklađuju s razvojem i promjenama u pojedinim profesijama, što nije slučaj u drugim razvijenim zemljama gdje su školske knjižnice sastavni dio obrazovnog područja. Jednako tako u tabelama je navedeno stručno osoblje u knjižnicama: knjižničarski savjetnici, viši savjetnici, diplomirani knjižničari, knjižničari i pomoćni knjižničari. Takva podjela stručnog osoblja i poslova u školskim knjižnicama ne postoji. U školskoj knjižnici zapošljava se stručni suradnik školski knjižničar s visokom stručnom spremom i državnim stručnim ispitom pri Agenciji za odgoj i obrazovanje. Budući da su školske knjižnice u sastavu odgojno-obrazovne ustanove, djelatnici u tim knjižnicama podliježu zakonu o zapošljavanju u školama. Ostalo osoblje niže stručne spreme ne postoji. Ta specifičnost profesije školskog knjižničara nije dovoljno definirana zakonskim aktima te time nije pravilno prikazana u statističkim obradama podataka Državnog zavoda za statistiku. O tome će više riječi biti u sljedećem poglavlju.

Rad u digitalnom okruženju, odgoj i obrazovanje mladih za budućnost pretpostavljaju dobru financijsku potporu institucija nadležnih za djelatnost školskih knjižnica, nadležnih za standard, ali i sveučilišta koja nude programe izobrazbe stručnjaka za te poslove. Razlog izostanka primjerenog sustavnog financiranja razvoja i potreba školskih knjižnica treba pojasniti u kontekstu pripadanja ili nepripadanja sustavima kulture i obrazovanja, društvenim standardom, i izostankom vrednovanja kvalitete usluga i aktivnosti.

Ako se evaluacija ili vrednovanje smatra procesom za utvrđivanje i prikupljanje podataka o specifičnim uslugama i aktivnostima, ustanovljenim kriterijima prema kojima je uspješnost

mjerljiva, ako je to proces koji može utvrditi kvalitetu usluga i aktivnosti određenog stupnja prema postavljenim ciljevima, misiji knjižnice kako navodi Hernon (2014) tada se može utvrditi način vrednovanja/evaluacije koji će školskom knjižničaru omogućiti kontinuirano kvalitetno unaprjeđenje postojećih programa i usluga. Hernon tvrdi da su podatci dobiveni vrednovanjem osnovni aspekt organizacijskog učenja o razlici između učinkovitosti ili neučinkovitosti infrastrukture (knjižnog fonda, usluga, knjižničara i upotrebe tehnologije) za planiranje, implementiranje novih napora čime bi se postigla željena razina utjecaja na okolinu u kojoj knjižnica djeluje. Prihvaća se autorov argument da rezultati mjerenja nisu ni dobri ni loši već da samo opisuju stanja jednako kao i u prezentiranju nalaza eksperimentalnog mjerenja o stanju u hrvatskim školskim knjižnicama.

U sljedećem poglavlju utvrdit će se mogući kriteriji mjerljivosti specifičnih usluga i aktivnosti s područja djelatnosti školskog knjižničara prema izboru iz literature.

2.1.1. Školski knjižničar učitelj i/ili knjižničar

Pitanje koje će raspraviti ovo poglavlje jest utvrđivanje ovlasti nad osiguranjem kvalitete rada, što je temeljno za razvoj profesije. Raspraviti će i usmjerenje djelatnosti i profesionalno napredovanje školskog knjižničara kroz strategiju stalnog stručnog usavršavanja iz područja edukacijskih i/ili informacijskih znanosti. Dominirajuće usmjerenje djelatnosti knjižničara prema edukacijskim ili knjižničarsko-informacijskim znanostima uvjetuje izbor relevantne literature za analizu, izbor mjernih instrumenata, izbor sadržaja, strategije i izbor metoda istraživanja potrebnih za komparaciju nalaza i rezultata. Analizom izabrane literature i kasnije eksperimentalnog istraživanja mogu se utvrditi područja vrednovanja i samovrednovanja u mjerenju kvalitete rada.

Slijedi rasprava o prvom u nizu paradoksa školsko knjižničarske profesije, je li školski knjižničar učitelj ili knjižničar ili i jedno i drugo.

Razvojem ideje o općim strategijama učenja koje su dovele do korjenitih promjena u metodologiji učenja u posljednjih trideset godina, inicirala se je promjena u hrvatskom školskom knjižničarstvu. Školski knjižničari su pokrenuli formaliziranje metodike rada u knjižnicama i novu kvalitetu knjižničnih usluga u obrazovnom sustavu. Formalnim i neformalnim obrazovanjem knjižničara, uključivanjem u brojne nacionalne projekte¹⁶,

¹⁶ Rezultati analize istraživanja neformalnog obrazovanja 2012. godine utvrđuju kojim projektima su se najčešće stručno usavršavali školski knjižničari: Kvalitetna škola – škola bez prisile (KVAŠ 2000.-2009.), Procesi učenja u kurikularnom pristupu, Građanski odgoj i obrazovanje, Nacionalni program odgoja i obrazovanja za

stručnim usavršavanjem školskih knjižničara na Proljetnim školama školskih knjižničara (1988.-2014.) razmjenjujući primjere dobre prakse, te kroz brojne stručne skupove Agencije za odgoj i obrazovanje iz Zagreba¹⁷ utvrđen je smjer razvoja profesije i definirana je metodologija rada i knjižnične usluge u obrazovnom sustavu.

Knjižnične usluge u školskim knjižnicama propisane su zakonskim aktima, normativom rada.¹⁸ Primjenom praktičnih metoda u radu školskih knjižničara razvijalo se je planiranje i programiranje rada u školskoj knjižnici, smjernice za rad, modeli učenja i poučavanja. Normative rada za izračun tjednog i godišnjeg zaduženja razradile su Kovačević, Lovrinčević (2014, 242-244) kao polazišta za normizaciju u hrvatskom školskom knjižničarstvu.

Najveća promjena u radu školskih knjižničara dogodila se je 1988. godine angažiranošću tadašnjeg Zavoda za prosvjetno-pedagošku službu u Rijeci, prosvjetnog savjetnika Mirka Todorica i knjižničarke Prve hrvatske sušačke gimnazije u Rijeci Višnje Šeta. Utemeljena je Proljetna škola školskih knjižničara, državni stručni i znanstveni skup knjižničara s ciljem da se stavovi o radu školskog knjižničara promijene, a školska knjižnica stavi u svoju pravu funkciju, navodi Križ, da se osim stručno-knjižničnom djelatnošću i ostvarivanjem programa lektire u prostoru knjižnice bavi intelektualnim radom učenika (Križ, 1989, 27). Stručnom osposobljavanju pridonijeli su predavači iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice Zagreb, sa Filozofskog fakulteta u Zagrebu kao prvog fakulteta s Katedrom za bibliotekarstvo, zatim voditeljice Matičnih službi i Hrvatskog knjižničarskog društva, te predavači iz područja odgoja i obrazovanja, komunikologije.

Početak definiranja djelatnosti s usmjerenjem prema edukativnom području nalazi se u tematskoj strukturi prvih Proljetnih škola. Time je usustavljeno stručno i profesionalno usavršavanje školskih knjižničara, od strane Agencije za odgoj i obrazovanje, koje svoj razvoj bilježi do današnjih dana. Referentna literatura opisuje promjene u usavršavanju školskih knjižničara kroz pedagoško-metodičku naobrazbu za neposredni odgojno-obrazovni rad u školskoj knjižnici, opisuje razmjenu ideja i primjera dobre prakse. Tematska struktura neformalnog obrazovanja, tematski članci stručnog usavršavanja knjižničara na državnim Proljetnim školama u Zbornicima ukazuju na usmjerenje školskog knjižničara u zvanju knjižničara učitelja. Proljetne škole stručna literatura naziva najvažnijim oblikom organiziranog stručnog usavršavanja na međunarodnoj razini (Kovačević, Lovrinčević, 2014)

Ljudska prava i demokratsko građanstvo, Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje, Program za cjeloživotno učenje COMENIUS itd.

¹⁷ Kontinuirano stručno usavršavanje organizirano je putem mrežne stranice www.ettaedu.hr

¹⁸ Primjerice Standard za školske knjižnice propisuje: „Stručni suradnik knjižničar koji ima punu normu rada od 40 sati obavezan je obavljati poslove u neposrednome pedagoškom radu 25 sati tjedno, a ostale poslove u sklopu satnice do punoga radnog vremena.“

na kojima su školski knjižničari svojim aktivnim sudjelovanjem utemeljili metodologiju rada školskog knjižničarstva primjerenog hrvatskom društvu i ekonomskim prilikama te je realizirali u praksi.

Kategoriziranje strukture ovog tipa neformalnog obrazovanja sistematiziralo se je tijekom prikupljanja podataka. Navedene teme Proljetnih škola, te stručni članci koji su metodom slučajnog odabira izabrani za pojašnjenje ovog dijela teorijskog pristupa u disertaciji, ukazuju na interes školsko knjižničarske zajednice prema razvoju u edukacijskoj znanosti.

Može se zaključiti da su školski knjižničari za strategiju osobnog razvoja i usavršavanja izabrali propitivanje odgojne i obrazovne zbilje u većini slučajeva, te se cjelokupno usmjerenje tematskih članaka bavi filozofijom odgoja i obrazovanja, razvojem pedagoške znanosti i prakse. (Vidi Tablicu 3.) U dvadeset i četiri tematska godišnja skupa svaka se tema odnosi na neposredni odgojno-obrazovni rad s učenicima. Metodom slučajnog odabira plenarnih izlaganja izdvojeno je od četiri do deset objavljenih članaka koji obrađuju i diskutiraju odgojno-obrazovni rad knjižničara s učenicima, što ukupno čini sto šezdeset osam stručnih članaka. Temeljem toga može se ustvrditi da školsko knjižničarstvo tijekom posljednjih dvadeset i pet godina izlazi iz okvira isključivo stručno knjižničnih poslova, stručno-knjižnične djelatnosti te je vidljiv zaokret prema edukacijskim znanostima. Profesija školskog knjižničara će tek odgovarajućom evaluacijom imati primjerenu društvenu percepciju.

Tablica 3. Tematska struktura državnih skupova i izbor članaka stručnog usavršavanja od 1991. - 2015.

Godina	Tema stručnog usavršavanja na državnom skupu ¹⁹	Izbor tematskih članaka iz publikacije o metodologiji rada školskog knjižničara u knjižnici (od 1 do 10)
1991./1992.	Školska knjižnica i mogućnosti razvoja samostalnog istraživačkog rada učenika; Stručno razvojne službe u školi i školska knjižnica; Metodologija istraživanja i izrada učeničkih radova	1) Školska knjižnica i mogućnosti razvoja samostalnog istraživačkog rada učenika / J. Lasić-Lazić 2) Stručno-razvojne službe u školi i školska knjižnica/S. Staničić 3) Metodologija istraživanja i izrada učeničkih radova / V. Šeta 4) Uloga BIC-a u primjeni televizije zatvorenog kruga i video rekordera u odgojno-obrazovnom procesu / T. Karbić 5) Strukturiranje programskih odrednica kulturne i javne djelatnosti školske knjižnice / J. Križ 6) Računalna pismenost u školskoj knjižnici / M. Laszlo
1993.	Razvijanje čitateljskih interesa i navika putem školske knjižnice	1) Pravo na čitanje / A. Horvat 2) Čitateljski interesi i osobitosti recepcije mladog čitatelja / M. Kermek-Sredanović 3) Čitateljski interesi učenika i mogućnosti knjižničara u stvaranju ukusa i poticanju čitanja / J. Lasić-Lazić 4) Projekt: Poziv na čaj (razvijanje čitateljskih interesa i navika putem školske izložbe / V. Šeta

¹⁹ Zbornici Proljetnih škola školskih knjižničara. Dostupni na URL: <http://library.foi.hr/ZBIRKE/proljetna-skola/index> (11.11. 2014)

		5) Čitanje kao programska odrednica i funkcija knjižnice u njezinu promicanju / J.Križ
1994.	Komunikacija i interakcija u radu s malom grupom u školskoj knjižnici	1) Mikro-pedagoški pristup odgoju i obrazovanju / M. Bratanić 2) Komunikacijsko-informacijska paradigma školskih knjižnica / J.Lasić-Lazić 3) Prostor-činitelj komunikacije / J. Lovrinčević 4) Komunikacija u knjižnici / Višnja Šeta 5) Strukturiranje programskih odrednica neposrednog rada s učenicima u školskoj knjižnici / J. Križ 6) Projekt : Ulice / Višnja Šeta
1995.	Sedam kreativnih dana u školskoj knjižnici	1) Kako misliti kreativno / V.Srića 2) Kreativnost kroz odgojno-obrazovni aspekt školske knjižnice / J.Lasić-Lazić 3) Sedam kreativnih dana u školskoj knjižnici / Višnja Šeta 4) Školska knjižnica i tehnike rada s različitim tekstnim izvorima / J.Križ 5) Učinkovitost ciljanog, vođenog čitanja / Lj.Sabljak 6) Uloga školske knjižnice pri obradi lektire / R.Leovac
1996.	Motivacijski poticaji školske knjižnice u odgojno-obrazovnoj aktivnosti učenika	1) Motivacija za učenje: oblici, tipovi i mogućnosti povećanja / M.Čudina 2) Motivacija korisnika za usvajanje informacijskih znanja i uporabu tih znanja za učenje i stručno usavršavanje / J.Lasić-Lazić 3) Stavovi učitelja prema školskoj knjižnici / D. Kovačević 4) Motivacija nastavnika / J.Lovrinčević 5) Školska knjižnica i motivacija učenika / Višnja Šeta 6) Motivacija korisnika školskih knjižnica / L. Bučević-Sanvicenti 7) Motivacijski procesi u školskoj knjižnici / J. Križ 8) Motivacijski poticaji škole i školske knjižnice u odgojno-obrazovnoj aktivnosti učenika / N.Galić 9) Motivacijski klub / Višnja Šeta
1997.	Umjetnost i školska knjižnica; Učenje na novim izvorima znanja: Internet	1) Umjetnička građa školske knjižnice u odgojno-obrazovnom procesu / Višnja Šeta 2) Ruska državna knjižnica kao multikulturalni obrazovni centar / Natalija Kapelijanskaja 3) Školska knjižnica u službi obrazovanja i umjetnosti / V. Škrobica 4) Komplementarnost školskih medijateka / J. Lovrinčević 5) Tabucchi Workshop - multikulturalno putovanje novelom "Igra obrtanja" A. Tabucchia / Višnja Šeta, P.Alberini 6) Plakat - unikatna slikovnica / Theodor de Canziani Jakšić 7) Učenje na daljinu i mogućnosti permanentnog stručnog usavršavanja preko Interneta / J. Lasić-Lazić 8) Škola i Internet / F. Pivec 9) Internet u pripremi i izvođenju nastave: prije ili poslije uvođenja Interneta u školsku knjižnicu / A. Slavić
1998.	Školska knjižnica u 21. stoljeću	1) Obrazovanje: nasušna potreba / Jacques Delors 2) Kako obrazovati knjižničara za rad u 21. stoljeću / J.Lasić-Lazić 3) Slovenski šolski knjižničarji v 21. stoletju / E.Stružnik 4) Temeljna polazišta programskih sadržaja školske knjižnice 21. stoljeća / Višnja Šeta 5) Definicija informacije i strukture baze podataka / S. Tkalac 6) Školska knjižnica i nacionalni informacijski sustav (NISKA) / V.Čelić-Tica 7) Informacijski stručnjak u školskoj knjižnici / Z.Penava
1999.	Školska baština	1) Škola i baština u Hrvatskoj: između sna i jave / Ž.Vujić 2) Škole kao čuvari kulturne (nacionalne) baštine / M. Giron 3) Školska baština - od identifikacije do zbirke / Višnja Šeta 4) Čitanje baštine u kontekstu odraza knjižničarske kulture i civilizacijske razine / L. Bučević-Sanvice 5) Novi mediji - Poučavanje i baština / Irena Pilaš 6) Digitalizacija kao mogućnost zaštite i predstavljanja baštine / H. Stančić 7) Kako čitati i istraživati školsku baštinu? / Višnja Šeta 8) Obrazovanje školskih knjižničara kao teorijsko i praktično pitanje / J. Lasić-Lazić, A.Slavić
2000.	Kršćanstvo u programima i fondovima školskih knjižnica; Lektira i mladi čitatelj	1) Knjiga i kršćanstvo / Mile Bogović 2) Put k slobodi: Školske knjižnice i zbirke publikacija iz kršćanstva u odgoju za slobodu, mir i demokraciju / I. Pejić 3) Recentna literatura o kršćanstvu u fondovima Nacionalne sveučilišne knjižnice / V. Čanjevac 4) Projekt: čovjek i kršćanstvo / Višnja Šeta 5) Tinski rad vjeroučitelja i školskog knjižničara u nastavi vjeronauka / vlč. Ante Luketić 6) Hrvatska izložba u Rimu povodom jubileja 2000. godina kršćanstva / A.Brigović

		<p>7) Lektira i mladi čitatelj / D. Bačić-Karković</p> <p>8) Pristup i najvažniji kriteriji za godišnje planiranje i programiranje rada stručnog suradnika školskog knjižničara / B. Šušnjić</p> <p>9) Utjecaj plana i programa rada školskog knjižničara na obrazovna postignuća učenika / J. Lovrinčević</p> <p>10) Planiranje i programiranje rada školskog knjižničara / V. Šeta</p>
2001.	Interdisciplinarnost i intermedijalnost u programima školskih knjižnica; Timski rad stručnih suradnika u školi	<p>1) Intermedijalnost programskih jedinica, književnosti, biologije, likovne kulture i matematike u nastavi: Tema: "Kako živi drveće?" / K. Udina</p> <p>2) Intermedijalnost u programima školske knjižnice / J. Lovrinčević</p> <p>3) Interdisciplinarni pristup čitanja časopisa /škola bez razreda/ / N. Šerić</p> <p>4) Timski rad stručnih suradnika u školi / I. Vladilo</p> <p>5) Timski rad učitelja i stručnog suradnika u obradi sadržaja iz prirode i društva / E. Tihomirović</p> <p>6) Čitanje u multimedijском okruženju / M. Dragija Ivanović, K. Golub</p> <p>7) Nova paradigma školske knjižnice? / J. Lasić-Lazić</p> <p>8) Sat medijske kulture u školskoj knjižnici / Lj. Bajević</p> <p>9) Jules Verne u interdisciplinarnom i intermedijalnom pristupu / V. Halaba</p>
2002.	Školska knjižnica i kvalitetna škola; Prostor i mediji; Poučavanje radosti čitanja	<p>1) Sustav stručnog usavršavanja školskih knjižničara i kvalitetna škola / B. Šušnjić</p> <p>2) Školska knjižnica u kvalitetnoj školi / M. Stevanović</p> <p>3) Kvalitetna škola u Hrvatskoj - dosadašnja iskustva / J. Tončić-Krema</p> <p>4) Informacijsko opismenjavanje učenika osnovne škole / S. Tošić-Grlač</p> <p>5) Knjižnice i elektroničke nastavne jedinice / H. Stančić</p> <p>6) Edukativni softver kao čimbenik podizanja kvalitete odgoja i obrazovanja / S. Štefančić</p> <p>7) Suвременa edukacijska tehnologija: medij za propitivanje i istraživanje / N. Mikelić, T. Lauc</p> <p>8) Uloga školske knjižnice u poticanju čitanja / I. Hebrang-Grgić</p> <p>9) Poučavanje radosti čitanja (tko jest, a tko nije čitatelj) / V. Tomin</p> <p>10) Roditelji i učenici u školskoj knjižnici - kultura govorenja / K. Udina, S. Ključ</p>
2003.	Mjesto školske knjižnice u programima djelovanja Ministarstva prosvjete i športa; Modeli učenja i poučavanja u školskoj knjižnici; Informatizacija knjižničnog poslovanja	<p>1) Status školskih knjižnica u okviru zakonskih i podzakonskih propisa / M. Zovko</p> <p>2) Učenje i poučavanje u školskoj knjižnici: Stavovi, očekivanja, želje i poruke osnovnoškolskih ravnatelja / B. Šušnjić</p> <p>3) Menadžment kao sustav razmišljanja i planiranja u školskoj knjižnici / D. Kovačević, J. Lovrinčević</p> <p>4) Analiza uspješnosti poslovanja školske knjižnice / J. Lasić-Lazić</p> <p>5) Anđeli stanuju u knjižnici / NET grupa</p> <p>6) Modeli učenja u školskoj knjižnici / V. Tomin</p> <p>7) Učiti učiti u školskoj knjižnici / K. Udina</p>
2004.	Zdravlje: prilika za integrativno djelovanje školske knjižnice na razvoju kompetencija učenika	<p>1) Vrednovanje rada školske knjižnice / B. Šušnjić</p> <p>2) Promicanje zdravlja kroz programe školske knjižnice / R. Jozić</p> <p>3) Ostvarenje kurikulumu kroz rad na školskom projektu / S. Galic</p> <p>4) Projekt umrežavanja školskih knjižnica Zadarske županije / M. Dragija Ivanović</p> <p>5) Dramski odgoj u knjižnici / N. Poturiček</p>
2005.	Školsko knjižničarstvo i europska povezivanja	<p>1) Školske knjižnice i europska povezivanja / B. Šušnjić</p> <p>2) Radionica: Nove okolnosti u razumijevanju profesije školskog knjižničara / S. Tošić-Grlač</p> <p>3) Školske knjižnice i partnerstvo u zajednici / I. Stričević</p> <p>4) Znanjem do znanja: Prilog metodici rada školskoga knjižničara / J. Lovrinčević, D. Kovačević, J. Lasić-Lazić, M. Banek Zorica</p>
2006.	Školsko knjižničarstvo i cjeloživotno učenje	<p>1) Školska knjižnica: poticanje čitanja i informacijska pismenost / D. Kovačević, E. Tihomirović</p> <p>2) Knjižnično informacijsko područje u timskom, korelacijskom i interdisciplinarnom planiranju rada s učenicima / Z. Bilić, E. Tihomirović</p> <p>3) Školsko knjižničarstvo i cjeloživotno učenje / Biserka Šušnjić</p> <p>4) Školska knjižnica i metode i oblici rada za cjeloživotno učenje / N. Poturiček</p> <p>5) Školsko knjižničarstvo i cjeloživotno učenje / I. Nikić</p>
2007.	Raznolikost metoda učenja i kreativnog izražavanja; O čitanju; O knjižnicama i knjižničarima	<p>1) Knjižnica i glazba - u prilog HNOsu i cjeloživotnom učenju / Ž. Kasumović Tonković</p> <p>2) NETgrupa školskih knjižničara: NETgrupa i repozitorij školskog knjižničarstva / I. Vladilo, N.M. Muharemi, T. Dunderović, M. Klanjac, J. Rihtarić</p>

		3) Copyright i copywrong / V. Škrobica 4) Primjena e- učenja u školskoj knjižnici / G7: Evica, Sonja, Marija, Marina i Boris 5) Informacijska pismenost u svakodnevici / A.Lovrić 6) Uloga školske knjižnice u projektnoj nastavi / J. Gabriša Perković, S. Tomazinić Krotin
2008.	Suradnja u informacijskom društvu – s obzirom na potrebe školskoga knjižničarstva - međunarodni skup	1) Suradnja školskih knjižničara u informacijskom društvu / I. Vladilo 2) Profesija školski knjižničar u informacijskom društvu / S. Galic 3) Mrežni alati za e-školsko knjižničarstvo 2.0 / T. Dunđerović, J. Rihtarić 4) Suradnja školskih i dječjih knjižnica / I. Stričević, K. Šteficek 5) Klasifikacija radova na Hrvatskoj mreži školskih knjižničara / J. Rihtarić, V. Škarica 6) Subjektna pozicija učenika u strukovnim školama / J. Gabriša Perković, S. Tomazinić Krotin 7) Mladi i internet (Cyberbullying) / V. Škrobica 8) Knjižnica u međunarodnim projektima / N. Galić 9) The “Biblioscuole” Network in Italy: the digital education, new tools and the access to information / Luisa Marquardt 10) The “We” feeling / Helen Boelens 11) Uključenost djelatnosti školske knjižnice i knjižničnog informacijskoga znanja u nastavne programe predmeta / M. Steinbuch
2009.	Upravljanje znanjem školskog knjižničara u funkciji razvoja školskoga kurikulumu u ozračju interkulturalnog dijaloga	1) Školska knjižnica u nacionalnom okvirnom kurikulumu - Predstavljanje programa knjižnično-informacijskog obrazovanja učenika u školskoj knjižnici osnovne i srednje škole / D. Kovačević, S. Galic 2) Vizija hrvatskih školskih knjižnica u novome tisućljeću / M. Zovko 3) Isčitavanje baštine kroz fond školske knjižnice / V. Čelić Tica 4) Uloga školskih biblioteka u razvoju kritičkog mišljenja učenika / Ž. Vučković 5) Iskustva školskih knjižnica u Portugalu / Angelina Pereira
2010.	Školska knjižnica i slobodno vrijeme učenika; Neposredno i posredno uključivanje knjižničara u školski kurikulum	1) Školski knjižničar u suvremenom kurikulumu / M. Zovko 2) Uloga školske knjižnice u programskoj diferenciranosti koja se odnosi na darovite učenike / V. Čelić Tica 3) Korelacija knjižničnog odgoja i obrazovanja i nastavnih predmeta u trogodišnjoj strukovnoj školi / J.-G. Perković 4) Školska knjižnica i likovna kultura / M. Tomašević-Dančević 5) Rad na projektu u školskoj knjižnici - metoda aktivnog učenja / I. Stričević 6) Izrada digitalnih materijala u školskoj knjižnici / A. Sudarević
2011.	Čitanje kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja	1) Zašto čitati knjige? / Milivoj Solar 2) Čitalačka pismenost. Drugačije okruženje - drugačiji zvukovi / D. Kovačević 3) Važnost čitanja / M. Zovko 4) Poticanje čitalačke pismenosti kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja / V. Radičević, S. Biglbauer
2012.	Smjernice za rad školskog knjižničara	1) Obrazovanje školskih knjižničara temeljeno na ishodima učenja / J. L. Lazić, M. B. Zorica, S. Špiranec 2) Učenje kao obrada informacija / J. L. Lazić, M. Laszlo 3) Školska knjižnica u virtualnom prostoru: od mrežne stranice do virtualne zajednice učenja / Z. Dukić 4) Putokazi za izradu smjernica za rad školskih knjižnica, analiza stanja školskih knjižnica 2010/2011 / M. Zovko, V. Čelić Tica 5) Školska knjižnica u elektroničkom okruženju / J. Milovčić 6) Samovrednovanje do vrednovanja - mi znamo kako! / K. Udina 7) Samovrednovanjem do vrednovanja - zašto i kako? / I. Vladilo 8) Smjernice za kvalitetan rad školske knjižnice / R. Jozić.
2013.	Školski knjižničari i knjižnice u novim komunikacijskim i digitalnim izazovima ²⁰	1) Komunikacijski bipolariteti u našim razgovorima/ P. Brajša 2) Komunikacija, dalje od moga nosa/ D. Knežević 3) Prava korisnika u digitalnom vremenu/ A. Horvat 4) Hrvatske mogućnosti razvoja knjižnica i zadaće Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu u odnosu na podsustav školskih knjižnica/ V. Čelić-Tica 5) Standard za školske knjižnice kao novi oblik komunikacije u suvremenom Društvu/ M. Zovko 6) Kulturna i javna djelatnost školske knjižnice kao strateški

²⁰ Zbornik radova nije objavljen, prezentacije tema dostupne na:

http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=4851:kolskih-knjiniari-i-knjinice-u-novim-komunikacijskim-i-digitalnim-izazovima-&catid=284 (13.05.2014.)

		mehanizam komunikacije /D.Stančić i R.Posavec
2014.	Komunikacija - element uspješnosti školske knjižnice ²¹	1) Komunikacija i odnosi s javnošću u radu knjižnica/ B. Skoko 2) Komunikacija u prezentaciji/ D.Knežević. 3) Napredni alati za razvoj uspješne komunikacije u odnosima s javnošću školskog knjižničara/ D.Stančić, R.Posavec 4) Komunikacija s tekstem ili kako odgojiti čitatelja koji misli svojom glavom/ M.Milinović
2015.	Medijska pismenost – Uloga medija u učenju i poučavanju u školskoj knjižnici ²²	1) Školski knjižničar u medijskom okruženju/ M.Banek Zorica 2) Tehnologija i učenje u školskim knjižnicama RH/K.Udina 3) Važnost medijskog obrazovanja u sprječavanju ovisnosti mladih/ J.Štajcer 4) Što su mediji i zašto ih (ne)volimo?!/ N.Zgrabljic Rotar 5) Mediji, odgoj i obrazovanje - Mediji i nasilje očima „Djece medija“/ D. Labas 6) Medijska pismenost kao dio informacijske pismenosti u debatnom klubu u školskoj knjižnici/ Urše Bajda

U osvrtnu na državni stručni skup školskih knjižničara 2015. godine, u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje, djelatnost knjižničara definira se riječima: „Rad stručnog suradnika knjižničara, knjižničnog informacijsko-medijskog stručnjaka, usmjeren je na unapređivanje i razvoj školskoga knjižničarstva kao nastavnoga područja koje u suradnji s pojedinim nastavnim predmetima poučava i vodi k planiranim ishodima učenja, pridonosi i unapređenju cjelokupnoga školskog kurikulumu.“²³ Analiza strukture pojavnosti tema stalnog stručnog usavršavanja tijekom navedenih godina ukazuje na usavršavanje poslova i zadaća profesije u smjeru edukacijskih znanosti, stoga će relevantna literatura za analizu, izbor mjernih instrumenata, izbor sadržaja, strategije i izbor metoda istraživanja potrebnih za komparaciju nalaza i rezultata odrediti metodologiju istraživanja.

Prvi paradoks je li školski knjižničar knjižničar obrazovan za učitelja ili učitelj obrazovan za knjižničara očit je u suprotnosti poslova u postojećoj praksi, definiranoj u stručnoj literaturi i planovima i programima rada s opisom poslova, u odnosu na definiranje istih poslova zakonskim aktima, primjerice Zakonom o knjižnicama, o čemu će biti više riječi na str.45 u poglavlju koje analizira operativne dokumente i zakonske akte.

²¹ Zbornik radova nije objavljen, informacije o temama dostupne na: http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=5275:komunikacijske-kompetencija-knjiniara-za-to-uspjeniji-rad-kolskih-knjinica&catid=284:struni-suradnici-knjiniari&Itemid=0 (13.05.2014)

²² Zbornik radova nije objavljen. Prezentacije i sažetci izlaganja i članaka dostupni su na: http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=5670:prezentacije-sa-strunog-skupa-medijska-pismenost-uloga-medija-u-uenju-i-pouavanju-u-kolskoj-knjinici-&catid=284:struni-suradnici-knjiniari&Itemid=475 (16.05.2015.)

²³ Copyright © Agencija za odgoj i obrazovanje (2015) Medijska pismenost – Uloga medija u učenju i poučavanju u školskoj knjižnici, dostupno na: http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=5668:medijska-pismenost-uloga-medija-u-uenju-i-pouavanju-u-kolskoj-knjinici-&catid=284:struni-suradnici-knjiniari&Itemid=475 (15.05.2015.)

Izdvojeno analizom literature

Mnogo prije objavljivanja potrebe za međupredmetnim povezivanjem sadržaja i programa u Hrvatskom nacionalnom obrazovnom standardu 2006. i objavljivanjem povezivanja međupredmetnih tema i odgojno-obrazovnih područja u Nacionalnom okvirnom kurikulumu 2009.²⁴, Šeta (2002)²⁵ je u svom članku navela da „[...] U programima i radu školskog knjižničara dolazi do povezivanja različitih predmetnih područja, prirodnih, humanističkih i umjetničkih. U različitim područjima traže se znakovi njene pojavnosti, sličnosti i razlike koje vode sintezi i novoj znanstvenoj spoznaji.“ Deset godina nakon objavljivanja tog članka, u objavljenom NOK-u uočen je izostanak definiranja poslova školskog knjižničara, primjerice aktivnosti međupredmetnog povezivanja radom školskog knjižničara, kao što je navedeno za sve ostale dionike odgojno obrazovnog procesa, primjerice učitelje i nastavnike. O tome će više biti rečeno u poglavlju koje analizira zakonsku regulativu i dokumente sa aspekta teorijskog pristupa promjeni.

Temeljitu strukturu područja stručno znanstvenih tema istražile su Kovačević i Lovrinčević (2014, 241) te objavile rezultate koja su znanstvena područja najzastupljenija prema temama. Evidentno je da su to teme knjižnične i informacijske znanosti (Library and Information Science, LIS) odnosno programi stručnog usavršavanja na svim razinama s 46 tema do 2013. godine, usluge za korisničku populaciju (čitalačka pismenost, informacijska i medijska pismenost i sl.) što je zastupljeno kroz 37 tema te informacijski sustavi i preuzimanja (ICT sustavi, tehnologija, informacijske mreže, mjerenja, baze podataka i drugih pronalaženja informacija) koja su zastupljena s 21 temom. Evidentno je da se školsko knjižničarstvo razvija proporcionalno modernom knjižničarstvu, uz promjene koje se događaju u velikim knjižničarskim sustavima, ali i u području djelatnosti knjižnica u odgoju i obrazovanju. Sukladno tome poslovi školskog knjižničara bilježe zaokret od isključivo stručno-referalnih poslova prema suradničkom neposrednom odgojno obrazovnom radu. Sličnost ovim smjernicama razvoja nalazi se u Američkom Standardu za inicijalnu pripremu školskih knjižničara²⁶ koji navodi da su elementi suradnje, upravljanja i tehnologije integrirani u svakom aspektu programa rada školskog knjižničara i ulozi koju ima u odgoju i obrazovanju. (AASL, 2009) Isto tako i u Hrvatskom nacionalnom obrazovnom standardu opisuje se korelacija i međupredmetno povezivanje u radu knjižničara u školi te se uvodi Plan i

²⁴ Skraćenica je NOK

²⁵ Utemeljiteljica Proljetnih škola školskih knjižničara i Hrvatske udruge školskih knjižničara, bila je vizionarka razvoja školskog knjižničarstva

²⁶ Eng. Standards for Initial Preparation of School Librarians

program rada knjižničara u dokument Nastavni plan i program (HNOS, 2006, NPiP, 2006, 19). Međutim, uočava se izostanak definiranih zadaća školskog knjižničara u novijim dokumentima kao što je NOK iz 2009. godine, o čemu će biti više rečeno u poglavlju o zakonskim aktima. Također se uočava važnost područja primjene informacijsko-komunikacijskih tehnologija u radu knjižničara u školama.

Penava (1999.) primjerice navodi da se „uloga školskog knjižničara mijenja u smjeru informacijskog stručnjaka koji preuzima središnju ulogu u interakciji učenik – knjižnica – profesor – knjižnica - uprava škole/ministarstvo. [...] Školski knjižničar postaje informacijski stručnjak.“ Devet godina kasnije, 2008., članci u jubilarnom 20. Zborniku Proljetne škole školskih knjižničara²⁷ daju prikaz razvoja školskog knjižničara u informacijskog stručnjaka s kompetencijama sistemskog knjižničara, navode se mrežni alati za e-školsko knjižničarstvo 2.0 (Đunderović, 2008), diskutira se o blogu i učenicima korisnicima (Ivković-Macut i Sudarević, 2008) o mladima i Internetu te pojavi Cyberbullyinga (Škrobica, 2008), o izradi digitalne slikovnice (Sudarević, 2008), virtualnom čitateljskom klubu (Krušelj-Vidas, Đurek, 2008), knjižnici u međunarodnim projektima (Galić, 2008), sadržajnoj obradi periodičnih publikacija (Jozić, 2008), klasifikaciji radova na Hrvatskoj mreži školskih knjižničara (Rihtarić, Škarica, 2008) o školskim knjižničarima i informacijskim specijalistima (Boelens, 2008). Vladilo (2008) navodi u članku koliko je napredovalo školsko knjižničarstvo od borbe za računala u knjižnicama, Interneta u knjižnicama do suradnje u informacijskom društvu.²⁸ U članku je iskazan odnos prema IK tehnologiji za koju kaže da se još uvijek naziva *novom* tehnologijom dok zapravo *novo* označava nepoznato ili nešto prema čemu se osjeća otpor iz različitih razloga, a najčešće nekompetencije korištenja istog. Nadalje raspravlja o primjeni informatičke kao informacijske tehnologije u školskoj knjižnici koja je odrađena u tri faze. Prva faza je predstavljala automatizaciju poslovanja knjižnice, druga proces umrežavanja i suradnje, a pojavom web 2.0 tehnologija i društvenih mreža, školske knjižnice su prešle u treću razvojnu fazu u kojoj, smatra Vladilo, ima još uvijek previše *novog*.

Pregledom literature: Wilson (2006) je iscrpno opisao djelatnost knjižničara kao niz različitih poslova s popisom potrebnih vještina svrstanih u kategorije. Smatra da je teško naći osobu koja je izvrsna „u svim tim kognitivnim i bihevioralnim područjima, no to je minimum

²⁷ XX. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske (2008). Suradnja u informacijskom društvu s obzirom na potrebeškolskog knjižničarstva. Zagreb: AZOO, dostupno na: <https://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1944&grupa=P%8A%8AKRH&vrsta=ZBI&H=proljetna-skola> (11.11.2014.)

²⁸ Vladilo, I. (2008) Suradnja školskih knjižničara u informacijskom društvu. Zbornik radova XX. Proljetna školaškolskih knjižničara republike Hrvatske, Opatija: AZOO, dostupno na: <https://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C> (12.02.2015.)

područja i vještina“ koje smatra potrebnim za kvalitetan rad. Također smatra da „sistemski knjižničari predstavljaju mjesto susreta dvaju svjetova – knjižničarskog i računalnog - što stvara priliku za spajanje najboljeg iz oba svijeta.“ (Wilson, 2006, 143) Ako prema autoru „Sistemsko knjižničarstvo predstavlja mješavinu knjižnične znanosti, rada s računalima i upravljanja“, (Wilson, 2006, 20), te nadalje obrazlaže da su sistemski knjižničari specijalisti koji dobro poznaju poslove u odjelu nabave, poslove informatora, poslove međuknjižnične posudbe kao i rad računalnog sustava, može se zaključiti da je navedeni popis vještina, znanja i sposobnosti gotovo identičan s poslovima, vještinama, znanjima i sposobnostima koji se opisuju u planovima i programima rada školskog knjižničara.

Komparacijom poslova sistemskog knjižničara i poslova školskog knjižničara, s naglaskom da u školskoj knjižnici knjižničar vodi sve navedene poslove²⁹ kao jedini knjižničar u ustanovi u kojoj radi, može se zaključiti o komplementarnosti i dualitetu profesije školskog i sistemskog knjižničara, što proširuje listu kriterija mjerljivosti kvalitete i uspješnosti u radu. S jedne strane definirani su poslovi kojima se bave sistemski knjižničari³⁰ i za koje bi se trebali usavršavati prema Wilsonu (2006), s druge strane analizirana stručna literatura u Hrvatskoj obrazlaže poslove školskog knjižničara predviđene godišnjim planom i programom rada podijeljenima na četiri područja.³¹ Može se zaključiti da knjižničar u školskoj knjižnici samostalno obavlja poslove koje u ostalim vrstama knjižnica obavlja cijeli tim, ima obrazovanje iz knjižničarske struke i pedagoško-psiholoških kompetencija, sam preuzima odgovornost i posjeduje vještine i sposobnosti što je razvidno iz opisa poslova u Tablicu 4.

Tablica 4. Komparacija poslova sistemskog i školskog knjižničara

Komplementarnost i dualitet poslova knjižničara	
Wilson (2006): Poslovi sistemskog knjižničara	Kovačević, Lovrinčević (2014, 198): Poslovi školskog knjižničara
Vodenje i upravljanje knjižnicom	Voditelj školske knjižnice, planiranje, organizacija i vodenje rada u knjižnici i čitaonici
Osnove administracije i upravljanja	Vodenje pravilne i sustavne nabavne politike
Osnove računovodstva	Polugodišnje i godišnje usklađivanje financijske vrijednosti fonda s računovodstvenim
Komunikacija (socijalne vještine,	Suradnja s ravnateljem, nastavnicima i stručnim

²⁹ Opisani su poslovi školskog knjižničara u Lovrinčević, J., Kovačević, D., Lasić-Lazić, J., Banek-Zorica, M.(2005) Znanjem do znanja. Zagreb: Zavod za informacijske studije, str.79 – 83.

³⁰ Wilson, Thomas C. (2006) Sistemski knjižničar. Oblikovanje uloga, definiranje vještina. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, str. 15-17, 36-40

³¹ Područja djelatnosti su: neposredni odgojno-obrazovni rad, informacijska pismenost, stručno-informacijska djelatnost, kulturna i javna djelatnost prema Kovačević i Lovrinčević (2014).

osposobljavanje, dokumentiranje)	suradnicima, suradnja s učenicima i roditeljima
Upravljanje projektima (upravljanje vremenom, koordinacija, timski rad)	Programiranje i koordinacija interdisciplinarnih projekata, kulturnih aktivnosti
Upravljanje informacijskom tehnologijom, posredovanje prema OCLC-u	Pristup svim dionicima obrazovnog procesa informacijama, korištenje digitalnih i mrežnih izvora
Etika informacijske tehnologije	Pretraživanje mrežnih izvora uz stvaranje navike navođenja korištenih izvora, citiranje bibliografskih podataka, poštivanje autorskih prava, uz poštivanje Pravilnika o korištenju računala u čitaonici
Funkcionalno i tehničko poznavanje pisanja natječajne dokumentacije	Pisanje natječajne dokumentacije za financiranje potreba u građi i kreativnim programima županijskih i državnih natječaja
Statistička analiza	Statistička izvješća o provedbi revizija, otpisa i inventure, izrada statističkih pregleda o korištenju knjižne građe, razredne posudbe i godišnji pregledi
Teorija klasifikacije	Tehnička i stručna obrada građe, inventarizacija, signiranje, klasifikacija, katalogizacija i računalna obrada, predmetna obrada i vođenje kartoteke
Operacijski sustavi, korisničke aplikacije, sustavi za pretraživanje informacija	Korištenje računala, aplikacija, sustava u odgojno obrazovnom radu s učenicima, nastavnicima,
Upravljanje integriranim knjižničnim sustavima	Pretraživanje informacija, automatizacija poslovanja i računalna obrada građe,
Analiza mrežnih protokola, mrežna infrastruktura i okruženja, multimedijske aplikacije, provjeru vjerodostojnosti podataka	Program poučavanja Informacijske i medijske pismenosti Sadrži poučavanje o mrežnim protokolima, multimediji itd.
Metodologija poučavanja	Sastavnice izvedbenog plana i programa rada su: odgojno-obrazovni rad s učenicima, informacijska pismenost, stručni rad i informacijska djelatnost, kulturna i javna djelatnost
Nacionalni standardi, zakoni i pravilnici	Obaveza praćenja zakona, standarda i pravilnika
Organizacijske vještine i poslovi, timski i suradnički rad s drugim čimbenicima	Suradnja s MZOS, Matičnom službom županijskih knjižnica i Agencijom za odgoj i obrazovanje, ostalim vrstama knjižnica
Stručno usavršavanje i cjeloživotno obrazovanje	Obaveza stručnog usavršavanja, praćenje najnovije stručne literature, bibliografija i kataloga područja knjižničarstva i dokumentaristike, sudjelovanje na seminarima, savjetovanjima, županijskim stručnim vijećima, državnim stručnim skupovima

Školski knjižničari u svojoj djelatnosti objedinjavaju navedene knjižničarske poslove u Tablici 4. i učiteljske vještine prema temama stručnih članaka iz Tabele 3., rukovodeći se postojanjem različitih zadata u različitim vrstama školskih knjižnica. Navedeni poslovni zadaci, specifična znanja i vještine potrebne za kvalitetno upravljanje knjižnicom poslužili su u empirijskom dijelu istraživanja ovog rada u organizaciji kriterija i utvrđivanju indikatora kvalitete samovrednovanja školskih knjižničara.

Samovrednovanje i utvrđivanje pokazatelja za mjerenje kvalitete i uspješnosti u radu predstavlja daljnji korak u unaprjeđenju rada i funkcionalnosti školskih knjižničara. Kontinuiranim prezentiranjem tih rezultata javnosti na godišnjoj razini može se utjecati na kvalitetu rada, financiranje potreba i menadžment knjižnice čime proporcionalno raste

vrednovanje profesije u sustavu. Analizom referentnih dokumenata predstaviti će se moguća područja vrednovanja i samovrednovanja djelatnosti koje obavlja knjižničar u školskim knjižnicama.

Na kraju poglavlja može se zaključiti da će se pokazateljima mjerenja kvalitete u radu odrediti koji su elementi knjižničarske profesije za djelatnost knjižničara u školskom sustavu dominantni, jesu li to učiteljske vještine, znanja i sposobnosti s kompetencijama za informacijske knjižničarske poslove, ili knjižničarske i informacijske vještine, znanja i sposobnosti s kompetencijama za neposredni odgojno-obrazovni rad. Utvrđeni su kriteriji mjerljivosti uspješnosti iz poslova prema godišnjem planu i programu rada te je utvrđeno još jedno područje samovrednovanja: formalno i neformalno obrazovanje.

Više o problematici formalnog obrazovanja i stečenim kompetencijama pojasnit će se u sljedećem poglavlju koje analizira ponuđene programe formalnog obrazovanja knjižničara, a time i školskog knjižničara, na Sveučilištima u Zagrebu, Osijeku, Zadru i Rijeci. Zasad iz premise o zanimanju iz Nacionalne klasifikacije zanimanja državnog statističkog zavoda³² može se zaključiti da zanimanje školskog knjižničara ima jedan od kriterija profesije jer jedan djelatnik obavlja posao za koji posjeduje određena znanja, sposobnosti i vještine.

2.1.2. Dvostruko formalno obrazovanje školskih knjižničara bez odgovarajućeg vrednovanja

Ovo poglavlje će prezentirati načine stjecanja kompetencija formalnim obrazovanjem školskog knjižničara koje ne rezultira odgovarajućim vrednovanjem što predstavlja drugi paradoks školskog knjižničarstva u Hrvatskoj. Formalno i neformalno obrazovanje knjižničara, njihove kompetencije su preduvjet profesionalnog znanja koje će knjižničar upotrijebiti i u evaluaciji/vrednovanju ili samovrednovanju kvalitete rada.

Vrednovanje uobičajeno sadrži tri elementa (Hernon, 2014, 25-27): strukturu, proces i ishode. Strukturu u ovom kontekstu, Hernon vidi u osoblju, sadržaju i tehnologiji. Proces se odnosi na to kako se što čini u okviru poslovanja, a ishodi pokazuju koji učinak ima usluga na korisnike. Prvi element u strukturi evaluacije jest osoblje, školski knjižničar, čija kvaliteta u radu će se

³² Zanimanje je skup poslova i radnih zadaća (radnih mjesta) koji su svojim sadržajem i vrstom organizacijski i tehnološki toliko srodni i međusobno povezani da ih obavlja jedan izvršitelj koji posjeduje odgovarajuća znanja, sposobnosti i vještine. U državnoj statistici zanimanje podrazumijeva posao (radno mjesto) što ga obavlja osoba radi stjecanja sredstava za život, dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/269247.html> NKZ, str. 3 (14.04.2015.)

eksperimentalno vrednovati u ovoj studiji. U profesionalna znanja Hernon ubraja: formalna i neformalna koja knjižničar stječe diplomom i angažiranošću u odlasku na konferencije, radionice, stručne seminare, čitajući stručnu literaturu i razmjenjujući primjere dobre prakse s ostalim praktičarima. Upravo ta područja ispituje ovo istraživanje u prvom poglavlju III. cjeline.

U ovom poglavlju diskutira se kontradiktornost dvostrukih mjerila formalnog obrazovanja školskog knjižničara, drugi paradoks koji egzistira u okviru profesije.

Svjesnost o visokim zahtjevima knjižničarske struke ulazi u programe obrazovanja raznih Odjela informacijskih znanosti ili knjižničarstva na sveučilištima u Hrvatskoj gdje knjižničari stječu formalno obrazovanje. Utvrđena je različitost programa studija knjižničarstva analizom mrežnih stranica na kojima su objavljeni programi obrazovanja.

Programi obrazovanja za knjižničare organiziraju se bez obaveznih predmeta koji daju psihološko-pedagoške i metodičke kompetencije, ti sadržaji su ponuđeni u izbornim kolegijima. Bez psihološko-pedagoških kompetencija knjižničar nema dostatne kompetencije za zapošljavanje u školskom sustavu, u kojem je kao i ostali nastavnici/učitelji zadužen za neposredni odgojno-obrazovni rad s učenicima³³. Akademska zvanja koja stječu studenti završavajući dodiplomske i diplomske studije za knjižničare nisu ujednačena, što posljedično generira nedefiniranost kriterija za zapošljavanje i sukladno tome generira se nepostojanje kriterija za vrednovanje djelatnosti. To je razlog što knjižničari imaju dvostruko formalno obrazovanje, završena dva fakulteta, nastavnički/učiteljski i informacijski/knjižničarski ili se nakon diplomskog studija informacijskih znanosti educiraju kroz dodatno psihološko-pedagoško obrazovanje. Osim nepostojanja odjela koji bi u nekom modulu obrazovao samo školske knjižničare, ni akademska zvanja koja stječu studenti završavajući dodiplomske i diplomske studije za knjižničare nisu ujednačena. Nakon završetka preddiplomskog studija studenti knjižničarstva dobivaju zvanja: prvostupnici informacijskih znanosti, informatologije, prvostupnici kulturologije smjera knjižničarstvo, prvostupnici knjižničarstva s naglaskom na organizaciji, očuvanju i uporabi pisane baštine. Nakon završetka diplomskog studija studenti knjižničarstva postaju: magistri bibliotekarstva, magistri knjižničarstva i/ili nakladništva i knjižarstva – mr. struke, magistri kulturogije i knjižničarstva, imaju akademski stupanj bez naznake struke magistar/magistra i nakon završetka knjižničarskoga smjera

³³ Primjer Rješenja o obvezama stručnih suradnika knjižničara opisuje obveze kojima se školski knjižničar zadužuje u punom radnom vremenu od 40 sati tjedno za: neposredni odgojno obrazovni rad (25 sati), kulturnu i javnu djelatnost te ostale poslove (6 sati), stručni knjižničarski rad i informacijska djelatnost (5 sati) te stručno usavršavanje (4 sata). Obrazloženje pojašnjava da obveze proizlaze iz odredaba Godišnjeg plana i programa rada škole sukladno Zakonu o osnovnom školstvu i st.2 čl.48. Kolektivnog ugovora. (Kovačević, Lovrinčević, 2012, 158)

diplomskoga studija hrvatskoga jezika i književnosti, studenti stječu akademski naziv magistar/magistra hrvatskoga jezika i književnosti – smjer knjižničarstvo. Navedeni studiji oglašeni su na mrežnim stranicama Sveučilišta u Zagrebu, Osijeku, Zadru i Rijeci. (Tabela 5.) Iz navedenih premisa može se zaključiti da je razlog dvostrukog formalnog obrazovanja nepotpunost programa za obrazovanje školskih knjižničara na Sveučilištima, dok neujednačenost akademskih zvanja generira izostanak jedinstvenih kriterija za zapošljavanje u školskim knjižnicama.

Rasprave o tome vode se desetljećima. Gorman (2006) navodi da „veliku poteškoću predstavlja sve veći raskorak između ljudi koji rade u knjižnicama i onih koji poučavaju na fakultetu knjižničarstva.“ Lasić-Lazić (1993) u članku obrazlaže stanje devedesetih godina u obrazovanju knjižničara s osvrtom na školske knjižničare uspoređujući situaciju u obrazovanju knjižničara u zemljama Europe i u Americi u čijim standardima „nedvosmisleno stoji da školski knjižničar treba imati učiteljski stupanj uz kombinaciju knjižnične i informacijske znanosti.“ Autorica nadalje navodi da se u Hrvatskoj raspravljalo o odvajanju školovanja školskih knjižničara no već u početku je ideja napuštena jer je to bilo preskupo i nepotrebno s obzirom da se smatra da je „školovanje knjižničara na Filozofskom fakultetu koncipirano tako da omogućuje različite kombinacije uz informacijsku znanost u okviru koje se knjižničarstvo izučava, a ostavlja mogućnost kombiniranja svih grupa i psihološko-pedagoško obrazovanje“. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, tadašnjoj Katedri za bibliotekarstvo, knjižničari se obrazuju od 1976. godine. Temeljni stav o temi autorica je izrazila rečenicom kojom objašnjava da nitko od djelatnika u školi ne može postati profesor matematike ili jezika ako položi stručni ispit, da osoba najprije treba biti diplomirani profesor matematike ili jezika. Navela je da se knjižničarem može postati bez diplome knjižničara, a nakon nekoliko godina radnog iskustva, samo polaganjem stručnog ispita. Machala (2013) u svom radu daje povijesni pregled „osnivanja formalnog visokoškolskog obrazovanja knjižničara u Hrvatskoj, koje se vezuje uz osnivanje Katedre za bibliotekarstvo Odsjeka za komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu akademske godine 1976/77. (kao dopunski dvogodišnji studij) te kasnije osnivanjem četverogodišnjeg studija informacijskih znanosti sa smjerom bibliotekarstva na istom fakultetu akademske godine 1986/87., ulazak u profesiju stjecao se stručnim ispitom koji je u primjeni od ranih 50-ih godina prošlog stoljeća“ i zakonski okvir razvoja stalnog stručnog usavršavanja knjižničara u Hrvatskoj. Autorica također navodi da se primjena stručnih ispita „usporedno s formalnim obrazovanjem na diplomskoj razini studija knjižnične i informacijske znanosti zadržala u zakonskim okvirima sve do 1999. godine te podržavala usporedni, dvotračni sustav ulaska u

profesiju“. O formalnom obrazovanju školskih knjižničara rad ne diskutira, ta profesija spominje se u vezi stručnog usavršavanja kroz seminare Centra za stalno stručno usavršavanje, navodeći da su u periodu od 2007.-2012. godine najbrojniji polaznici bili upravo školski knjižničari za koje Machala kaže da su „ujedno i u sveukupnom broju knjižničara u Hrvatskoj, najbrojniji.“³⁴ što je i vidljivo u Tablici 2. U akademskoj godini 2014./2015. nema konkretnog odjela/smjera koji obrazuje studente samo prema specifičnostima profesije školskog knjižničarstva. (vidi Tablicu 5.) Obzirom da je ta profesija školskih knjižničara najbrojnija u knjižničarskoj zajednici (vidi Tablicu 1.) opravdano je isticanje potrebe jedinstvenog sveučilišnog programa kao i vrednovanje kvalitete rada te profesije.

Tablica 5. Pregled sveučilišnih programa obrazovanja knjižničara u Hrvatskoj

Sveučilišta u Hrvatskoj s programima obrazovanja za knjižničare	Aktualni programi izobrazbe	Akademski nazivi	Ciljevi i moduli programa za profesiju „školski knjižničar“ u akademskoj 2014./2015. godini
Sveučilište u Zagrebu Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti	Prediplomski studij Informacijskih znanosti Jednopedmetni/Dvopedmetni http://www.ffzg.unizg.hr/programi/dok/informacijske-znanosti_prediplomski.pdf	Akademski naziv: prvostupnik / prvostupnica informacijskih znanosti	„Cilj je ovoga studija osposobiti studente za rad u organizacijama, ustanovama i informacijskim središtima u kojima su potrebna znanja pretraživanja, vrednovanja i odabira informacija“
	Diplomski studij bibliotekarstva Bibliotekarstvo Jednopedmetni/Dvopedmetni http://www.ffzg.unizg.hr/programi/diplomski.html	Akademski naziv: Magistra/magistar bibliotekarstva	Moduli: A. Organizacija znanja B. Knjižnice i društvo C. Knjižnične službe za djecu i mladež – namijenjen školskim koji će morati sudjelovati u nastavnom procesu u školi D. Modul nadoknade za studente koji nisu završili prediplomski studij informacijskih znanosti.
Sveučilište J. J. Strossmayera Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske znanosti	Studij informatologije (alternativno: knjižničarstva, nakladništva i knjižarstva) Redovni prediplomski studij informatologije http://web.ffos.hr/infoznanosti?id=67	Akademski naziv: prvostupnik/ prvostupnica informatologije	Moduli: A Naglasak na oblikovanju informacijskih proizvoda i usluga B. Naglasak na istraživanju info. potreba, korištenju informacija i uopće komuniciranju s različitim skupinama korisnika/klijenata C. Naglasak na nakladničko-knjižarskim poslovima. „Ako se zaposle u školskim ili visokoškolskim knjižnicama, ovisno

³⁴ U Vjesniku bibliotekara Hrvatske 56 (2013), br. 1-2 objavljen je članak *Stalno stručno usavršavanje knjižničara u Hrvatskoj*: prigodom desete obljetnice osnutka Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara u RH. Dokument je dostupan na: <http://cssu.nsk.hr/deseta-obljetnica-osnutka-centra-za-stalno-strucno-usavršavanje-knjiznicara/> (15.05.2015)

			o izbornim predmetima za koje se odluče, studenti će biti osposobljeni za timski rad s nastavnicima pružajući im pritom pomoć u pripremi nastave, poglavito u procesima obrazovanja na daljinu, u poticanju čitanja, savladavanju vještina rada s novim tehnologijama u nastavi, ovladavanju tehnikama vrednovanja izvora informacija“
	Redovni diplomski studij informatologije (http://web.ffos.hr/infoznanosti/?id=85)	Akademski naziv diplomski studiji – magistar knjižničarstva i/ili nakladništva i knjižarstva – mr. struke	„Cilj je pripremiti studente za planiranje i upravljanje informacijskim sustavima i mrežama u knjižničarstvu i/ili nakladništvu knjižarstvu, za upravljanje znanjem i diobu informacijskih izvora, za planiranje i izvođenje znanstvenoistraživačkih projekata, kao i za provedbu obrazovnih programa vezanih uz posredovanje i korištenje informacija u osnovnim i srednjim školama te na akademskim ustanovama i ustanovama za cjeloživotno ...“
Sveučilište J.J. Strossmayera Osijek Odjel Kulturologije	Sveučilišni preddiplomski interdisciplinarni studij Kulturologije (http://kulturologija.unios.hr/?w=18)	Akademski nazivi: 1)Sveučilišni prvostupnik/prvostupnica(baccalaureus/baccalaurea) Kulturologije, smjera Kulturalni menadžment (univ. bacc. cult.) 2) Sveučilišni prvostupnik/prvostupnica Kulturologije, smjera Medijska kultura (univ. bacc. cult.) 3) Sveučilišni prvostupnik/prvostupnica Kulturologije, smjera Knjižničarstvo (univ. bacc. cult.)	Smjer Knjižničarstvo utemeljen je na zajedničkom ishodišnom modulu Kulturologije Tri smjera: 1)Kulturalni menadžment, 2)Medijska kultura i 3)Knjižničarstvo „...pri zapošljavanju u području knjižnične djelatnosti u nizu kulturnih institucija kao što su državni arhivi, nacionalne i sveučilišne, gradske te školske knjižnice, ali i sve druge javne ustanove...“
	Sveučilišni interdisciplinarni diplomski studij Kulturologije (http://kulturologija.unios.hr/?w=19)	Akademski naziv: 1)smjer Kulturalni menadžment (magistar/magistrice kulturologije i kulturalnog menadžmenta 2)smjer Medijska kultura (magistar/magistrice kulturologije i medijske kulture) 3) smjer Knjižničarstvo (magistar/magistrice kulturologije i knjižničarstva)	Tri smjera: 1) Kulturalni menadžment 2) Medijska kultura 3) Knjižničarstvo „cilj je stjecanje znanja, kompetencije i vještine visokoobrazovanog stručnjaka (mag. kulturologije) u području knjižnične djelatnosti u nizu kulturnih i javnih institucija kao što su državni arhivi, nacionalne i sveučilišne, gradske te školske knjižnice, ali i sve druge javne ustanove koje posreduju informacije i znanje.“
Sveučilište u Zadru Odjel za informacijske znanosti	Redovni preddiplomski studij knjižničarstva (http://ozk.unizd.hr/?p=5484)	Akademski naziv: Dodijeljena kvalifikacija: prvostupnik/ca (bakalaureus/bakalaurea) knjižničarstva- s naglaskom na organizaciji, očuvanju i uporabi pisane baštine.	„...te da im se pruža mogućnost zapošljavanja na određenim stručnim poslovima, predloženi Plan i program oblikovan je tako da omogućuje studentima da u informacijskim ustanovama, poglavito knjižnicama, bibliografskim središtima, tvrtkama koje nude mrežne usluge i slično...“
	Redovni i izvanredni diplomski studij Informacijske znanosti – knjižničarstvo, ak. god. 2014./2015. i 2015./2016. (http://ozk.unizd.hr/?p=5490)	Akademski naziv: Akademski stupanj bez naznake struke: magistar/magistra	„cilj pripremiti studente za planiranje i upravljanje informacijskim sustavima i mrežama, poglavito u knjižničarstvu i/ili nakladništvu i knjižarstvu, za upravljanje znanjem i diobu informacijskih izvora, za planiranje i izvođenje znanstvenoistraživačkih projekata, kao i za provedbu obrazovnih programa vezanih uz posredovanje i

			korištenje informacija u osnovnim i srednjim školama te na akademskim ustanovama.“
	<p>Izvanredni diplomski studij – polje: informacijske znanosti Studij informatologije –smjer Knjižničarstvo (120 ECTS) http://ozk.unizd.hr/wp-content/uploads/2014/04/RIS-program-Izvanredni-diplomski-studij_izvod.pdf Izvanredni dvogodišnji diplomski studij Informacijskih znanosti – knjižničarstva</p>	Akademski stupanj bez naznake struke: magistar/magistra	<p>„Studenti koji su diplomirali na kojemu drugom fakultetu, a zaposleni su u knjižnicama i srodnim informacijskim ustanovama mogu se upisati na izvanredni diplomski studij u polju informacijskih znanosti–smjer knjižničarstvo“</p> <p>„...studenti koji su završili preddiplomski studij i stekli akademsko zvanje prvostupnik informacijskih znanosti;</p> <ul style="list-style-type: none"> - studenti koji su završili bilo koji drugi preddiplomski studij i stekli zvanje prvostupnika (uz obvezno polaganje razlikovnih ispita); - studenti koji su završili višu školu i proveli prevođenje diplome (na osnovi ECTS-a) te svoj stupanj izjednačili najmanje sa sveučilišnim prvostupnikom (uz obvezno polaganje razlikovnih ispita); - studenti koji su završili bilo koji četverogodišnji sveučilišni studij
Sveučilište u Rijeci Filozofski fakultet u Rijeci	<p>Diplomski studiji: Hrvatski jezik i književnost (jednopedmetni studij – knjižničarski smjer) http://www.ffri.uniri.hr/hr/odsjeci-i-katedre/kroatistika/2-uncategorised/251-diplhjkjs.html</p> <p>Naziv studija: Diplomski studij hrvatskoga jezika i književnosti (jednopedmetni studij) Razina studija: sveučilišni diplomski studij Oblik studija: redoviti studij Trajanje studija: 4 semestra</p>	Nakon završetka knjižničarskoga smjera diplomskoga studija hrvatskoga jezika i književnosti studenti stječu akademski naziv magistar/magistra hrvatskoga jezika i književnosti – smjer knjižničarstvo	Po završetku studija studenti su osposobljeni za rad u knjižnici.
Pedagoško-psihološko-didaktičko-metodičko obrazovanje za stručne suradnike školske knjižničare			
Sveučilište u Zadru	<p>Program za stjecanje nastavničkih kompetencija (pedagoško-psihološko-didaktičko -metodičko obrazovanje) kojim se stječe 60 ECTS bodova (u daljnjem tekstu: pedagoške kompetencije) na Sveučilištu u Zadru http://www.unizd.hr/Portals/0/obavijesti/Natje%C4%8Daj%20%28PPDMO%20za%20objavu%29.pdf)</p>	Akademski naziv: nedefiniran	Za Osobe koje su završile diplomski sveučilišni studij odgovarajuće vrste, koje obavljaju ili žele obavljati poslove stručnog suradnika.
Sveučilište u Rijeci Filozofski fakultet	Dopunsko pedagoško-psihološko obrazovanje za nastavnike	Trajanje: 2 semestra ECTS: 60	Završen preddiplomski sveučilišni studij ili stručni studij na kojem se stječe najmanje 180 ECTS bodova, kao i jednako priznati četverogodišnji sveučilišni studij prije uvođenja Bolonjske reforme. Uvjet za upis je i suglasnost škole da pristupnik može Metodičku praksu obaviti u školi. Pravo upisa na ovaj Program imaju i osobe koje su prema odredbama Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama i Zakonu o strukovnom obrazovanju stekle sve ostale preduvjete za zapošljavanje u osnovnim i srednjim školama, osim potrebnih nastavničkih kompetencija.

Može se zaključiti da termin „knjižničar školske knjižnice“ iz Normi za školske knjižnice (Pariz, 1975) koji opisuje osobu sa završena dva fakulteta: za nastavnika i knjižničara, ni danas 2015., nakon 40 godina, nije našao potpuno odgovarajući program formalnog obrazovanja na Sveučilištima u Hrvatskoj. Promišljanje o školi i kvalitetnom obrazovanju na razini šireg društvenog interesa zadaća je pedagoga koja se ne mijenja kroz povijest.

Od Mažuranićeva vremena kada Hrvatski sabor donosi 14. listopada 1874. godine „Zakon ob ustroju pučkih škola i preparandijah za pučko učiteljstvo u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji“, prosvjetiteljski proces modernizacije škole, kada je zakonom između ostalog propisano da svaka škola mora imati školsku knjižnicu, do danas, nakon sto četrdeset godina, profesija školskog knjižničara nije ostvarila primjereno mjesto u sustavima. Rasprave o pripadnosti knjižničarskoj i/ili nastavničkoj struci stalna su tema stručnih knjižničarskih, kulturoloških i obrazovnih tijela i uzrok polariziranoj percepciji struke.

Dvije su ključne orijentacije: Školski knjižničar – učitelj i Školski knjižničar – knjižničar. Slijedom navedenog, informacijski stručnjak i učitelj, nastavnik, osoba sa završena dva fakulteta (predmetni nastavnički i knjižničarski) i dva stručna ispita (Ministarstva kulture i Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta). Nakon tolikih godina postojanja knjižničarstva u Hrvatskoj do danas, školski knjižničar nije „ravnopravan sudionik u odgojno-obrazovnom i knjižničarskom okruženju“ navode autorice (Kovačević; Lovrinčević, 2014). Stručno-znanstvena osnova za pokretanje svakog sveučilišnog studija je nastojanje da se obrazovanje stručnjaka za određeno zanimanje uskladi sa stupnjem njegove složenosti. Prema važećoj Nacionalnoj klasifikaciji zanimanja školski knjižničar pripada skupini složenih zanimanja. U sljedećem poglavlju povezat će se formalno i neformalno obrazovanje, usavršavanje knjižničara u stjecanju kompetencija i važeći zakonski akti, pravilnici kojima se definira status knjižničara u odgojno-obrazovnom sustavu obzirom na financiranje djelatnosti i djelatnika od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta³⁵. MZOS na prijedlog Knjižničnog vijeća koje je formirano pri Ministarstvu kulture³⁶ propisuje Standard školskih knjižnica, koji je moguća kriterijska varijabla mjernog instrumenta istraživanja.

³⁵ Skraćenica naziva glasi MZOS

³⁶ Temeljem Zakona o knjižnicama (Narodne novine br. 105/1997) pri Ministarstvu kulture osniva se Hrvatsko knjižnično vijeće kao stručno i savjetodavno tijelo koje razmatra stanje knjižničarstva u Republici Hrvatskoj, te predlaže i potiče donošenje mjera za unapređivanje knjižničarstva; potiče donošenje i promjenu propisa u području knjižničarstva; predlaže standarde za pojedine vrste knjižnica; predlaže mjere za zaštitu knjižnične građe; predlaže program izgradnje i razvitka hrvatskoga knjižničnog sustava; predlaže sustav matičnih knjižnica; predlaže pravilnik o polaganju i program stručnih ispita knjižničnog osoblja, te članove ispitnog povjerenstva; predlaže dodjeljivanje zvanja višeg knjižničara i knjižničarskog savjetnika na prijedlog

2.1.3. Operativni dokumenti i literatura o propisanoj pojavnosti školskog knjižničara i opreke u praksi

U ovom poglavlju izvršit će se objektivni uvid u važeće dokumente u Hrvatskoj o zadaćama i ulozi školske knjižnice i djelatnosti školskog knjižničara. Knjižnica je definirana kao „informatičko, medijsko i komunikacijsko središte“ u školi, s osnovnom zadaćom da svim dionicima obrazovne institucije omogućava pristup informacijama. Navedena određenja školske knjižnice i uočen izostanak vrednovanja i samovrednovanja rada školskog knjižničara, izostanak opisa poslova u NOK-u, nedefiniranost poslova u Nastavnom planu i programu za srednje škole, i u novim programima Zdravstvenog i Građanskog odgoja za osnovne i srednje škole, predstavljaju treći paradoks na koji će se istraživanjem literature formulirati odgovor.

Analiza operativnih dokumenata:

- Dokument *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (1997, 2008, 2012) ključni je dokument u nacionalnoj strategiji za djelovanje školskih knjižnica u Hrvatskoj.
- *Zakon o knjižnicama* (Narodne novine, 105/97, 5/98 i 104/00) tumači da između ostalih vrsta knjižnica postoji i školska knjižnica te da je osnivač dužan osnovati školsku knjižnicu koja je u sastavu škole.
- Odrednice za odgojno-obrazovni rad propisane su Nacionalnim okvirnim kurikulumom za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (NOK) iz srpnja 2010.
- Državnim pedagoškim standardom u Republici Hrvatskoj određuju se mjerila (standardi) za predškolski odgoj, osnovno i srednje školstvo te obrazovanje odraslih.

Dokument *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*³⁷ (1997, 2008, 2012) ključni je dokument u nacionalnoj strategiji za djelovanje školskih knjižnica u Hrvatskoj. Definira da svaka školska ustanova ima knjižnicu, da je djelatnost knjižnice sastavni dio

stručnog povjerenstva koje u tu svrhu imenuje, te obavlja i druge poslove utvrđene ovim Zakonom. Dostupno na: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=197> (12.12.2014)

³⁷ Zovko, M.(2009) je taj Zakon nazvala jedinstvenim i temeljnim: „Jedinstven, jer povezuje istu djelatnost, ciljeve, načela, organizaciju, prava neposrednih nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti i sudionika odgojnoobrazovnog procesa na razini osnovnoga i srednjega odgoja i obrazovanja. Temeljni, jer pretpostavlja izradu niza podzakonskih akata koji će osigurati dublju i detaljniju razradu ovlaštenja i odgovornosti odgojno-obrazovnih sudionika u svim segmentima odgojno-obrazovne djelatnosti.

obrazovnog procesa u kojem se stručno-knjižnična djelatnost obavlja u manjem opsegu ili uobičajeno i služi za ostvarivanje obrazovnog procesa te da je stručni suradnik u školskoj ustanovi knjižničar. Nadalje, utvrđuje da se u državnom proračunu, u proračunu jedinice lokalne i područne, osiguravaju sredstva za programe opremanja školskih knjižnica, osiguravaju sredstva za investicijsko održavanje školskog prostora, opreme, nastavnih sredstava i pomagala, zatim nabavu školske opreme, nastavnih sredstava i pomagala te kapitalnu izgradnju školskog prostora i opreme prema standardima i normativima.

Zakon o knjižnicama (Narodne novine, 105/97, 5/98 i 104/00) tumači da između ostalih vrsta knjižnica postoji i školska knjižnica te da je osnivač dužan osnovati školsku knjižnicu koja je u sastavu škole, da Standard za školske knjižnice na prijedlog Hrvatskoga knjižničnog vijeća propisuje nadležni ministar, te da stručne poslove u školskim knjižnicama obavlja diplomirani knjižničar, međutim ne definira opis poslova, potrebnu razinu obrazovanja djelatnika za specifične poslove školskog knjižničarstva (vidi Tablicu 4.) i ne definira napredovanje u zvanju za djelatnost koja je u sustavu MZOS-a, i koja napreduje u zvanjima prema Pravilniku Agencije za odgoj i obrazovanje.

Odrednice za odgojno-obrazovni rad propisane su **Nacionalnim okvirnim kurikulumom za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (NOK)** iz srpnja 2010.: „Odgojem i obrazovanjem izričemo kakvo društvo i kakvog čovjeka želimo. Bitno je, stoga, prepoznati i usuglasiti zajedničke društveno-kulturne vrijednosti i dugoročne odgojno obrazovne ciljeve koji podupiru i usmjeravaju odgojno-obrazovno djelovanje. (...) Temeljno obilježje Nacionalnoga okvirnoga kurikuluma je prelazak na kompetencijski sustav i učenička postignuća, ishode učenja, za razliku od (do)sadašnjega usmjerenoga na sadržaj.“ (NOK, 2010.) Kurikulum kao orijentacija u institucijama odgoja i obrazovanja „poseban naglasak stavlja na stjecanje kompetencija učenika, tako i učitelja, te svih stručnih osoba u sustavu. [...] U prostor odgoja se implementiraju kompetencije kao indikatori uspješnosti. [...] Osobna karta kompetencija svakog učitelja/nastavnika, koju može samostalno kreirati i pratiti svoj osobni razvoj, dodajući novostečene kompetencije, može u kurikulumu kompetencija djelovati poticajno na daljnji razvoj.“ (Jurić, 2010) Razvojem kompetencija kako učitelja, nastavnika, tako i školskih knjižničara, razvijaju se nove pedagoške metode u sustavu odgoja i obrazovanja. Nameće se potreba cjeloživotnog obrazovanja svakog pojedinca uključenog u sustav odgoja i obrazovanja što školski knjižničari čine formalno i neformalno.

Dakle, dokument kojim se rukovode svi dionici obrazovnog sustava, time i školski knjižničari, u kojem se za međupredmetno povezivanje navodi da su „Međupredmetne teme obvezne u svim nastavnim predmetima i svi nositelji odgojnoobrazovne djelatnosti u školi

obvezni su ih ostvarivati. Stoga je važno voditi računa o njima tijekom kurikulumskega programiranja u jezgrovnome i diferenciranome dijelu“ (NOK, 2010), ne spominje djelatnost školske knjižnice. Budući da je međupredmetno povezivanje područja i interdisciplinarna djelatnost školskog knjižničara djelatnost koja je stručnom literaturom definirana kao djelatnost knjižničara³⁸, obrađena u literaturi školskog knjižničarstva, knjižničari se *pronalaze*³⁹ u međupredmetnim temama: Osobni i socijalni razvoj, Zdravlje, sigurnost i zaštita okoliša, Učiti kako učiti, Poduzetništvo, Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije, Građanski odgoj i obrazovanje. Odgojno obrazovna područja koja uz međupredmetne teme uključuje Kurikulum su: „jezično-komunikacijsko područje, matematičko područje, prirodoslovno područje, tehničko i informatičko područje, društveno-humanističko područje, umjetničko područje, tjelesno i zdravstveno područje.“ (NOK, 2010, 30) Od navedenih osam kompetencija⁴⁰, mnoge se ostvaruju u odgojno-obrazovnom radu školskog knjižničara no nema podataka o tome u pedagoškim dokumentima, osim u stručnim člancima knjižničara (Tabela 3.) te u popisu planiranih i realiziranih aktivnosti knjižničara opisanih u Planovima i programima rada školskih knjižnica. Navedene kompetencije učenika (komunikacija na materinskomu jeziku, digitalna kompetencija, učiti kako učiti, socijalna i građanska kompetencija, inicijativnost i poduzetnost) dio su programa rada svakog školskog knjižničara čemu svjedoči stručna literatura i primjeri dobre prakse u zbornicima Proljetnih škola. Metodom slučajnog odabira izdvajaju se članci: o radu na projektu u školskoj knjižnici kao metodi aktivnog učenja (Stričević, 2010), o korelaciji knjižničkog odgoja i obrazovanja i nastavnih predmeta u trogodišnjoj strukovnoj školi (Perković, 2010), o školskoj knjižnici i vršnjačkoj medijaciji (Šakić, 2010), o knjižnično informacijskom području u timskom, korelacijskom i interdisciplinarnom planiranju rada s učenicima (Bilić, Tihomirović, 2007), o školskom knjižničarstvu i cjeloživotnom učenju (Šušnjić, 2007), te kako naučiti učiti (Centrih-Lovrić, 2007).

Navedeni dio neposrednog odgojno-obrazovnog rada školskog knjižničara čini dvije trećine radnog vremena knjižničara, obuhvaća područja koja će se definirati kao indikatori uspješnosti i kvalitete prema ishodima učenja navedenih elemenata u nastavku teksta, što je ostvarivo jedino uvođenjem procesa vrednovanja u praksu, o čemu će više biti riječi u empirijskom dijelu rada.

³⁸ Digitalizirana zbirka zbornika Proljetne škole školskih knjižničara dostupna na: <http://library.foi.hr/ZBIRKE/proljetna-skola/index.php?page=knjige> (15.05.2015.)

³⁹ Izraz *pronalaze se* opaska je autora na status i mjesto školskih knjižničara u obrazovnom sustavu

⁴⁰ „Europska Unija odredila je osam temeljnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje. Obrazovna politika Hrvatske ih je prihvatila“ (NOK, 2010)

Elementi mogućeg vrednovanja nalaze se u KIP-u, Knjižnično-informacijskom programu rada knjižničara. Odnose se na teme kojima treba poučiti korisnike-učenike: osposobljenost za pravilno stvaralačko usmeno i pisano izražavanje i tumačenje koncepata, misli, osjećaja, stavova, činjenica te jezično međudjelovanje u nizu različitih društvenih i kulturnih aktivnosti; razvoj svijesti o utjecaju jezika na druge i potrebi upotrebe jezika na pozitivan i društveno odgovoran način; osposobljenost za sigurnu i kritičku upotrebu informacijsko-komunikacijske tehnologije za rad, u osobnomu i društvenomu životu te u komunikaciji (to su elementi osnovne informacijsko-komunikacijske vještine i sposobnosti: upotreba računala za pronalaženje, procjenu, pohranjivanje, stvaranje, prikazivanje i razmjenu informacija te razvijanje suradničkih mreža putem Interneta); osposobljenost za proces učenja i ustrajnost u učenju, organiziranje vlastitoga učenja, uključujući učinkovito upravljanje vremenom i informacijama u samostalnomu učenju; osposobljenost za međuljudsku i međukulturnu suradnju (to se odnosi na sposobnost pojedinca da ideje pretvori u djelovanje), uključuje stvaralaštvo, inovativnost i spremnost na preuzimanje rizika te sposobnost planiranja i vođenja projekata radi ostvarivanja ciljeva.

Državnim pedagoškim standardom u Republici Hrvatskoj određuju se mjerila (standardi) za predškolski odgoj, osnovno i srednje školstvo te obrazovanje odraslih. Zovko i Čelić-Tica (2011) navode u svom članku o pokazateljima uspješnosti rada u školskim knjižnicama zakonske akte koji se odnose na školske knjižnice i pomažu organizaciji njenog rada. Jedan od navedenih je Hrvatski Standard za školske knjižnice (Narodne novine, broj 34/00), podzakonski je akt koji određuje minimalne uvjete koji se odnose na knjižničnu građu, knjižnično osoblje, prostor i opremu za obavljanje djelatnosti školskih knjižnica. Sve analize koje se rade anketnim istraživanjima, a određuju stanje školskih knjižnica, utvrđuju se u odnosu na Standard. U Državnom pedagoškom standardu osnovnoškolskog i srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja iz 2008. nailazimo na potvrdu još jednog u nizu knjižničarskih paradoksa, školsku knjižnicu smješta se u „društveni prostor“ u koji spadaju: „višenamjenski prostor, školska knjižnica, prostor za učenički klub i blagovaonica.“ Za organizaciju i koordinaciju odgojno-obrazovnog rada škole navode se drugi prostori. (DPS, 2008, čl.22, čl.29) Dalje, u istom dokumentu opisuju se mjerila za prostor knjižnice u osnovnim i srednjim školama na isti način:

“Školska knjižnica sastavni je dio odgojno-obrazovnog sustava i izravno je uključena u nastavne i izvanastavne aktivnosti. Na raspolaganju je učenicima, nastavnome osoblju i drugim korisnicima. Prostor knjižnice treba omogućiti prilagodbe promjenama u školskome obrazovnom programu i pojavi novih

tehnologija. Veličina prostora knjižnice ovisi o broju učenika [...]U sklopu knjižnice nalazi se i kabinet knjižničara od najmanje 15 m².“⁴¹

Knjižnica za koju se definira da je sastavni dio odgojno obrazovnog sustava pribrojena je uz prostor u kojem borave učenici putnici i prostor gdje učenici marendaju/objeduju, a ne vezuje se uz grupu prostora koji su namijenjeni organizaciji rada škole, učenju i obrazovanju učenika, prema Standardu o školskim knjižnicama. Stoga, istraživanja koja su se provodila o radu školskog knjižničara do danas⁴², a bila su određena Standardom za školske knjižnice, ne mogu dati prave pokazatelje uspješnosti i kvalitete u radu knjižničara jer su ograničena neodgovarajućim parametrima. Određenje pripadnosti prostora knjižnice grupi sporednih prostora škole slikovito govori i o pozicioniranju školskog knjižničara, stručnog suradnika u školi.

Prema Državnom pedagoškom standardu „Osnovnoškolske ustanove provode samovrednovanje“ (2008, čl.46). Temeljem samovrednovanja kvalitete rada školskih knjižničara može se definirati uloga i značaj školskog knjižničara u odgojno-obrazovnom sustavu što može doprinijeti vrednovanju profesije, sukladno tvrdnji da samovrednovanje pomaže snažnu povoljnu razvoju odgojno-obrazovnoga plana i unaprjeđenju kvalitete odgojnoobrazovnoga sustava. (NOK, 2010, 210) Rukovodeći se preporukama NOK-a nameće se obaveza pokretanja razvoja struke predloženim instrumentarijem samovrednovanja.

Dokumentom **Nastavnim planom i programom rada osnovnih i srednjih škola** 2006. godine, nakon četrdeset godina od „osnivanja formalnog visokoškolskog obrazovanja knjižničara u Hrvatskoj, koje se vezuje uz osnivanje Katedre za bibliotekarstvo Odsjeka za komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu akademske godine 1976/77. (kao dopunski dvogodišnji studij) te kasnije osnivanjem četverogodišnjeg studija informacijskih znanosti sa smjerom bibliotekarstva na istom fakultetu akademske godine 1986/87., ulazak u profesiju stjecao se stručnim ispitom koji je u primjeni od ranih 50-ih godina prošlog stoljeća“ (Machala, 2015, 192), utvrđena je struktura radnog vremena školskih knjižničara: “Neposredni odgojno-obrazovni rad s učenicima u školskoj knjižnici strukturiran je po razredima i sadržajima, te zadaćama odgojno-obrazovnoga rada[...]“⁴³ U knjižnicama se temeljem toga razvio program za poučavanje učenika, Knjižnično-informacijski program

⁴¹ AZOO, dostupno na: http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=273:pedagogiki-standardi&catid=87:opce-obavijesti&Itemid=48 (06.06.2014.)

⁴² Istraživanja o opremi knjižnica i djelatnika provodile su Matične službe u županijskim matičnim knjižnicama o kojima su informacije dostupne na: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=19> (15.05.2015.)

⁴³ Vican, D.; Milanović, I. (2006) *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, str. 19-22.

(KIP) koji se temelji na međupredmetnom povezivanju u kojem se kaže: „Program knjižničnog odgoja i obrazovanja ostvaruje se kroz četiri područja: 1.Čitanje; 2.Informacijsku pismenost; 3.Učenje; 4.Kulturnu i javnu djelatnost.“⁴⁴ Školski knjižničar ima pedagoško-didaktičku i metodičku osposobljenost, a primjenjuje ju u knjižnično-informacijskom obrazovanju učenika. Međutim, neposredni odgojno-obrazovni rad školskih knjižničara nije normiziran u Nastavnom planu i programu iz 2006. jer se za poslove knjižničara u školi kaže sljedeće:

“Knjižničar prati znanstveno-stručnu literaturu, izrađuje anotacije i tematske bibliografije te potiče učenike i učitelje na korištenje znanstvene i stručne literature. S aktualiziranim promjenama odgoja i obrazovanja u osnovnoj školi te provođenjem projekta Hrvatski nacionalni obrazovni standard za osnovnu školu, knjižničari unose kvalitativne promjene u odgojno-obrazovni rad knjižnice, donošenjem posebnoga programa rada Informacijska pismenost i poticanje čitanja.” (NPiP, 2006,19)

Zasad je to jedini dokument kojim se definira djelatnost knjižničara u obrazovnom sustavu. Napisan je *Prijedlog* školskih knjižničara za izmjene i nadopune NOK-a, prijedlog za uključivanje u dokument Nacionalnog okvirnog kurikulumu za predškolski odgoj i opće obavezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi, navodi Galic (2009), osim izmjena i dopuna općih dijelova teksta, sadržava i nacrt plana i programa Knjižnično-informacijskog obrazovanja učenika.⁴⁵ Međutim, *Prijedlog* nije uvršten u NOK.

Kada govorimo o promjenama u knjižničarskoj profesiji temeljno je polazište razumijevanje konteksta u kojem se događaju, odnosno društvene sredine koja odlučuje o načinu upravljanja, organiziranja i planiranja poslovanja školskih knjižnica.

Dokument **Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja** predstavljen je kao nova strategija hrvatskog školstva za razdoblje od 2005. do 2010. godine⁴⁶. Osnovne smjernice i prioritetni ciljevi razvoja sustava iskazani u tom dokumentu su:

„poboljšanje kvalitete i učinkovitosti odgoja i obrazovanja, poticanje trajnoga profesionalnog usavršavanja nastavnika/ca i drugih zaposlenika/ca u obrazovanju, razvoj strategija upravljanja odgojno-obrazovnim sustavom i njegova učinkovitost, te odgoj i obrazovanje za društvenu povezanost (koheziju), gospodarstveni rast i razvoj.“

⁴⁴ Isto.

⁴⁵ Kovačević, D., Galic, S. (2009) Školska knjižnica u nacionalnom okvirnom kurikulumu. Zbornik radova 21. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske, Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, str. 35-46.

⁴⁶ Rakić, V., Milanović Litre, I. (2005) Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. - 2010., Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, str.11

Hrvatski nacionalni obrazovni standard je opredijeljenost Hrvatske i nacionalne odgojno-obrazovne politike za stvaranje i razvijanje društva znanja. Nalazi se u dokumentu Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. - 2010., koji je Vlada Republike Hrvatske usvojila 9. lipnja 2005⁴⁷. S ciljem razvijanja "škole po mjeri učenika" izrađen je Hrvatski nacionalni obrazovni standard⁴⁸ kao osnova za promjene u programiranju i načinu rada u osnovnom školstvu, uvodi se rasterećenje uklanjanjem suvišnih obrazovnih sadržaja, suvremeni način poučavanja temeljen na istraživačkoj nastavi, samostalnom i skupnom radu te primjenjivom znanju i vještinama. Školske knjižnice u HNOS-u postaju poveznice u međupredmetnom povezivanju ostalim predmetima u obradi različitih sadržaja, u korelacijama i interdisciplinarnoj obradi nastavnih jedinica ili cjelina.

Dokument Strategija obrazovanja, znanosti, tehnologije (2013) novi je radni materijal vlade Republike Hrvatske u kojem se kao treći cilj navodi podizanje kvalitete rada, ugleda učitelja i profesionalizaciju učiteljske profesije⁴⁹. Deklarativno dokumenti propisuju podizanje kvalitete u radu, ugleda i profesionalizaciju poslova, ali u praksi školski knjižničar ne participira aktivno u tom cilju.

Deskripcija problema izborom iz stručne literature:

Povijest knjižničarstva proučava važnost načina diseminacije informacija koja je prema Sečić "temeljna odrednica društvene komunikacije, pa tako i uvjet za svaki viši oblik društvenosti" u knjižnicama, „podaci postaju informacija tek kada ih usvoji osoba kojoj su potrebni. Da bi se dobivena informacija pretvorila u znanje, potrebno je da je primatelj do kraja razumije i dovede u vezu s korpusom znanja“ (Sečić, 1995, 11-12) Djelatnost školske knjižnice navode (Kovačević, Lovrinčević, 2012) su kao „dva sustava: knjižničarski i još važnije, odgojno-obrazovni [...] možemo ustvrditi da su njena uloga i odgovornost u ovom iznimno važnom području danas, konačno, u potpunosti definirane“.

Iz navedenog zaključuje se da je djelatnost školske knjižnice definirana stručnom literaturom kao interdisciplinarna djelatnost koja u praksi objedinjuje dvije znanosti: knjižnično-informacijsku i edukacijsku. Relevantna literatura potvrđuje zaključeno u navodima autora: „Knjižničnu znanost kao skup spoznaja i saznanja o principima selekcije, nabave, organizacije

⁴⁷ Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, dostupno na: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2199> (12.05.2015.)

⁴⁸ Skraćenica glasi HNOS.

⁴⁹ „Shvaćanje i tretiranje učiteljskog zanimanja kao profesije ima dalekosežne posljedice na status i prakticiranje učiteljskog poziva. Profesionalizacija učiteljskog zanimanja uključuje više uvjeta koji čine okosnicu učiteljstva kao profesije“, Iz Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije, 2013, str.45- 47

i korištenja zabilježene informacije u skladu s informacijskim zahtjevima i potrebama određene zajednice korisnika, i Informacijsku znanost koja proučava stvaranje, korištenje i upravljanje svim oblicima informacije“ (Sečić, 1995, 18) Primjerice, Tefko Saračević u članku *Information Science* navodi da informacijska znanost uključuje knjižničarstvo i računalnu znanost, kao i Wilson (2006), te područja znanja kao što su kognitivna znanost i komunikologija. Također navodi da je upravo društvena uloga ono što knjižničnu i informacijsku znanost dovodi u čvrstu vezu (Saracevic, 1999, 1060). Kognitivna znanost i pedagogija čine odgojno-obrazovno područje, treće područje koje uz prethodna dva povezuje školski knjižničar u neposrednom odgojno-obrazovnom radu i knjižnično-informacijskoj djelatnosti.

Program obrazovanja učenika u školskim knjižnicama temelji se na programu čitalačke pismenosti i knjižnično-informacijskoga područja školske knjižnice, odnosno na knjižničarstvu, poticanju čitanja, informacijskoj pismenosti uz informacijsko-komunikacijsku tehnologiju, te komunikologiji u kulturnoj i javnoj djelatnosti. Autorice Kovačević, Lovrinčević (2014) obrazlažu područja poučavanja, predlažu formu godišnjeg plana i programa i izvedbenog plana i programa radi ostvarivanja ujednačenosti rada školskih knjižničara na području Hrvatske, time ujednačenih ishoda učenja. Školskog knjižničara određuju kao knjižničara-učitelja, knjižničara-medijskog stručnjaka, knjižničara-posrednika, knjižničara-informacijskog stručnjaka te knjižničara-menadžera. Pravna osnova djelatnosti školskog knjižničara su Nacionalni okvirni kurikulum i Nastavni plan i program za sve vrste škola, ali se u njima ne nalazi forma godišnjeg plana i programa i izvedbenog plana.

Plan i program knjižničnog odgoja i obrazovanja je prijedlog struke⁵⁰ iz 2009. godine. Program knjižnično-informacijskog obrazovanja ostvaruje se kroz tri područja: čitanje, informacijsku pismenost i kulturnu i javnu djelatnost (Šušnjić, 2009). Navedeni prijedlog dokumenta o normativnom radu knjižničara u školi prema zadanim temama i obrazovnim područjima s predviđenim ishodima učenja, kojem su autori 2009. godine bili školski knjižničari i više savjetnice za školske knjižničare pri Agenciji za odgoj i obrazovanje, nije postao dijelom novijih dokumenata. Od tada se školski knjižničari *pronalaze* u važećim dokumentima hrvatskog školstva i jedino temeljito istraživanje problematike može doprinijeti boljem razumijevanju potrebe za kvalitetnim promjenama.

⁵⁰ B. Šušnjić (2009) Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum. Izlaganje sa znanstvenog skupa, Senj. zb. 36, 39-42 (2009.)

Opravedanost potrebe samovrednovanja kvalitete rada školskog knjižničara, može se pronaći u slijedećim referencama iz NOK-a kojima bi trebale biti obuhvaćene i školske knjižnice⁵¹. Pitanje koje se nameće u odnosu na tvrdnju „Kurikulum podliježe promjenama primjenom vanjskoga vrjednovanja i samovrjednovanja.“ (NOK, 2010, 13) jest kako potaknuti pozitivne promjene u školskom knjižničarstvu ukoliko se vrednovanje i samovrednovanje ne primjenjuje. Pitanje realizacije procesa samovrednovanja knjižničara može se postaviti uz navod iz dokumenta:

„Samovrjednovanje je proces trajnoga praćenja, analiziranja i procjenjivanja rada odgojno-obrazovne ustanove i svih čimbenika koji ju takvom sačinjavaju, a provode ga škole. Samovrjednovanje polazi od zamisli da svi koji sudjeluju u odgojno-obrazovnomu radu u predškolskim ustanovama i školama najbolje poznaju prilike u njima, da su najpozvaniji za pronalaženje jakih strana svojih ustanova i mogućih nedostataka, ali također pretpostavlja da zajedničkim djelovanjem mogu utvrditi, a potom i ostvariti, ciljeve bitne za unaprjeđenje kvalitete odgojno-obrazovnoga rada.[...]U svomu se radu služe svim podacima koje pruža sama škola, a po potrebi služe se i drugima (primjerice upitnicima) koji mogu pružiti dodatne obavijesti o različitim vidovima stanja škole.“ (NOK, 2010, 210)

Dosadašnja ispitivanja vrednovanja kvalitete u školama provodili su sami dionici odgojno-obrazovnog procesa, vanjsko vrednovanje organizirano je za učenike, učitelje, ravnatelje, ali ne i za stručne suradnike školske knjižničare. Poticanje promjene u kvalitetnom smislu moguće je provedbom samovrednovanja na eksperimentalnoj razini od strane samih školskih knjižničara, praktičara koji će temeljem iskustva odrediti područja vrednovanja i samovrednovanja.

Promišljanje i istraživanje o samovrednovanju nastalo je temeljem potrebe da se prati smjer i intenzitet promjena u profesiji školskog knjižničara iz perspektive samih školskih knjižničara.

Za utvrđivanje elemenata vrednovanja treba sagledati profesionalne kompetencije definirane u odnosu na vrstu knjižnice. Prema Wilsonu (2006, 36-40) specifične vještine koje treba posjedovati za kvalitetno upravljanje knjižnicom su: knjižničarske vještine⁵², vještina automatizacije⁵³, računalne vještine (poznavanje operacijskih sustava), umrežavanje⁵⁴, a opća

⁵¹ O vrednovanju u odgoju i obrazovanju govore važeći dokumenti hrvatskog školstva, no ne definiraju položaj i ulogu školskog knjižničara u sustavu vrednovanja.

⁵² Wilson navodi da su to: poznavanje MARC zapisa, strukture podataka o knjižničnoj građi, poznavanje poslanja knjižnica, istraživačkih procesa, organizacije znanja i klasifikacija, pretraživanje informacija

⁵³ Prema Wilsonu to su automatizacija djelatnosti, tvrtki koje nude rješenja za automatizaciju, razumijevanje postupaka testiranja i verifikacije, poznavanje prirode ugovora, konceptualno poznavanje komponenti i

specifična znanja Wilson predstavlja kao: poznavanje opće etičke literature i etičke norme, vještine međuljudske komunikacije, poznavanje tehnika rješavanja sukoba i upravljanja stresom.

O kompetencijama koje treba posjedovati knjižničar piše i Machala (2010):

„Stručne, odnosno knjižničarske kompetencije opisuju se skupom ekspertnih znanja, vještina i stavova inherentnih knjižničarskoj profesiji u cjelini. Stručne kompetencije odnose se na znanja specijalnih knjižničara u području informacijskih izvora, pristupa informacijama, tehnologije, upravljanja, istraživanja, kao i sposobnost uporabe tih znanja u pružanju knjižnično-informacijskih usluga. Osobne kompetencije predstavljaju zbir vještina, stavova i vrijednosti koje omogućuju knjižničarima da djeluju uspješno, da budu dobri komunikatori, usmjereni na cjeloživotno učenje tijekom karijera, da prirodom svog djelovanja demonstriraju dodatnu vrijednost[...]“⁵⁵

Kompetencije školskog knjižničara trebaju postati dio elemenata samovrednovanja. Kompetentni učitelji/knjižničari mogu biti nositelji promjena u obrazovnom sustavu navodi se i u Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije (2013), stoga je kvaliteta individualnog rada zavisna od stupnja kompetencija zaposlenika u knjižnici. Analogno tome samovrednovanje kao pokazatelj stupnja kompetencija može utjecati na vrednovanje knjižničarske profesije.

Nadalje, iz literature o hrvatskom školskom knjižničarstvu iskazuje se važnost i uloga školskih knjižnica u pitanjima odgoja i obrazovanja mladih. Primjerice Čelić-Tica i Zovko (2011), navode da je „jedan je od osnovnih ciljeva školske knjižnice, i kao dijela nacionalnoga knjižničnog sustava, svakodnevno korištenje informacijske tehnologije odnosno trajno sudjelovanje u informacijskom opismenjivanju učenika i učitelja, a razvijanje informacijske pismenosti i kritičkog mišljenja započinje te se zatim trajno ostvaruje u školskim knjižnicama“. Uočava se pridavanje važnosti i pojašnjenje uloge prostora, govori se o ciljevima prostora, o razvijanju informacijske pismenosti u prostoru školske knjižnice, ne navode nositelja te aktivnosti. Članak Lasić-Lazić, Špiranec i Banek Zorica (2012) u kojem razvijaju koncept informacijske i medijske pismenosti temeljem istraživanja informacijskog ponašanja mladih, naglašava važnost razvoja tih programa za kognitivni, društveni i emocionalni razvoj pojedinaca. U navedenim člancima ne navodi se nositelj tih aktivnosti. Može se pretpostaviti da tu ulogu namjenjuju školskom knjižničaru.

funkcija sustava hardvera i softvera

⁵⁴ Prema Wilsonu to su poznavanje mrežne usluge LAN i WAN, poznavanje sadašnjih i nadolazećih tehnologija, poznavanje uobičajenih mrežnih protokola, mrežne aplikacije uključujući tehničke, pravne, financijske i sigurnosne aspekte, oblikovanje baza, uklanjanje problema.

⁵⁵ Machala, D. (2010) Knjižničarske kompetencije i očekivani ishodi učenja, Zbornik 22. Proljetne škole školskih knjižničara RH, Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, str. 44-50

Ćelić-Tica i Zovko (2011) navode kako „razvoj hrvatskoga obrazovanja, znanosti i kulture te povezivanje s Europom i svijetom nezamislivo je bez korištenja knjižnica, posebno školskih knjižnica. Suvremena školska knjižnica je intelektualno, informacijsko i kulturno središte škole koje uz to njeguje i vrednuje odgojno-obrazovnu komponentu koja utječe na cjelokupni razvoj učenika.“ Osim definiranja uloge školskih knjižnica i važnosti djelatnosti u odgoju i obrazovanju, prikazale su pokazatelje uspješnosti u radu školskih knjižnica koje su pratile u anketnim ispitivanjima matične službe županijskih knjižnica. Ćelić-Tica (2014) navodi da je “prvo opsežnije istraživanje u Republici Hrvatskoj provedeno je školske godine 1999./2000., a nakon toga su slijedila istraživanja 2005. i 2009. godine. Podatke o školskim knjižnicama prikupljale su županijske knjižnice koje u sklopu hrvatskoga knjižničkog sustava obavljaju matičnu djelatnost za narodne i školske knjižnice.” Međutim, inicijativu unaprjeđenja rada školskih knjižničara poduzeli su svojim djelovanjem školski knjižničari. Podatke o školskim knjižnicama u Hrvatskoj prvi put je 2001. godine počela prikupljati Hrvatska mreža školskih knjižničara, strukovna udruga za razvoj projekata. Portalom *Repozitorij školskog knjižničarstva* kojem je urednica i pokretač Ivana Vladilo napravljen je velik korak u sustavnom praćenju uasvršavanja i rada školskih knjižničara. Dostupnošću podataka o knjižnicama, ali i radova, članaka stručnih tema, nastavničkih priprava za satove u knjižnici, pokrenula se strukovna aktivnost, stvaralačko i kreativno mišljenje knjižničara u rješavanju svakodnevnih zadaća. Objavljivanjem nastavnih priprava, članaka, ideja na stranicama portala, doprinos razvoju profesije školskog knjižničarstva je neosporan.

Pojam repozitorija definirale su u članku Lasić-Lazić, Banek-Zorica i Špiranec (2005):

“[...]zbirka digitalnog obrazovnog materijala koja omogućuje sustavno upravljanje procesima objavljivanja, pristupa i pohrane nastavnog/obrazovnog sadržaja. Repozitoriji se razlikuju od uobičajenih web kataloga, portala i tražilica jer korisnicima (učenici, studenti, znanstveno-nastavno osoblje) nude informacijski pristup strukturiran i organiziran na način da podržava ciljano pronalaženje i korištenje nastavne građe, odnosno visokokvalitetnih i pedagoški oblikovanih radova. Kako bi tu osnovnu zadaću ispunili, repozitoriji nastavnih sadržaja opisuju se i indeksiraju uz primjenu suvremenih standarda metapodataka. Metapodatci namijenjeni označivanju digitalne obrazovne građe specifični su jer pored osnovnog opisa i organiziranja izvora prema formalnim kriterijima (autor, naslov, predmet) moraju raspolagati nizom parametara koji omogućuju pronalaženje i korištenje materijala prema pedagoškim karakteristikama, odnosno

njihovoj ulozi u obrazovnom procesu (oblik nastavnog gradiva, tip i razina interaktivnosti, duljina učenja, potrebna predznanja itd.)“⁵⁶

Navedeni Repozitorij radova školskih knjižničara UDK02 formiran je na mrežnim stranicama www.knjiznicari.hr, a definiran je kao mrežno sjedište na slijedeći način:

„UDK 02 mrežno je sjedište (eng. site) koje zajedno stvaramo i održavamo - surađujući i upotpunjujući se. Pridruži nam se u nastojanju da na jednom mjestu objedinimo informacije za školske knjižničare pisanjem članaka o radovima objavljenima negdje drugdje na mreži ili objavljivanjem gotovih radova i(li) pisanjem članaka neposredno na UDK 02.“⁵⁷

Realizacijom mrežnog sjedišta potaknuto je prezentiranje javnosti stručnih radova knjižničara, što posljedično dovodi do razvoja svijesti o vlastitoj struci, o profesionalnom profilu školskog knjižničara. Nadalje, digitalizacijom zbirke zbornika radova Proljetne škole školskih knjižničara Hrvatske⁵⁸ objavljenih na mrežnim stranicama u 2012. godini ostvarena je mogućnost pregleda stručnih članaka iz svih područja metodike i didaktike neposrednog odgojno-obrazovnog rada što će knjižničarima početnicima uvelike olakšati ulazak u svijet rada, jer stručna literatura postaje dostupna za polaganje državnog stručnog ispita pri Agenciji za odgoj i obrazovanje.

Vrednovanje elemenata djelatnosti profesije školskog knjižničara, nositelja i realizatora svih aktivnosti u prostoru školske knjižnice, može doprinijeti unaprjeđenju kulturoloških, socioloških i pedagoško-psiholoških zadataka na široj razini društvenog interesa. Utemeljenost potrebe za samovrednovanjem i vrednovanjem školskog knjižničara proizlazi iz iskazane potrebe definiranja prava na stručni monopol i određivanja statusa profesije. Istraživanja o samovrednovanju i vrednovanju rada stručnih suradnika školskih knjižničara u Hrvatskoj su na marginama znanstvenih istraživačkih interesa.

Ako teoretičari razvijaju metodiku učenja⁵⁹, hrvatski školski knjižničari su temeljem iskustava razvijali metodologiju učenja u školskoj knjižnici. Unatrag tridesetak godina u Hrvatskoj

⁵⁶ Lasić-Lazić, J., Banek-Zorica, M., Špiranec, S. (2005) Repozitoriji digitalnog obrazovnog materijala kao sastavnica kvalitete suvremenih koncepta obrazovanja, Edupoint, dostupno na: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/33/clanci/1.html> (15.12.2014.)

⁵⁷ Vladilo, I. (2003) UDK02, dostupno na: http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/Pomo%C4%87:Pregled_UDK02%28Uvod%29 (15.05.2015.)

⁵⁸ Zbornici Proljetnih škola školskih knjižničara Hrvatske (2012), dostupno na: <http://library.foi.hr/ZBIRKE/proljetna-skola/index.php?page=knjige> (15.05.2015.)

⁵⁹ Stručna literatura predstavlja strategije učenja koje su bile temelj razvoja metodologije učenja, od filozofa koje učimo još kod Kalina (1979) čije je bavljenje pitanjima odgoja i obrazovanja ostavilo značajan utjecaj na povijesni razvoj obrazovnih ideja i prakse (Sokrata, Platona, Aristotela, Toma Akvinskog, Martina Luthera) do alternativnih ideja kako bi škola mogla funkcionirati koje navodi Mijatović (1999) kao što su Bell-Lancasterov nastavni sustav, Jasna poljana L.N.Tolstoja, Dalton-plan, Montessori metoda, Decroly koncepcija „škola za život putem života“, Langevinova reforma, Summerhill u Engleskoj, Waldorfska škola i Glasserova kvalitetna škola. Ti su pravci ostavili dubok trag u promišljanjima školskih knjižničara o

društveno humanistički teoretičari su se bavili školskim knjižničarima kao profesijom u sustavu postojećih oblika odgoja i obrazovanja. Doktorske disertacije u području informacijskih znanosti bave se proučavanjem vrednovanja narodnih, baštinskih, akademskih i sveučilišnih knjižnica, školske knjižnice bile su područje interesa znanstvene zajednice kroz mali broj radova. Kovačević, Lovrinčević (2014, 141) predstavile su istraživanja (Martek, Krajina, Fuksi 2008, Badurina, Dragija Ivanović, Krtalić 2010, Mihalić 2012) koja ističu potrebu vrednovanja knjižnica određenim pokazateljima, a koji se smatraju pokazateljima uspješnosti: zadovoljenje korisničkih potreba prema percepciji korisnika, javnim, tehničkim i promotivnim uslugama prema isplativosti ekonomskih pokazatelja te prema načelima vrednovanja koje definiraju kao predviđanja potreba, odlučivanja uz poslovanje i kvalitete za poboljšanje proizvoda i usluga. Može se zaključiti da su se rukovodili tipom vrednovanja prema Baker i Lancaster (1991) s polazišta učinkovitosti, isplativosti i ulaganja (Kovačević, Lovrinčević 2014, 135). Znanstvena istraživanja provode se ispitivanjima prostora, uloge prostora itd. Niti jedna doktorska disertacija nije se bavila isključivo postignućima u radu, kvalitetom rada školskog knjižničara.

Danas se u strukovnoj zajednici školskog knjižničarstva smatra da su knjižničari nositelji vlastitih promjena. Od njih se očekuje posredovanje između sadržaja, nove tehnologije i korisnika. Tehnologija mijenja način rada stručnih suradnika knjižničara što dovodi do potrebe mijenjanja programa obrazovanja za profesiju školskog knjižničara na način kako su to uredile europske i američke knjižničarske asocijacije.⁶⁰ S obzirom na sve veću potrebu vanjskog vrednovanja ili samovrednovanja postojećih oblika školovanja, Kovačević i Lovrinčević (2014) navode da je „u tom procesu važno imati dobru strategiju poučavanja u promjenjivim uvjetima učenja i isto tako dobar model vrednovanja tih aktivnosti na nacionalnoj razini u hrvatskom školskom knjižničarstvu s posebnim naglaskom na vrednovanje pokazatelja uspješnosti rada školskog knjižničara.“ Pri tom se važnost daje i percepciji statusa školskog knjižničara u odnosu na ostale dionike u odgojnom i obrazovnom procesu. O tome će više biti rečeno u poglavlju koje govori o problemu percepcije statusa stručnog suradnika knjižničara.

U procesu priznavanja i prepoznavanja važnosti profesije školskog knjižničara u obrazovnim sustavima može se pretpostaviti da kvalitetan program rada školskog knjižničara verificiran

unaprijeđenju vlastitog rada, o čemu pišu mnogobrojni stručni članci u zbornicima Proljetnih škola školskih knjižničara Republike Hrvatske od broja 1-24.

⁶⁰ Obrazovanje i zapošljavanje školskih knjižničara prema određenim kriterijima u Americi propisani su dokumentom ALA/AASL Standards for Initial Preparation of School Librarians (2010) Approved by Specialty Areas Studies Board (SASB) of the National Council for Accreditation of Teacher Education (NCATE), October 24, 2010.

zakonskim aktima Ministarstva obrazovanja, znanosti i sporta, u vrlo promjenjivim uvjetima učenja upotrebom tehnologije, te prateći koncept vrednovanja i/ili samovrednovanja te djelatnosti na nacionalnoj razini može doprinijeti razvoju profesije. Rezultatima samovrednovanja bi se godišnje i/ili periodično imali pokazatelji uspješnosti rada školskog knjižničara.

Kovačević, Lovrinčević (2014.) navode da su „promjene u području standardizacije i vrednovanja poslova i zadaća školske knjižnice i školskog knjižničara omogućili inovirani postojeći zakonski propisi i prateći dokumenti koji su se u međuvremenu promovirali.“ Zakonski propisi koji danas prate formalno obrazovanje školskih knjižničara i napredovanje doprinose pozitivnim promjenama u značenju uloge školskih knjižnica u obrazovnom sustavu, ali još uvijek nedovoljno definiraju pokazatelje kvalitete i uspješnosti. Prema zaključku koji primjerice izvodi Tunjić (2011) fleksibilnost je jedna od vještina koju razvijaju školski knjižničari i koja će pomoći u razvoju identiteta i vrednovanju profesije:

“I Republika Hrvatska se, kao i druge države širom svijeta, suočava s mnogim izazovima koji zahtijevaju fleksibilnu radnu snagu koja je u mogućnosti odgovoriti na zahtjeve tržišta rada i koja je spremna na cjeloživotno učenje kako bi držala korak s gospodarskim i tehnološkim promjenama”.

Stoga je izuzetno važno razvijati model samovrednovanja, sustavnog praćenja i unaprjeđenja rada školskih knjižničara kao podršku knjižničarima u daljnjem nastojanju usavršavanja rada i razvoju osobnih kompetencija u tehnološkom društvu. Važan element u vrednovanju kvalitete rada školskih knjižničara su zakonski propisi kojima se definiraju poslovi, zadaci, ciljevi i ishodi rada u školskoj knjižnici, stoga je ovo poglavlje detaljno opisalo tu dokumentaciju. Nasuprot poslovima i zadacima nalaze se vrijednosni kriteriji i sposobnost vrednovanja za koje Mijatović (1999) kaže da „potrebni su čovjeku isto toliko koliko i sposobnosti i postignuća ljudskoga spoznavanja jer je svijet u kojemu živimo znakovit po tomu što istupa kao svijet vrijednosti. Svaka pojava, događaj, ljudski čin za nas ima neku vrijednost“. Time je utemeljena potreba da se postignuća knjižničarske profesije u školi sustavno procjenjuju.

Zaključno o ovom poglavlju:

U Tablici 6. koja sadrži pregled svih dokumenata i zakonskih akata koji se odnose na knjižničarsku djelatnost u školama uočava se diskontinuitet u zastupljenosti školske knjižnice u zakonskim aktima. Zakonski akti su se donosili bez vrijednosnog odnosa na participaciju školske knjižnice u odgojno-obrazovnom sustavu⁶¹, osim 2006. godine kada su poslovi, zadaće i ciljevi djelatnosti školskog knjižničara definirani Nastavnim planom i programom. Od Zakona o knjižnicama RH 1997. doneseni su brojni zakonski akti koji uređuju knjižničnu djelatnost: Zakon o ustanovama (NN 76/93, 29/97, 47/99, 35/08); Zakon o upravljanju javnim ustanovama u kulturi (NN 96/2001); Zakon o sanaciji javnih ustanova (NN 136/12); Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 151/03, 157/03, 87/09); Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima (NN 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13), Zakon o pravu na pristup informacijama (25/13), Zakon o zaštiti osobnih podataka (NN 103/03, 118/06, 41/08, 130/11, 106/12), Zakon o informacijskoj sigurnosti (NN 79/07), Zakon o tajnosti podataka (NN 79/07, 86/12), Zakon o Registru zaposlenih u javnom sektoru (NN 34/11), Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina (NN 155/02, 80/10), Zakon o kulturnim vijećima (NN 53/2001), Zakon o financiranju javnih potreba u kulturi (NN 47/90, 27/93 i 38/09), Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (NN 10/97, 107/07, 94/13), Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13), Zakon o osnovnom školstvu (NN 69/03, 76/05), Zakon o srednjem školstvu (NN 69/03, 81/05), Zakon o Agenciji za odgoj i obrazovanje (NN 85/06), Zakon o obrazovanju odraslih (NN 17/07), Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13), Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju (NN 45/09), Zakon o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju (NN 107/07, 118/12), Zakon o hrvatskom kvalifikacijskom okviru (NN 22/13), Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13), Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (NN 86/06), Zakon o gradnji

⁶¹ „Sustavom odgoja i obrazovanja smatramo sve one elemente (sredstva, sadržaj, organizaciju, metode rada i oblike evaluacije, opremu i učitelje) koji na izravan i neizravan način, dinamički i vremenski unaprijed poznato, djeluju prema ostvarivanju svrhe i zadaća u okviru školskog sustava i svih njegovih oblika na postvarivanju odgoja, obrazovanja i izobrazbe mladog naraštaja na raznolikim razinama.“ (Mijatović, 1999, str. 293)

(NN 175/03, 100/04, Zakon o prostornom uređenju i gradnji NN 76/07, 152/08, 38/09), Zakon o elektroničkim medijima (NN 152/09)⁶².

Kronologija zakonskih propisa i priručnika koji se odnose na sve dionike obrazovnog procesa, i školske knjižničare u posljednjem desetljeću prikaz su s jedne strane tijeka razvoja Plana i programa rada školskog knjižničara, Kurikuluma i Kurikuluma stručnog usavršavanja, dok su s druge strane prikaz razloga utemeljenih prigovora i neslaganja struke s izostavljanjem školskih knjižničara u priručnicima kojima se potiče unaprjeđenje kvalitete rada škole, i u zakonima koji se odnose na školsko knjižničarstvo. Time su argumentirana neslaganja struke s nedefiniranim kriterijima za zapošljavanje na poslovima stručnih suradnika knjižničara, argumentirana je potreba poticanja vrednovanja profesije kroz samovrednovanje kvalitete rada knjižničara. Naglašene su uočene *slabosti* u donesenim zakonskim aktima, mjesta gdje su školski knjižničari izostavljeni, i *snage* kojima su školski knjižničari dobili potporu djelatnosti u zakonskim aktima.

Primjerice, posljednjom javnom raspravom 2014. godine oko Prijedloga Zakona o knjižnicama (2014), predložen je tekst o kojem će se glasovati. O školskim knjižnicama govore članci 31. Uloga i osnivanje školskih knjižnica, te članak 32. koji opisuje Zadaće. Međutim, o kriterijima zapošljavanja, o ovlastima nad kvalitetom rada knjižničara u školi, o napredovanju u viša zvanja u sustavu obrazovanja, o financiranju školskih knjižnica nema daljnjih članaka. Nisu navedeni Pravilnici koji bi sadržavali dopunu Zakona. Evidentno je da su školski knjižničari najbrojniji u zajednici knjižničara u Hrvatskoj, pa ipak se u Zakonu o knjižnicama ne posvećuje dio koji se detaljnije odnosi na tu skupinu knjižničara.

⁶² Popis zakona preuzet iz obrazloženja *Prijedloga zakona o knjižnicama* napisanog osnovom prijedloga radne skupine za izmjene Zakona o knjižnicama, Hrvatsko knjižnično vijeće (HKV), Zagreb, 2014.

Tablica 6. Kronologija zakonskih propisa koji opisuju poslove školskog knjižničara i vrednovanje u obrazovanju od 2004. - 2014.

Godina:	Dokument	Školsko knjižničarstvo i školski knjižničar u važećim dokumentima hrvatskog obrazovnog sustava
2004.	Zakon o nacionalnom centru za vanjsko vrednovanje obrazovanja	Provodi se vanjsko vrednovanje u osnovnim i srednjim školama te drugim ustanovama koje se bave profesionalnim obrazovanjem i usavršavanjem Snaga: Pomaže školama u samovrednovanju i razvoju temeljenom na rezultatima standardiziranih testiranja Slabosti: Ne spominje školsko knjižničarstvo
2005.	Hrvatski nacionalni obrazovni standard	Definirano međupredmetno povezivanje, korelacije predmeta i postignuća - ishodi učenja; Snaga: poveznica u interdisciplinarnom učenju program rada školskog knjižničara; školski knjižničari praktično odrađuju svoje područje rada
2006.	Nastavni plan i program za osnovne škole – prvi put u NPiP definirane aktivnosti školske knjižnice	Snaga: Plan rada školske knjižnice ulazi zakonski u NPiP škole (str.19). Aktivnosti školske knjižnice u korelacijskom pristupu prema drugim predmetima: planiranje tema, nastavni sat s temom, izrada referata, individualni i skupni projekti, uvodni satovi pojedinih predmeta, predavanja i radionice za učenike, učitelje, roditelje, prezentacije projekata Aktivnosti pri realizaciji programa: radionice, nastavni dan, književni susreti, izložbe, čitateljski susreti, pokretanje projekata, obljetnice Neposredni odgojno-obrazovni rad s učenicima u školskoj knjižnici strukturiran je po razredima i sadržajima, te zadaćama odgojno-obrazovnog rada. Slabosti: Nastavni plan i program za srednje škole ne sadrži Plan i program rada školske knjižnice
2007.	Prvo vanjsko vrednovanje obrazovnih postignuća u osnovnoj školi iz hrvatskog jezika i matematike Ispitni katalog za učitelje predmetne nastave u osnovnim školama	Definirani obrazovni ishodi - poželjni rezultati obrazovnog procesa, opisi onoga što učenik mora znati, razumjeti i moći učiniti na kraju nekoga obrazovnog ciklusa
2008.	Zakon o odgoju i obrazovanju Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja	Snaga: Školska knjižnica je sastavni dio odgojno-obrazovnog sustava, uključena u nastavne i izvannastavne aktivnosti, na raspolaganju svim korisnicima, prostor prilagodljiv promjenama u školskom obrazovnom programu i novim tehnologijama; Čl.14:Stručni suradnici potrebni za odgojno-obrazovni rad osnovne škole jesu [...]knjižničar [...] Slabosti: nema ničeg novog, kao i Zakon iz 1997. propisuje da svaka škola ima školsku knjižnicu;
2009.	B.Šušnjić, viša savjetnica, AZOO: – prijedlog radne grupe knjižničara: Program knjižnično-informacijskog obrazovanja: 3 područja i 5 obrazovnih ciklusa	Snaga: školski knjižničari sami osmišljavaju i predlažu da se zakonski usvoji: „Program knjižničnog odgoja i obrazovanja“ ostvaruje se kroz tri područja: čitanje, informacijska pismenost, kulturna i javna djelatnost
2009.	Hrvatski kvalifikacijski okvir, prema Europskom kvalifikacijskom okviru Vodič za provedbu samovrednovanja u osnovnim školama	Vlada Republike Hrvatske i MZOS: Definirani Ishodi / rezultati učenja (engl. Learning Outcomes) kao znanja i vještine, te pripadajuća samostalnost i odgovornost; Slabosti: školska knjižnica izostavljena
2010.	Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko	NOK određuje četiri odgojno-obrazovna ciklusa za stjecanje temeljnih kompetencija: Prvi ciklus koji čine I., II., III. i IV. Razred Drugi ciklus koji čine V. i VI. Razred Treći ciklus koji čine VII. i VIII. Razred u OŠ Četvrti ciklus odnosi se na I. i II. razred u SŠ Slabosti: Školska knjižnica se ne spominje
2010.	Samovrednovanje škola: prva iskustva u osnovnim školama (Bezinić, 2010.)	AZOO, Institut za društvena istraživanja; Slabosti: Školska knjižnica izostavljena iz samovrednovanja
2011.	Priručnik za samovrednovanje za ustanove za strukovno obrazovanje Priručnik za samovrednovanje rada obrazovnih	Snaga: Razvoj osiguranja kvalitete u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju; Slabosti: Školska knjižnica i školski knjižničar se ne spominju

	ustanova Strateški plan Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta za razdoblje (2011.-2013.)	kao područje samovrednovanja
2012.	Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10	<p>Određuje da se u školskim ustanovama radi unaprjeđenja kvalitete odgojno-obrazovne djelatnosti provodi vanjsko vrednovanje i samovrednovanje;</p> <p>Snaga: (4) Škole su obvezne koristiti rezultate nacionalnih ispita i sve druge pokazatelje uspješnosti odgojno-obrazovnog rada za analizu i samovrednovanje, radi trajnog unapređivanja kvalitete rada škole.</p> <p>Slabosti: Članak 55. – Nema ničeg novog od 1997.</p> <p>(1) Školska ustanova ima knjižnicu.</p> <p>(2) Djelatnost knjižnice iz stavka 1. ovog članka sastavni je dio obrazovnog procesa u kojem se stručno-knjižnična djelatnost obavlja u manjem opsegu ili uobičajeno i služi za ostvarivanje obrazovnog procesa.</p> <p>(3) Knjižnica mora udovoljavati uvjetima koji su propisani standardima.</p> <p>Članak 100.</p> <p>(1) Odgojno-obrazovni rad u osnovnoj školi obavljaju učitelji razredne, učitelji predmetne nastave i stručni suradnici.</p> <p>(2) Odgojno-obrazovni rad u srednjoškolskoj ustanovi obavljaju nastavnici i stručni suradnici.</p> <p>(4) Stručni suradnici u školskoj ustanovi su: pedagog, psiholog, knjižničar, stručnjak edukacijsko-rehabilitacijskog profila.</p> <p>Članak 105. Uvjeti za zasnivanje radnog odnosa:</p> <p>(12) Poslove stručnog suradnika može obavljati osoba koja je završila diplomski sveučilišni studij odgovarajuće vrste i ima pedagoške kompetencije.</p>
	Opažanje i unapređivanje školske nastave (Bezinović, 2012)	Slabosti: u Projektu Kolegijalnog opažanja nastave, školski knjižničari se ne spominju kao kolege opažatelji ili kolege koje bi drugi knjižničari opažali
2013.	Zakon o hrvatskom kvalifikacijskom okviru Strategija Hrvatskog knjižničarstva od 2013.-2020. Izmjene Zakona o knjižnicama Prijedlog novoga Standarda za školske knjižnice Načela i kriteriji vrednovanja znanstvenih organizacija u RH (Agencija za znanost i visoko obrazovanje)	Izrađuje se Strategija hrvatskog knjižničarstva 2013-2020. s udjelom školskih knjižničara (?)
2014.	Zakon o knjižnicama (javna rasprava) Standard za školske knjižnice (javna rasprava)	<p>Prijedlog Zakona o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti, Zagreb, srpanj 2014.</p> <p>Priredila Radna skupina za izmjene Zakona o knjižnicama: Alemka Belan-Simić, knjižničarska savjetnica, voditeljica Edita Bačić, knjižničarska savjetnica Prof. dr. sc. Aleksandra Horvat, redovni profesor u miru dr. sc. Tinka Katić, knjižničarska savjetnica mr.sc. Snježana Radovanlija-Mileusnić, knjižničarska savjetnica mr. sc. Zorka Renić, knjižničarska savjetnica</p>

Postojeća praksa predstavlja treći paradoks o prisutnosti/važnosti školske knjižnice i školskog knjižničara u odnosu na razne odgojno-obrazovne propise, zakonske akte. Ovom disertacijom će se pokušati „osvijetliti djelatnost normalne znanosti“⁶³ (Kuhn, 1999) i argumentirati razloge zašto ne bi trebalo imati u praksi navedene paradokse:

⁶³ Kuhn, T. S (1999) Struktura znanstvenih revolucija. Zagreb: Hrvatsko sociološko društvo, str.221

Paradoks 1: školski knjižničar - učitelj obrazovan za knjižničara i/ili knjižničar obrazovan za učitelja

Paradoks 2: mnogo formalnog obrazovanja za malo vrednovanja

Paradoks 3: važećim dokumentima deklarirana važnost/prisutnost školskog knjižničarstva u zakonu, a u praksi evidentirana nevažnost/odsustvo

U ovom poglavlju sažeto je prezentiran razvoj školskog knjižničarstva i proporcionalno tome smjer razvoja profesije školskog knjižničara. Uočava se pomak od stručno-referalnih knjižničarskih poslova prema poslovima neposrednog odgojno-obrazovnog rada. Razlog tome može biti dvojak: nedostatak kontinuiranog financiranja potreba u obnavljanju knjižničnog fonda i nesamostalnost školskog knjižničara u odlučivanju u nabavi potreba za knjižnicu, i mogući razlog je normiranje poslova odnosno definiranje elemenata u Rješenju o zaduženjima kojim školski knjižničar ostvaruje svoj dohodak u školskom sustavu.

Uzrok nezadovoljavajuće socijalne percepcije profesije školskog knjižničara u društvu možemo detektirati u sveučilišnim neujednačenim programima obrazovanja i akademskim zvanjima u formalnom obrazovanju školskih knjižničara i time nepreciznom formuliranju potrebnih kriterija pri zapošljavanju na mjesto stručnog suradnika školskog knjižničara. Takva percepcija se može argumentirano promijeniti u zadovoljavajuću formu uvođenjem kulture vrednovanja u praksu i poticanjem interdisciplinarnosti profesije, isticanjem elemenata kvalitete potrebnih za rad u školskoj knjižnici. Iskustva zemalja koja provode vrednovanje kvalitete i uspješnosti mogu biti smjernice u kreiranju elementa vrednovanja kvalitete i uspješnosti hrvatskih školskih knjižnica. Prema Hernonu (2014, 27) to su: materijalni uvjeti pružanja usluga u školskoj knjižnici koji se odnose na knjižničara, kapacitet standarda i tehnologije, knjižničar te njegove formalno i neformalno stečene kompetencije, strategija usavršavanja knjižničara, kapacitet prostora kojim raspolaže u pružanju usluge, razvoj djelatnosti upotrebom tehnologije u pružanju usluge, u procesu učenja. Potreba samovrednovanja kvalitete u radu školskih knjižničara ima teorijsku utemeljenost, praktičnu potrebu ostvarivanja u hrvatskom društvenom kontekstu, s pretpostavkom da će pozitivno utjecati na vrednovanje profesije u sustavu informacijskih i edukacijskih znanosti. Pokrenut će revolucioniranje komunikacijsko-informacijske paradigme školske knjižnice.

2.2. Polazišta

Polazišta za studiju tražena su u hrvatskom i međunarodnom kontekstu. U hrvatskom kontekstu analizirana je literatura o profesionalnom razvoj školskog knjižničara, njegovoj ulozi u obrazovanju, o potrebi normiranja i vrednovanja rada, o viziji školske knjižnice budućnosti o čemu su najviše pisale autorice Kovačević, Lovrinčević (2004, 2005, 2012, 2014), Lasić-Lazić, Banek-Zorica (2003, 2005) Zovko, Čelić-Tica (2011) i mnogi drugi.

Prezentira se djelatnost školske knjižnice definirana stručnom literaturom: Sečić, (1995), Lovrinčević [et.al.](2005), Kovačević i Lovrinčević, (2012, 2014). Utvrđuje se i prema Kovačević, Lovrinčević (2012) da se djelatnost provodi kroz dva sustava: knjižničarskom i odgojno-obrazovnom.

Analizirana je literatura procesa za osiguravanje kvalitete u sustavu obrazovanja, o samovrednovanju škola kao procesa u osiguravanju kvalitete u školama u radovima tima prof.dr.Bezinovića iz Instituta za društvena istraživanja Ivo Pilar u Zagrebu 2003./2004. godine, kao što su Kundačina (2003), Kovačević (2007) i Bezinović (2003, 2007, 2010). Proveden je pilot projekt „Samovrednovanje u funkciji unapređivanja kvalitete odgoja i obrazovanja“.

Ako je proces „Samovrednovanja - uočavanje vlastitih prednosti, nedostataka i mogućnosti, određivanje razvojnih prioriteta i ciljeva.“ pretpostavlja se da će uz vanjsko vrednovanje dati pokazatelje postojanja elemenata kvalitete u radu školskog knjižničara.

U međunarodnom kontekstu zanimljivo je da se o problematici školskog knjižničarstva raspravlja na nacionalnoj razini i to u području obrazovanja. Izvršena je analiza projekata koje je pokrenula Europska komisija: „*Effective School Self-Evaluation*” (2003.), „*Self-evaluation of schools and teachers as instrument for identifying future professional needs*“ (2012./2013.), „*Professional autonomy, accountability and efficient leadership*“ (2014). Nezaobilazne su IFLA-ine i UNESCO-ove Smjernice za školske knjižnice, a za zemlje komparatore izabrane su Nizozemska, Finska i Španjolska. Nizozemska nema nacionalni sustav samovrednovanja, ali potiče samoevaluaciju učitelja jer je to jedno od ključnih područja razvoja kvalitete prema Van der Horstu (2013). U svojoj studiji koju je izradila na nacionalnoj razini o ulozi školske knjižnice kao informacijskog centra u digitalnoj Europi Helen Boelens (2010) *The evolving role of the school library and information centre in education in digital Europe*. [PhD thesis, Middlesex University, London] je otvorila važna pitanja: o kvaliteti rada školskog knjižničara, o obrazovanju školskog knjižničara kao

informatičkog stručnjaka, o utjecaju knjižničara na obrazovanje i dotakla je važnost uvjeta rada, standard. Različiti uvjeti rada dali su različite ishode u učenju.

U Finskoj o renesansi obrazovnog sustava piše Pasi Sahlberg (2012), dok je službeni stav Finskih vlasti o položaju školskih knjižnica izrazila Pirjo Sinko (2013) [eng. *Counsellor of Education Finnish National Board of Education*] u članku *School libraries in Finland* [Prijevod na hrvatski: *Školske knjižnice u Finskoj*] u časopisu *Scandinavian Library Quarterly*, gdje navodi da su školske knjižnice preskupe i neisplative zbog rjeđe posjećenosti, mada upravo iz Finske 80-tih godina dolazi sintagma „knjižnica je srce škole“.

U Španjolskoj je provedeno nacionalno samovrednovanje školskih knjižnica i to 2004./2005., i 2011. godine, pod nazivom *Bibliotecas escolares entre interrogantes: herramienta de autoevaluación* [prijevod na hrvatski: „Školske knjižnice ispitanici, instrumenti/alati za samovrednovanje.“]. Temeljem nalaza provedenih samovrednovanja i usporedbe rezultata, pronašli su način za financiranje razvoja školskih knjižnica kroz mrežu školskih knjižnica Rebex. Ovaj dokument nastao je na inicijativu španjolske vlade i Ministarstva obrazovanja Španjolske te je bio osnova za modeliranje upitnika za istraživanje provedeno 2012. god. u hrvatskim školskim knjižnicama. Dokument je za potrebe zajedničkog rada sa španjolskog prevela profesorica komparativne književnosti i španjolskog jezika i diplomirana knjižničarka Ivana Vladilo.

Afirmacija profesije školskog knjižničara započeta 80-tih godina u Hrvatskoj, u posljednjih desetak godina bilježi pozitivni pomak. O mjerenju kvalitete poslovanja i učinkovitosti knjižnica sustavno se promišlja i piše posljednjih desetak godina za: sveučilišne knjižnice, visokoškolske, baštinske i narodne (Petr Balog, 2004, Radičević, 2012, Dragija Ivanović, 2009, Katić, 2011, Tuškan Mihičić, 2011). Ovom studijom se ističe potreba utvrđivanja prijedloga modela samovrednovanja školskih knjižnica koji bi polazio ne samo od vrednovanja zasnovanog na kvantitativnom mjerenju opremljenosti knjižnica, nego i pokazateljima učinka i uspješnosti knjižnica, te kvalitetu poučavanja.

Promišljanja o kvaliteti u radu hrvatskih školskih knjižničara imaju svoje početke u literaturi 80.-tih i 90.-tih godina prošlog stoljeća kada je školska knjižnica prepoznata kao jedan od podsustava (pored narodnih, specijalnih i znanstvenih knjižnica) koji zajednički predstavlja bibliotečni sustav Hrvatske. Kroz Nacionalni informacijski sustav knjižnica Hrvatske 1997. godine pokušalo se uspostaviti i umrežiti školske knjižnice u nacionalno, europsko i svjetsko informacijsko društvo (Čelić-Tica, 1999.)

O potrebi i učinkovitosti stalnog stručnog usavršavanja knjižničara te razvoju profesionalnih kompetencija kao uvjeta kvalitetnog rada u knjižnicama obrazlažu Horvat i Machala (2009) i

Machala (2010, 2013, 2015), dok razvoj osobnog koncepta stručnog usavršavanja kao poveznicu s kvalitetom nastave diskutiraju Milović (2010), Kovačević, Lovrinčević (2012, 2014). Poziciju suvremenog školskog knjižničarstva u odgoju i obrazovanju kao važnog dionika sustava obrazlažu Lovrinčević, Kovačević, Lasić Lazić, Banek Zorica (2005), Galić (2012). O samovrednovanju u mnogim područjima i djelatnostima odgoja i obrazovanja kao novom pristupu analize kvalitete vlastite prakse iznose Pasarić (2003), Kovačević (2007), Tunjić (2011), Radičević (2012), Antulić (2012) s namjerom utvrđivanja razlike između postojećih standarda i kriterija i izmjerenih rezultata. Novije vrijeme obilježilo je vrednovanje usluga zbog unaprjeđenja i razvoja djelatnosti školskih knjižnica. O problematici vrednovanja kvalitete i kulture vrednovanja kao dijelu organizacijske kulture hrvatskih knjižnica raspravlja u svojim radovima Petr Balog (2011), pokazatelje uspješnosti i pregled kvantitativnog vrednovanja knjižnica iznose Mihalić (2011) i Martek, Krajna, Fluksi (2012), dok mjerenje uspješnosti poslovanja u narodnoj knjižnici diskutira Tuškan Mihočić (2011). Navedena istraživanja polazišta su za promišljanje kako se može kulturu vrednovanja i samovrednovanja primijeniti i u podsustavu školskih knjižnica koji je neistražen u radovima knjižničnih stručnjaka, te ujedno predstavljaju potrebu i izazov da se i to područje rada knjižničara primjereno snimi i vrednuje.

Ćelić-Tica i Zovko (2011) analiziraju povijesni pregled istraživanja o školskom knjižničarstvu te navode da je prvo opsežnije istraživanje o školskim knjižnicama u Republici Hrvatskoj provedeno školske godine 1999./2000., slijedila su istraživanja 2005. i 2009. godine te da su statističke podatke o školskim knjižnicama prikupljale županijske knjižnice prema propisanom standardu o opremljenosti knjižnica.

Lasić-Lazić i Banek-Zorica (2003) kronološki najranije problematiziraju pitanje vrednovanja i metodologije vrednovanja školskih knjižnica kroz statističke podatke koje autorice smatraju neprimjerenima jer je poznato da o nabavci i oblikovanju zbirke ne odlučuje knjižničar već ravnatelj škole. Ukazuju na važnost utvrđivanja pokazatelja uspješnosti poslovanja školske knjižnice, te predstavljaju elemente po kojima se prepoznaje uspješna školska knjižnica⁶⁴. Za samovrednovanje škola kao procesa u osiguravanju kvalitete u školama zalažu se Kundačina (2003), Kovačević (2007) i Bezinović (2003, 2007, 2010).

⁶⁴ Lasić-Lazić, J.; Banek-Zorica, M. (2003) Analiza uspješnosti poslovanja školske knjižnice, Zbornik Proletne škole školskih knjižničara, Novi Vinodolski, str.43-49., dostupno na: <http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1939&broj=1&stranica=00045&U=> (14.04.2015.)

Važnost načina diseminacije informacija i djelatnosti školske knjižnice navode Kovačević, Lovrinčević (2012) kroz dva sustava, knjižničarski i još važnije, odgojno-obrazovni. Djelatnost školske knjižnice je definirana stručnom literaturom (Sečić, 1995, Lovrinčević [et.al.] 2005, Kovačević i Lovrinčević, (2012, 2014) i to kao interdisciplinarna jer objedinjuje dvije znanosti: Knjižničnu znanost kao skup spoznaja i saznanja o principima selekcije, nabave, organizacije i korištenja zabilježene informacije u skladu s informacijskim zahtjevima i potrebama određene zajednice korisnika, i Informacijsku znanost koja proučava stvaranje, korištenje i upravljanje svim oblicima informacije. Problematika utvrđivanja područja samovrednovanja početnu indikaciju ima u povijesnom određenju djelatnosti školske knjižnice. Penava (1999) dodaje ulogu školskog knjižničara u smjeru informacijskog stručnjaka koji preuzima središnju ulogu u interakciji učenik-knjižnica-profesor-knjižnica-uprava škole/ministarstvo. Školski knjižničar kao informacijski stručnjak otvara još jedno područje koje analiziraju radovi Marquardt (2008), Vladilo, Galic, Dunderović i Rihtarić, Paić (2008).

Ključni trenutak kada školski knjižničari shvaćaju isključenost iz vrednovanja škole je uvođenje procesa samovrednovanja u osnovno i srednje obrazovanje. Prvi projekt o samovrednovanju škola je proveden 2003./2004. godine kao pilot projekt „Samovrednovanje u funkciji unapređivanja kvalitete odgoja i obrazovanja“ Bezinović (2010). Polazište je pretpostavka da će samovrednovanje, uz vanjsko vrednovanje, biti najučinkovitiji mehanizam za unapređivanje kvalitete. Definira se osnovni problem uvođenja samovrednovanja u škole: nepostojanje regulatornih mehanizama. Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2008) i Državnim pedagoškim standardom (2008) vrednovanje obrazovanja je postalo integralni dio sustava obrazovanja u Hrvatskoj. Regulatorni mehanizmi za samovrednovanje stručnih suradnika, pa tako ni knjižničara još uvijek nisu uvedeni O profesionalnom razvoju školskog knjižničara, njegovoj ulozi u obrazovanju, o potrebi normiranja i vrednovanja njihova rada te viziji školske knjižnice budućnosti najviše su pisale autorice Kovačević, Lovrinčević (2004, 2005, 2012, 2014), Lasić-Lazić, Banek-Zorica (2003, 2005), dok Galic (2009) sistematizira razvoj djelatnosti te navodi faze unaprjeđenja školskog knjižničarstva:

„Hrvatsko školsko knjižničarstvo u proteklih dvadeset i pet godina postavljeno je na kvalitetne temelje. Prijeđeni put započeo je koncepcijom prostora, djelatnosti, opreme, odgovarajućih zakonskih i podzakonskih dokumenata i pravilnika, koji su sistematizirali probleme struke. Daljnji put prati školovanje kadra, organiziranje kvalitetne mreže stručnog usavršavanja, mogućnosti napredovanja u struci i strukovno

udruživanje. Na kraju je informatizacija školskih knjižnica koja je postavila profesiju na zadovoljavajuću razinu.“

Danas se u školskim knjižnicama ostvaruje mogućnost olakšanog pretraživanja podataka knjižničnim programima, pristupom Internetu otvorene su baze podataka, digitalizacija knjižne građe približila je traženi tekst u svaku knjižnicu. Zakonski propisi koji danas prate školske knjižničare, vrednovanje i napredovanje, doprinose pozitivnim promjenama, ali nedovoljno doprinose vrednovanju kvalitete rada školskog knjižničara.

Navedene su relevantne spoznaje, socijalno-ekonomski uvjeti, postavljene teze o školskom knjižničarstvu potrebne u procesu razumijevanja potrebe samovrednovanja školskih knjižničara i njihove kvalitete rada u školskim knjižnicama.

2.2.1. Hrvatski kontekst

Lasić-Lazić i Banek-Zorica (2003, 43) problematiziraju pitanje vrednovanja i metodologije vrednovanja školskih knjižnica. Navode da se tradicionalno vrednovanje procjenjivalo kroz statističke podatke za koje kažu da su neprimjereni jer je poznato da o nabavci i oblikovanju zbirke ne odlučuje knjižničar već ravnatelj koji odobrava u konačnici svaku nabavku ovisno o financijskim sredstvima. Time su ukazale na činjenicu da podaci koje prikupljaju matične službe o veličini fonda, broju zaposlenih, kvadraturi prostora, broju korisnika, broju kataloga, nabavljenim jedinicama građe, jesu važni ali ne vrednuju uspješnost školske knjižnice i knjižničara, te ostaju bez analize koja bi ih učinila korisnima. Članak ukazuje na važnost utvrđivanja pokazatelja uspješnosti poslovanja školske knjižnice, te autorice predstavljaju elemente po kojima se prepoznaje uspješna školska knjižnica. „Stoga je, za vrednovanje školske knjižnice i njezinog djelatnika potrebno pripremiti obrasce za prikupljanje tomu primjerenih podataka, odrediti vremenski okvir za njihovo prikupljanje te uspostaviti i primijeniti metode oblikovanja objektivnih mjera za valorizaciju svake knjižnice.“ Tada, 2003. godine je uočeno da je temeljno pitanje vrednovanja školskih knjižnica i knjižničara kakve podatke treba prikupljati i kojim metodama analizirati te podatke kako bi učinkovitost procesa bila što veća. Autorice predlažu da se uspješnost poslovanja ocjenjuje „U ukupnosti poslovanja institucije. [...] treba procijeniti što je uloženo, rezultat djelatnosti i utjecaj koji knjižnica i djelatnik ima na svoju okolinu. Kada škola definira svoje ciljeve onda je moguće postaviti dobru osnovu za evaluaciju.“ (Lasić-Lazić, Banek-Zorica, 2003.) U izboru relevantne literature temeljna pitanja vrednovanja obrazovne djelatnosti definira Pasarić

(2003) navodeći da će povratna informacija vrednovanja najviše koristiti nositelju i financijeru odgojno-obrazovne djelatnosti te se iz istog razloga traže odgovori na pitanja u kakvom je stanju sustav što ga oni financiraju te koja je kvaliteta zaposlenih djelatnika, jesu li uz dane uvjete i mogućnosti učinili sve da taj sustav funkcionira. Pasarić spominje u internom vrednovanju, vrednovanje školske knjižnice, ali u smislu zadovoljavanja formalnih uvjeta, opreme. Formalno vrednovanje stručnih suradnika knjižničara, kao i ostalih stručnih suradnika, Pasarić smatra da se može učiniti kroz elemente stručne spremlje, zvanja u školstvu i godine iskustva. Pitanje samovrednovanja u školama pokrenuto je projektom „Samovrednovanje škola - pristup unapređivanju kvalitete obrazovanja“ autora Petra Bezinovića i njegovog tima:

„prvi je projekt o samovrednovanju škola proveden u Institutu za društvena istraživanja u Zagrebu od 2003 do 2004. godine. Naš pristup samovrednovanju testiran je u tri osnovne i tri srednje škole u Rijeci. Detalji pristupa s instrumentima i indikatorima objavljeni su na mrežnim stranicama Instituta za društvena istraživanja 2003. godine.“ (Bezinović, 2004; Bezinović, 2003; Bezinović, Ristić, Dedić, 2005)

Definirano je što je samovrednovanje u hrvatskom kontekstu i zašto ga je potrebno provoditi. Taj pristup je prihvaćen u europskim zemljama „Samovrednovanje škola je noviji pristup koji se, uz vanjsko vrednovanje ishoda obrazovanja, smatra najučinkovitijim mehanizmom za unapređivanje kvalitete škola u EU. Pristup je široko prihvaćen nakon pilot projekta u 15 europskih država (Bečka deklaracija, 1998) i Preporuke Europskog parlamenta te Vijeća Europe o suradnji na unapređivanju kvalitete obrazovanja u Europi (2001). Nadalje definira se postojeći problem šireg uvođenja samovrednovanja u škole uslijed nepostojećih pratećih zakonskih akata:

„Osnovni problem sa širim uvođenjem samovrednovanja škola u Hrvatskoj bilo je nepostojanje regulatornih mehanizama. Tek s uvođenjem vanjskog vrednovanja, odnosno prvih nacionalnih ispita i njihova zakonskog reguliranja, otvorio se prostor za istovremeno uvođenje samovrednovanja. Vanjsko vrednovanje i samovrednovanje škola uneseni su u Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2008) čime je vrednovanje obrazovanja postalo integralni dio sustava obrazovanja u Hrvatskoj.[...] Ovakvim je pristupom uvođenja vanjskog i unutarnjeg, školskog samovrednovanja, Hrvatska uvela sustav vrednovanja u obrazovanju koji je sukladan preporukama Europskog parlamenta i Vijeća Europe, a koji bi mogao utjecati na unapređivanje kvalitete školskog obrazovanja u Hrvatskoj.“ (Bezinović, 2010)

Analizom ovih dokumenta uočava se da se ne spominje vrednovanje ni samovrednovanje stručnih suradnika: psihologa, pedagoga ili školskih knjižničara. Sve školske knjižnice su u sastavu ustanove, nisu autonomne ili samostalne, dakle i na njih se može primijeniti proces unutarnjeg vrednovanja koji se temelji na odgovorima (pokazateljima vrednovanja školskog sustava) za tri ključna pitanja. Ako su odgovori na pitanja indikatori kvalitete za škole, pa i školske knjižnice, smatra se da će se promjenom pogleda na stvari, promjenom paradigme moći postaviti ista pitanja kao indikatore kvalitete za školskog knjižničara. Na stranicama projekta navode se tri ključna pitanja na koja samoevaluacijom treba dati odgovore: Kakva smo mi škola? Kako to znamo? Što možemo činiti da budemo još bolji? Autori projekta nadalje pojašnjavaju kako dobiti odgovore na navedena pitanja, citat: time što treba „izvršiti detaljnu samoanalizu pomoću valjanih izvora informacija iz perspektive svih sudionika i korisnika, izvršiti samovrednovanje - uočavanje vlastitih prednosti, nedostataka i mogućnosti, odrediti razvojne prioritete i ciljeve.“ Slijedom navedenog školski knjižničari u stvaranju vlastitog razvojnog plana prije svega trebaju izvršiti detaljnu samoanalizu, uočiti vlastite prednosti, nedostatke i mogućnosti što će označiti revoluciju u pristupu razvojnim ciljevima struke. Zaključuje se da je potrebna promjena paradigme samovrednovanja ukoliko se želi unaprijediti rad školskog knjižničara, stručnog suradnika u školi. Problemska pitanja koja će se postaviti u istraživanju teze doktorske disertacije su: Koliko sam dobar školski knjižničar? Kako to znam? Što mogu učiniti da budem bolji? (vidi Tablicu 7.) Prema postavljenim problemskim pitanjima eksperimentalno samovrednovanje kvalitete u radu će se odnositi na: profesionalnu sposobnost školskog knjižničara, općenito na modele rada i primjenu kompetencija u radu, usmjerenost je na uspješnost školskog knjižničara kao nastavnika, knjižničara i nositelja aktivnosti u školskoj knjižnici, definirat će se područja djelatnosti koja se samovrednovanjem mogu unaprijediti.

Ako je proces samovrednovanja potreban školama za razvoj i osiguranje kvalitete i zahvaća sve dionike odgojno obrazovnog procesa, tada u taj proces treba uključiti i stručne suradnike pedagoge, defektologe, socijalne pedagoge i knjižničare. Sam prostor školske knjižnice ne osigurava kvalitetnu djelatnost unutar škole već je glavni čimbenik te djelatnosti školski knjižničar. Pretpostavka da se proces samovrednovanja koji kroz tri ključna pitanja određuje pokazatelje kvalitete za škole i školske knjižnice može promjenom paradigme postaviti i za potrebu samovrednovanja školskog knjižničara kao jednog od stručnih suradnika prikazana je u Tabeli 7.

Tablica 7. Promjena paradigme samovrednovanja školskog knjižničara

Samovrednovanje		
Škola (Bezinović, 2010)	Školska knjižnica (Kovačević, Lovrinčević, 2014)	Nova paradigma: Školski knjižničar 2015.
Kakva smo mi škola?	Koliko je dobra školska knjižnica?	Koliko sam dobar školski knjižničar?
Kako to znamo?	Kako to znamo?	Kako to znam?
Što možemo činiti da budemo još bolji?	Što možemo učiniti da bude bolja?	Što mogu učiniti da budem bolji?

Svrha i rezultat samovrednovanja jasno su prezentirani u Programu razvoja osiguranja kvalitete u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju Agencije za strukovno obrazovanje odraslih na slijedeći način:

„Samovrjednovanje je proces koji je pod kontrolom samih ustanova za strukovno obrazovanje i za koji su same odgovorne, može se definirati kao sustavan i progresivan proces procjenjivanja u kojem ustanove prikupljaju i analiziraju dokaze kako bi donijele prosudbe i odluke o svojoj izvedbi u odnosu na dogovorene kriterije i indikatore. Svrha samovrjednovanja jest: otkriti trenutno stanje analizirajući rezultate od prethodne godine, usporediti s kriterijima, specifikacijama, standardima ili najboljim primjerima prakse, donositi prosudbe o dokazima, utvrditi potencijal za unapređenje, odrediti jesu li postignuti ciljevi i pod-ciljevi iz plana unapređenja od prethodnog ciklusa samovrednovanja. Rezultat samovrednovanja su: prednosti i nedostaci, novi plan unaprjeđenja“ (ASOO, 2011)

U prilog toj premisi izjašnjava se Tunjić (2011) tvrdnjom da „samovrjednovanje može biti nadogradnja već postojećih aktivnosti osiguranja kvalitete u određenoj ustanovi[...]“

Može se zaključiti da će kontinuirano praćenje rada školskih knjižničara, kroz samovrednovanje/samoevaluaciju poticati stručne suradnike knjižničare da sami pridonese boljem razvoju svojih radnih navika. Mjerenje kvalitete rada školskih knjižničara nema definirane instrumente mjerenja jer u hrvatskim školama nije zaživjela ideja o toj potrebi. Objavom podataka, javnošću podataka takve evaluacije ili određivanja vrijednosti, školske

knjižničare osposobit će se za samoprocjenjivanje što dovodi do razvijanja svijesti o vlastitim znanjima, stečenim kompetencijama te važnosti cjeloživotnog učenja.

Za potrebe dokazivanja tvrdnji koliko samovrednovanje može poticati razvoj i unaprjeđenje djelatnosti školskog knjižničara, koristiti će usporedna analiza rezultata samovrednovanja/samoevaluacije i pokazatelja dobivenih provedenim empirijskim istraživanjima 2012. (Prvo pilot istraživanje⁶⁵) i 2014. (Drugo pilot istraživanje⁶⁶) koja ispituju upravo unaprjeđenje u određenim područjima, a koja se prema autorima Kovačević, Lovrinčević (2014) smatraju mjerilima kvaliteta rada u školskom knjižničarstvu. U DPI detaljnije se ispituje i analizira područje primjene tehnologije u učenju u školskoj knjižnici, jer su dokumenti Državnih pedagoških standarda osnovnoškolskog i srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja, doneseni 2008. godine, trebali osigurati uvjete za uključivanje nastavne tehnologije u određenom vremenu, točnije do 2012. godine. Također je provođenje sustava kvalitete određeno vremenskim koeficijentom izvodljivosti „odmah“, dakle provođenje samovrednovanja, čemu u prilog govore stavci navedenog Državnog pedagoškog standarda:

- „1) Osnovnoškolske ustanove i ustanove u kojima se provodi osnovnoškolski odgoj i obrazovanje dužne su pratiti kvalitetu rada sukladno podzakonskom aktu.
- (2) Vanjsko vrednovanje provodi ustanova nadležna za vanjsko vrednovanje obrazovanja.
- (3) Osnovnoškolske ustanove provode samovrednovanje.“ (2008, čl.46)

Polazište za kontinuirano samovrednovanje školskih knjižničara i knjižnica temelji se na navedenim zakonskim aktima.

Analiza rezultata provedenih pilot istraživanja „Samovrednovanjem do vrednovanja 2012. godine“⁶⁷ i „Tehnologija u učenju u školskoj knjižnici 2014.godine“⁶⁸ pokazala je samoinicijativnost praktičara u provođenju procesa samovrednovanja koji je izostavljen za stručne suradnike u školama. Time je dokazana učinkovitost školskih knjižničara, sposobnost provođenja samovrednovanja i uz „nepostojanje regulatornih mehanizama“ koje Bezinović navodi kao problem u provođenju samoevaluacije. O zaključcima će biti više rečeno u empirijskom poglavlju i u narednim poglavljima.

⁶⁵ Kratica koja će se koristiti u daljnjem tekstu za provedeno istraživanje 2012. bit će PPI

⁶⁶ Kratica koja će se koristiti u daljnjem tekstu za istraživanje provedeno 2014. bit će DPI

⁶⁷ Skraćenica u studiji jest PPI.

⁶⁸ Skraćenica u studiji jest DPI.

2.2.2. Međunarodni kontekst

U europskim zemljama i u Americi, vrednovanje i samovrednovanje postoji kao mehanizam za unaprjeđenje kvalitete rada u školama i knjižnicama. Kroz rezultate evaluacije, škole se mogu uspoređivati s drugima. Sve zemlje su u potrazi za najboljim načinom ostvarivanja školskog uspjeha, te u tu svrhu koriste samovrednovanje ili vanjsko vrednovanje ili sustav koji ih kombinira.

Primjerice, europski izvještaj „*Indicators on the quality of school education*“ o projektu „*Evaluating Quality in School Education*“ iz siječnja 2000. godine predstavlja na europskoj razini važan doprinos poboljšanju sustava vrednovanja u Europi, raspravlja o kvaliteti školskoga obrazovanja i sadrži šesnaest indikatora kvalitete. Ovo izvješće o kvaliteti odgoja i obrazovanja sastavilo je 26 stručnjaka iz 26 zemalja i njihovih ministarstava obrazovanja koji su sačinjavali radnu skupinu. Izvješće se temelji na radu te radne skupine definiranim pokazateljima kvalitete.⁶⁹ Samo izvješće je rezultiralo deklaracijom kojom je upućen poziv svima koji se bave obrazovanjem, nacionalnim vladama i Europskoj komisiji da promoviraju samovrednovanje kao dobru strategiju za unaprjeđenje kvalitete rada u školama.⁷⁰

Europska komisija⁷¹ odobrila je sredstva početkom 2001. prema prijedlogu *The Standing International Conference of Central and General Inspectorates of Europe* (SICI) za pokretanje projekta *Effective School Self-Evaluation* (ESSE)⁷² i financirala projekt od travnja 2001. do ožujka 2003. U projektu su sudjelovale: Austrija, Belgija (Flamanska zajednica), Belgija (francusko govorno područje), Češka, Danska, Engleska, Francuska, Hessen, Nizozemska, Sjeverna Irska, Portugal, Republika Irska, Saska i Škotska. Projekt je imao pet ciljeva: identificirati ključne pokazatelje za vrednovanje kvalitete i učinkovitost samovrednovanja u školama; razviti metodologiju za samovrednovanje škola svih zemalja članica SICI, identificirati ključne prednosti i nedostatke u školskom samovrednovanju u različitim zemljama, analizirati u kakvom su odnosu samovrednovanje i vanjsko vrednovanje

⁶⁹ Summaries of EU legislation (2000) Indicators on the quality of school education
http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11063_en.htm
(23.04.2014.)

⁷⁰ Detailed work programme on the follow-up of the objectives of Education and training systems in Europe (2002), dostupno na:
http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11063_en.htm
(23.04.2014.)

⁷¹ Eng. The European Commission (EC)

⁷² Prijevod: Učinkovito samovrednovanje škola (ESSE)

u različitim zemljama, te konačni cilj je izrada studije slučaja učinkovitog samovrednovanja⁷³. Pragmatičan zaključak dobiven projektom iznesen je o samovrednovanju škola kao ključnoj komponenti nacionalnog i lokalnog sustava u osiguranju poboljšanja kvalitete.

Školske knjižnice su sve više u središtu pozornosti javnosti diljem svijeta. Problematika školskih knjižnica proučava se u svim društvima s naglaskom na ulogu nacionalnih strategija obrazovanja. Važnost uloge školske knjižnice i školskog knjižničara istaknuta je objavljivanjem Manifesta UNESCO-a i Međunarodne federacije knjižničarskih društava i ustanova (IFLA) o školskoj knjižnici. U Manifestu UNESCO-a⁷⁴, Deklaraciji IASL-a⁷⁵ jasno su određene teorijsko-metodološke smjernice za školske knjižničare. S uvjerenjem da je pismenost ključna za stjecanje temeljnih životnih vještina, koju svako dijete, mlada i odrasla osoba treba obrazovanjem steći, UNESCO je vremenski period od 2003. – 2012. nazvao desetljećem pismenosti. Time se odredilo da svatko treba razviti sposobnost za pristup, procjenu, i korištenje informacija na različite načine. UNESCO-va kampanja potaknula je obrazovne agencije u provedbi aktivnosti koje potiču pismenost i cjeloživotno učenje, posebice za one populacije s manje pristupa formalnom obrazovanju. (Farmer, Stricevic, 2011.) Pismenost je "sposobnost da se prepozna, razumije, protumače, stvara, komunicira i koristi tiskane i pisane materijale povezane u različitim kontekstima. Pismenost uključuje proces učenja koji omogućuje pojedincima da postignu svoje ciljeve, da razviju svoje znanje i potencijal, te da u potpunosti sudjeluju u svojoj zajednici i širem društvu"⁷⁶. (UNESCO, 2004). Nadalje Farmer i Stricevic navode kao najvažnijom ulogu knjižnica u promicanju pismenosti: „Vjerujemo da knjižnice imaju posebnu ulogu u promicanju pismenosti i čitanja. To je dio njihove misije. I to je poslanje svih vrsta knjižnica [...]“⁷⁷. Navedeni vodič za rad na poticanju čitanja pripremili su knjižničari za knjižničare, dakle ulogu u promicanju pismenosti i čitanja imaju knjižničari, ne knjižnice kako se to interpretira u raznim stručnim tekstovima. Obzirom na ciljanu populaciju mladih osoba kod kojih je potrebno razviti navedene kompetencije, smatra se da su školski knjižničari najbliži mladoj populaciji u vrijeme njihova obrazovanja te imaju i najznačajniju ulogu. U navedenom vodiču je iskazan citat Richarda Mitchella kojim autor definira važnost pismenosti riječima "Pismenost nije, kao što se smatra

⁷³ Cuthbert, James (2003) SICI. Effective School Self Evaluation (ESSE) Project, dostupno na http://www.edubcn.cat/rcs_gene/extra/05_pla_de_formacio/direccions/primaria/bloc1/1_avaluacio/plugin-essereport.pdf (12.04.2014.)

⁷⁴ United Nations Education Science and Culture Organization

⁷⁵ International Association of School Librarianship

⁷⁶ UNESCO (2004), The Plurality of Literacy and Its Implications for Policies and Programmes, The Hague

⁷⁷ Farmer, L., Stricevic, I. Using research to promote literacy and reading in libraries: guidelines for librarians / Lesley Farmer and Ivanka Stricevic, The Hague, IFLA Headquarters, 2011. –28p. 30 cm. – (IFLA Professional Reports: 125)

u našim školama, dio obrazovanja. To je obrazovanje. To je istovremena sposobnost i sklonost uma potrage za znanjem i razumijevanjem, izvan samog znanja i spoznavanja, no ne bez već prihvaćenih stavova i vrijednosti, sposobnost donošenja zaključaka, sudova.“ (Farmer, Stricevic, 2011) Zadaća školskih knjižnica istaknuta navedenim člankom, u hrvatskom okviru pripada dijelu neposrednog odgojno-obrazovnog rada knjižničara. Može se zaključiti time da će se neposredni odgojno obrazovni rad školskih knjižničara u empirijskom dijelu uzeti kao značajno područje samovrednovanja upravo prema argumentima iz izabrane strane literature.

Komparacija metodoloških smjernica koje se prakticiraju u hrvatskim školama⁷⁸ s europskim iskustvima u struci, smjernicama za rad školskog knjižničara koje nalazimo u IFLA-inim Smjernicama⁷⁹, postavljaju metodološku praksu hrvatskog školskog knjižničarstva u jednakost sa svjetskim trendovima u struci. Prema IFLA-inim smjernicama kompetencije školskih knjižničara trebaju povezivati knjižničarstvo, nastavu i menadžment, upravljanje i organizaciju građe, što se kod nas u školskom knjižničarstvu prakticira, o čemu je više rečeno u prethodnim poglavljima. Može se pretpostaviti da će jednako kao što su smjernice za rad u europskim okvirima prihvaćene i realizirane u hrvatskim školskim knjižnicama, biti prihvaćena i ideja samovrednovanja i vrednovanja s ciljem poticanja kvalitete rada na način koji je zaživio u europskim zemljama i šire.

Prema Bezinoviću (2003) već tada 2003. je pokrenut projekt samovrednovanja u Hrvatskoj. Autor navodi koliko je dobrih rezultata proizašlo iz europskih iskustava:

„Globalni model ovakvog instrumentarija već je razvijen u sklopu europskog projekta *'Evaluating Quality in School Education'* koji je 1997. i 1998. godine realiziran u 18 europskih država. Uspjeh tog projekta rezultirao je Deklaracijom sa konferencije u Beču, kojom se škole, svi korisnici sustava obrazovanja, nacionalne vlade i Europska komisija pozivaju da promoviraju samovrednovanje kao učinkovitu strategiju za unapređivanje kvalitete škola. Pristup je široko prihvaćen nakon Preporuke Europskog parlamenta i Vijeća Europe o suradnji na unapređivanju kvalitete obrazovanja u Europi (2001).“⁸⁰

Pristup samovrednovanju je već široko prihvaćen i implicira potrebu uključivanja i školskih knjižničara kao dionika procesa obrazovanja u sustav vrednovanja i samovrednovanja na putu

⁷⁸ Kovačević, D., Lovrinčević, L. (2012) Školski knjižničar. Smjernice za rad školskog knjižničara, Zagreb: Zavod za informacijske studije, str. 107

⁷⁹ IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice / Tove Pemmer Saetre i Glenys Willars ; pod pokroviteljstvom IFLA-ine Sekcije za školske knjižnice; [s engleskog prevela Irena Kranjec]. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.

⁸⁰ Bezinović, P. (2003) Samovrednovanje u funkciji unapređivanja kvalitete škola. Europska iskustva i hrvatske mogućnosti, dostupno na: <http://www.idi.hr/vrednovanje/razno/pdfs/lovran%202003.pdf> (12.12.2014.)

prema poboljšanju uvjeta i kvalitete rada. O važnosti knjižnice u školovanju mladih govore dokumenti na Europskoj razni.

Deklaraciju koju je dokumentirala stručna grupa za kulturu i informacijsko društvo (EBLIDA/EGCIS) za EBLIDA-u, Europski ured za knjižnične, informacijske i dokumentacijske udruge, govori o značaju i ulozi knjižnica u društvu s aspekta neovisnog krovnog saveza nacionalnih knjižničnih, informacijskih, dokumentacijskih i arhivskih udruga i ustanova u Europi, te se iskazano mišljenje odnosi na sve vrste knjižnica, pa i školske knjižnice.⁸¹ Ukratko, samovrednovanje može poslužiti kao alat za poboljšanje kvalitete obrazovanja, dati financijsku opravdanost o realizaciji programa škole, ali i financijsku opravdanost za razvoj školskog knjižničarstva prema svim zainteresiranim stranama sustava obrazovanja. Kako bi se u potpunosti iskoristio potencijal sustava samovrednovanja za poboljšanje kvalitete obrazovanja, potrebno je promicati dijalog između svih dionika, od velike je važnosti da je sustav prihvaćen među svim zainteresiranim strankama, kao što je naglasio John MacBeath, profesor emeritus na Sveučilištu Cambridge u svom radu *'Schools Must Speak for Themselves: The Case for School Self-Evaluation'*.⁸²

Europski savez poslodavaca u obrazovanju (EFEE) osnovan je u veljači 2009.⁸³ EFEE i ETUC formirali su tada komisiju za Europski socijalni dijalog u obrazovanju. Radna skupina osnovana na ESSDE sastanku, 11. lipnja 2010. bavi se temom kulture vrednovanja u obrazovanju, razmatra uvjete za stvaranje kulture evaluacije na razini škole koja bi mogla promicati razvoj i kvalitetu škola, a uključuje procjenu pojedinih nastavnika, suodgovornost učenika za pozitivno okruženje za učenje i evaluaciju u cijeloj školi.⁸⁴ Posljednji projekt u nizu na razini Europske unije je projekt *„Professional autonomy, accountability and efficient*

⁸¹ EBLIDA (2012) Libraries – Cultural peaks for information and inspiration, 24 February 2012 [Prijevod sa engleskog: „Knjižnice širom Europe igraju važnu ulogu u ovom 'društvenom i kulturnom projektu'. Potencijal europskih knjižnica za razvoj Europske unije, s vrijednostima poput poštivanja raznolikosti i interkulturalnog dijaloga, slobode izražavanja, ljudskog dostojanstva, solidarnosti i tolerancije, još uvijek nije u potpunosti iskorišten. Tijekom posljednjih desetljeća, iz administrativnih ustanova s tiskanom građom knjižnice se mijenjaju u atraktivne i živopisne gradske znamenitosti, koje nude cijeli spektar tiskanih i virtualnih informacija, i u kojima su usmjerenost na korisnika i slobodan pristup informacijama temeljno načelo. Devedeset tisuća knjižnica diljem Europe potiču ideje i kreativnost pojedinca, te pružaju poticajnu i sigurnu okolinu za rad i učenje. Profesionalno osoblje pomaže edukacijom i vodstvom pri korištenju IT i informacijskih servisa.“]

⁸² MacBeath, J. (1999) *Schools Must Speak for Themselves: The Case for School Self-Evaluation*, London, Routledge

⁸³ EFEE trenutno predstavlja organizacije 24 poslodavaca iz 16 / EFTA zemljama EU: Belgija, Bugarska, Cipar, Danska, Finska, Mađarska, Irska, Italija, Latvija, Malta, Nizozemska, Norveška, Portugal, Slovačka, Švedska i Velika Britanija. Europski sindikalni odbor za obrazovanje (ETUCE) predstavlja organizaciju nastavnika, trenera i predavača na razini Europske unije, 115 organizacija i 5,5 milijuna pojedinaca iz zemalja EU / EFTA-e.

⁸⁴ The European Federation of Education Employers (2010-2014), dostupno na: <http://www.educationemployers.eu/activities/> (12.12.2014.)

leadership“ (2014). Prema provedenom istraživanju „*Self-evaluation of schools and teachers as instrument for identifying future professional needs*“⁸⁵ 2012. i 2013. godine autori su došli do zaključka o osjetljivosti alata i načina provođenja evaluacije. Uočeno je da sustav vrednovanja usmjeren samo na podatke o standardu može dovesti do nastavnih programa preusko usredotočenih na obuku učenika samo u onim predmetima koji su testirani, ističe Diane Ravitch⁸⁶, analitičarka obrazovne politika i bivša pomoćnica ministra prosvjete⁸⁷. Osim toga, sustav vrednovanja vođen samo prema standardima vanjskog vrednovanja o obrazovnim ishodima također može implicirati procjenjivanje učitelja (uz zanemarivanje potencijalnih rezultata) prema ocjenama svojih učenika, kaže Steven J. Kleens (eng. Professor of International and Comparative Education at the University of Maryland) profesor međunarodnog i komparativnog obrazovanja na Sveučilištu Maryland⁸⁸.

Članak iz prosinca 2013. *Self-evaluation of schools and teachers as instrument for identifying future professional needs* diskutira pitanje o tome kako zaposlenici u obrazovanju i članovi učiteljskih sindikata mogu doprinijeti i osigurati profesionalno radno okruženje za učitelje i školsko osoblje i inspirativno okruženje obrazovne zajednice za učenike i studente. U tom duhu Europski savez poslodavaca u obrazovanju (EFEE) i Europski sindikalni odbor za obrazovanje (ETUCE), razvili su projekt „*Samovrednovanje škola i nastavnika*“. Komunikacija Europske komisije u vezi s promišljanjem obrazovnih aktivnosti, a posebno izjava „Potpora učiteljskoj profesiji radi boljih rezultata učenja, potvrđuje važnost sustava vrednovanja radi poboljšanja razvoja učitelja. Tijekom posljednjeg desetljeća, evidentan je rastući trend povećanog samovrednovanja škola i nastavnika te time izmijenjene uloge nacionalnih inspekcija. Zaključeno je da se kroz samovrednovanje škola i nastavnika ostvaruje najveća dobit, konstruktivan i pouzdan dijalog između socijalnih partnera na nacionalnoj i lokalnoj razini. Isto tako, naglašava se važnost dobrog dijaloga između svih dionika; nastavnika, školskih odbora, ravnatelja škola, roditelja i učenika, te da bi svi trebali biti uključeni u proces samovrednovanja. Ishod projekta autori su nazvali završnom zajedničkom izjavom EFEE-a/ETUCE-a o „*Promicanju samovrednovanja škola i nastavnika*“ i smatraju ga potporom za daljnji dijalog u mnogim europskim zemljama.⁸⁹

⁸⁵ Self-evaluation of schools and teachers as instrument for identifying future professional needs (2013), dostupno na: www.educationemployers.eu/.../final_report_self-evaluation_of_schools (12.12.2014.)

⁸⁶ Eng. education policy analyst and former U.S. Assistant Secretary of Education

⁸⁷ Ravitch, D. (2010) “Why I Changed My Mind About School Reform - Federal testing has narrowed education and charter schools have failed to live up to their promise”, The Wall Street Journal

⁸⁸ Kleens, S. J. (2012) Evaluating Teachers: Value-Added Has No Value, Education International

⁸⁹ Stege, B., Romer, M. (2013) Self-evaluation of schools and teachers as instrument for identifying future professional needs, dostupno na:

Vrednovanje školskih knjižnica treba temeljiti na metodološkom pristupu koji uključuje teoriju i modele, ali i kontekst u kojem knjižnice rade zajedno sa drugim dionicima sustava. (Vilar, Stričević, 2014) Motivaciju rada definira razvoj odgovarajućeg metodološkog pristupa kojim bi se istražila kvaliteta školskih knjižnica u dvije susjedne zemlje, koje imaju sličan razvojni put školskog knjižničarstva, sličnu legislativu koja ga prati. Autorice smatraju izazovom postaviti kriterije koji će voditi izbor učinkovitih školskih knjižnica. Rad diskutira metodološka pitanja i mogućnost testiranja CISSL⁹⁰ modela kvalitetne školske knjižnice u Sloveniji i Hrvatskoj. Polazi se od utvrđivanja uzorka dobre školske knjižnice. Naglašava se važnost odabira metodologije koja bi bila primjerena za istraživanje kvalitete postojećih školskih knjižnica, imajući na umu parametre koji će omogućiti usporednu analizu u pojedinim zemljama. Metodološka pitanja, koja bi trebala voditi kvalitetno empirijsko istraživanje prerijetko se raspravljaju u stručnim krugovima. Autorice pretpostavljaju da će istraživanje i korištenje metodologije CISSL⁹¹ u dvije zemlje biti potpora i temelj budućim istraživanjima te teme.⁹² Samovrednovanje i vrednovanje školskih knjižnica ima temelj u znanstvenim razmišljanjima, pitanje kojim se bavi disertacija je što se vrednuje? Navedeni članak pokreće diskusiju o metodologiji evaluacije školske knjižnice, procjenjivanju poslovanja, kvalitete i uspješnosti. O metodologiji, cilju i problemskim pitanjima samovrednovanja kvalitete školskih knjižničara više će se govoriti u narednim poglavljima. U daljnjem tekstu raspravljaju se iskustva u području školskih knjižnica i knjižničara u zemljama koje su izabrane kao komparatori.

http://www.educationemployers.eu/new/self_evaluation_of_schools_and_teachers_as_instrument_for_identifying_future_professional_needs/ (15.05.2015.)

⁹⁰ Center for International Scholarship in School Libraries (CISSL), School of Communication and Information Rutgers, The State University of New Jersey

⁹¹ Todd, R. J., Gordon, C.A., Lu, Ya-Ling (2010) Report of Findings and Recommendations of the New Jersey School Library Survey, Center for International Scholarship in School Libraries (CISSL), dostupno na: http://cissl.rutgers.edu/images/stories/docs/njasl_phase_1.pdf (15.05.2015.)

⁹² Vilar, P., Stričević, I. (2014) Quality school library – how do we find out?, dostupno na: <http://ozk.unizd.hr/proceedings/index.php/lida/article/viewFile/112/137> (12.08.2015.)

Nizozemska

Prema Van der Horstu (2013) u Nizozemskoj ne postoji jedan nacionalni sustav samovrednovanja, ali postoji nacionalni sustav koji podržava samovrednovanje škola. Taj okvir je praktičan alat koji daje jasan pregled o širokom rasponu podataka koji su korisni za škole, njihov plan razvoja, ali su korisni i učenicima, roditeljima, u odabiru prave škole. Međutim, samovrednovanje se smatra instrumentom za poboljšanje kvalitete obrazovanja kao dio unutarnjeg vrednovanja škole. Kvaliteta obrazovanja je tijesno povezana s kvalitetom nastavnika. Smatra se također da bi se ovaj oblik evaluacije nastavnika mogao više razvijati u Nizozemskoj⁹³.

O iskustvima samovrednovanja učitelja u Nizozemskoj govori Tot (2009) i analizira ih u disertaciji *Samovrednovanje učitelja i kvaliteta nastave* taj proces u europskim zemljama⁹⁴ te ističe da se u Nizozemskoj učitelji potiču na neku od vrsta samoevaluacije, da samoevaluacija nije obavezna, odnosno da ne postoji formalna obaveza provedbe, no zbog činjenice da je osiguranje kvalitete jedno od ključnih područja pregleda inspekcije, većina škola razvija oblik samoevaluacije ili sustav osiguranja kvalitete ili je usvojila samoevaluacijske metode ili instrumente. U hrvatskim školama situacija je obrnuta, samovrednovanje je propisano ali ga svaka škola ne uključuje u svoj razvojni plan.

Temom kvalitete rada i utjecaja na ishode učenja školskih knjižnica djelomično se bavi doktorska disertacija Helen Boelens (2010)⁹⁵. To međunarodno istraživanje ispituje razvija li se školska knjižnica u informacijski centar SLIC (School Library Information Centre) u osnovnom i srednjem obrazovanju u digitalnoj Europi, koliko se razvija u zemljama s naprednom koncepcijom korištenja digitalne tehnologije i u zemljama gdje korištenje tehnologije nije još tako razvijeno. Ovo je istraživanje otvorilo pitanje kvalitete rada i obrazovanja školskog knjižničara kao informacijskog stručnjaka, te utjecaj školskih knjižničara na kvalitetu obrazovanja i bolje ishode učenja učenika na svim razinama

⁹³ Rinnie van der Horst (2012) Peer Learning Visit to the Netherlands (8-9 October 2012), dostupno na: www.educationemployers.eu/.../final_report_self-evaluation_of_schools (12.12.2014.)

⁹⁴ Tot analizira u kojim se zemljama provodi samovrednovanje i na koji način, primjerice u Austriji također ne postoji formalna obaveza za provođenje samoevaluacije učitelja iako se potiče školska samoevaluacija, u Danskoj sve veći broj škola provodi samoevaluaciju na dobrovoljnoj osnovi, samovrednovanje je obavezno samo u komercijalnim koledžima, u Francuskoj samovrednovanje nije obavezno no škole su dužne donijeti školski projekt kojem je cilj razvoj i poticanje kulture samovrednovanja, što implicira da je samovrednovanje dio školskog projekta. U Engleskoj, navodi Tot, unatoč nepostojanju formalne obaveze za provođenje samovrednovanja Ured za standarde u obrazovanju (OFSTED) i Ured za kvalifikacije i kurikulum (QCA) naglašavaju važnost razvoja samovrednovanja kao ključa za poboljšanje kvalitete rada škola i učitelja.

⁹⁵ Tema disertacije koju je obranila H. Boelens: *The evolving role of the school library and information centre in education in digital Europe*. PhD thesis, Middlesex University, London

obrazovanja. Studija je definirala kriterije uspješnosti poučavanja i ulogu školske knjižnice kao informacijskog centra na nizozemskoj nacionalnoj razini kroz ispitivanje KILM (Kalsbeek Information Literacy Matrix), jer je provedena na Kalsbeek College u Woerdenu u Nizozemskoj. Ustanovljena je važnost uvjeta rada, standarda, u školskim knjižnicama koje određuju uspješnost realizacije novih oblika učenja u obrazovanju korištenjem informacijsko komunikacijske obrazovne tehnologije. Različiti uvjeti uzrok su različitim ishodima učenja u obrazovanju različitih razina, jedan je od zaključaka studije.

Boelens (2008) se općenito zalaže za zajedništvo/suradnju školskih knjižničara ili „We feeling“ kako ga naziva, pojašnjavajući tu potrebu činjenicom da je školski knjižničar uglavnom sam, jedan u školi, uz stotinu drugih nastavnika. Ako je dijelom i sam nastavnik tada se priklanja nastavničkim udruženjima u traženju svojih prava. Međutim, knjižničar u školi ima središnju ulogu u primjeni novih oblika učenja, informacijske pismenosti, za učenike, učitelje i roditelje, i potrebna im je potpora kolega iz zemlje i Europe jer su u sličnoj poziciji. Njezin utjecaj na promicanje "We" osjećaja rezultira razmjenom informacija u kojoj školski knjižničari, školski informacijski stručnjaci, nastavnici i školski knjižničari dokumentalisti diljem Europe mogu više naučiti o međusobnom radu. Suradnja će poboljšati kvalitetu njihova rada, smatra autorica, jer će učiti jedni od drugih uspjesima i neuspjesima.⁹⁶ Helen Boelens je tada, u Opatiji, navela brojne mogućnosti unaprjeđenja rada školskih knjižnica i postavila pitanje: Postoji li nacionalno istraživanje o školskim knjižnicama u vašoj zemlji? Motivirajuće, intrigantno pitanje koje je postavljeno na navedenom stručnom skupu školskih knjižničara u Hrvatskoj je potaknulo ova istraživanja, pa i orijentaciju na istraživanje o knjižničaru, ne knjižnici, kojim se bavi ova disertacija. Zaključno ovom poglavlju može se reći da će predložena područja samovrednovanja biti standard školskih knjižnica i uvjeti rada jer će uspješnost realizacije novih oblika učenja u obrazovanju korištenjem informacijsko komunikacijske obrazovne tehnologije ovisiti o standardu koji su ostvarile školske knjižnice.

⁹⁶ Boelens, H. (2008) The "We" feeling, XX. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske, Opatija: Agencija za odgoj i obrazovanje Zagreb, str. 102-120

Finska

Prvi razlog komparacije uvjeta rada školskih knjižnica i knjižničara u našoj zemlji s knjižničarima u Finskoj je prije svega činjenica da „Finsku danas smatraju jednom od najpismenijih država na svijetu.“ (Sahlberg, 2012, 77), a prema ranije navedenim argumentima iz literature usvojen je stav da knjižnice imaju važnu ulogu u opismenjavanju učenika.

Drugi razlog komparacije s finskim obrazovnim sustavom je osim kvalitete koju dokazuju i broj stanovnika u toj zemlji koji je sličan broju stanovnika u Hrvatskoj. „Finska danas ima 5,5 milijuna stanovnika“ (Sahlberg, 2012, 35), a Hrvatska prema različitim izvorima otprilike 4,5 milijuna. Finska se u međunarodnom kontekstu smatra premalenom da bi bila dovoljno relevantna kao uzor za primjerice reformu obrazovnog sustava Sjeverne Amerike, ali je veličinom vrlo slična Hrvatskoj pa temeljem toga može biti uzor za reformu u našem obrazovnom sustavu. Taj argument implicira mogućnost provedbe sličnih reformi u školskom knjižničarstvu. Tvrdnja autora (Sahlberg, 2012, 41) „Obrazovanje je glavna strategija izgradnje opismenjenog društva i naroda koji je danas u svijetu poznat po svojim kulturološkim i tehnološkim postignućima“ može biti uz sve do sada navedene značajke i važnosti uloge knjižnica u obrazovanju društva, motiv za proces samoevaluacije/samovrednovanja u školskim knjižnicama Hrvatske. Finski obrazovni sustav se u svijetu pokazao vrlo učinkovitim i mnoge europske zemlje za primjer odličnih ishoda učenja u obrazovanju uzimaju upravo primjer Finske. Institucije Finskih knjižnica su superiorne kako u svijetu tako i u Finskoj.

Službeni stav obrazovnih vlasti prema školskim knjižnicama izrazila je Pirjo Sinko⁹⁷, obrazlažući poziciju školskih knjižnica. Autorica ističe koliko Finci vole čitanje i knjižnice te da je iz njihovih nastavnih programa vidljivo da su školsku knjižnicu već 1970.-tih smatrali „srcem škole“. Danas je situacija bitno drukčija. Kolaps školskih knjižnica počeo je 1980.-tih kada je Nacionalni odbor za obrazovanje prestao izdvajati sredstva za razvoj školskih knjižnica. Prepušteno je lokalnim upravnim tijelima obrazovanja hoće li nastaviti financirati školske knjižnice ili ne, prema svojim ciljevima. Nacionalna jezgra za osnovno obrazovanje obavezuje organizatora obrazovanja (obično Općinu) koja treba osigurati okruženje gdje "radni alat, materijali i knjižnične usluge moraju biti dostupni učeniku“ (Sinko, 2013.)

⁹⁷ *Counsellor of Education Finnish National Board of Education*, u članku *School libraries in Finland* u časopisu *Scandinavian Library Quarterly*

U Finskoj, Zakon o osnovnom školstvu omogućuje knjižnične djelatnosti (uz izvanškolske aktivnosti), ali to ne obvezuje škole da imaju školsku knjižnicu. Umjesto toga, Nacionalna jezgra za osnovno obrazovanje, kojeg je potvrdio finski Nacionalni odbora za obrazovanje (2003, 2004) propisuje norme uz koncepte učenja i znanja, okruženje za učenje i ciljeve učenja, postignuća, ishode učenja u kojem školska knjižnica ima značajnu ulogu.'

Međutim, naziv 'Školska knjižnica' ne može biti naveden u Nacionalnom kurikulumu za osnovno obrazovanje jer organizator obrazovanja treba planirati besplatne načine na koje se želi postići ciljeve u nastavnom planu i programu. Alternativno, izrazi kao što su znanje u korištenju knjižnice i vještina u stjecanju informacija se koriste u kurikulumu.

U Finskoj se smatra da su školske knjižnice preskupe s obzirom na rijetku posjećenost te da nisu bitne kao područje učenja. Smatra se da će škole trebati okruženje gdje učenici mogu vježbati svoje vještine informacijske pismenosti na dnevnoj bazi. Nova znanja i vještine pripadaju području „multi-pismenosti“. Savjetnica u Nacionalnom Odboru za obrazovanje navodi da u ovom trenutku nova Nacionalna jezgra za osnovno obrazovanje (2016) sastavljena u Finskoj uvodi novi element u kurikulumu. Jedno od područja uključuje multi-pismenosti, od kojih je osnova široka koncepcija teksta i multi - modalitet. Multi - pismenost obuhvaća ne samo tradicionalne vještine čitanja i pisanja, već takozvane nove pismenosti: vizualne pismenosti, digitalne pismenosti, informatičke pismenosti, medijske pismenosti. Vještine koje su potrebne u interpretaciji teksta i informacije, kao i za proizvodnju teksta sadržani su u značenju pojma pismenosti. Multi - pismenost je biti uključen u sve definicije pismenosti, u ciljevima i sadržaju svakog predmeta, kao i u opisima onog što je dobro.

Izrazila je ideju da se koncept učenja obnovi suradničkim, timskim učenjem, poticanjem entuzijazama u učenju i empatije u učenju, te predviđa da će školska knjižnica pomoći u tom području, postizanju upravo tih ciljeva u praksi.

U članku Sinko (2013) navodi ulogu koja je predviđena za školsku knjižnicu: poticanje čitanja, sposobnost stjecanja informacija i poticanje zadovoljstva u učenju nudeći učenicima atraktivne sadržaje za čitanje i rad. Smatra da je snažno područje rada njihovih školskih knjižnica upravo poticanje čitanja iz hobija. Dobro umrežena i razgranata mreža narodnih i gradskih knjižnica zamjenjuje školske knjižnice, čak su mnoge škole građene pored gradskih knjižnica pa učenici umjesto u školsku idu u gradsku knjižnicu. Rezultat je to racionalizacije u financiranju školskih knjižnica.

Digresija pozitivnog iskustva: Iskustvo unaprjeđenja rada u školama u Finskoj, Pasi Sahlberg:

Pasi Sahlberg se zalaže za mogućnost promjene u svakom obrazovnom sustavu te da su za promjenu obrazovne politike potrebni “odlučnost, hrabrost, suradnja i vrijeme” (Sahlberg, 2012, 12). Iskazao je svijest o složenosti i sporosti postupka koji donosi promjenu ali je naglasio važnost da svaki korak mora proizaći iz istraživanja i promijeniti se u suradničkom radu znanstvenika, tvorca javnih politika, ravnatelja i nastavnika. (Sahlberg, 2012, 28) Smatra da unaprjeđenje odgojno-obrazovnog sustava uključuje „Usavršavanje nastavnika, ograničavanje testiranja učenika, uvažavanje odgovornosti i povjerenja više nego obaveze za postizanje uspjeha, te prepuštanje upravljanja na razini škola obrazovnim stručnjacima.“ (Sahlberg, 2012, 30) I naš sustav prepoznaje potrebu promjene obrazovnog sustava i važnost stalnog stručnog usavršavanja čemu svjedoče mnogobrojni već navedeni dokumenti i stručna literatura. Uvođenjem samovrednovanja školski bi knjižničari imali uvid u osobna pozitivna kretanja i kvalitetne pomake u struci.

Sahlberg navodi da postoje stajališta u međunarodnom kontekstu koja ne smatraju pouzdanima tvrdnje koje pokazuju međunarodni programi kao što su „Program za međunarodnu procjenu učenika (PISA), Procjena učeničkih postignuća iz matematike i prirodoslovlja (TIMSS) i Međunarodno istraživanje o učeničkim postignućima u području čitanja (PIRLS), usmjereni su na premalena područja da bi mogli pokazati cijeli spektar školskog obrazovanja te stoga zanemaruju socijalne vještine, moralni razvoj, kreativnost i računalnu pismenost kao važna ishodišta javnog obrazovanja za sve“ (Sahlberg, 2012, 36) Upravo navedene vještine predmet su odgoja i obrazovanja u hrvatskim školskim knjižnicama, samoevaluacijom može se utvrditi koliko je dobro to što se radi i kako se može raditi bolje na tim područjima. Predikacijom⁹⁸ možemo ustvrditi da će buduće studije istraživati samovrednovanje programa rada školskog knjižničara, i normativna određenja poslova školskog knjižničara. (Kovačević, Lovrinčević, 2012)

PISA kao jedini međunarodni projekt procjene učenika koji pokriva sve zemlje članice OECD-a, a usredotočen je i na vještine koje nisu obuhvaćene kurikulumom koji se podučava u školama. Među finskim obrazovnim stručnjacima raste nezadovoljstvo zbog toga što se postignuće i uspjeh učenika određuju isključivo pomoću rezultata testova iz akademskih procjena. „Mnogi bi voljeli, kao i ja, da se u tim procjenama odražava širi raspon znanja

⁹⁸ Može se reći i postupkom određivanja vrijednosti

učenika, uključujući znanje o tome kako učiti, socijalne kompetencije, samopouzdanje i kreativnost.“ (Sahlberg, 2012, 98) Kompetencije koje navodi finski pedagog i znanstvenik, učitelj i odgajatelj, iste su kompetencijama koje se navode u Kurikulumu hrvatskih škola, a tiču se rada s učenicima u školskoj knjižnici, kao osnovnim zadaćama: učiti učiti, socijalne kompetencije, samopouzdanje i kreativnost. Time možemo zaključiti da će područja samoevaluacije biti upravo navedena područja.

Sličnost između Hrvatskog i Finskog obrazovanja jest u pristupu procesu obrazovanja. Filozofija obrazovanja koja je temelj njihovih reformi, sadržava stajalište da „svi učenici mogu učiti ako im se pruže prave mogućnosti i potpora, da je razumijevanje i učenje kroz iskustvo ljudskih različitosti važan obrazovni cilj te da škole trebaju djelovati kao male demokratske zajednice, kao što je John Dewey tvrdio nekoliko desetljeća prije toga“ (Sahlberg, 2012, 56) to su temeljne postavke koje u našem obrazovnom sustavu definira 2006. Hrvatski nacionalni obrazovni standard⁹⁹.

Finske osnovne škole imaju naziv *peruskoulu*. Autor navodi da se znanje ne vrednuje ocjenama već da se „tijekom prvih pet godina *peruskoulu* za vrednovanje znanja ne upotrebljavaju ocjene¹⁰⁰. Važno načelo razvoja osnovnoškolskog obrazovanja u Finskoj odnosi se na uklanjanje onih strukturnih elemenata u obrazovanju koji uzrokuju neuspjeh u školi. Zbog toga su iz Finskih škola s vremenom nestale ocjene i pretjerano oslanjanje na školski uspjeh.“ (Sahlberg, 2012, 87)

Važnu ulogu u razvoju obrazovne politike autor vidi u sudjelovanju civilnog društva koju je u Finskoj imala FPSTA, Finska udruga učitelja osnovnih škola. (Sahlberg, 2012, 51) Paralelu s civilnim društvima koja imaju značajnu ulogu u razvoju školskog knjižničarstva u Hrvatskoj može se povući s Hrvatskom udrugom školskih knjižničara¹⁰¹, Hrvatskom mrežom školskih knjižničara¹⁰² i Hrvatskim knjižničarskim društvom¹⁰³ te njegovim podružnicama u županijama. U razvoju knjižničarske profesije navedene udruge imaju značajnu ulogu organizacijom stalnog stručnog usavršavanja. Komparacijom navedene literature u Hrvatskoj

⁹⁹ HNOS (2006) dostupno na: http://www.skole.hr/nastavnici/podrska?news_id=42 (12.04.2014.)

¹⁰⁰ Procjenu postignuća učenika u Finskoj Sahlberg je podijelio u tri skupine: prvu procjenu radi nastavnika u razredu, dijagnostičku, formativnu i sumativnu jer su svi nastavnici osposobljeni za osmišljavanje i primjenu različitih metoda procjene; drugu skupinu čine opće vrednovanje nakon polugodišta što predstavlja zajedničko stručno mišljenje svih nastavnika koji su podučavali tog učenika, o kriterijima ove procjene temeljem nacionalnih smjernica odlučuje škola što znači da se svjedodžbe različitih škola ne mogu usporediti jer ne polaze od standardiziranih i objektivnih mjerila; i treće su vanjske procjene postignuća na razini države koje se provode metodom uzorka od 10% dobne skupine od šestog razreda. (Sahlberg, 2012, 111)

¹⁰¹ HUŠK (2014), dostupno na: www.husk.hr (15.08.2015.)

¹⁰² Knjižničari, UDK 02 (2014), dostupno na: www.knjiznicari.hr (15.08.2015.)

¹⁰³ HKD (2014) Dostupno na <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/> (15.08.2015.)

i člancima o školskim knjižnicama u časopisu *Scandinavian Library Quarterly*¹⁰⁴ može se zaključiti da je finski primjer motivirajući za promjene u struci, da je potrebno vrednovati kvalitetu rada u hrvatskim školskim knjižnicama te temeljem takve studije preporučiti financiranje potreba školskih knjižnica u ostvarivanju Nacionalnog kurikulumu kako ne bi hrvatske školske knjižnice postale izvan školska aktivnost, kao što su to u Finskoj gdje Zakon o osnovnom obrazovanju čini knjižnične djelatnosti mogućima, ali ne obavezuje škole da imaju školsku knjižnicu.

Španjolska

Ovo poglavlje predstavlja prikaz rada objavljenog krajem 2011. godine, u kojem su detaljno razrađeni instrumenti/alati za samovrednovanje španjolskih školskih knjižnica. Dokument je nastao na inicijativu španjolske vlade i Ministarstva obrazovanja Španjolske, te je izrađen u Fondaciji German Sanchez Rupeirez. Dokumentom *Bibliotecas escolares entre interrogantes: herramienta de autoevaluación*¹⁰⁵ predložene su 4 razine analize:

- Školski kontekst koji analizira karakteristike škole i neposredne okoline
- Prilaz (odnos prema knjižnici) koji uključuje važnost i integraciju školske knjižnice (kao što su podrška ravnatelja, materijalna sredstva), resurse koji joj se dodjeljuju (infrastruktura, materijalni i ljudski), njezina dostupnost, vidljivost i raspoloživost obzirom na potrebe korisnika
- Integracija (u školskoj dokumentaciji, u odnosu s roditeljima), analiza potreba i ponude usluga, pedagoška koordinacija, podrška knjižnice u razvoju kurikularnih kompetencija (kompetencije čitanja i pisanja, digitalne, informacijske, učiti kako učiti, socijalne i građanske kompetencije) stvaranje strukovnih zajednica i veza s lokalnom sredinom
- Odjek mjeri odjek kod korisnika kroz široku perspektivu

¹⁰⁴ Izabrani članci o školskim knjižnicama u Skandinavskim zemljama su: Sinko, Pirjo (2013), *School libraries in Finland*; Ingvaldsen, Siri (2013) *The Norwegian School Library Programme*; Lucassi, Elin (2013) *School libraries a must!*; i drugi dostupni na: <http://slq.nu/?article=volume-46-no-1-2013-10> (12.04.2015)

¹⁰⁵ U prijevodu „Školske knjižnice ispitanici: alati za samovrednovanje“. Dokument je prevela Vladilo, I. (2012.) godine za potrebe zajedničkog rada, i postavila ga kao upitnik na Glogster, rad je predstavljen na državnom skupu školskih knjižničara, 25. Proljetnoj školi školskih knjižničara, a citat se odnosi na naslov Miret, Inés y otras (2011). *Bibliotecas escolares ¿entre interrogantes? Herramienta de autoevaluación Preguntas e indicadores para mejorar la biblioteca*. Madrid: Ministerio de Educación y Fundación Germán Sánchez Ruipérez. Dostupno na: http://www.lecturalab.org/uploads/website/docs/2684-2-Bibliotecas_escolares_entre_interrogantes.pdf (12.12.2014.)

Za potrebe PPI istraživanja 2012., prilagođen je navedeni model, preuzeta je podjela područja i preuzet je intenzitet skaliranja mjerenja u našim uvjetima. U španjolskom modelu ponuđeno je vrednovanje svih navedenih elemenata ili samo odabranih. Za svako područje vrednovanja izrađen je upitnik s četiri moguće razine vrednovanja postignuća (nedostatno, ograničeno, dobro, izvrsno), sadrže i pomoćna pitanja s objašnjenjima koja ukazuju na slabe i dobre strane (prednosti i nedostatke) dosadašnjih postupaka. Predloženi su mogući odgovori. Analiziraju se dobivenim indikatorima i očekivanim postignućima u listi evaluacije i planiranja „kako poboljšati?“. (vidi Prilog 1.)

Spomenute četiri razine vrednuju četrnaest tematskih područja djelatnosti školske knjižnice (od A do I):

A – Važnost i integracija u školi - važnost knjižnice u školi i odgojno-obrazovnoj zajednici općenito kroz prisutnost u temeljnim dokumentima, resursi koji joj se dodjeljuju te njezina zastupljenost u školskim upravljačkim tijelima.

B – Dostupnost – vrednuje različite aspekte dostupnosti knjižnice, fizičku (smještaj, prostor, oprema, signalizacija, organizacija zbirke) te u odnosu na školski raspored

C – Vidljivost – vrjednuju se promidžbene aktivnosti knjižnice unutar škole (prepoznatljivost, komunikacija, poticanje interakcije)

D – Uključenost u kurikulum

D1 – analiza ponude i potreba usluga – vrednuju se postupci ispitivanja potreba korisnika (učenika i nastavnika) i odgovarajuća prilagodba usluga

D2 – primjerenost fonda – vrednuje se fond obzirom na standarde, analizira se (tematska) primjerenost strukture fonda školskom kurikulumu, raznovrsnost izvora, nabavna politika

D3 – pedagoška koordinacija (uključenost u nastavni proces) – vrednuje uključenost knjižnice u redoviti nastavni proces svih predmeta tj. metodičke postupke nastavnika koji uključuju knjižnicu

D4 – programi razvoja kompetencija čitanja i pisanja – vrednuje specifične strategije koje razvija knjižnica vezano uz navedenu kompetenciju

D5 – programi razvoja digitalnih kompetencija, informacijskih i učiti kako učiti – vrednuju se aktivnosti koje promiču multimedijску pismenost, tehnološko-komunikacijsku pismenost, informacijsku pismenost te aktivnosti upoznavanja s tehnikama i stilovima učenja

D6 – razvijanje socijalnih i građanskih kompetencija – vrednuju se samostalne aktivnosti knjižnice u programima razvoja socijalnih i građanskih kompetencija kao i njezina uključenost u takve školske programe i projekte (ljudska prava, jednakost, multikulturalnost)

E – Korištenje i korisnici – vrednuje se statistika korištenja knjižnice (učenika i nastavnika) te zadovoljstvo dostupnim resursima i ponuđenim uslugama

F – Planiranje i vrednovanje – vrednuje se godišnji plan i program rada knjižnice (konkretnost, operativnost, stupanj provedivosti, aktualnost) te utjecaj različitih faktora na njegovu realizaciju (nastavnici, učenici, uprava)

G – Knjižničar – vrednuje se rad knjižničara, njegovo formalno i neformalno obrazovanje i poslovi koje obavlja te uloga timova potpore

H – Profesionalna zajednica – vrednuje se uključenost u školski program poboljšanja kvalitete, uključenost u strukovne aktivnosti (udruge, radne grupe, projektne timove), vrednuje se suradnja s narodnim knjižnicama te drugim relevantnim institucijama

I – Veza s lokalnom zajednicom – vrednuje se odnos i otvorenost prema lokalnoj zajednici¹⁰⁶

Analiziranjem navedenog dokumenta može se zaključiti da će provedba samovrednovanja navedenih područja djelatnosti hrvatskih školskih knjižničara doprinijeti razumijevanju istraživnog fenomena.

U Španjolskoj je nacionalno vrednovanje školskih knjižnica provedeno još tijekom 2004./2005. školske godine u knjižnicama škola iz svih autonomnih zajednica, u Hrvatskoj su ekvivalent autonomnim zajednicama županije. Metodologija i rezultati istraživanja prezentirani su u skladu sa sedam istraženih područja: knjižnice u središtu, oprema, knjižnične zbirke, školski knjižničar, funkcionalnost, korisnost i korisnici, vrednovanje. Ciljevi španjolske studije bili su: osigurati ažurirani pregled o školskim knjižnicama na državnoj razini, analizirati područja u kojima su školske knjižnice manjkave, njihov potencijalni napredak, kao i aspekti koji mogu zahtijevati najveću pažnju u budućim intervencijama.

O Mreži školskih knjižnica *Extremadure*: rezultatima i očekivanjima na Kongresu u obrazovanju i kulturi konkretizirala je Casildo Macías Pereira¹⁰⁷ i predstavila ključne argumente za unaprjeđenje rada školskih knjižnica. Vlada u Španjolskoj, dakle, provodi projekt *Extremadure* koji su započele školske knjižnice kao obrazovni prostori koji podupiru tijek podučavanja i učenja, unaprjeđenje čitanja, njegova razumijevanja, kao i informacijsku pismenost. Program obuhvaća 450 centara, prije svega 153 centra koji trenutno čine Mrežu školskih knjižnica *Extremadure* „*Red de Bibliotecas Escolares de Extremadura – REBEX*“. Objašnjava se razvoj i provedba ovog programa, pomoć koja se osigurava centrima, korist

¹⁰⁶ Prijevod sa španjolskog je izradila Ivana Vladilo, dipl.bibl. i prof.komparativne književnosti i španjolskog jezika, suradnica u prvom pilot istraživanju/samovrednovanju provedenog 2012. godine u školskim knjižnicama

¹⁰⁷ Casildo Macías Pereira (2012). Sección: Las Bibliotecas como espacios de acceso a la sociedad del conocimiento. Red de Bibliotecas Escolares de Extremadura: resultados y expectativas futuras. Congreso Iberoamericano de las Lenguas en la Educación y en la Cultura / IV Congreso Leer.es. Salamanca, España, 5 al 7 de septiembre de 2012

koju uživaju te obaveze koje imaju. Članak pojašnjava razvoj serije *item-a* kojima se mjeri razvojni napredak knjižnica, donose se zaključci provedenih statistika te obuhvaćaju mišljenja docenata koji rade na njima, kao i mišljenja osoblja koje podupire obrazovni sustav te administrativnog osoblja. Konačno, navode se buduća očekivanja za školske knjižnice Extremadure. Razlog navođenju ove španjolske studije u disertaciji je što se radi o nacionalnom stavu i odnosu prema školskim knjižnicama koji je potreban u hrvatskom kontekstu. To i jest jedan od ciljeva disertacije, promjena percepcije i odnosa prema djelatnosti školskog knjižničara, potpora nacionalnom stavu prema razvoju djelatnosti.

Posljednjih godina u Španjolskoj je školska knjižnica postala važno oruđe podrške u procesu podučavanja i učenja, nezaobilazan prostor obrazovnih centara za unapređenje čitanja s razumijevanjem, stvaranje čitalačkih navika, kao i informacijsku obrazovanost učenika. Ne mogu sve školske knjižnice u istoj mjeri zadovoljiti gore navedeno. Dokumenti „Referencijalni okvir školskih knjižnica“ i „Školske knjižnice u prijelaznom razdoblju/tranziciji“ postavljaju realno ostvariv model za sve obrazovne centre u Španjolskoj. U dokumentima je naglašeno da su školske knjižnice trenutno centri čitalačkih sadržaja, informacija i učenja: obrazovni prostori uključeni u školski život. Podržavaju nastavno osoblje u njihovom usavršavanju i olakšavaju učenicima savladavanje kurikulumu. Ovaj model teži svojoj praktičnoj primjeni. Autorica smatra da je ključ za osnivanje školskih knjižnica u svim obrazovnim centrima bio uvođenje (po prvi put) članka o školskim knjižnicama u zakon o obrazovanju. Taj članak zakona (113, Ley Organica de Educacion), uz proračunsku potporu, potaknuo je da obrazovne autonomne administracije pokrenu programe pomoći. Godine 2004. u Extremaduri nije postojao program podrške za školske knjižnice. Te godine pokrenuto je istraživanje koje je ukazalo na njihov položaj i potrebe. Proveden je upitnik. Organizirana je radna skupina koju su činili knjižničari, nastavno i tehničko osoblje. Upravo je taj razvoj događaja pokrenuo Plan podrške i poticaja koju je podržalo i Ministarstvo obrazovanja Extremadure.

REBEX je institucionalizirana mreža obrazovnih centara koji vjeruju u školske knjižnice i koriste je kao jedan od najvažnijih obrazovnih prostora/platformi. U Mrežu se uključuju obrazovni centri koji pošalju zahtjev, jer školska knjižnica sama po sebi nije institucija, već se nalazi unutar jedne. Zahtjevi se obrađuju, komisija provjerava niz kriterija, najvažniji je dosadašnje korištenje knjižnice, plan rada i zalaganje obrazovne zajednice. Eksperimentalna faza započela je 2006. god.

Autorica navodi da su u trenutku pisanja ovog članka, 153 obrazovna centra i školskih knjižnica uključena su u REBEX (23%) kojem je namijenjeno financiranje u iznosu 21.500

eura za srednje škole i 15.000 eura za osnovne škole. REBEX je zatražio i dobio financijsku potporu i od fondacije Melinde i Billa Gaetsa.

Struktura podrške REBEX-u

Podrška se pruža ne samo centrima REBEX, već svima koji su u Programu knjižničara: nastavničkim centrima, jedinicama obrazovnih programa, komisiji koordinacije (koordiniraju Mrežu predstavnici zajednice, obrazovnih centara, nastavničkih centara) i Sekciji školskih knjižnica. Potpisnici ugovora „Čitamo i učimo“, Ministarstvo obrazovanja i kulture i Odbor Extremadure, odabrali su tridesetak docenata koji su odgovorni za REBEX knjižnice. Kao značajno oruđe napretka potiče se implementacija samoevaluacije. Pokreću se inicijative za unaprjeđenje rada školskih knjižnica kojima bi se unaprijedila čitalačka kompetencija, npr. „Čitajmo u obitelji“, regionalni natječaj u javnom čitanju. Metodologija rada REBEX-a temelji se na suradnji, kako osobnoj „licem u lice“ kroz seminare i grupni rad, tako i virtualnoj suradnji za koju je kreirana specijalizirana društvena mreža za razmjenu iskustava, uspostavljen je blog: *Rebex.educarex.es*. U vanjskoj suradnji REBEX-a potiče se razmjena i suradnja s drugim mrežama i tijelima kao što su obrazovni centri, učiteljski centri, javne knjižnice. Veći postotak, 70 % REBEX školskih knjižnica posjećuje/surađuje s javnim knjižnicama, kulturnim institucijama, kao što je portugalsko udruženje „Knjižnice bez granica“. Najznačajniji projekti su: virtualni klub čitatelja te susreti razmjene iskustava. U hrvatskom školskom knjižničarstvu već su godinama prisutni takvi projekti.

Primjerice, Hrvatska mreža školskih knjižničara, udruga školskih knjižničara koja kroz projekt Čitamo mi, u obitelji svi potiče upravo navedene čitalačke kompetencije,¹⁰⁸ pokreće i vodi brojne projekte kojima se promovira kvaliteta rada knjižničara u hrvatskom sustavu odgoja i obrazovanja¹⁰⁹. Djelatnost školskih knjižničara u našim knjižnicama do sada se razvijala bez potpore nacionalnih institucija u obliku kakav je naveden za španjolske knjižnice. Takav oblik potpore u hrvatskom kontekstu unaprijedio bi već postojeću kvalitetu, nadogradio bi sustavnom i kontinuiranom financijskom potporom tehnološki razvoj školskih knjižnica knjižnica.

¹⁰⁸ Projekti i aktivnosti Hrvatske mreže školskih knjižničara, dostupno na:

<https://sites.google.com/a/knjiznicari.hr/knjiznicari/projekti-i-aktivnosti> (15.08.2015.)

¹⁰⁹ Tablica projekata i programa HMŠK daje pregled svih projekata od 2005. do danas: Repozitorij školskoknjižničarskih radova UDK02 – portal školskog knjižničarstva www.knjiznicari.hr od 2005.; Čitamo mi, u obitelji svi od 2011.; Tulum s(l)ova od 2011.; Čitanjem do zvijezda – školsko, županijsko i regionalno natjecanje u kvizu znanja i izradi plakata od 2009.; Naše niti u 2.0 mreži; HR Kanon, dostupno na: <https://sites.google.com/a/knjiznicari.hr/knjiznicari/projekti-i-aktivnosti/tablica-projekata-i-programa-hmsk> (15.08.2015.)

Zaključno o provedenim istraživanjima u Španjolskoj

U Španjolskoj se pokrenulo vrednovanje planova rada školskih knjižnica, ali ne s ciljem nadzora, već s ciljem unaprjeđenja kvalitete. Pri tome su se koristili upitnici, ankete.

Zaključci vrednovanja koje navodi autorica u članku su da je povećan broj obrazovnih centara koji imaju školsku knjižnicu (89% 2006. god. > 96% 2011. god.) jer je uloženo više od 7 milijardi eura do 2011 god. pa se je ulaganje očito odrazilo na:

- Opremljenost – povećan je knjižni fond, (samostalni prostori, bolji i veći, veći broj čitalačkih mjesta), suvremenija i potpunija informatička opremljenost (računala, čitači kodova, printeri).
- Promijenio se stav prema knjižnici, knjižnica više nije samo mjesto posudbe knjiga, već i centar za informacijsku pismenost, održavanje nastavnih sati, mjesto čitanja.
- Iako najmanji napredak, ipak se bilježi i određeno povećanje sati vezano za upravljanje i održavanje knjižnice od strane osoblja.
- Povećana je podrška obrazovne administracije u financijskom i tehničkom smislu
- Stvaranje mreža doprinijelo je unaprjeđenju obrazovanja, mogućnost istraživanja, razmjeni iskustava.

Daljnja očekivanja od REBEX-a usko su povezana s navedenim zaključcima. Otežavajuće stavke koje mogu unazaditi njihov projekt su smanjenje sredstava i nemogućnost zadržavanja i/ili povećanja osoblja zaposlenog na projektu. Taj problem je riješen na državnoj razini. Na strani projekta je zakon u kojem je školska knjižnica izborila značajno mjesto time što se mora osigurati njezin razvoj, jer je nezaobilazna platforma obrazovanja.¹¹⁰ Podaci studije o školskim knjižnicama iz 2011. godine *Školske knjižnice: Vrijednost u porastu?* uspoređuju se s podacima iz 2005. godine. Analizirani su upiti o zadovoljstvu korisnika, upravnih tijela, nastavnog osoblja, knjižničnog osoblja i učenika. Rezultati iz 2011. godine ukazuju na veće zadovoljstvo upravnih tijela, nastavnog i knjižničnog osoblja, dok su učenici zauzeli nešto kritičniji stav. Učenici su u pravilu zadovoljni svim područjima koja su podvrgnuta analizi.

¹¹⁰ Mrežne reference ispitane su 1. prosinca 2013.:

Marchesi, Alvaro y Miret, Inés (directores) (2005). *Las bibliotecas escolares en España: Análisis y recomendaciones*. Salamanca: Fundación Germán Sánchez Ruipérez

Bernal Macaya Ana Isabel; Macías Pereira, Casildo y Novoa Fernández (coordinadores), Cristina (2011). *Marco de referencia para las bibliotecas escolares*. Madrid: Ministerio de Educación. Secretaría de Estado de Educación y Formación Profesional

Casildo Macías Pereira (2012). Sección: *Las Bibliotecas como espacios de acceso a la sociedad del conocimiento*. Red de Bibliotecas Escolares de Extremadura: resultados y expectativas futuras. Congreso Iberoamericano de las Lenguas en la Educación y en la Cultura / IV Congreso Leer.es. Salamanca, España, 5 al 7 de septiembre de 2012.

Knjižnice u Španjolskoj su bile neadekvatne, zabrinjavajuće udaljene od modela koje preporučuju međunarodne knjižničarske institucije, te se nisu mogle uspoređivati s europskim knjižnicama. Ipak, unutar šest godina, od 2005. do 2011. znatno su unaprijeđene, to je bilo ključno razdoblje za unapređenje knjižnica jer je donesen zakon koji podržava ulaganja u knjižnice i njihov boljitak, *Ley Organica de la Educacion* (LOE). Isti zakon spominje se i u prošlom dokumentu. Zakon ukazuje na dva osnovna cilja školskih knjižnica: poticati vještinu čitanja te olakšati pristup informacijama gradeći pritom kritičko razmišljanje.

Ovdje treba istaknuti da u Hrvatskoj zakonski propisi navedeni u prošlom poglavlju (vidi Tabelu 7.) određuju model opremljenosti, vrednovanja, napretka i financijske podrške školskim knjižnicama, te se može zaključiti da mogućnost utjecaja na položaj knjižnica, način financiranja i status knjižničara treba osigurati kroz zakonske akte.

U Španjolskoj ta inicijativa je podržana proračunom u iznosu od 79 miliona eura od strane državnih tijela, a gotovo isti toliki doprinos dala su i tijela lokalne samouprave. Provedena studija u 2011. godini bilježi je li promjena posljedica vrednovanja školskih knjižnica, odnosno je li obrazovna zajednica zadovoljna te kojim je segmentima zadovoljna i koja su očekivanja u vezi s daljnjim unapređenjem. Treba imati na umu da školske knjižnice u Španjolskoj u pravilu nemaju specijalizirano osoblje, već ih vode nastavnici, pretežno s područja jezika i književnosti od kojih, njih 81%, ima najosnovnije knjižničarsko obrazovanje. U istraživanje je bilo uključeno 430 centara diljem Španjolske koji ispunjavaju sljedeće uvijete: postojanje fizičkog prostora, određeno radno vrijeme i imaju zaposlenu/odgovornu jednu osobu. U konačnici anketiranje je obuhvatilo 17.639 učenika i 5.052 nastavnika. Detaljno su se usporedili rezultati iz 2005. i 2011. ispitanika: upravnih tijela, nastavnog osoblja, knjižničara. Knjižničare u literaturi neprekidno nazivaju „osobama odgovornim za knjižnice“, što ukazuje da nije uvijek riječ o *pravim*¹¹¹ knjižničarima, za usporedbu u knjižnicama u Hrvatskoj su zaposleni visoko obrazovani knjižničari što je utvrđeno u poglavlju o kvalitativnoj analizi edukacije školskih knjižničara.

Najbolje ocjenjeni aspekti funkcioniranja školske knjižnice su:

- poticanje ljubavi spram čitanja
- suradnja u obrazovnom procesu učenika te poticanju informacijske pismenosti
- ponudi informacijskih izvora povezanih s kurikulumom

¹¹¹ Naziv *pravi* knjižničari i *oni koji nisu pravi* jer rade u školskim knjižnicama često se može naći i u raspravama na stručnim skupovima hrvatskih školskih knjižničara. Ta sintagma ukazuje na značaj problema istraživanja u ekstrakciji vrednovanja kvalitete rada školskog knjižničara.

Kao glavni nedostatak projekta navodi se manjak sredstava za nabavku elektroničke opreme (računala, pristupa Internetu, digitalnim resursima). Ukazuje se na važnost IT opreme kako bi knjižnice mogle nuditi odgovarajuću podršku kurikulumu u okruženju koje svakim danom postaje sve digitaliziranje.

Nalazi pregleda dokumenata prikazani u ovom poglavlju su pokazatelj načina kako se u nekim sredinama koje su imale odnos prema školskom knjižničarstvu na nižoj razini nego što je razina razvijenosti školskog knjižničarstva u Hrvatskoj, učinio pozitivan pomak prema kvaliteti usluge procesom vrednovanja. Vrednovanju su bile podvrgnute knjižnice, a ne knjižničari što je specifičnost ove studije, i time se dodatno razlikuje od analizirane znanstvene literature obzirom na objekt vrednovanja. S osvrtom na desetljeća kontinuiranog razvoja knjižničarstva i školskog knjižničarstva u Hrvatskoj, od prihvaćanja Normi za školske knjižnice (Pariz, 1975) do danas 2015., nakon 40 godina, ili s poveznicom iz prošlosti, od Mažuranićeva vremena i 1874. godine, od kada svaka škola prema zakonu mora imati školsku knjižnicu, može se reći da imamo tradicionalni temelj školskog knjižničarstva, drukčiji od Nizozemske, Finske i Španjolske koje su prikazane kao zemlje komparatori u ovom dijelu analize literature. Međutim, dosadašnji razlog neprovođenja suvremenih promjena posljednjih godina može se tražiti u gospodarskoj krizi, u sociološkom kontekstu percepcije važnosti školskog knjižničara, u sustavu organizacije odgoja i obrazovanja, u organizaciji djelatnosti u kulturi ili u nepostojanju benchmarkinga¹¹² u funkciji unaprjeđenja, a prije svega u nepostojanju vrednovanja kvalitete rada školskog knjižničara, o čemu će se više reći u sljedećem poglavlju.

¹¹²Udiljak Bugarinovski, Z. (2011) Benchmarking u funkciji unaprjeđenja marketinga u visokoškolskim knjižnicama, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Preuzet je citat iz rada: „Katalenac definira benchmarking u knjižnicama kao „kontinuirani proces unaprjeđivanja cjelokupnog poslovanja knjižnice zasnovan na neprekidnom uspoređivanju rezultata mjerenja vlastitog učinka s rezultatima poslovanja drugih knjižnica, odnosno drugih organizacija i sl., te spremnošću iskorištavanja ovih izvora kao poticaja vlastitog poboljšanja. Benchmarking u knjižnicama je učinkovita metoda neposrednog učenja i razvoja“.

2.3. Sociološki kontekst percepcije statusa stručnog suradnika knjižničara

Percepcija i status profesije važni su u uspostavi poretka koji strukturira socijalni prostor. U ovom poglavlju ukazuje se na važnost „položajnosti“ zvanja u društvu.

Proces razumijevanja ljudskih i socijalnih problema temelji se na izgradnji kompleksne i cjelovite slike što se stvara iz perspektive subjekta istraživanja (Halmi, 2005, 35). Na uspješnost međuljudskih odnosa, ističe Bratanić (1993) utječu tri faktora: socijalna percepcija, empatija i emocionalni stavovi. Smatra da je međusobno percipiranje odnosno procjenjivanje ličnosti i ponašanja drugog važno u međuljudskim odnosima. Kvaliteta i uspješnost rada kako knjižničara tako i ostalih dionika procesa ovisi o percepciji suradnika i međuljudskim odnosima. Ako je percepcija aktivan psihički proces te kako se nešto percipira ovisi o različitim podražajima, o iskustvu, stavovima, raspoloženju, tada je važno doživljavanje sebe i doživljavanje drugih osoba za uspostavljanje interakcije. Bratanić koristi termin socijalna percepcija¹¹³ za percipiranje u kontekstu međuljudskog odnosa. Doprinos promjeni socijalne percepcije školskog knjižničara moguć je relevantnom evaluacijom kvalitete rada.

U knjižničarskoj zajednici egzistira mišljenje da je razlog nezadovoljavajuće percepcije školskog knjižničara višestruk: različitost u razinama i programima obrazovanja za knjižničara, podijeljenost u savjetodavnim i nadzornim tijelima ministarstava, zadovoljavajuća definiranost profesije školskog knjižničara u zakonskim aktima, u odnosu na knjižničare osposobljene za rad u drugim vrstama knjižnica. Uvriježena je podjela u javnosti knjižničarske struke na školske knjižničare i one druge ili „prave“ knjižničare i one druge, koji nisu izrijeком nigdje definirani. Lasić-Lazić i Slavić (1993) problematizirajući u svom radu *Obrazovanje školskih knjižničara kao teorijsko i praktično pitanje* zaključuju da „za svoje mjesto u 'eliti', svaka struka i stručnjak kao pojedinac moraju biti spremni na stalno učenje. Isto se odnosi i na knjižničare kao profesiju i na knjižničare koji s druge strane imaju jednu od važnih uloga u obrazovanju i stvaranju obrazovnih šansi za sve.“¹¹⁴ Istaknuta je važnost obrazovanja i kompetencija koja treba biti prepoznata kod svakog stručnjaka. U poglavlju o kvalitativnoj analizi edukacije školskih knjižničara govori se upravo o kvantiteti obrazovanja koja je utvrđena prvim pilot istraživanjem provedenim 2012. godine za 56% ispitanika od ukupne populacije zaposlenih školskih knjižničara.

¹¹³ Bratanić, M. (1993) Mikropedagogija inerakcijsko-komunikacijski aspekt odgoja, Zagreb: Školska knjiga

¹¹⁴ Lasić-Lazić, J., Slavić, A. (1993) *Obrazovanje školskih knjižničara kao teorijsko i praktično pitanje*, Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske znanosti, str.102, dostupno na: <http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1935&broj=1&stranica=00103&U=> (12.12.2014.)

Kovačević i Lovrinčević (2012) konstatiraju „[...] nikada se tu različitost nije znalo objektivno objasniti te je određena polarizacija ostavljala dojam lošeg predznaka kada su u pitanju školski knjižničari jer se često govorilo i govori se još uvijek o „trenutnom stanju“, a ne zvanju-zanimanju“. Percepcija statusa je jedina konstanta u školskom knjižničarstvu koja se ne mijenja, ili problema zapravo nema, a knjižničari subjektivno vide uvijek istu percepciju o svom poslu u društvu koju žele poboljšati.

Od 1874. godine¹¹⁵ i Mažuranićevog zakona o školskim knjižnicama¹¹⁶ do 1976. godine, kada se nakon stotinu godina u Hrvatskoj na Katedri za bibliotekarstvo Filozofskog fakulteta u Zagrebu osnovao dodiplomski studij knjižničarstva za stjecanje zvanja diplomiranog knjižničara, nije se formirao studij s programom za obrazovanje školskih knjižničara. U tada osnovani studij uglavnom se nisu uključivali prosvjetni djelatnici, učitelji, jer nije osposobljavao knjižničare za rad u školama, već je bio namijenjen knjižničarima u svim ostalim vrstama knjižnica. Danas, nakon četrdeset godina dvostrukog sveučilišnog obrazovanja za profesiju školskog knjižničara, socijalna percepcija profesije nije se promijenila.

Jedan od razloga nezadovoljavajuće percepcije knjižničara kao profesije proizlazi iz mišljenja „to može svatko“ za što je odgovoran Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2008) u kojem se člankom 100. definira da u osnovnim i srednjim školama pored učitelja razredne, učitelja predmetne nastave, nastavnika, odgojno-obrazovni rad obavljaju i stručni suradnici. Stavak (12) određuje da poslove stručnog suradnika može obavljati osoba koja je završila diplomski sveučilišni studij odgovarajuće vrste i ima pedagoške kompetencije. Ali stavkom (15) se kaže da ako se na natječaj ne javi osoba koja ispunjava uvjete iz ovog članka, radni odnos se može zasnovati s osobom koja ima odgovarajuću razinu i vrstu obrazovanja, a nema potrebne pedagoške kompetencije uz uvjet stjecanja tih kompetencija. Tako definirano zapošljavanje na radno mjesto stručnog suradnika knjižničara otvara niz pitanja vezanih uz vrednovanje profesije:

- Obrazovanje – formalno i neformalno

¹¹⁵ Munjiza, E., Kragulj, S.(2010) Utemeljenje i rad školskih knjižnica u Hrvatskoj. Preuzet je citat: „Sklapanjem Hrvatsko-ugarske nagodbe 1867. godine Hrvatska je dobila autonomiju na području školstva, čime će biti stvoreni uvjeti da Hrvatska prvi puta samostalno uredi svoje školstvo. Nakon dužih priprema, konačno je 1874. godine donesen prvi hrvatski školski zakon poznat pod nazivom Mažuranićev zakon (*Zakon ob ustrojstvu pučkih škola i preparandija za pučko učiteljstvo u Kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji 1874. godine*; u daljnjem tekstu Zakon 1874.)“, dostupno na: hrcak.srce.hr/file/82327(12.12.2014.)

¹¹⁶ Munjiza: „U školskom zakonu iz 1874. godine produžno stručno obrazovanje učitelja regulirano je člancima 95-100. Unutar produžnog stručnog obrazovanja učitelja izričito o školskim knjižnicama govori članak 95. Ovaj članak gotovo na isti način kao i prethodni zakon određuje školskim općinama izdržavanje i rad školskih knjižnica.“

- Usavršavanje – strategija osobnog razvoja kompetencija
- Nadzor i napredovanje u zvanju
- Standard – financiranje potrebne opreme i građe
- Financiranje - menadžment
- Uključenost u školski kurikulum

Za oblikovanje percepcije profesije školskog knjižničara važno je utvrditi pokazatelje kvalitete rada školskih knjižničara, pokazatelje formalnog i neformalnog obrazovanja i stečenih kompetencija za rad u školskoj knjižnici, pokazatelje kvalitetnog interdisciplinarnog pristupa odgojno-obrazovnom procesu uz visoke tehnološko-komunikacijske zadaće koje se redovito usavršavaju.

Hernon (2014, 18) preporučuje EBLIP¹¹⁷ proces istraživanja koji se može primijeniti u modeliranju koncepta samovrednovanja jer istražuje pitanja koja utječu na knjižničarstvo kao profesiju, osigurava strukturu dobro konstruiranih pitanja za prikupljanje dokaza, ocjenjivanja valjanosti, pouzdanosti i primjenjivosti dokaza. Tu kritičku procjenu koju omogućuje EBLIP-a, moguće je implementirati u svakodnevnu praksu, ali o tome će više biti riječi u poglavlju o teorijskim saznanjima i primjenjivosti rezultata ovog istraživanja.

Ako je djelokrug rada knjižnice osiguravanje dostupnosti dokumenata i informacija učenicima i ostalim korisnicima u školskim knjižnicama, prema Doležal (2006) „pretraživanje građe prema sadržaju jedan je od najvažnijih segmenata pružanja usluga u knjižničarstvu i srodnim djelatnostima i ustanovama.“, tada je utvrđena važnost djelatnosti knjižničara općenito, ali i u oblikovanju multimedijske pismenosti, tehnološko-komunikacijske i informacijske pismenosti odnosno mnogih kompetencije učenika. Potrebno je utvrditi kojim procesom ili sustavom referentnih mjernih vrijednosti se može iskazati učinak u knjižnicama na temelju zajedničkih mjerila.

Može se zaključiti da proces samovrednovanja može dovesti do referentnih mjernih vrijednosti potrebnih kompetencija za rad školskog knjižničara, dovesti do prijedloga referentnog dokumenta za planiranje programa formalnog obrazovanja i neformalne izobrazbe i promijeniti status u području radnih obaveza i odnosa. Time se može oblikovati i socijalnu percepciju o profesiji. Ova disertacija će predložiti način uključivanja stručnih suradnika školskih knjižničara u proces vrednovanja kvalitete rada osnovnih i srednjih škola čime može

¹¹⁷*Evidence Based Library and Information Practice* = Dokazi temeljni na knjižničnoj i informacijskoj praksi

doprinijeti unaprjeđenju kulturoloških, socioloških i pedagoško-psiholoških promišljanja na široj razini društvenog interesa.

Primjerice, potvrda da se percepcija može promijeniti na bolje jest iskustvo promjena u prethodnom poglavlju o međunarodnom kontekstu, u finskom obrazovnom sustavu: „Finsko nam iskustvo pokazuje da je važnije osigurati da se rad nastavnika temelji na ugledu struke i poštovanju u društvu kako bi oni mogli postići svoj cilj i učiniti podučavanje svojim životnim pozivom.“ (Sahlberg, 2012, 115) Autor nadalje tvrdi o velikom postignuću promjene u sociološkom kontekstu profesije time što „Finci i dalje učiteljsko zanimanje smatraju plemenitim i prestižnim, poput liječničkog, pravničkog ili ekonomskog – vođenim ponajprije moralnim ciljem, a ne materijalnim interesom (Sahlberg, 2012, 116). Postignuće na sociološkom planu je i percepcija nastavničkog zvanja među stanovništvom, „nastavničko zvanje je jedno od najcjenjenijih jer se podudara s temeljnim vrijednostima Finaca, a ona prema nacionalnoj anketi mladih iz 2010. uključuju društvenu pravdu, skrb za druge i sreću. Podučavanje se smatra neovisnim, plemenitim zvanjem koje ima društveni ugled i slavu.“ Promijenjena je struktura obrazovanja nastavnika te time postignuta nova kvaliteta u vrednovanju profesije. „Zbog popularnosti podučavanja i učiteljskog zvanja samo oni najbolji i najpožrtvovniji uspijevaju dobiti taj posao iz snova.“ (Sahlberg, 2012, 119) Prema Creswellu (1998) fenomenološko istraživanje ima za cilj prikupljanje informacija o iskustvima više osoba o nekoj pojavi (Mejovšek, 2013), percepcija profesije knjižničara u obrazovnom sustavu jest određeni fenomen, a neki autori smatraju da „teorije utemeljene na podacima pružaju uvid i razumijevanje i svrsishodan su vodič za akciju“ (Straus, Corbin, 1998, prema Mejovšek, 2013).

Sahlberg navodi tri uvjeta za privlačenje najdarovitijih i najsposobnijih ljudi u nastavničko zvanje: prvo i najvažnije je da „mjesto rada učitelja omogućava ispunjavanje njihove moralne zadaće, za pomaganje ljudima i društvu putem podučavanja. Drugo, što učiteljski studij treba biti dovoljno zahtjevan da privuče nadarene srednjoškolce, da u nastavničko zvanje dolaze najbolji i najnadareniji pojedinci.“ (Sahlberg, 2012, 122) Najveća snaga svakog obrazovnog sustava su nadareni i motivirani mladih ljudi. Svrha ovog rada jest istražiti fenomen povezanosti samovrednovanja i vrednovanja profesije školskih knjižničara. Pretpostavke za promjenu su prikupljanje dokaza o tezi, ocjenjivanje valjanosti, pouzdanosti i primjenjivosti dokaza u svakodnevnoj praksi.

2.4. Kulturološki i sociološki aspekt samovrednovanja kvalitete knjižničara

Kulturološki i sociološki aspekt prikazani su kroz kulturu vrednovanja koja jest pokretač razvoja, usavršavanja i emancipacije profesije i pojedinca u drušvu. Sinteza istraživanja literature u sagledavanju sociološkog aspekta samovrednovanja knjižničarske profesije, klasične definicije kulture, knjižničarstva i vrednovanja općenito zalazi u područje aksiologije¹¹⁸, filozofije koja se temelji na vrijednostima. Važnost vrijednosnih kriterija u kulturološkom smislu naglašava i Mijatović (1999) navodeći da osim što su vrijednosti pokretači čovjekova djelovanja, "ideje prema kojima se stvara sve što možemo nazvati kulturom", autor vrijednostima smatra sve kriterije prema kojima vrednujemo sve što postoji i tako određujemo smisao svijeta i života. Mijatovićevo poimanje vrijednosnog sustava može se usporediti i s Gormanovim teoremom knjižničarskog rada za opće dobro. Mijatović tvrdi da treba razlikovati „univerzalne, generičke ili općeljudske vrijednosti, koje postavljaju općevažne moralne kriterije, socijalne ili vrijednosti konkretnoga društva, gdje osobito značenje imaju nacionalne vrijednosti, i potom, za pojedinca naročito važne, personalne vrijednosti“. Osobne vrijednosti mogu se uopćiti na vrijednosti jedne profesije ili profesionalne vrijednosti. Autor smatra da je to put izgradnje aksiologijskog sustava vrijednosti nalik na piramidu kojoj je na vrhu opće dobro prema kojemu se ravnaju sve druge vrijednosti. Međutim, taj stav predstavlja problem u uvođenju vrednovanja u knjižnice jer struka koja smatra da radi za opće dobro neće smatrati potrebnim prikupljanje podataka o svojoj učinkovitosti i kvaliteti, što se u konačnici uočava kao stanje u školsko knjižničarskoj struci. S time se slaže Petr Balog te navodi takvo razmišljanje kao jedan od temeljnih problema knjižničarske struke: „postoji općeprihvaćeno i duboko ukorijenjeno mišljenje da su knjižnice društveno potrebne, čak neophodne te da je vrijednost knjižničnih usluga općenito prepoznata i uvažavana. Ovakvo (pogrešno) promišljanje jednog dijela knjižnične zajednice rezultira otporom promjenama, a posebice stalnom vrednovanju. Nažalost, pojedine knjižnice uopće ne prepoznaju postojanje prijetnje opstanku njih kao organizacija“ (Petr Balog, 2012, 11) Samovrednovanje je procjenjivanje, ocjenjivanje, vrednovanje specifičnosti djelovanja u

¹¹⁸Aksiologija (grčki ἄξιος: vrijedan + -logija). 1. Filozofska disciplina koja ispituje vrijednosti; nauk o vrijednostima koji u vrednovanju bivstvjućega ne polazi od njega samog, nego od njemu izvanjskog načela, sukladno kojemu se to vrednovanje izvodi, a time aksiologija zahtijeva ne samo etičko nego i logičko, spoznajno-teorijsko i ontološko prvenstvo. Cjelokupno zapadnjačko mišljenje od Platona i Aristotela do F. Nietzschea može se promatrati kao bitno vrijednosno mišljenje, dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=1182> (12.12.2014.)

razvoju profesionalne piramide što će se u nastavku poglavlja prodiskutirati kroz relevantnu literaturu.

Članci koji diskutiraju o profesiji (Ovesni, 2011, Matijević, Žiljak, 2011, Švarc, Perković, 2012) podcrtavaju specifičnosti djelovanja kroz socijalnu i kulturnu kontrolu. Primjerice:

„Svaka profesija, zahvaljujući specifičnostima profesionalnog znanja, ima “jurisdikciju” nad određenim područjem djelovanja kroz “socijalnu” i “kulturnu” kontrolu, izraženu kroz radne zadatke i poslove što ih obavljaju članovi profesije koji posjeduju prijeko potrebnu, formalnim putem stečenu sumu znanja kao temelja za stvaranje seta nužnih elemenata kognitivne profesionalne kompetencije (Abbott, 1988.). Na taj je način osnova profesije u kognitivnoj kompetenciji izraženoj posebno u procesu apstrakcije, kojim se otvara mogućnost za primjenu apstraktnoga znanja u području djelovanja vlastite profesije, ali i u drugim, srodnim područjima. Za razliku od bliskog procesa redukcije koji je svojstven i profesijama i zanimanjima, apstrakcija je odlika samo profesija. “Bit kontrole profesije leži u kontroli apstrakcija koje generiraju praktične tehnike” ... te tehnike mogu koristiti i druga zanimanja i profesije, ali “samo sustav apstraktnog znanja može redefinirati probleme i zadatke, obraniti ih od djelovanja laika i razumjeti nove probleme. Apstrakcija daje mogućnost preživljavanja u kompetitivnom sustavu profesija, smatra Abbott (ibid., str. 8.-9.).“ (preuzeto od Ovesni, 2011)

Samovrednovanje profesije dotiče područje kulturnog i društvenog utjecaja djelatnosti u školskom okruženju i šire. Sociološki pristup samovrednovanju nalazi se u ravnoteži između društvenih prilika, politika, i utjecaja na pojedince, individualizma profesionalca školskog knjižničara. Prihvaćanje samovrednovanja kao mehanizma razvoja postojećih stanja ili otpor prema vrednovanju uzrokovan mišljenjem o nepotrebnosti takvog mehanizma, pitanje je na koje će se disertacijom potražiti odgovor.

Knjižničarstvo se neprestano mijenja, što je i opća značajka kulture, te uključuje sličnost s ostalim značajkama kulture: organizirano je utjecajem društva i zasnovano na simbolima (klasifikacija i katalogizacija) kao zajednička integrirana cjelina. Kultura je univerzalni ljudski fenomen, i genetička značajka čovjeka kao društvenog, individualiziranog i stvaralačkog bića. Prema Tayloru klasična definicija uključuje znanja, vjerovanja, umjetnost, moral, pravo i običaje te bilo koje druge sposobnosti i navike koje je čovjek stekao kao član društva. Horvat (1989) navodi da biblioteka s kulturnom funkcijom, ne nudi moć već pruža samo mudrost. Komparaciju sa djelatnošću školskog knjižničara nalazimo u dva diskursa: osim kroz poučavanje učenika o umjetnosti, moralu, ljudskim pravima i običajima, te djelatnosti poticanja različitih kompetencija učenika, u kulturno i javno djelovanje knjižničara u školi ogleda se i u socijalnim kompetencijama knjižničara te uključenosti u stručnim

društvima. Kulturna komponenta djelatnosti školskih knjižničara jest u održanju i prenošenju postojećih kulturnih vrijednosti, u nastojanju stvaranja novih kulturnih vrijednosti. Gorman (2006) navodi da ne postoji sebičan knjižničar, „sebičan katalogizator je oksimoron“. Također navodi da su knjižnice tipična manifestacija općeg dobra koje uvijek stavljaju red i društvo ispred individualizma, primjerice knjižničari nisu skloni individualističkom rasporedu polica ili individualističkom klasifikacijskom sustavu. Red knjižničarima služi da oslobode umove i svakom ljudskom biću omoguće razvijati sposobnosti učenja i razumijevanja. Autor opisuje usluge koje knjižničari pružaju pojedincima, a imaju za konačni cilj potpunu slobodu – „slobodu pojedinca da čita, uči i usvaja sve ono što želi“. Nadalje, govori o ljudskom biću koje razumije svijet i ima pristup svim informacijama na svijetu i zabilježenom znanju, to biće zna što je prava sloboda bez obzira u kakvom društvu živi. Dakle, knjižničari oduvijek rade za opće dobro, a da bi to mogli, trebaju imati jasnu predodžbu koje su zajedničke vrijednosti knjižničara i društva jer su one zapravo uvjet općeg dobra. „Vjerujemo u opće dobro, vjerovanje koje se uvelike razlikuje od vladajućeg društvenog i političkog razmišljanja. Mi se zauzimamo za nesebično služenje, jednaki pristup i društveno djelovanje u svijetu sebičnosti, isključivosti i podjela.“ (Gorman, 2006, 140) Činjenica je da su knjižnice proizvod društva, društvo ih održava ali služe potrebama pojedinaca, svakog pojedinca u bilo kojoj zajednici i njegovim osobnim potrebama. Gorman zaključuje da osnovu knjižničarske etike zapravo čini vjerovanje u razvijanje općeg dobra uz ograničavanje individualnih sloboda jedino „zlatnim pravilom“. Dakle, osnovna je djelatnost omogućavanje slobode pojedincu da čita, piše i razmišlja o čemu želi, a ispravno razmišljanje je opet stvar pojedinca koja se ne može nametnuti. Sociološki i kulturološki utjecaj primjenom zlatnog pravila je neizmjeran jer prema starom zlatnom pravilu, „čini samo ono što želiš da se tebi čini“, koje je prisutno u mnogim kulturama, školski knjižničari razvijaju toleranciju prema različitostima, multikulturalnosti, realizacijom svojih programa. Međutim, postoji potreba da se temeljem tih etičkih i moralnih vrijednosti, u društvu koje teži tržišnom razmišljanju, prikupe podaci o uspješnosti, značajnoj isplativosti rada. To je politički motivirana aktivnost koja će uključiti mehanizme vrednovanja, time i financiranja, i dokazati navedene vrijednosti financijerima i ostalim zainteresiranim dionicima koji očekuju da za određena ulaganja knjižnice posluju uspješno i učinkovito te da svojim korisnicima i društvu u cjelini pružaju visokokvalitetnu uslugu. U prilog ovoj studiji koja istražuje vrednovanje rada školskog knjižničara i treba dokazati eventualni utjecaj na kvalitetu usluge knjižnice govori Wilson (2006) koji navodi da je vrlo teško pronaći jednu osobu sa vještinama i obrazovanjem u svim kognitivnim i bihevioralnim područjima potrebnima za kvalitetno poslovanje u knjižnici. Međutim, praksa

iskazana stručnom literaturom o hrvatskim školskim knjižnicama dokazuje polivalentnost knjižničara u stručnom knjižničarskom radu, u poticanju čitalačke i informacijske pismenosti, neposrednom odgojno-obrazovnom radu te javnoj i kulturnoj djelatnosti školske knjižnice. Znanstvenici razvijaju „umjetnu inteligenciju“ dajući joj kognitivnu funkciju, no zasad ne dovoljno uspješno. Podcijenjena je uloga kognitivne funkcije, one unutarnje dimenzije koja čini čovjeka, a čovjek kulturu, a školski knjižničar svojom djelatnošću stvara kulturno osviještenu mladež. Društvena odgovornost jest razviti kulturu vrednovanja kvalitete rada s ciljem poboljšanja postojećeg.

Na međunarodnom planu promicanje kulture vrednovanja prihvaćeno je na svim razinama, rezultati su projekta *“Self-evaluation of schools and teachers as instrument for identifying future professional needs”* EFEE & ETUCE (2012, 2013) i podrška su daljnjem dijalogu mnogih europskih zemalja te podizanju svijesti o ovom pitanju, izložili su Bianka Stege, glavna tajnica EFEE¹¹⁹, i Martin Rømer, direktor za Europu ETUCE¹²⁰. U 2010. i 2011. godini Europski sektorski socijalni partneri u obrazovanju (ESSDE) zajednički su radili u na kvaliteti u obrazovanju, s naglaskom na promicanje kulture samovrednovanja na nacionalnoj i lokalnoj razini. Tijekom tri susreta s udrugama poslodavaca i sindikatima u obrazovanju imali priliku raspravljati na temu vrednovanja škola i nastavnika. Radna skupina je smatrala da postoje uvjeti za stvaranje „kulture samovrednovanja“ na školskoj razini koja bi mogla promicati razvoj i kvalitetu škola, uključujući i vrednovanja pojedinih nastavnika i učenika, grupe ispitanika koje dijele suodgovornost u poticanju pozitivnog okruženja za učenje i procjenu rada cijele škole. Ishod prve faze istraživanja predstavljen je zajedničkom Deklaracijom¹²¹ s ostvarenim ciljem, promocijom kulture samovrednovanja na svim razinama. Rezultat toga je zaključak da načela samovrednovanja nisu bila upitna tijekom istraživanja, ali je postalo jasno da iskustvo samovrednovanja može biti različito interpretirano u raznim sredinama. OECD se o tome izrazio na sljedeći način: "Zemlje su koristile niz tehnika za evaluaciju i procjenu učenika, nastavnika, škola i obrazovnih sustava, ali među zainteresiranim stranama, tenzije se mogu razviti oko toga kako se tehnike vrednovanja i ocjenjivanja mogu i trebaju koristiti. Neki ih vide prvenstveno kao alate za poticanje poboljšanja rada nastavnika i škola. Za druge je glavni cilj poticanje odgovornosti ili upravljanje raspodjelom resursa." (OECD-a, srpanj 2009.)

¹¹⁹ Europski savez poslodavaca u obrazovanju

¹²⁰ Europski sindikalni odbor za obrazovanje

¹²¹ ESSDE Završna zajednička izjava EFEE---a/ETUCE---a o „Promicanju samovrednovanja škola i nastavnika” dostupno na : http://www.educationemployers.eu/uploads/files/declaration-self_evaluation-hr.pdf (12.12.2014.)

Opravdanost postojanja kulturološkog aspekta u procesu samovrednovanja kvalitete tumači Križ (1995) kada govori o biblioteci u školi kao materijalizaciji i nadogradnji jednog dosega u kulturi. „Svatko ostvaruje svoju razinu kulture ovisno o tome koliko je bio izložen poučavanju i koliko je uspio razviti svoje sposobnosti percepcije i transformacije svega onoga što nosi u glavi da bi u svom okruženju na drugi način interpretirao. Pa otuda kulturni individualitet pojedinca, kulturni individualitet škole i na kraju kulturni individualitet školske knjižnice koja se ogleda ostvarivanjem programa svoje djelatnosti, posebice programa kulturne i javne djelatnosti.“¹²² Sintezom iznesenih činjenica utvrđuje se da područje samovrednovanja treba biti kulturna i javna djelatnost školskog knjižničara.

Pojam kulture implicira niz djelatnosti: obrazovanje, umjetnost i znanost. Knjižničar u sustavu obrazovanja dotiče u međupredmetnom povezivanju i obrazovanju razumijevanje književnosti i umjetnosti, umjetnosti i znanosti, te time njeguje taj niz kulturoloških vrijednosti. Kulturološki aspekt samovrednovanja kvalitete rada školskog knjižničara je nadogradnja obrazovanja i kulture. Usvoji li se u procesu profesionalizacije školskog knjižničara kultura vrednovanja, samoprocjene, samovrednovanja kao načina da se pomakne s margina sustava, može se izgraditi vlastiti sustav vrijednosti struke.

Parafrazirajući ideju o smislu kulture koja razlikuje ljude jedne od drugih, Bauman (1984) u definiranju pojma kulture u distributivnom smislu, profesiju školskog knjižničara različitu od ostalih profesija u obrazovnom sustavu može se definirati prema obilježjima. Kao što Buman obrazlaže da su različitosti to što dijeli pojedinačne grupe ljudi u kulturi, različitost knjižničara u odnosu na druge profesije u obrazovanju treba pretvoriti u prednost. Ta teorijska postmodernistička promišljanja definiraju problemska pitanja na koje treba odgovoriti: Što razlikuje školske knjižničare od drugih knjižničara (u gradskim, narodnim, specijalnim i sveučilišnim knjižnicama)? Što razlikuje školske knjižničare od ostalih učitelja, nastavnika u obrazovnom sustavu?

Emile Durkheim i Marcel Mauss poučavaju da kultura može nastati tek kad ljudi počnu uočavati razlike među stvarima i klasificirati ih (Ćolić, 2002). Osim što djelatnost knjižnice pripada području kulture, jedno od zaduženja knjižničara prema rješenju o poslovima i zadacima knjižničara je kulturna i javna djelatnost školske knjižnice, važan čimbenik u cjeloživotnom obrazovanju učenika. Može se zaključiti da je potrebno samovrednovati upravo

¹²² Križ, Jadranka (1993) Strukturiranje programskih odrednica kulturne i javne djelatnosti školske knjižnice. Zbornik radova Proljetne škole školskih knjižničara, Crikvenica:Ministarstvo prosvjete, kulture i športa [et al.] str. 33, dostupno na: <https://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1928&grupa=P%8A%8AKRH&vrsta=ZBI&H=proljetna-skola> (12.04.2014.)

programe poticanja stvaralaštva, kreativnosti, njegovanja baštinske i multipismenosti za koje je utvrđeno da mogu doprinijeti pozitivnom ozračju za učenje u školama. Toj tezi u prilog su izražene tvrdnje u Europskom dokumentu ETUCE – European Region of Education International Work Programme 2013-2016¹²³ kojim je predstavljen Program rada 2013.-2016. kojeg je postavio i usvojio programski odbor za regionalnu konferenciju ETUCE, na sastanku u Budimpešti u studenom 2012. godine. Osim što se zalažu za promicanje obrazovanja u javnom sektoru u vrijeme štednje, u nizu referenci koje zagovaraju, u dijelu koji se tiče općeg obrazovanja i kvalitete odgoja i obrazovanja /EU 2020 PROCES/, zagovaraju pružanje kvalitetnog obrazovanja i praćenje postavljanja mehanizama osiguranja kvalitete na europskoj i nacionalnoj razini, zagovaraju da se zadrži kontakt s nadležnim institucijama i agencijama EU-a za pomoć u provedbi (npr. CEDEFOP), te da se prate postignuća i smjernice koje objavljuje Europski forum za osiguranje kvalitete (EQUAF)¹²⁴. U vrijeme krize kada se evidentira i dokumentira degradacija učiteljske struke, zalažu se za postavljanje u fokus nastavničke potrebe i njihov kontinuirani razvoj. Nadalje s obzirom da je obrazovanje proces, E. Durkheim određuje obrazovanje kao vođenje mladih od strane starije generacije s ciljem razvoja fizičkih, intelektualnih i moralnih svojstava koje od njega zahtijeva društvo i sredina u kojoj živi (Mijatović, 1999, 206).

Socio-kulturološki utjecaj škole na zajednicu u kojoj djeluje prepoznali su i njeguju u Finskom obrazovnom sustavu. „Podučavanje kao zvanje je usko povezano s opstankom finske nacionalne kulture i izgradnjom otvorenog multikulturalnog društva, jedan od ciljeva formalnog obrazovanja je prijenos kulturnog nasljeđa, vrijednosti i težnji s jednog naraštaja na drugi. Nastavnici su glavni graditelji finskog socijalnog društva, imaju ključnu ulogu prenositelja kulture.“ (Sahlberg, 2012, 118) Sahlberg nadalje navodi da se Finska stoljećima borila za nacionalnu kulturu i identitet, materinji jezik i vlastite vrijednosti, što je komparativno s hrvatskom poviješću i kulturom.

Školski knjižničar djelatnošću koju provodi spaja tradiciju i svijet znanja u posredovanju sadržaja. U dimenziji globalizacije knjižničar treba biti kompetentni informacijski stručnjak, ali može se govoriti i o čuvaru digniteta znanja, prenositelju baštinjenog u planetarno zajedništvo svih duhovnih tradicija. Proces izgradnje identiteta mladih moguć je uključivanjem učenika u kulturnu okolinu koja ih okružuje. Međutim, ti su kulturni utjecaji u obrazovnom procesu mjerljivi jedino kroz ishode učenja s aspekta učenika. Ishodi kao treći

¹²³ 13.Etuce work programme (2013-2016), dostupno na: [http://download.ei-ie.org/Docs/WebDepot/13.ETUCE WORK PROGRAMME 2013-2016_EN.pdf](http://download.ei-ie.org/Docs/WebDepot/13.ETUCE_WORK_PROGRAMME_2013-2016_EN.pdf) (13.03.2015.)

¹²⁴ Definicija kratice nalazi se u 13.Etuce work programme (2013-2016), dostupno na: [http://download.ei-ie.org/Docs/WebDepot/13.ETUCE WORK PROGRAMME 2013-2016_EN.pdf](http://download.ei-ie.org/Docs/WebDepot/13.ETUCE_WORK_PROGRAMME_2013-2016_EN.pdf) (13.03.2015.)

element vrednovanja kojeg navodi Hernon (2014) nisu predmet istraživanja ove studije. Školski knjižničari imaju decidirano u svom planu i programu rada *Kulturnu i javnu djelatnost* kojom ostvaruju raznovrsne programe, projekte u svakodnevnom radu. Nadalje, imaju zadanu kulturološku funkciju u obrazovanju učenika: humanizirati ih brojnim aktivnostima, oplemeniti njihov svijet, omogućiti im komunikaciju i odgovoriti na potrebe u traženju informacija, znanja, naučiti ih koristiti posebne ustanove u kulturi gdje će čuvana znanja i spoznaje moći pronaći i upotrijebiti u stvaranju novih. Ta djelatnost knjižničara nije primjereno vrednovana. Samovrednovanje kvalitete rada školskog knjižničara doprinijet će općoj modernizaciji koja je glavni pravac globalnog razvoja, kojem teže gotovo sva društva i kulture. Ova disertacija pokušat će ispitati relevantnim pitanjima s aspekta samoevaluacije učinak rada knjižničara na kulturološkom planu.

Ako se kultura katkada razumije kao stanje duha u kojem ljudi teže usavršavanju ili osobnom postignuću ili emancipaciji tada bi kulturološki i sociološki aspekt samovrednovanja bio onaj čimbenik progresa u usavršavanju i emancipaciji profesije i pojedinca u društvu. Progresivno kretanje zahtijeva kvalitativno nove potrebe. Kultura u ovom diskursu je univerzalni ljudski fenomen u smislu usavršavanja čovjekovih prirodnih svojstava, uljudivanje cjelokupne organizacije njegova života.

U elemente samovrednovanja spadaju profesionalnost i obrazovanje knjižničara, što svakako pripada socijalnom okviru. Čolić (2006) navodi da „premda sporenja o titulama, diplomama i profesionalnim oznakama te klasifikacijskim sustavima često se mogu činiti kao prepiranje o izlišnim stvarima, ona predstavljaju oblik klasne borbe, radi se o definiciji socijalnog svijeta. Školske svjedodžbe, titule, profesionalne oznake uspostavljaju hijerarhijski poredak koji strukturira socijalni prostor. [...] jer njihovim vlasnicima određuju pristup, mogućnost da steknu željene socijalne položaje ili ih otuda isključuju.“ Autorica navodi strategijsku važnost titula za individualna i kolektivna nastojanja u osiguravanju društvenog položaja. Stoga će u trećoj cjelini biti više rečeno o samovrednovanju formalnog i neformalnog obrazovanja, stečenim titulama i utjecaju na društveni položaj knjižničara objavljivanjem tih analiza. Prema Čolić (2006) područje kulture služi kao označitelj, marker, te time katalizator klasnih odnosa unutar kojeg se *par excellence* vodi borba putem logike razlike tj. *logike položajnosti*. Mijenjanje percepcije *položajnosti* knjižničarske profesije spada u okvir ciljeva ove studije. Može se reći da se navedene sociološko-kulturne promjene događaju u svim društvima kao i u našem. U sljedeća dva poglavlja raspraviti će se značajke samovrednovanja.

2.4.1. Značajke samovrednovanja

Na međunarodnom planu značajke samovrednovanja istaknute su u završnoj zajedničkoj izjavi EFEE-a/ETUCE-a o „Promicanju samovrednovanja škola i nastavnika”, deklaraciji koju je donio plenum ESSDE-a 12. studenoga 2013.¹²⁵ Na svim razinama prihvaćene su četiri predispozicije za provođenje kulture samovrednovanja:

- Jasnoća – čime se izražava potreba o preciznom određivanju svrhe samovrednovanja /poboljšanje ili odgovornost/, tko će provoditi samovrednovanje i kako će se provoditi
- Uključivost – izražena je potreba uključivosti interesa svih dionika obrazovnog sustava /učenika, učitelja, roditelja, ravnatelja, školskog odbora, nenastavnog osoblja/ te osposobljavanje svih za rad s alatima samovrednovanja
- Jednostavnost – izražena je potreba jednostavnosti sustava samovrednovanja, svim dionicima samovrednovanja sustav treba biti razumljiv
- Dosljednost – iskazuje se potreba da samovrednovanje bude ažurirano, moderno, neprekidno, da predstavlja dio sveobuhvatnog, usklađenog sustava vrednovanja; načelo dosljednosti odnosi se na samovrednovanje svih pojedinaca uključenih u obrazovanje, svog osoblja, uključujući ravnatelje.

Ističu se: razlika vrednovanja i samovrednovanja, razlika vanjskog vrednovanja i kulture samovrednovanja u cilju unaprjeđenja kvalitete nastave i znanja. Kovačević (2007) tu distinkciju pojašnjava riječima da je osnovna zadaća vanjskog vrednovanja utvrditi odgovornost nositelja u obrazovnom sustavu, a osnovna zadaća unutarnjeg vrjednovanja je uvođenje pozitivnih promjena¹²⁶, dok Bezinović (2003) još jednostavnije kaže da uvođenje sustava vrednovanja kvalitete obrazovanja u Hrvatskoj ne postoji te navodi da je razvoj takvog sustava nužnost bez koje nema stvarnog napretka. Autorica smatra nadalje da će se unutarnje vrednovanje korigirati uvođenjem vanjskog oblika vrednovanja u obrazovni sustav te navodi beneficiju vrednovanja koja je zanimljiva kao ishod vrednovanja i profesiji knjižničara: „Druga beneficija za učitelje je i u tome što bi to moglo potaknuti veće sudjelovanje učitelja u procesu donošenja odluka, bolju suradnju među učiteljima i refleksiju. Jednom riječju, sudjelovanje u procesu vrednovanja potaknut će proces profesionalizacije

¹²⁵ Deklaracija „Promicanje samovrednovanja škola i nastavnika”, dostupno na: http://www.educationemployers.eu/uploads/files/declaration-self_evaluation-hr.pdf (12.12.2014.)

¹²⁶ Kovačević, D.(2007) Samovrednovanje škola kao dio procesa osiguravanja kvalitete u školama. Pedagogijska istraživanja, 4 (2), 309 – 315

učitelja.“¹²⁷ Time se podcrtava misao da će proces samovrednovanja jednako tako potaknuti profesionalizaciju knjižničarskog zanimanja u školama.

Sama Deklaracija o promicanju samovrednovanja mjestimice izražava neodređenost u terminologiji. Naslovljena je kao promicanje samovrednovanja, dok se u poglavlju o jednostavnosti kao značajki samovrednovanja govori o vrednovanju koje treba biti jednostavno, a zatim pojašnjava o sustavu i alatima samovrednovanja koji trebaju biti pripremljeni na središnjoj razini. U zaključcima se distinkcija između vrednovanja i samovrednovanja opet očituje u činjenici da su svi socijalni partneri u obrazovanju kroz Deklaraciju izrazili slaganje da vanjsko vrednovanje učitelja i nastavnika treba uključiti u „temeljni dio ukupnog samovrednovanja škole“. Nadalje u Deklaraciji se navodi da „[...]Treba biti jasno da je svrha samovrednovanja nastavnika povećanje njihova kapaciteta i poticanje profesionalnog razvoja te da rezultati vrednovanja služe kao katalizator rasta i učenja nastavnika. Samovrednovanje je neprekidan proces te se stoga odluke o potrebama razvoja pojedinog nastavnika treba temeljiti na svim primjenjivim rezultatima vrednovanja, a ne samo na posljednjem prikazu podataka. Samovrednovanje nastavnika sastavni je dio dosljednog procesa samovrednovanja koji uzima u obzir sve elemente školskih aktivnost.“(2013, 4) Cilj rada prema načelima Deklaracije je profesionalni razvoj nastavnika te unaprjeđenje kvalitete obrazovanja, a školski knjižničari su i nastavnici u odgojno obrazovnom procesu te je razvoj sustava za njihov profesionalni razvoj i unaprjeđenje kvalitete u radu time potreban i opravdan.

Može se zaključiti da bez obzira što u hrvatskom obrazovnom sustavu nije u potpunosti zaživio proces samovrednovanja, već samo kontrola obrazovnog sustava kroz vanjsko vrednovanje, postoji svijest o potrebi oba sustava vrednovanja koja se nadopunjavaju.

Tvrdnju da rezultati vanjskog vrednovanja nisu vjerodostojni bez samovrednovanja svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa te da je za unaprjeđenje kvalitete obrazovanja potrebno uz praćenje kvalitete uključiti i samovrednovanje zastupaju Kovačević i Lovrinčević (2012). Činjenica da postoje dva glavna pristupa vrednovanju kvalitete: eksterno, vanjsko vrednovanje i interno, unutarnje vrednovanje (Hernon, 2014) ili samovrednovanje pojašnjava izbor za istraživanjem upravo samovrednovanja kvalitete rada školskih knjižničara. Parafrazirajući Bezinovićevu tezu (2003, 2) da samovrednovanje ima razvojnu funkciju te potiče unaprjeđivanje, bolje planiranje i instrument je jačanja kvalitetnog rada, priliku da ojačaju „iznutra“ primjenom samovrednovanja imali bi i školski knjižničari kao stručni

¹²⁷ (Darling-Hammond, 1992, kao što je navedeno kod Nevo, 2001, str. 97, prema Kovačević (2007)).

suradnici u školama što može utjecati na vrednovanje profesije u cjelini. Temeljem toga želi se postaviti kriterije o kojima raspravlja sljedeće poglavlje.

2.4.2. Kriteriji i značajke samovrednovanja školskih knjižničara

Potreba definiranja kriterija i uopće potreba utvrđivanja odnosa prema identitetu, vrednovanju i tehnologiji izražena je 1989. promišljanjem o profesionalizaciji knjižničarskog zanimanja A. Horvat kaže da:

„Odsutnost samokontrole u bibliotekarskoj se struci u nas očituje u otvorenosti pristupa u struku neprofesionalcima, činjenici da obrazovanje za struku organiziraju i izvođe pripadnici drugih profesija i tomu da se interesi institucija pretpostavljaju interesima struke. Potpuna je profesionalizacija bibliotekarske struke moguća ako članovi profesije pronađu primjerene odgovore na ključna pitanja koja se odnose na identitet i budućnost bibliotekarstva i bibliotekara, odnos prema bliskim, ali distinktivnim profesijama i odnos prema suvremenoj tehnici i njenoj primjeni.“

U ranijim poglavljima pregledno su analizirana dosadašnja istraživanja u znanstvenim radovima i disertacijama o kriterijima vrednovanja sveučilišnih, narodnih i gradskih knjižnica. Pomak od ranijih pristupa u vrednovanju školskog knjižničarstva napravile su Kovačević, Lovrinčević (2012) s modelom sistematiziranog normiranja svih poslova i zadaća školskog knjižničara. Vrednovanjem normativa rada koji generiraju kvalitativne i kvantitativne pokazatelje kvalitete rada postavile su se pretpostavke za definiranje kriterija za procjenu i vrednovanje po područjima. Normiranje poslova nije zakonski usustavljeno, te je profesionalizacija struke proces koji i dalje traje.

Pojedinačne kriterije vrednovanja Kovačević, Lovrinčević (2014) su podijelile u grupe:

- Karakteristike knjižničnih usluga
- Mogućnosti ostvarenja
- Standard rada plus

Za potrebe ovog istraživanja analizirat će se grupe kriterija koji se iskazuju u grupama *Mogućnosti ostvarenja* i *Standard plus* jer određuju razine udjela školskog knjižničara u menadžmentu knjižnice, primjenu medijske pismenosti i kvantitativne pokazatelje unutar Knjižnično-informacijskog programa obrazovanja učenika. Prema autoricama vrednuju se kriteriji opisani u Mogućnostima ostvarenja (MO) i Standardu plus (SP). Sintezom značajki samovrednovanja i kriterija vrednovanja koje su postavile u ranije navedenom istraživanju Kovačević i Lovrinčević, ovom disertacijom se predlaže šest područja samovrednovanja, a

koja se odnose na identitet knjižničara, na stjecanje stručnih kompetencija, na uključenost rada knjižničara u program rada škole, na standard na koji osim državnih tijela koja ga financiraju utjecaj može imati i socijalna kompetencija knjižničara ili uključenost u strukovna tijela izvan i u školi. Smatra se da navedena područja mogu dati kvalitativne i kvantitativne pokazatelje kvalitete rada knjižničara. (vidi Tablicu 8.)

Tablica 8. Strukturiranje kriterija za plan samovrednovanja školskog knjižničara

Kriteriji za vrednovanje	(MO) Mogućnosti ostvarenja	(SP) Standard plus	(PPI; DPI) Samovrednovanje kvalitete rada školskog knjižničara*
Značajke samovrednovanja			
Jasnoća	Kompetencije i vještine knjižničara	Školski knjižničar informacijski stručnjak	Profil školskog knjižničara u edukacijskim i knjižnično-informacijskoj znanosti
			Stručno usavršavanje i stjecanje kompetencija
			Informacijsko-komunikacijska tehnologija
Uključivost	Školski knjižničar posrednik	Školski knjižničar menadžer	Socijalne kompetencije te uključenost u strukovna tijela izvan škole i u školi
Jednostavnost	Školski knjižničar nastavnik	Školski knjižničar medijski specijalist Školski knjižničar nastavnik	Uključenost rada knjižničara u program rada škole i međupredmetno interdisciplinarno povezivanje
Dosljednost			Standard za školske knjižnice

*Pilot istraživanja analizirana ovim radom strukturirana su baterijama pitanja prema navedenim temama/područjima o čemu će se više reći u narednim poglavljima

2.5. Terminološka i kulturološka pitanja

2.5.1. Samovrednovanje

Samovrednovanje-samoprocjena-samoevaluacija, termini su koji se upotrebljavaju u stručnoj literaturi. Definicija riječi je neodređena u hrvatskom jeziku, primjerice Hrvatski jezični portal ne sadrži riječ samovrednovanje, ali sadrži definiciju evaluacije¹²⁸, Proleksis enciklopedija također ne sadrži pojam samovrednovanja već samo pojam evaluacije¹²⁹. Govori li se o samovrednovanju ili samoprocjeni školskih knjižničara ili o samoevaluaciji? Proces samoprocjene u širem smislu je opisan u Europskom vodiču za samoprocjenu¹³⁰:

Prema *European Centre for the Development of Vocational Training* (2003) „Samoprocjena je dugoročni proces s kontinuiranim razvojem organizacijskog sustava i metode prikupljanja podataka. Potrebno je određeno vrijeme i rezultati rada ne mogu biti dobiveni brzo. Povezana je s redovitim (godišnjim) planom rada i njegovim ciljevima u koji treba biti uključen proces evaluacije.“ Europski vodič za samoprocjenu predviđa pet pitanja koja treba uzeti u obzir u postupku utvrđivanja je li samoprocjena prikladna metoda za razvoj struke: „Misija, vizija i vrijednosti, predanost, autonomija, dijalog, dokaz.“ Što se u daljnjim analizama ovog istraživanja i primijenilo.

Marinić (2014) navodi u svojoj studiji brojne izraze koji se kako kaže „opravdano i neopravdano, koriste u istraživanjima pojma o sebi, a koji su zapravo izvedenice engleskog termina „self“: pojam o sebi (self-concept), shema o sebi (self-scheme), slika o sebi (self-image), samopromatranje (selfobservation), samomotrenje (self-monitoring), svijest o sebi (self-awareness), samovrednovanje (self-evaluation), samoefikasnost (self-efficacy), samosvjesnost (self-consciousness), samodosljednost (self-consistency), samokontrola (self-control), samootkrivanje (self-disclosure), samopoštovanje (self-esteem), samoopažanje (selfperception), samonagrađivanje (self-rewarding), samopotvrđivanje (selfverification), samopredstavljanje (self-presentation)“. Mnogi autori u svojim radovima često koriste

¹²⁸ Hrvatski jezični portal, Evaluacija, 1. određivanje vrijednosti čega [evalvacija sustava]

2. pažljivo ispitivanje [evalvacija ulaganja]; procjena, dostupno na: <http://hjp.novi-liber.hr> (12.6.2015.)

¹²⁹ Proleksis enciklopedija online, evaluacija (franc.), određenje vrijednosti; ocjena, procjena vrijednosti čega (npr. e. novca), dostupno na: <http://proleksis.lzmk.hr/4448/> (12.06.2015.)

¹³⁰ An European Guide on Self-assessment for VET-providers (2003), dostupno na:

[http://eqavet.eu/Libraries/Policy_Documents_2003/European_Guide_on_Self-](http://eqavet.eu/Libraries/Policy_Documents_2003/European_Guide_on_Self-Assessment_for_VET_Providers)

[Assessment_for_VET_Providers.sflb.ashx?download=true](http://eqavet.eu/Libraries/Policy_Documents_2003/European_Guide_on_Self-Assessment_for_VET_Providers.sflb.ashx?download=true). (12.06.2015.)

potpuno iste nazive opisujući različite pojave, a poneki čak koriste pojam „self“ na više načina u istom članku (Leary i Tangney, 2003, prema Marinić, 2014).

U hrvatskom govornom području, hrvatski istraživači, uz postojeće poteškoće pojmovnog određenja koncepta „pojma o sebi“, suočeni su i s problemom adekvatnog prevođenja stranih (posebice engleskih) izraza koji dominiraju područjem, a koji u osnovi predstavljaju određene izvedenice pojma „self“. Tako Bezinović (1988) u svome istraživanju koristi izraz „self“ kao usvojenicu koja označava ukupnost shvaćanja sebe, dok izraz „samopoimanje“ koristi kada želi naglasiti dinamički aspekt (proces) doživljavanja sebe. Slično tomu, Lacković-Grgin (1994) drži da je izraz „samopoimanje“ najispravniji prijevod pojma „self-concept“, jer se pod tim konceptom podrazumijeva ujedno struktura i procesi. Upotreba pravilnog termina jest ovisna o označavanju pojedinog procesa, obzirom na tezu ove disertacije koja uključuje vrednovanje kvalitete, proces kojim će se učiniti vrednovanje nazvat će se samovrednovanje.

U hrvatskom školstvu koristi se izraz samovrednovanje, no s obzirom na misiju školske knjižnice prema Kovačević, Lovrinčević (2014, 163) kojom treba osiguravati: vidljivost usluga i ostvarivati planirane sadržaje Knjižnično-informacijskog obrazovanja, sustavno povezivati školske knjižnice i viziju koju imaju školske knjižnice u promicanju suvremenih pristupa učenju te ubrzati procese digitalizacije građe, očuvati posebnosti hrvatskog modela unutar europskog i svjetskog konteksta, osigurati predanost i autonomiju u radu školskih knjižničara; te prema stručnim raspravama objavljenima u stručnim člancima zbornika Proljetnih škola, može se koristiti termin samoprocjene ili samoevaluacije. Kada se govori o samovrednovanju nezaobilazne su terminološke definicije dr. Petra Bezinovića koji se intenzivno bavi samovrednovanjem u osnovnim i srednjim školama, prema kojem je osnovni smisao uvođenja samovrednovanja u školski sustav:

„omogućavanje školama da putem realistične i metodološki jasno definirane samoanalize vlastitoga rada bolje prepoznaju svoje razvojne potrebe i poduzimaju mjere za unapređivanje vlastite prakse te djelotvornije i učinkovitije ostvarivanje željenih odgojnih i obrazovnih ciljeva. [...] Samovrednovanje je upravo iz razloga autonomije, slobode i zauzimanja za vlastiti razvoj iznimno važan aspekt vrednovanja. Tijekom samoanalize mogu se ostvariti važni uvidi, razjasniti nejasnoće, iznalaziti načini za unapređivanje svakodnevne prakse. Iako sam proces može biti zanimljiv, a ponekad i dramatičan, sve se događa unutar kolektiva, bez vanjskih pritisaka i bez vanjske kontrole i stresa.“

Stav koji autor iskazuje je u sukladnosti s europskim iskustvima i razmišljanjima o provedbi samovrednovanja. Nadalje, Bezinović navodi da je

„Samovrednovanje škola sustavan i transparentan proces refleksije vlastite prakse koji ima za cilj unapređivanje obrazovnog procesa, ali i promicanje profesionalnog i organizacijskog učenja (MacBeath, 2005, prema Bezinović 2010)', te da „jedna je od osnovnih funkcija samovrednovanja škola unapređivanje odgojno-obrazovnog procesa, odnosno podizanje razine kvalitete škole u svim područjima njezina djelovanja.“

S obzirom na svrhu i cilj ovog rada o mogućem utjecaju na vrednovanje profesije, samovrednovanje ili samoevaluacija u školskim knjižnicama može biti način unaprjeđenja. Koncept samovrednovanja može pridonijeti stjecanju pozitivne slike o osobnom radu, što posljedično može poboljšati planiranje i programiranje rada.

Potrebno je utvrditi smjer kojim želimo ići u razvoju školskih knjižnica te kako unaprijediti rad i uvjete za rad školskih knjižničara. U disertaciji će se koristiti termin samovrednovanje.

2.5.2. Vrednovanje

Disertacija dotiče područja vrednovanja i vanjskog vrednovanja, ali okosnica istraživanja su samovrednovanje i ispitivanje mogućnosti utjecaja na percepciju profesije. Za potrebe pojašnjenja termina vrednovanja u kulturološkom smislu ističe se važnost uspostavljanja sustava vrijednosti općenito u društvu, i pojašnjava se kao moralna kategorija “[..]sustav vrijednosti kojima se reguliraju odnosi među ljudima u nekoj zajednici nazivamo moralom. [...] Bit je kognitivne teorije moralnog razvoja da moralni razvoj poistovjećuje s razvojem moralnog rasuđivanja, a moralno rasuđivanje objašnjava kognitivnim razvojem, tj. intelektualnom razvijenošću i obrazovanjem“ (Mijatović, 1999, 163). Ako se moralno rasuđivanje objašnjava kognitivnim razvojem tada je bit vrednovanja kvalitete s aspekta postmodernističke etike i kritičke teorije teza da će samovrednovanje osobnog rada knjižničara utjecati na njihov pozitivni kognitivni razvoj, na rasuđivanje, time na sustav obrazovanja u kojem djeluju. Sustav vrijednosti uređuje odnose među ljudima, postoji opravdana potreba za uspostavom sustava vrijednosti stručnih suradnika knjižničara s ciljem poticanja pozitivnih promjena. Postojeći Pravilnici (vidi Tabelu 8.) ukazuju na neujednačenost zakonskih akata u području školskog knjižničarstva s jedne strane, dok s druge strane brojni autori ističu potrebu vrednovanja u struci (Badurina, Dragija Ivanović, 2010, Kovačević, Lovrinčević, 2014, Mihalić, 2012, Martek, Krajina, Fluksi, 2008, Mihočić 2011). Tim istraživanjima zajedničko je što ističu načela vrednovanja (predviđanja, odlučivanja, kvalitete) do isplativosti i učinkovitosti kao ekonomskih pokazatelja vrednovanja. Najčešći pokazatelji uspješnosti u navedenim istraživanjima i znanstvenim

člancima su zadovoljstvo korisnika, do kojeg se dolazi subjektivnim stavom korisnika koji se propituje anketnim istraživanjima. Cjelovito pojašnjenje vrednovanja u obrazovanju diskutira članak autorice Kovačević (2007) koja se bavi samovrednovanjem škola kao procesa kojim se osigurava kvaliteta i još naglašava da „vanjsko vrednovanje može stimulirati unutarnje vrednovanje, omogućiti širi pogled i legitimizirati valjanost rezultata unutarnjeg vrednovanja. Unutarnje vrednovanje može pozitivno utjecati na proces vanjske evaluacije“. Nadalje, navodi da vrednovanje ima dvije osnovne orijentacije/svrhe: a) vrednovanje zbog odgovornosti/kontrole (accountability) i b) vrednovanje kao poticaj za promjenu (improvement), te da je osnovna zadaća vanjskog vrednovanja utvrditi odgovornost nositelja u obrazovnom sustavu što autorica pojašnjava na način da „specijalizirana agencija prikuplja podatke, informacije i dokaze o radu ustanove, o ključnim aktivnostima ustanove u cilju izrade iskaza o njezinoj kvaliteti“. Primarna zadaća unutarnjeg vrednovanja je uvođenje pozitivnih promjena. Svrha ovog istraživanja, koje se može okarakterizirati akcijskim jest poticanje i uvođenje pozitivnih promjena u procese vrednovanja školskog knjižničara.

2.5.3. Kvaliteta (vrsnost, kakvoća) rada školskog knjižničara

Kvaliteta¹³¹ o kojoj raspravlja ovaj rad odnosi se na knjižničnu uslugu koja odgovara potrebama učenika u dobi od 6 – 16 godina, o planiranju usluga, kontroli i poboljšanju kvalitete usluga. Dakle, kvaliteta je proces, ili dinamično stanje povezano s proizvodima, uslugama, ljudima koje ispunjava ili premašuje očekivanja te doprinose stvaranju superiornih vrijednosti (Baković, 2013, prema Kovačević, Lovrinčević, 2014). Jedna od predrasuda vezanih uz knjižnice jest da je kvalitetnija knjižnica ona koja ima bogatiji fond. Kvaliteta prema toj premisi proporcionalno raste s veličinom knjižnog fonda. Kvaliteta i uspješnost time su gotovo izjednačene vrijednosti. Članci Mihalić (2011), Martek, Krajna, Fluksi (2009) potvrđuju da se tradicionalno uspješnost poslovanja iskazivala statističkim podacima koje je bilo jednostavno mjeriti i prikazati. Međutim navedene autorice diskutiraju druge mogućnosti vrednovanja kvalitete i uspješnosti djelatnosti knjižnica. U svom izlaganju Aparac je konstatirala „da bi definicija kvalitete u knjižnicama bila knjižnična usluga ili proizvod koji odgovara potrebama korisnika, a upravljanje kvalitetom je planiranje kvalitete, kontrole

¹³¹ Anić, V. [et al], (2004) Sintagma kvalitete opisuje bitnu istaknutu značajku, svojstvo, osobinu ili karakternu crtu, ali i dijalektičku opreku kao nešto što se mijenja kad kvantitativne promjene dosegnu određeni stupanj.

kvalitete i poboljšavanje kvalitete.“¹³² što znači da se mjerljivost knjižnične usluge odnosi na ishod usluge kod korisnika i procjenu kvalitete ishoda od strane korisnika.

Kovačević, Lovrinčević (2012, 139) navode da se kvaliteta rada u školi može definirati organizacijskom kulturom „koja trajno teži konstruktivnim i kvalitativnim promjenama i unaprjeđivanju vlastite djelatnosti“.

Svrha ovog rada jest generalno unaprjeđenje djelatnosti knjižničara. Planiranje kvalitetnog rada u školskoj knjižnici ostvaruje se kroz suradnički rad, uspješnom komunikacijom sa svima koji sudjeluju u interakciji odgoja i obrazovanja, predviđanjem različitih alternativnih modela za zadovoljenje potreba učenika, učitelja i roditelja, planiranjem ishoda djelatnosti te poduzimanjem potrebnih akcija. Kontrolu kvalitete i poboljšanje potaknut će sposobnost analize pojava raznim instrumentima, prepoznavanjem predrasuda i stereotipa i mijenjanje istih, sposobnost kritičkog mišljenja o informacijama i sposobnost suprotstavljanja stereotipima.

Kornelija Petr Balog¹³³ (2004) u disertaciji raspravlja pitanje pojma kvalitete i navodi kao osnovno pitanje zapravo što je kvaliteta? Autorica dalje raspravlja može li se uopće govoriti o kvaliteti nekog proizvoda ili usluge ne razmišljajući o njihovoj namjeni? Je li kvaliteta trajna osobina nekog proizvoda/usluge ili se mijenja tijekom vremena? Autori koji se bave ovom tematikom slažu se da postoji veza između kvalitete i svrhe/namjene proizvoda i/ili usluge: smisljena evaluacija kvalitete moguća je jedino ako se proučavaju i proizvod ili usluga i namjena za koju se koriste. Međutim, ono što je kvaliteta za jednu osobu, nije i za drugu.¹³⁴ Prihvaća se teza autorice o subjektivnosti vrednovanja kvalitete. Petr Balog je svojim istraživanjima vrednovanja knjižničnih usluga i kulturom vrednovanja kao dijelom organizacijske kulture hrvatskih knjižnica doprinijela razumijevanju i populariziranju te problematike posljednjih desetak godina. Nadalje Petr Balog (2004) opisuje da je potrebna kombinacija mjera i tehnika da bi se dobila cjelovita slika kvalitete knjižničnih usluga te da treba planirati sustavnu ugradnju elemenata koji tome pridonose. U knjižnicama su posebno važni sljedeći elementi strategije za poboljšavanje kvalitete: „identifikacija područja u knjižnici o kojima se zna malo ili nedovoljno; saznavanje o tome što korisnici trebaju;

¹³² Aparac-Jelušić, T. (2009) Vrednovanje knjižničnih službi i usluga Sveučilište u Zadru (25.04.2009. predavanje)

¹³³ K. Petr Balog je izv. prof. dr. sc. Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Osijek

¹³⁴ Petr Balog, K. (2004) Kvalitativni pokazatelji uspješnosti akademskih knjižnica: doktorska disertacija. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, str.111

prilagođavanje usluga korisničkim potrebama; uspoređivanje s drugim knjižnicama; razumijevanje korisničkih potreba u perspektivi usporedbe.“¹³⁵

Smatra se da je važan element u postizanju kvalitetne usluge odgojno-obrazovnog procesa u školskoj knjižnici kompetentan knjižničar: u različitim aspektima pedagoškog djelovanja, koji kritički promišlja o svom radu, mijenja i unaprjeđuje svoja ponašanja, oblikuje poticajno okruženje u knjižnici. Swot – analiza, Kreda-analiza, pisanje plana i programa rada knjižnice za školski kurikulum tekuće školske godine, planiranje, realizacija plana, vrednovanje i samovrednovanje, kritička refleksija na temelju dobivenih rezultata prijašnjih etapa su temelj u donošenju odluka o promjenama, za revidiranje plana i programa te unaprjeđenje. Sve su to mogući načini mjerenja kvalitete usluge u kontekstu misije koju ima školska knjižnica.

Nadalje, prema Hrvatskom kvalifikacijskom okviru (2009) razlikuju se dvije dimenzije kvalitete: osobna i institucionalna, osobna dimenzija kvalitete odnosi se na osobne kompetencije. Kompetencija školskog knjižničara je kombinacija znanja, vještina, stavova, vrijednosti i navika koje omogućuju pojedincu da aktivno i efikasno djeluje u svojoj profesiji, i može se nazvati osobnom dimenzijom kvalitete. Institucijska dimenzija kvalitete je samo jedna dimenzija vezana uz ustanovu koja je izdala javnu ispravu, diplomu ili više ustanova. Cjelovito svojstvo pouzdanosti (i osobne i institucijske) naziva se kvaliteta. (Dželalija, 2009) Rasprava o samovrednovanju kvalitete rada školskih knjižničara ispitat će osobnu i institucionalnu dimenziju kvalitete, te mogući utjecaj na vrednovanje profesije u sustavu obrazovanja.

Bezinović (2010) objašnjava: „pojam kvalitete vrlo se često koristi i posebno je aktualan u europskom prostoru obrazovanja. Kvaliteta obrazovanja je temelj »društva znanja«, društvene zajednice koja svoj razvoj temelji na obrazovanju i znanju.“ Nadalje u tekstu priručnika za samovrednovanje osnovnih škola kaže se „općenito govoreći, pojam kvalitete je višeznačan, često nejasan i u velikoj mjeri ovisan o subjektivnim procjenama, tako da svaka osoba može imati svoje viđenje, procjenu i definiciju kvalitete (Harvey & Green, 1993; Bauer, Duffy, & Westcott, 2006) [...] 'Tehnički govoreći i polazeći od općih organizacijskih modela, kvaliteta ima dva značenja: (1) obilježja produkta ili usluge koja se odnose na sposobnost zadovoljavanja zadanih ili pretpostavljenih potreba korisnika, i (2) produkt ili usluga bez nedostataka (Siebels, 2004)'.“

U školskoj knjižnici mjerenje kvalitete i uspješnosti programa rada postoji kroz sporadične usporedbe rađene s pokazateljima uspješnosti poslovanja korištenima u drugim vrstama

¹³⁵ Isto, str. 114

knjižnica. Prije svega, uočava se upotreba termina uspješnosti kao ekvivalenta kvaliteti. Tome u prilog govore međunarodne norme ISO 2789¹³⁶ za knjižničnu statistiku i ISO 11620¹³⁷ koje se koriste za pokazatelje uspješnosti, predstavljaju međunarodne okvire za prikupljanje, mjerenje i odlučivanje u knjižnicama o uspješnosti u ponudi usluga, učinkovitosti pri upotrebi izvora informacija. Renard (2007) navodi model za mjerenje uspješnosti poslovanja koji uključuje zbir statističkih i drugih podataka koji opisuju knjižnicu, njezino poslovanje, te analizu tih podataka s ciljem vrednovanja poslovanja. Ako je ekvivalent kvaliteti rada uspješnost knjižnice, potrebno je detaljnije raspraviti načine mjerenja uspješnosti knjižnica u znanstvenim istraživačkim radovima hrvatskih autora.

Autorice predavanja *Vredovanje knjižničnih službi i usluga* Aparac, Petr Balog, Dragija Ivanović (2009) značenje terminologije mjerenja uspješnosti poslovanja¹³⁸ vežu uz engleske izraze *performanse* koji znači izvedbu, uspješnost poslovanja povezuju sa stupnjem uspješnosti jer je prema ISO 11620 standardu (vidi Sliku 1.) mjera stupnja zapravo mjera do kojega su ostvareni postavljeni ciljevi. Smatraju da se mjerenje uspješnosti radi mjerenjem izvođenja određenih usluga. Sama uspješnost u engleskom jeziku *effectiveness* je učinkovitost što pojašnjavaju mjerenjem učinkovitosti izvođenja usluga. Primjerice rad Martek, A.; Krajna, T.; Fluksi, T. (2009) analizira problematiku vrednovanja uspješnosti rada knjižnica kroz pregled kvantitativnih i kvalitativnih metoda vrednovanja knjižnice, analiziraju se knjižnične usluge koje utječu na uspješnost rada te se nude pokazatelji uspješnosti i metode prikupljanja podataka za vrednovanje. Naglašena je važnost korištenja ISO normi, posebno HRN ISO 11620 i HRN ISO 2789.

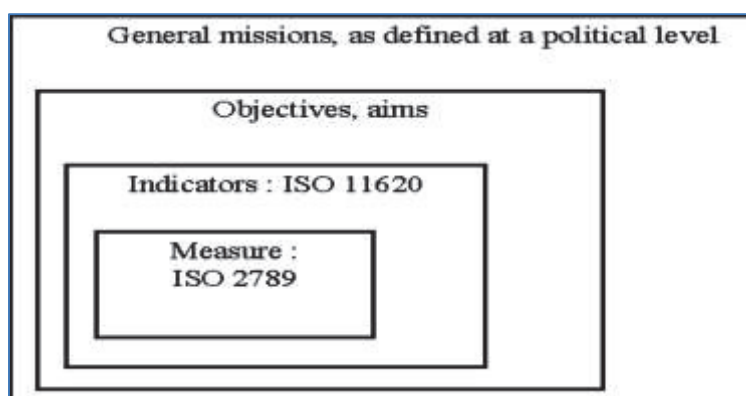
Novi standard ISO 2789 odnosi se na mjerenje elektroničkih informacijskih izvora (vidi Sliku 2.), njihove dostupnosti i njihova korištenja. Prikazani standardi uspješnosti primjenjivi su u visokoškolskim, znanstvenim i sveučilišnim knjižnicama te velikim gradskim knjižničnim sistemima, ali samo djelomično u školskoj knjižnici. U školskim knjižnicama uvjeti financiranja elektroničkih informacijskih izvora su periodični, zavisni o financijskoj bilanci obrazovnog sustava i posljednjih godina nezadovoljavajući. Knjižničar nema autonomiju upravljanja knjižnicom, nabavom, plaćanjem potreba jer je dio sustava koji ima hijerarhiju odlučivanja. Opis elemenata vrednovanja uspješnosti poslovanja nalazimo u dijelu Standarda: «Mjerenje uspješnosti poslovanja uključuje zbir statističkih i drugih podataka koji opisuju

¹³⁶ ISO 2789:2013, Information and documentation -- International library statistics, dostupno na: http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_ics/ (12.12.2014.)

¹³⁷ ISO 11620:2014; Information and documentation -- Library performance indicators, dostupno na: http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_ics/ (12.12.2014.)

¹³⁸ Autorica navodi engleski naziv *performance measurement*

knjižnicu, njezino poslovanje, te analizu tih podataka s ciljem vrednovanja poslovanja. Poslovanje je uspješno u onom stupnju u kojem knjižnica uspijeva ostvariti svoje ciljeve, posebice u odnosu na potrebe korisnika”.¹³⁹(ISO 11620, vidi Sliku 1.) Uočava se mjerenje uspješnosti kroz podatke o opremljenosti knjižnice, kroz područje poslovanja na koje školski knjižničar nema izravan utjecaj. Osim prikupljanja statističkih podataka o postojećem stanju svake godine, izrade *kataloga desiderata* i plana izgradnje knjižničnog fonda, dinamiku priliva novih naslova ili kupovinu drugih izvora informacija za potrebe knjižnice određuje ravnatelj škole, lokalna zajednica, ako je obavezna sufinancirati knjižničnu djelatnost, i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta kojem školska knjižnica pripada u sferi financiranja materijalnih potreba, plaće knjižničara. Može se zaključiti da se u školskoj knjižnici konkretno i kontinuirano mjerenje kvalitete i uspješnosti programa rada može ostvariti mjerenjem i vrednovanjem radnog učinka knjižničara.

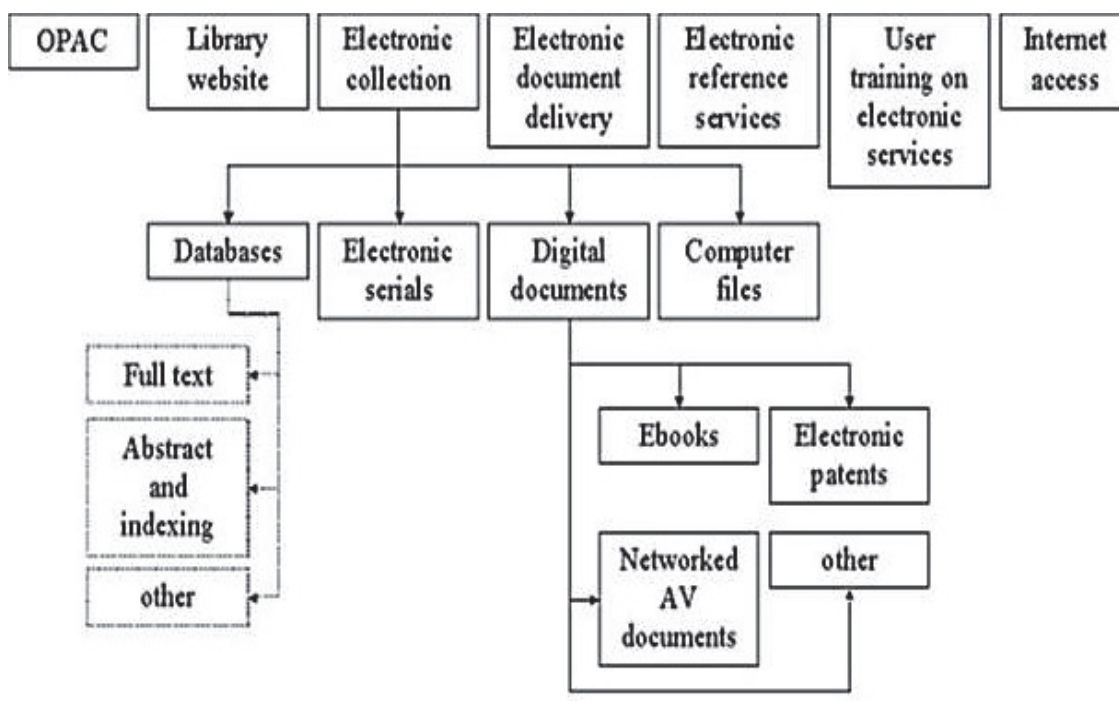

Slika 1. Prikaz standarda ISO 2789 i ISO 11620

Tuškan-Mihočić (2011, 11)) navodi da i za narodne knjižnice postoje ograničavajući faktori čak i u toj prvoj razini vrednovanja, statističkoj, činjenicom da je „[...] Analiza svih vrsta izvješća pokazala da narodne knjižnice ne prikupljaju niti obrađuju pokazatelje uspješnosti te da niti jedna knjižnica u Hrvatskoj ne prikuplja podatke propisane normom ISO 11620. Kao temeljni problem, uz nepostojanje prikladne stručne literature, pojavljuje se i nedovoljna prilagođenost statističkih modula knjižničnih softvera koji se koriste u hrvatskim knjižnicama, što znatno otežava prikupljanje statističkih podataka.“ Dok Tuškan-Mihočić skeptično pristupa problemu jer zaključuje da ne postoji općenit način izbora pokazatelja, niti način primjene sustava pokazatelja uspješnosti, Mihalić (2012) istražujući načine vrednovanja u

¹³⁹ U originalu na eng.: “In this process the quality and effectiveness of the services and other activities of the library, as well as the efficiency of the uses of the resources of the library, are evaluated against the mission, goals and objectives of the library itself”.

knjižnicama, ne spominjući školske knjižnice, tvrdi da postoje osnove u hrvatskim knjižnicama za vrednovanje uspješnosti poslovanja mada se je sustavno mjerenje trenutno zamijenilo raznim projektima koji uzimaju u obzir konkretne uvjete u kojima knjižnice rade, bilo na nacionalnoj, županijskoj, mjesnoj ili pojedinačnoj razini. Obje autorice ističu potrebnu pažnju pri izboru metoda prikupljanja podataka i pri interpretaciji dobivenih rezultata. Prema navedenim radovima upitno je može li se ekvivalent kvaliteti definirati kao uspješnost. U poglavlju o kulturološkim pitanjima Petr Balog (2012) diskutira kroz rad koliko mjerenje uspješnosti postaje neuspješno ako knjižnica, a autorica raspravlja o visokoškolskim knjižnicama u komparaciji s narodnim knjižnicama, nema razvijenu kulturu vrednovanja. Dakle, uspješnost knjižnice se povezuje s unutarnjim ustrojem knjižnica koji u sebi sadrži i kulturu vrednovanja.

Slika 2. Prikaz elemenata standarda ISO 2789

U području školskog knjižničarstva autori ističu važnost vrednovanja područja djelatnosti na koja školski knjižničar djeluje svojim poslovanjem. Ocjenjivanje kvalitete prema planu i programu rada školske knjižnice detaljno su prikazale autorice Lovrinčević, Kovačević, Lasić-Lazić i Banek-Zorica (2005) prema Minnesota Standardu iz 2000.godine¹⁴⁰. Prema tom standardu više se ističe i vrednuje učenikova uključenost u učenje, istraživanje i rješavanje problema, a suprotstavlja se naglašenoj važnosti informatičkih vještina. Smatra se da je jedan

¹⁴⁰ Lovrinčević, J. [et al] (2005) Znanjem do znanja, Zagreb: Zavod za informacijske studije, str.100-107

od pokazatelja uspješnosti poslovanja školske knjižnice implementacija Plana i programa rada knjižnice u školski Kurikulum koji podrazumijeva nastavni proces, te prema nacionalnom standardu uključuje i učenje učenja. Obrazac koji su autorice predstavile za procjenu, implementaciju i vrednovanje kvalitete, za efikasnost plana i programa rada školske knjižnice, uključuje tri područja: učenje i poučavanje, informacijski pristup i upravljanje programom, a predložena su tri mjerila: *minimum* za dobar program, *standard* za preporučenu razinu, i *ogledno* za program koji razvija izvrsnost. Takav obrazac primjereniji je kulturi vrednovanja kvalitete kakvu tumači Bezinović (2010) u školskom okruženju u kojem djeluje knjižničar, jer kvalitetu škole određuju djelatnici škole. Pojam kulture kvalitete odnosi se na dominantan stav i vrijednost u odgojno-obrazovnoj praksi koju karakterizira trajna težnja u unapređivanju rada i izvrsnosti u vlastitom djelovanju. Odnosi se na zajednički vrijednosni sustav, stavove, navike, uobičajena ponašanja, tradiciju i vjerovanja radnog kolektiva. Time su ostali instrumenti mjerenja uspješnosti poslovanja u školskoj knjižnici, koji se navode u istraženim radovima, manje primjenjivi u školskim knjižnicama.

Ova studija će kroz Prvo pilot istraživanje 2012. i Drugo pilot istraživanje 2014. eksperimentalnim mjerilima ispitati dostupnost, korištenje i upotrebu elektroničkih informacijskih izvora, obzirom da se novi standard ISO 2789 odnosi na mjerenje elektroničkih informacijskih izvora, njihove dostupnosti i njihova korištenja. Analizom i generalizacijom nalaza rezultata napraviti će se uvid u postojeću vrijednosnu razinu. Ustanoviti će se mogući mjerni instrumenti i odrediti prioritetna područja za daljnje unaprjeđenje.

Definirani su brojni modeli za ispitivanje kvalitete npr. ISO Quality Management Systems, Baldrige National Quality Program Criteria for Performance Excellence, EFQM i drugi. Međutim, definirani propisi ili standardi sami po sebi ne jamče kvalitetu u obrazovanju. „Unapređivanje i osiguravanje kvalitete najbolje se odvija u ozračju koje se naziva »kulturom kvalitete«“ tvrdi Bezinović. Proces i termin kultura kvalitete tek će ući u hrvatski sustav obrazovanja novim reformama.

Primjerice, Total Quality Management (TQM) je jedna od tehnika za poboljšavanje i održavanje razine kvalitete prema Martek, A., Krajna, T., Fluksi, T. (2009). TQM ima svoje temeljne koncepte, metode i tehnike. Smatra se filozofijom upravljanja s ciljem korištenja ljudskih i materijalnih resursa organizacije za ostvarivanje ciljeva organizacije. U radu su autorice navele najvažnije karakteristike tog procesa.¹⁴¹ U kontekstu knjižnica TQM može

¹⁴¹ „1. Svaka osoba o organizaciji preuzima vlasništvo i odgovornost nad kvalitetom.
2. Poboljšanje kvalitete je način života.
3. Mora postojati dobra suradnja s korisnicima i dobavljačima.

unaprijediti radnje i aktivnosti koje bi rezultirale kvalitetom samog procesa pružanja usluga. Kako se TQM odnosi na upravljanje kvalitetom cijelog poslovnog sustava, školska knjižnica u sustavu obrazovanja ne može akceptirati TQM. Sustav obrazovanja je inertan na tako složen, stručan i multidisciplinarni postupak, kao i za usvajanje promjena.

Modeli mjerenja kvalitete SERVQUAL, LibQUAL, LibQual+, e-SQ, i DigiQual¹⁴² mijenjaju se s razvojem digitalne tehnologije, mijenjaju dimenzije i ulaskom tehnologije u sustave bit će puno jednostavnije mjerenje kvalitete usluga (Hernon 2014). Primjerice, SERVQUAL instrument utvrđuje kvalitetu usluge uspoređujući očekivanja korisnika prema dobivenoj usluzi koristeći zadane veličine: materijalne uvjete, pouzdanost, brzinu odaziva, sigurnost i ljubaznost. Razvojem LibQUAL+ instrumenta promijenile su se zadane veličine mjerenja u: ljudski pristup u usluzi ili koliko je knjižničar ljubazan i pouzdan, kontrolu informacija i to prema želji korisnika i ocjenjuje knjižnicu kao mjesto. Najnoviji instrument DigiQUAL je unaprijeđeni LibQUAL spojen sa e-SQ ili e-kvaliteta usluge, koji je orijentiran na web dizajn, pouzdanost, odaziv i odgovornost, osobnost. Taj se instrument, u 2013. godini još razvijao, navodi Hernon (2014, 133).

Uočava se uključivanje osobnosti knjižničara u instrumente za vrednovanje kvalitete usluga, što potvrđuje područje interesa ove disertacije u istraživanju potrebe samovrednovanja i elemenata kvalitete rada knjižničara.

Može se zaključiti da se kvaliteta rada školskog knjižničara još ne vrednuje prema navedenim vrijednosnim mjerilima, no u budućnosti unaprjeđenje i kvaliteta ne mogu više ovisiti o procjenama, već će se trebati postaviti jasni, mjerljivi indikatori kvalitete u radu knjižničara u obrazovnom sustavu, u kojem svi dionici ravnopravno doprinose kvaliteti sustava. Obzirom da su navedeni instrumenti mjerenja kvalitete primjenjivi u javnim i privatnim knjižnicama koje u velikoj mjeri ovise o zadovoljstvu korisnika, ne može se potpuno prihvatiti taj pristup u mjerenju kvalitete u školskim knjižnicama iz dva razloga. Prvi je pripadanje knjižnice sustavu škole što određuje njenu nesamostalnost u upravljanju i rukovođenju knjižnicom, i drugi je odgojno-obrazovna zadaća kroz koju se korisnici-učenici uče i poučavaju upotrebi i korištenju izvora znanja, informacija, što istovremeno ne mora rezultirati zadovoljstvom korisnika-

4. Potrebe osoblja moraju biti zadovoljene kako bi mogli zadovoljiti potrebe vanjskih korisnika.

5. Glavni indikatori se identificiraju kako bi mjerili izvedbu te pratili zadovoljstvo korisnika.

6. Naglasak je na sudjelovanju zaposlenog osoblja.

7. Problemi kvalitete se rješavaju kroz timski rad.

8. Uklanjaju se prepreke među odjeljcima i odsjecima.

9. Pojednostavljuju se i standardiziraju procesi i postupci.“

¹⁴² Hernon navodi da su se istraživanja kvalitete usluge najprije događala u marketingu, odnosno profitnom sektoru i navodi do sada korištene instrumente u mjerenju kvalitete usluga koji su navedeni (2014, 129)

učenika koje se mjeri navedenim instrumentima. Mjerenje zadovoljstva korisnika školskih knjižnica nije apostrofirano kao u ostalim vrstama knjižnica koje ovise o zadovoljstvu korisnika, a može se ustanoviti kroz procese evaluacija, određivanjem ishoda učenja kao kvalitete u obrazovanju koja će se događati reformom školstva.

Kvalitetu u obrazovanju (Mužić, 2003, prema Kovačević, Lovrinčević, 2014) čine sastavnice¹⁴³: svrhovitost (adekvatnost onog dijela kurikuluma koji se usvaja u nastavi i učenjem), djelotvornost (učinak kurikulumom predviđenih sadržaja uz odgovarajuće metode), jednakost (nema diskriminacije učenika ni po čemu), ekonomičnost (zahtjev da se ostvaruje potrebna razna prihoda odgojno-obrazovnih ustanova). Navedene su sastavnice kvalitete u obrazovanju uz tri vrste mjerenja kvalitete (Kovačević, Lovrinčević, 2014), dok Hernon (2014) nabroja četiri načina mjerenja. Mihalić (2012) prema istom autoru Orr, Richard H., kao i Hernon, označava pet vrsta dijelova općeg modela „(a) ulazni podaci – inputi, (osoblje i druga sredstva); (b) postupci, (c) izlazni podaci – outputi (knjižnični postupci i aktivnosti), kao primjerice zadovoljno osoblje, djelotvorno korištenje izvora i udovoljeni korisnički zahtjevi, (d) ishodi (outcomes) i (e) učinci (impacts)“. Hernon ih naziva knjižničnim mjerenjima koja moraju biti povezana s modelom planiranja: ulazna mjerenja, mjerenja procesa, izlazna mjerenja i ishodi, što će činiti temeljni okvir u definiranju indikatora kvalitete u eksperimentalnom samovrednovanju školskog knjižničara. Dakle, mjerni instrumenti kvalitete u edukacijskom području prema Kovačević, Lovrinčević (2014) i mjerni instrumenti u informacijskom području prema Hernonu (2014, 34-35) objedinjeni su za potrebu hipotetičkog modela vrednovanja u disertaciji u tri kategorije:

- 1) Kvaliteta prema ulaznim indikatorima – ili kvaliteta strukture u hrvatskom obrazovnom sustavu definirana prema Državnim pedagoškim standardima, ovisno s kojeg aspekta se pokazatelji mjere, a mogu se grupirati u dvije kategorije: proračun i infrastruktura koju čine osoblje, zbirka i usluga, prostor i tehnologija. Može se odgovoriti na pitanje: Koliko sam dobar školski knjižničar?
- 2) Kvaliteta procesa – strategije poučavanja, metode, interakcije u radu s učenicima, svim suradnicima ili mjerenje procesa fokusiranog na aktivnosti koje mijenjaju resurse u ponudi knjižnične usluge. Može se odgovoriti na pitanja: Činimo li sve kako treba? Kako to znam?
- 3) Kvaliteta mjerena izlaznim indikatorima – osim znanja i vještina uzimaju se stavovi učenika nastali prema pokazateljima koji uključuju iskustvo učenika i kvalitetu rada

¹⁴³ Kvalitetu u obrazovanju i školskoj knjižnici analizirale su Kovačević i Lovrinčević (2014) od str. 96.-102.

učitelja, način na koji je knjižnica imala utjecaj na njihovo znanje, vještine, sposobnosti. Može se odgovoriti na pitanja: Jesmo li učinili promjenu u životu korisnika i zajednice? Što mogu učiniti da budem bolji?

Hernon izlaznim mjerenjima zapravo smatra razmjere uporabe knjižnice, to su brožani podaci o korištenju, prikupljanju, sadržaja, dok ishodi predstavljaju, kao četvrta vrsta mjerenja kvalitete, broj korisnika u čitalačkim programima. Dakle, prosječan broj posuđenih knjiga ne iskazuje poboljšanje u vještini čitanja, a ni broj korisnika ne iskazuje kvalitetan ishod usluge. U školskim knjižnicama svi učenici i učitelji škole su članovi i korisnici knjižnica. Iz tog razloga su treća i četvrta vrsta mjerenja kvalitete spojena u jednu, treću.

Vrednovanje i samovrednovanje imaju realnu primjenjivost u hrvatskom školskom knjižničarstvu. U empirijskom dijelu analizirat će se svaka vrsta mjerenja u odnosu na mjerne instrumente i rezultate mjerenja.

2.5.4. Profesija školskog knjižničara

Ovo poglavlje definirat će profesiju školskog knjižničara kao zadani varijabilitet. Može se reći da se specijalizirana znanja danas nezaobilazno koriste u obavljanju profesije školskog knjižničara. Rad će istražiti kvalitetu obrazovanja školskih knjižničara te specijalizirana znanja koja posjeduju za obavljanje svoje djelatnosti. Sintagma profesija¹⁴⁴ opisuje se kao djelatnost za koju tko ima određenu spremu i kojom zarađuje za život, to je zanimanje. Potrebno je definirati profesiju i zanimanje. O profesionalizaciji učiteljskog posla ukazuje posljednji dokument vlade RH u Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije (2013, 45) Svijest o učiteljskom poslu kao društveno vrijednom, važnom za promicanje ključnih socijalnih i ljudskih vrijednosti postoji, pri čemu članovi profesije uživaju visok ugled u društvu. Kakva je percepcija u društvu o profesiji školskog knjižničara pokušat će se odgovoriti u narednim poglavljima.

Kao karakteristike koje čine neku profesiju većina autora navodi¹⁴⁵:

- postojanje sistematiziranoga znanja i vještina koje se mogu prenijeti podučavanjem,
- organizirani sustav izobrazbe i provjere znanja kandidata, stručno društvo,
- orijentacija prema pružanju usluga javnosti,
- samokontrola profesije koja se provodi na osnovi etičkoga kodeksa.

¹⁴⁴ Hrvatski jezični portal (2014), dostupno na: <http://hjp.novi-liber.hr/> (15.05.2015.)

¹⁴⁵ Horvat, A. (1989) Profesionalizacija bibliotekarskoga zanimanja, dostupno na: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/horvat1.htm> (15.05.2015.)

Obaveznom karakteristikom često se smatra i postojanje žargona, posebnoga jezika struke te specijaliziranih komunikacijskih kanala.

Horvat (1989) je navela kriterije koji čine jednu profesiju, te kriterije koje smatra potrebnim za profesionalizaciju knjižničarstva. Iz tog razloga ovdje se citiraju u cijelosti:

„U literaturi se često spominju **Flexnerovi kriteriji** za profesiju koji datiraju još iz 1915:

- individualna odgovornost za složene intelektualne postupke,
- izvođenje znanja iz koje znanosti,
- usmjerenost praktičnim i dobro definiranim ciljevima,
- postojanje tehnika koje se mogu prenijeti učenjem,
- samoorganiziranost, kontrola i disciplina,
- altruistička motivacija.

Barber kaže da je profesionalno ono znanje koje u najvišem stupnju pokazuje:

- složenost znanja,
- orijentiranost na zajednicu,
- samokontrolu,
- vlastiti sustav nagrađivanja u kojem počasne nagrade imaju prednost pred novčanima.

Duman govori o postojanju specijalne vještine čijom se primjenom mogu riješiti stanoviti problemi korisnika i o odnosu ovisnosti između korisnika i profesije, koji je reguliran sustavom profesionalne etike, čiji je cilj osiguranje kvalitete usluga.

Dunkerley karakterizira profesiju na ovaj način:

- djelatnost koju profesija obavlja mora biti društveno potrebna i mora se razlikovati od djelatnosti koju izvode druge grupe ljudi,
- pojedinci koji izvode tu djelatnost moraju se organizirati kao društvo i moraju utemeljiti stroge kriterije koji specificiraju tko može biti članom društva,
- moraju postojati kriteriji za primanje u profesiju; ponekad je kriterij položen stručni ispit, ali češće se traže sveučilišne kvalifikacije,
- profesija mora razviti etički kodeks koji uređuje ponašanje članstva, ali koji služi i kao osnova za dobivanje dozvole od društva da se profesija može baviti specijaliziranom djelatnošću. Interese korisnika čuva cijela profesionalna grupa. Etički je kodeks poznat javnosti i osigurava korisniku primjerenu uslugu,
- društvo podržava zahtjev profesije za stručnom samostalnošću, i to obično čini davanjem zakonske podrške. Zakonska podrška društva sankcionira kontrolu profesije nad svojim članovima.“

U svakom od navedenih kriterija prepoznaje se element djelatnosti školskog knjižničara, i iz navedenih je izdvojena kriterijska varijabla za mjerni instrument profila knjižničara u empirijskom istraživanju, o čemu je više rečeno u 3. poglavlju. Od dokumenata koji pojašnjavaju profesionalni položaj stručnih suradnika knjižničara indikativni su Pravilnici kojima se reguliraju prava i obveze iz radnog odnosa što je šire područje interesa ove studije.

Pravilnici uređuju način stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci, normu rada u srednjoškolskoj ustanovi, tjedne obveze stručnih suradnika u osnovnoj školi, stručnu spremu stručnih suradnika u osnovnom i srednjem školstvu. Prezentirani su pravilnici o polaganju stručnih ispita za školske knjižničare kojima struka nije zadovoljna (vidi Tablicu 9.) jer potpuno različito uređuju obaveze stručnih suradnika knjižničara i knjižničara ostalih vrsta knjižnica, a školski knjižničar u svojoj djelatnosti objedinjuje oba načina. Machala (2013) diskutirajući važnost stručnog usavršavanja knjižničnog osoblja u ukupnom vrednovanju kvalitete i uspješnosti, o čemu će se više reći u narednim poglavljima, navodi da zakonska legislativa ne propisuje obvezu trajne izobrazbe knjižničara u Hrvatskoj i ne zadovoljava činjenica da je u zakonskoj legislativi vrednovanje i priznavanje sudjelovanja knjižničnog stručnog osoblja u programima trajne izobrazbe obuhvaćeno tek formativno u okviru Mjerila za ocjenjivanje stručne osposobljenosti u Pravilniku o uvjetima i načinima stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci (NN 28/11). Predlaže način ublažavanja posljedica izazvanih financijskom i gospodarskom krizom u odnosu na dostupnost programa stalnog stručnog usavršavanja u narednom periodu primjenom načina i metoda izvođenja programa, kao što su webinar, e-tečajevi, mentorstvo, i slično. Ovdje treba napomenuti razliku između knjižničara u ostalim vrstama knjižnica i školskog knjižničara. Trajno stručno usavršavanje je obaveza iz zakonskih akata radnog odnosa za školskog knjižničara, a predloženi modeli već se koriste za stručno usavršavanje u području školskog knjižničarstva što je evidentno na mrežnim stranicama Agencije za odgoj i obrazovanje¹⁴⁶, Carneta¹⁴⁷ i eTwinnig-a.

¹⁴⁶ Postojeći programi trenutno (ožujak, 2015) su: Program e-učenja „Putem profesionalnog razvoja“, Program e-učenja „Izazovi mentorstva“, Program e-učenja „Strategije učenja i poučavanja“, Program e-učenja „Učenje i življenje Pestalozzi vrijednosti i načela u odgoju i obrazovanju“, Program e-učenja „Individualizacija u odgojno-obrazovnom procesu“, dostupni na: http://www.azoo.hr/index.php?option=com_eventlist&view=eventlist&Itemid=389 (12.05.2015.)

¹⁴⁷ Edukacijski programi, webinar i mnogi drugi dostupni su na: <http://www.carnet.hr/edukacija> (12.05.2015.)

Tablica 9. Pregled Pravilnika prema kojima školski knjižničar ostvaruje prava i obveze u OŠ i SŠ do 2014.

Na osnovi članka 75. Zakona o osnovnom školstvu ("Narodne novine", broj 59/90, 27/93 i 7/96) ministar prosvjete i športa donosi:	Na temelju članka 104. stavka 7. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi («Narodne novine», broj 87/08., 86/09., 92/10., 105/10. – ispr., 90/11., 16/12., 86/12. i 94/13.) ministar znanosti, obrazovanja i sporta donosi:	Na temelju članka 104. stavka 7. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama («Narodne novine», broj 87/08., 86/09. i 92/10.) ministar znanosti, obrazovanja i športa donosi:	Na osnovi članka 34. stavka 2. Zakona o knjižnicama («Narodne novine», broj 105/97, 5/98, 104/00 i 69/09), a na prijedlog Hrvatskoga knjižničkog vijeća, ministar kulture donosi:
PRAVILNIK O STRUČNOJ SPREMI I PEDAGOŠKO-PSIHOLOŠKOM OBRAZOVANJU UČITELJA I STRUČNIH SURADNIKA U OSNOVNOM ŠKOLSTVU	PRAVILNIK O TJEDNIM RADNIM OBVEZAMA UČITELJA I STRUČNIH SURADNIKA U OSNOVNOJ ŠKOLI	PRAVILNIK O NORMI RADA NASTAVNIKA U SREDNJOŠKOLSKOJ USTANOVI	PRAVILNIK O UVJETIMA I NAČINU STJECANJA STRUČNIH ZVANJA U KNJIŽNIČARSKOJ STRUCI
<p>28. Školski knjižničar - diplomirani bibliotekar</p> <ul style="list-style-type: none"> - profesor hrvatskog jezika i književnosti, s tim da u roku 2 godine položi stručni ispit za bibliotekara - profesor komparativne književnosti ili diplomirani komparatist, s tim da u roku od 2 godine položi stručni ispit za bibliotekara - profesor s više od 5 godina iskustva u školi, s tim da u roku 4 godine završi dodiplomski studij za bibliotekara - profesor s više od 10 godina radnog iskustva u školi, s tim da u roku 2 godine položi ispit za bibliotekara - učitelj ostalih struka, prema posebnom odobrenju Ministarstva prosvjete i športa 	<p>Članak 9.</p> <p>(1) Obveze učitelja odnosno stručnog suradnika utvrđuju se godišnjim planom i programom rada škole i školskim kurikulumom u skladu sa sklopljenim ugovorom o radu i s ovim Pravilnikom.</p> <p>(2) Ukupne tjedne obveze učitelja i stručnih suradnika u školi utvrđuju se u 40-satnom radnom tjednu godišnjim planom i programom rada u skladu s nacionalnim kurikulumom, nastavnim planom i programom.</p> <p>VI. POSLOVI STRUČNIH SURADNIKA</p> <p>Članak 19.</p> <p>(1) Stručni suradnici u osnovnoj školi su: pedagog, psiholog, stručnjak edukacijsko-rehabilitacijskog profila i knjižničar, a obavljaju neposredan odgojno-obrazovni rad s učenicima te stručno-razvojne i koordinacijske poslove.</p> <p>(2) Stručni suradnici obavljaju neposredan odgojno-obrazovni rad s učenicima, stručno-razvojne i druge stručne poslove u skladu sa zahtjevima struke te ostale poslove koji proizlaze iz neposrednoga odgojno-obrazovnog rada ili drugih zakona.</p> <p>Članak 20.</p> <p>(2) Stručni suradnik knjižničar planira i programira rad, priprema se i obavlja poslove u odgojno-obrazovnom radu, potiče razvoj čitalačke kulture i osposobljava korisnike za intelektualnu prorađu izvora, sudjeluje u formiranju multimedijškoga središta škole kroz opremanje stručnom literaturom, drugim izvorima znanja i odgovarajućom odgojno-obrazovnom tehnikom, prati znanstveno-stručnu literaturu, izrađuje anotacije i tematske bibliografije te potiče učenike, učitelje i stručne suradnike na korištenje znanstvene i stručne literature, obavlja stručno-knjižnične poslove te poslove</p>	<p>Članak 2.</p> <p>Ukupne tjedne obveze nastavnika utvrđuju se u 40-satnom radnom tjednu u skladu s nacionalnim kurikulumom, školskim kurikulumom, kurikulumom za stjecanje kvalifikacije te godišnjim planom i programom rada srednjoškolske ustanove, a o čemu se nastavniku izdaje rješenje o tjednom i godišnjem zaduženju, i to na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poslovima neposrednog odgojno-obrazovnog rada; - ostalim poslovima koji proizlaze iz neposrednog odgojno-obrazovnog rada. 	<p>Članak 1.</p> <p>Ovim Pravilnikom utvrđuju se uvjeti i način stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci i to temeljnih stručnih zvanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pomoćni knjižničar - knjižničar - diplomirani knjižničar <p>te viših stručnih zvanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - viši knjižničar i - knjižničarski savjetnik. <p>II. TEMELJNA STRUČNA ZVANJA</p> <p>Članak 2.</p> <p>Uvjeti i način stjecanja temeljnih stručnih zvanja iz članka 1. ovoga Pravilnika su:</p> <p>1. za zvanje pomoćni knjižničar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - završena četverogodišnja srednja škola - položen stručni ispit za pomoćnog knjižničara. <p>2. za zvanje knjižničar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - završen preddiplomski sveučilišni studij iz polja informacijskih i komunikacijskih znanosti s najmanje 30 ECTS bodova iz programa knjižničarskog usmjerenja, ili - završen drugi preddiplomski studij, odnosno studij kojim je stečena viša stručna sprema sukladno propisima koji su bili na snazi prije stupanja na snagu Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju («Narodne novine», broj 123/03, 105/04, 174/04 i 46/07) te - položen stručni ispit za knjižničara. <p>3. za zvanje diplomirani knjižničar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - završen preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij iz polja informacijskih i komunikacijskih znanosti s najmanje 60 ECTS bodova iz programa knjižničarskog usmjerenja, odnosno studij knjižničarskog usmjerenja kojim je stečena visoka stručna sprema sukladno propisima koji su bili na snazi prije stupanja na snagu Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, ili - završen drugi preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij, odnosno studij kojim je stečena visoka stručna sprema sukladno propisima koji su bili na snazi prije stupanja na snagu Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, uz obvezu stjecanja 30

	vezane uz kulturnu i javnu djelatnost škole, surađuje s matičnim službama, knjižnicama, knjižarima i nakladnicima, stručno se usavršava te obavlja druge poslove vezane uz rad školske knjižnice.		ECTS bodova iz programa knjižničarskog usmjerenja u roku od 3 godine od dana zapošljavanja, te – položen stručni ispit za diplomiranog knjižničara.
PRAVILNICI O POLAGANJU STRUČNIH ISPITA ZA ŠKOLSKKE KNJIŽNIČARE GOD. 2014./2015. MINISTARSTVA KULTURE I MZOS-A			
Na osnovi članka 34. stavka 2. Zakona o knjižnicama (»Narodne novine«, broj 105/97, 5/98, 104/00 i 69/09), a na prijedlog Hrvatskoga knjižničnog vijeća, ministar kulture donosi:	Na temelju članka 75. Zakona o osnovnom školstvu (»Narodne novine«, broj 59/90., 26/93., 27/93., 7/96., 59/01. i 114/01.) i članka 80. stavka 5. Zakona o srednjem školstvu (»Narodne novine« broj, 19/92., 27/93., 50/95., 59/01. i 114/01.), ministar prosvjete i športa donosi:		
IV. STRUČNI ISPITI ZA KNJIŽNIČARE MINISTARSTVA KULTURE	PRAVILNIK O POLAGANJU STRUČNOG ISPITA UČITELJA I STRUČNIH SURADNIKA U OSNOVNOM ŠKOLSTVU I NASTAVNIKA U SREDNJEM ŠKOLSTVU		
Vezano uz Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci , članak II. Temeljna i stručna zvanja : Članak 13. Osobe iz članka 2. točke 1., 2. i 3. podtočke 1. ovoga Pravilnika, koje se zapošljavaju u knjižnici bez položenog stručnog ispita dužne su ga položiti u roku od 2 godine od dana zasnivanja radnog odnosa. Osobe iz članka 2. točke 3. podtočke 2. ovoga Pravilnika, koje se zapošljavaju u knjižnici bez položenog stručnog ispita, dužne su ga položiti u roku od godine dana od stjecanja potrebnih ECTS bodova iz programa knjižničarskog usmjerenja.	Članak 3. Svrha je pripravničkog staža osposobiti učitelje, stručne suradnike i nastavnike (u daljnjem tekstu: učitelji) bez radnog iskustva za uspješno, stručno i samostalno obavljanje poslova u osnovnoj odnosno srednjoj školi (u daljnjem tekstu: pripravnici). Članak 19. za stručnog suradnika – pisani rad, praktični rad primjeren poslovima koje suradnik obavlja i usmeni ispit; Članak 30. Učiteljima i stručnim suradnicima koji su položili stručni ispit za učitelja odnosno stručnog suradnika u osnovnoj školi i nastavnicima koji su položili stručni ispit za nastavnika u srednjoj školi priznaje se stručni ispit kod zasnivanja radnog odnosa u osnovnoj i srednjoj školi.		

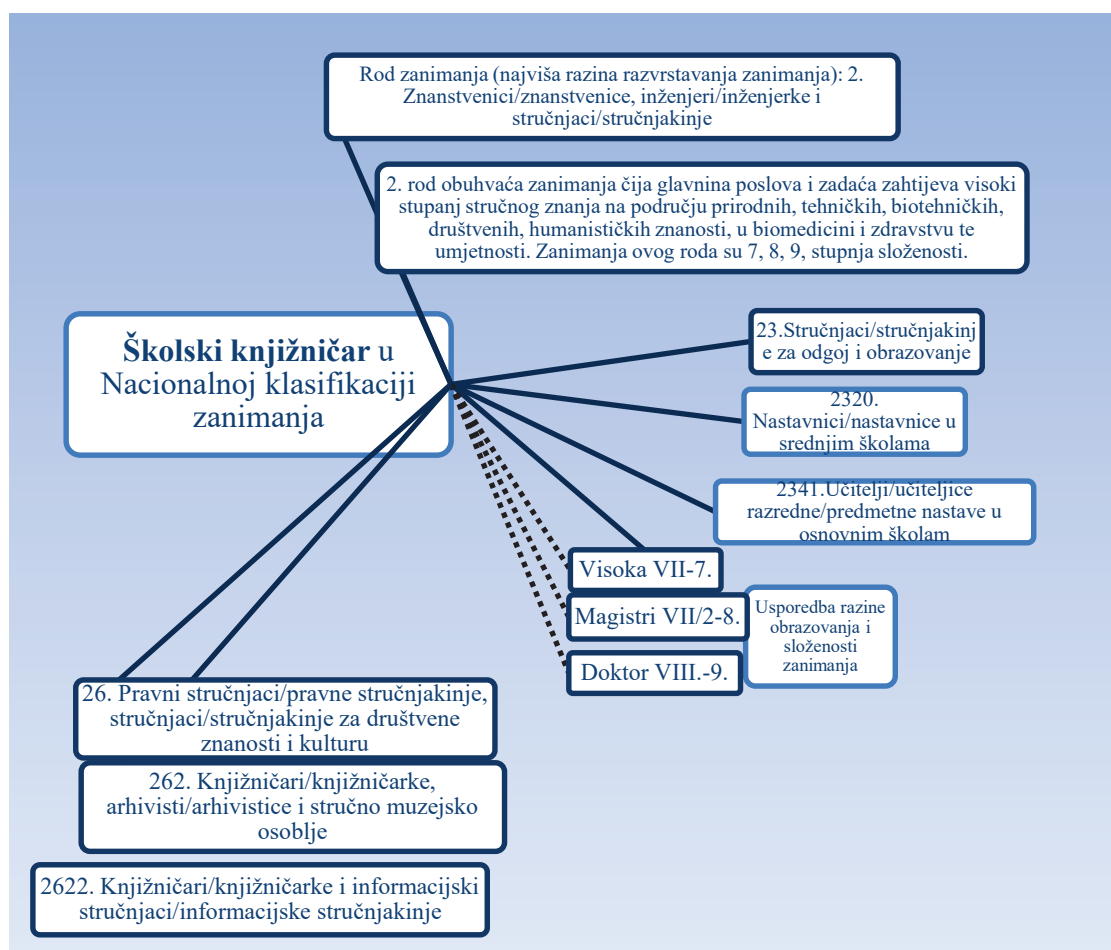
Analizirajući definiciju profesije Ovesni (2011) navodi da „svaka profesija posjeduje vlastitu, ekskluzivnu sumu znanja (teorijsku osnovu i specijalizirane vještine) koja je odvaja od drugih profesija i daje joj profesionalni identitet. Ovladavanje setom specijaliziranih znanja i vještina odvaja pripadnike profesija jedne od drugih, ali i od paraprofesionalnih skupina unutar svakog područja posebno. Profesionalni set znanja i vještina uvijek je ekskluzivan“¹⁴⁸ (Osman, 1995.; Jarvis, Holford, and Griffi n, 2003 prema Ovesni, K., 2011). Ističe se važnost sveučilišnog obrazovanja i ovladavanje specijaliziranim znanjima i vještinama što je u empirijskom dijelu disertacije jedno od područja samovrednovanja. Analiza stručne literature potvrđuje utemeljenost teme i njezin društveni značaj. Kao što je rečeno u prijašnjem poglavlju o sveučilišnoj naobrazbi školskog knjižničara, stručno-znanstvena osnova za pokretanje svakog sveučilišnog studija je usklađivanje obrazovanja stručnjaka za određeno

¹⁴⁸ Ovesni, K. (2011) Ključni čimbenici i novi Izazovi u procesu profesionalizacije, dostupno na: http://www.asoo.hr/UserDocsImages/ASOO_zbornik_final.pdf (12.05.2015.)

zanimanje sa stupnjem njegove složenosti. Prema važećoj Nacionalnoj klasifikaciji zanimanja školski knjižničar pripada skupini složenih zanimanja. (vidi Grafički prikaz 2.) Evidentno je da zanimanje školskog knjižničara nema preciznu, određenu nomenklaturu unutar NKZ. Nacionalna klasifikacija zanimanja 2010. – NKZ 10. na temelju članka 9. Zakona o službenoj statistici (NN, br. 103. i 75/09.) objavljena je u NN, br. 147/10. i 14/11. i primjenjuje se od 1. siječnja 2011. Struktura NKZ 10. Predstavlja hijerarhijski sustav po rodovima od 0.–9. i svaki rod se sastoji od četiri razine označene brojevanim oznakama prema kojima su razvrstana zanimanja. Temeljno određenje školskog knjižničara vidi se u Tablici 10. pod brojem 2622. Knjižničari/knjižničarke i informacijski stručnjaci/informacijske stručnjakinje, no potrebno je priključiti i klasifikaciju pod brojem 23. Stručnjaci/stručnjakinje za odgoj i obrazovanje, obzirom da svoje radno mjesto imaju u školama.

Podaci o organizacijski i tehnološki srodnim poslovima odnosno radnim mjestima zajeno čine zanimanja. Poslovi mogu biti više ili manje složeni. Za pojedine poslove u iskazivanju podataka vezanih uz zanimanja mogu se odrediti operativne definicije. Međutim, neosporno je da se školski knjižničari neformalno obrazuju i stručno usavršavaju te stječu mnoga specijalizirana znanja iz dva razloga: iz osobne potrebe i zakonske obaveze za usavršavanjem, i iz nedorečenosti propisa za zapošljavanje u školskim knjižnicama.

Školski knjižničar jest profesija za koju vrijede dvostruka mjerila, u vanjskom nadzoru, u usavršavanju, to je profesija za koju su potrebna dva stručna ispita (Ministarstva znanosti obrazovanja i sporta i Ministarstva Kulture) i dva fakulteta (Informacijskih znanosti i edukacijskih znanosti). Ovoj profesiji taj dualitet knjižničara i učitelja nije dosad osigurao kontinuirano vrednovanje.

Grafički prikaz 2. Školski knjižničar u strukturi Nacionalne klasifikacije zanimanja 2010. – NKZ 10.

Galic (2008) člankom *Profesija školski knjižničar u informacijskom društvu* obrazlaže profesiju/zanimanje školskog knjižničara kroz nekoliko aspekata. Prije svega navodi da je to visokoobrazovana osoba sa širokim rasponom znanja iz raznih nastavnih područja specifičnih za školu: znanosti, tehnike, psihologije i pedagogije, umjetnosti, koja posjeduje i specijalna znanja i vještine informacijskih stručnjaka za prikupljanje građe iz raznih izvora i različitih nositelja informacija (medija) koja sadrži informacije i spoznaje neophodne za uspješno djelovanje u današnjem društvu. Vezano za socijalne kompetencije navodi da je pedagoški stručnjak s razvijenim socijalnim vještinama: komunikacijskim, informacijskim, timskog rada. Ima organizacijske sposobnosti i poznaje suvremenu tehnologiju što mu, osim pretraživanja, omogućuje i multimedijske prezentacije informacija. Naglašena je razlika od knjižničara zaposlenih izvan sustava odgoja i obrazovanja u njegovoj odgojnoj i obrazovnoj

uloži. Treći aspekt opisuje školskog knjižničara kao informacijskog stručnjaka koji učenike u školama opismenjuje i osposobljava za pretraživanje tiskanih izvora znanja (referentna građa, kazalo), pretraživanje multimedije, Interneta. Tim dijelom posla osim što stvara baze podataka svoje knjižnice, omogućuje pristup bazama drugih knjižnica i drugim izvorima informacija, nudi usluge svim članovima školske zajednice (učenicima, učiteljima, stručnim suradnicima i tehničkom osoblju), bivšim djelatnicima i učenicima škole, a povremeno i članovima akademske zajednice. Galic navodi u prilog profesionalizaciji zanimanja školskog knjižničara Mijatovićeve kriterije prerastanja zanimanja u profesiju: stalna društvena potreba za tom vrstom posla; razvijenost teorija, tehnika i postupaka koji se koriste u obavljanju takvog posla; stupanj monopola na stručnu prosudbu; prepoznatljivost profesije od strane javnosti; organiziranost u strukovnim i interesnim udrugama; utvrđena profesionalna etika. Galic (2008.,15) zaključuje da postoji temelj kojim zanimanje školski knjižničar postaje u društvu prepoznatljiv kao posebna profesija koja je postigla visok stupanj razvoja i sistematizacije teorijskih znanja i tehnika za obavljanje posla na stručan način. Slijedom navedenih tvrdnji i raspravom u članku može se precizno odrediti pokazatelje potrebne u obavljanju profesije u školskim knjižnicama.

Tradicionalno poimanje školske knjižnice mijenja se s kvalitetno obrazovanim kompetentnim knjižničarom u raznim aspektima pedagoškog i informacijskog djelovanja. Ulaskom informacijske tehnologije u knjižnice i novih oblika poučavanja kvaliteta usluga se značajno promijenila. Za kvalitetan proces poučavanja bitan je odnos knjižničara, nastavnika i učenika. Iako je rad školskog knjižničara vrlo autonoman u sustavu škole, zahtijeva visoku kvalitetu školovanja, kompetencije kojima se ostvaruje kvalitetna razina usluge. Usavršavajući svoje vještine i znanja knjižničar može ravnopravno sudjelovati u timskom učenju i pomoći suradnicima u razvijanju njihovih vještina informacijske pismenosti i upotrebi informacijske tehnologije. Unaprjeđenje kvalitete rada i uspjeh svakog pojedinca stručnog suradnika školskog knjižničara postat će u konačnici uspjeh svih u struci, profesiji. Kriteriji prerastanja zanimanja u profesiju, zatim obilježja razvijene profesije i indikatori knjižničarske profesije u strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije komparativni su u pet segmenata: razvijenosti teorije, stručna prosudba i profesionalna etika, prepoznatljivost u javnosti, organiziranost u strukovnim i interesnim udruženjima (HKD, HUŠK, HMŠK itd.) kako je prikazano u Tablici 10:

Tablica 10. Komparacija obilježja profesije

Kriteriji prerastanja zanimanja u profesiju (Mijatović, 1999)	Obilježja razvijene profesije (Petričević, 2011) ¹⁴⁹	Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije (2013)
Razvijenost teorija, tehnika i postupaka koji se koriste u obavljanju takvog posla	Odnosi se na razvijenost osnovnih teorija i tehnika koje čine sistematski zaokruženu cjelinu i osnova su za profesionalno djelovanje – utemeljenost na određenom sklopu teorijskih znanja.	Cjeloživotni razvoj kompetencija koji se temelji na formalnom trajnom profesionalnom razvoju, neformalnom samostalnom učenju i periodičnoj provjeri stečenih kompetencija (relicenciranju)
Stupanj monopola na stručnu prosudbu i utvrđena profesionalna etika	Podrazumijeva monopol na stručnu ekspertizu – osigurava poštivanje osnovnih principa struke. Profesija je priznata ako ima od države priznati monopol na obavljanje svoga posla; od države potvrđeni monopol na ekspertizu (ispitivanje i rješavanje nekog pitanja koje zahtijeva specijalno stručno znanje, uz pomoć stručnjaka, eksperata)	Stjecanje profesionalnih kompetencija koje zahtijeva dugo razdoblje inicijalnog sveučilišnog obrazovanja te formalno uvođenje u posao koje u pravilu završava stjecanjem prve licence
Prepoznatljivost profesije od strane javnosti	Podrazumijeva prepoznatljivost u javnosti – Za predstavljanje osobe u javnosti važno je formalnim obrazovanjem stečeno zanimanje i stupanj stručne spremlje, a ne ono što osoba radi (čime se bavi)	Programi inicijalnog formalnog obrazovanja s uravnoteženom teorijskom i praktičnom komponentom, koji uz stjecanje profesionalnih znanja i vještina, omogućuju i stjecanje profesionalnih vrijednosti i normi te građenje profesionalnog identiteta učitelja.
Organiziranost u strukovnim i interesnim udrugama	Odnosi se na organiziranost – Stupanj organiziranosti ovisi o elementima: - stupanj organiziranosti institucije za profesionalno obrazovanje, - tipovi organizacija u kojima se profesije najčešće zapošljavaju, - organiziranost profesionalnih udruženja (Šporer, Ž. 1990.)	Postojanje profesionalnih udruženja koji svojim etičkim kodeksom i drugim aktima definiraju profesionalne vrijednosti, reguliraju kriterije ulaska u profesiju i profesionalnu praksu, predviđaju načine nagrađivanja izvrsnosti kao i sankcije za neprofesionalno ponašanje
Stalna društvena potreba za tom vrstom posla	Odnosi se na razvijenost profesionalne etike – skup normi, vrijednosti i ciljeva s kojima bi se trebali rukovoditi pripadnici neke profesije u primjeni svog profesionalnog znanja. Ona je djelomično formalna (pisani etički kodeksi), a djelomično neformalna (nepisani kodeksi). (Šporer, Ž., 1990.)	Ovladanost visokom razinom specifičnih znanja i vještina *Od Mažuranićeva zakona 1874. godine neprekidno postojanje školskih knjižnica i školskih knjižničara.

* Dodatak iz pregleda literature u disertaciji

Teza koju je izrekla Horvat 1989.¹⁵⁰ „Ako bibliotekarstvo hoće biti profesijom, a to znači zanimanjem koje samo sebe kontrolira, ono mora steći znanje o sebi i o društvenoj okolini. Stjecanje toga znanja uvjet je za potpunu profesionalizaciju.“ Istraživanje i fenomen o kojem

¹⁴⁹ Petričević, D., (2011) Prilog raspravi o profesiji: andragog, Zagreb: Andragoški glasnik, Vol. 15, br. 1, str. 11-28

¹⁵⁰ Horvat, A. (1989) Profesionalizacija bibliotekarskog zanimanja, predavanje na stručnom dijelu 27. Skupštine HBD, Dubrovnik, 12-14. travnja 1989., dostupno na: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/horvat1.html> (12.04.2015.)

se raspravlja ovom disertacijom očituje se u potrebi stjecanja znanja o samima sebi i društvenoj okolini kao uvjeta za profesionalizaciju.

Postoje i drukčija mišljenja, primjerice Petričević (2011) u raspravi o razlici između zanimanja i profesije, postavlja pitanje jesu li to sinonimi. Nadalje, poslove učitelja razredne nastave ili matematike svrstava u zanimanja koja definira kao „svrsishodnu aktivnost kojom se čovjek bavi“¹⁵¹. Zanimanje pojašnjava kroz izraz „*zanimanje*“ (*lat. occupere*) razumijeva „skup poslova i radnih zadaća (radnih mjesta) koji su svojim sadržajem i vrstom organizacijski i tehnološki srodni i međusobno povezani da se mogu grupirati oko istog izvršitelja koji posjeduje odgovarajuća znanja, sposobnosti i vještine za njihovo izvršavanje“. S druge strane pojašnjava profesiju kroz izraz „*profesija*“ (*lat. professio*) „razumijeva se zanat, posao, struka, zvanje, služba, stalež, vrsta djelatnosti kojom se čovjek bavi“. Međutim navodeći druge autore (Antić, S., 2000, M. Mušanović, 2001., 35) koji profesiju definiraju kao „područje djelatnosti u kojem je netko prema društvenoj podjeli rada raspoređen (institucionalizirano zanimanje – poziv), i radne zadatke koje netko stalno obavlja u sklopu određenog područja rada“; ili kao što citira Mušanovića koji za profesiju kaže da je „visokostručna radna djelatnost koja se izvodi na temelju:

- primjene teorijskog znanja struke i znanstvene metodologije struke,
- društvene i kolegijalne kontrole,
- prava na stručnu autonomiju i monopol na stručnu ekspertizu,
- trajnijeg obavljanja rada,
- stručnoga autoriteta, i
- razvoja profesionalne supkulture“, autor je u nedoumici definiranja profesije i zanimanja kao sinonima jer suvremeni procesi razvijaju i mijenjaju strukturne elemente profesije.

Petričević je iznio misao, kao i autori koje navodi Horvat (1989) za profesiju da je „karakterizira određena struktura usustavljenoga znanja, metoda i tehnika koje se mogu primjenjivati u rješavanju specifičnih problema u različitim situacijama, a koje se stječu kroz određene obrazovne programe i institucije, po pravilu fakultete, koji daju licence (diplome i sl.) za obavljanje profesije.“ Relevantnija definicija profesije kazuje da ju karakteriziraju jasni profesionalni i etički standardi, autonomija djelovanja, profesionalne udruge i institucije sa snagom poduzimanja sankcija za one koji se ne pridržavaju standarda profesije“ (Bahtijarević-Šiber, F., 1999. prema Petričević, 2011).

¹⁵¹ Petričević, D. (2011) Prilog raspravi o profesiji: andragog, Andragoški glasnik, Vol. 15, br. 1, 2011, str. 11-28, Izvorni znanstveni članak, str.13

Može se zaključiti da djelatnost školskog knjižničara, bez obzira na različita ili čak suprotna mišljenja navedenih autora, ima karakteristike profesije jer zadovoljava navedene kriterije: visokostručne naobrazbe, monopol na stručnu ekspertizu, postojanje trajnog obavljanja posla i stručnog autoriteta, autonomiju djelovanja, postojanje razvijene supkulture kroz profesionalne udruge Hrvatsku udruhu školskih knjižničara i Hrvatsku mrežu školskih knjižničara.

2.5.5. Kulturološka pitanja

Ovo istraživanje temelji se na interpretativno-konstruktivističkoj paradigmi, paradigmi kritičke teorije i filozofiji postmoderne. I Machala (2015) navodi da promjene izazvane postmodernizmom u knjižničarstvu možemo promatrati u razvoju novih poslovnih politika i novih profesionalnih profila, jer se promjene poput Baumanove (2011) tekuće modernosti prelijevaju iz analognog u digitalni svijet. Time se pojašnjava istraživačka perspektiva fenomena istraživanja.

Kulturološki pristup prisutan je slijedom kulturološkog, moralnog, etičkog utjecaja kojeg knjižničar ima na zajednicu u kojoj djeluje. Kultura kvalitete tijesno je vezana uz proces samovrednovanja. Bezinović (2010) tvrdi da bi samovrednovanje imalo transformacijski kapacitet, ono se mora odvijati u školskom ozračju s obilježjima svojstvenim kulturi kvalitete. Nadalje, prihvatljiva je njegova teza o samovrednovanju kao sredstvu, mehanizmu koji s jedne strane koristi kulturu kvalitete, a s druge strane je gradi. Procesom samovrednovanja povećava se sposobnost školskog kolektiva, time i knjižničara, u mijenjanju postojećeg stanja. U kulturološkoj podlozi disertacije može se podcrtati Bezinovićev citat: „Kultura kvalitete, težnja k izvrsnosti, može se postaviti kao temeljna intelektualna i moralna vrijednost društva. Samovrednovanjem škola može se pridonositi širenju kulture kvalitete u obrazovanju“ (2010, 32) Težište ideje je u osobnoj aktivnosti, akciji, angažiranju oko unaprjeđenja postojećih stanja, što je namjera ove studije. Prikupljanje statističkih podataka nije dovoljno učinkovito za uspješnost poslovanja. Petr Balog (2012) navodi da bi mjerenje uspješnosti bilo uspješno knjižnica mora imati razvijenu kulturu vrednovanja. Kultura vrednovanja je važna za „organizacijsko okruženje u kojem su odluke utemeljene na činjenicama, istraživanju i analizi te gdje su usluge planirane i isporučene na način koji će dovesti do maksimalno pozitivnih krajnjih rezultata (outcomes) i učinaka (impact) kako za korisnike knjižnice tako i za sve zainteresirane dionike (stakeholders)“ (Lakos, Amos, Shelley Phipps, prema Petr Balog, 2012). Autorica opisuje strukturalnu podjelu na četiri vrste, arhetipa organizacijske kulture (Quinn i Kimberly, 1984, prema Petr Balog 2012) teorijskog modela organizacijske

učinkovitosti: klanska, hijerarhijska, adhokratska i marketinška prema *Competing Values Framework*¹⁵². Knjižnice se mogu ovisno o svome tipu svrstati u određeni tip organizacijske kulture, međutim niti jedna ne pripada samo jednoj vrsti organizacijske kulture. Obzirom da se u ovoj studiji govori o školskim knjižnicama, koje zapošljavaju jednog djelatnika ili najviše dva, ako se radi o jednoj knjižnici koja pruža usluge za dvije škole u suprotnim smjenama, za ovaj tip knjižnice može se reći da djeluje u obiteljskoj atmosferi, gdje prevladava timski rad dionika u obrazovanju, a školski knjižničari njeguju zajedničke vrijednosti i vjerovanja, time ovaj tip organizacijske kulture odlikuje kohezija njezinih članova, i može se svrstati prema CVF-u u klansku kulturu. Međutim, istovremeno se u školskoj knjižnici njeguje inovativnost proizvoda i usluga, te se odlikuje visokom sposobnošću prilagodbe novim uvjetima poslovanja, što je karakteristika adhokratske kulture koja podržava individualnost i kreativnost djelatnika. Školske knjižnice su u sastavu škole koje su stabilne, predvidljive, odlikuju ih pravila, specijalizacija poslova i hijerarhija u odlučivanju, te su tom pripadnošću sustavu nesamostalne, birokratizirane, što su elementi hijerarhijske kulture. Temeljem navedenog očito je da postoji potreba promjene u organizacijskoj kulturi i uključivanje procesa kulture vrednovanja prema specifičnostima djelatnosti. Tehnološke, društvene i kulturološke promjene zahtijevaju promjenu u poslovanju koju mogu potaknuti praktičari jer se promjene ne događaju same. Detaljnija razrada perspektive o potrebnoj kulturološkoj promjeni nalazi se u filozofiji svjesnog djelovanja, u odmaku od pravila i dužnosti s kriterijem stalne sumnje o dovoljnom učinku, o djelovanju u moralnom smislu osobne odgovornosti prema profesiji, u filozofiji postmoderne.

Toj premisi argumenti se mogu naći u temeljnoj ideji studije *Postmoderna etika*¹⁵³ koja diskutira drukčije razumijevanje moralnosti i etike, otvara novu perspektivu životne filozofije bez iluzija da nas bolje sutra čeka iza ugla. Filozofija postmoderne podloga je svjesnom djelovanju koje je temelj samovrednovanju. Baumanov antropološki pogled na društvene prostore analizira kognitivni, estetički i moralni društveni milje u kojem opisuje fragmentirane identitete urbane gomile i društva. Univerzalna mogu biti pravila i dužnosti, ali moralnost nema svrhu, recipročnost, ugovorenost, proračunatost, jer je ne-racionalna i jedini kriterij dosega joj može biti stalna sumnja u pitanju: „Jesam li dovoljno učinio?“ i „Jesam li mogao više?“, što se propituje i u procesu samovrednovanja. Za Baumana, moralna je odgovornost najdragocjenije ljudsko pravo koje se ne može podijeliti, oduzeti ili ustupiti.

¹⁵² Petr Balog navodi da je u znanstvenoj zajednici ova teorija imala i poseban odjek pod nazivom *Competing Values Framework* (CVF) jer je pojasnila razlike u vrijednostima koje postoje u različitim organizacijskim modelima učinkovitosti

¹⁵³ Bauman, Z. (2009) *Postmoderna etika*, Zagreb

Moralna odgovornost je bezuvjetna, i može se očitovati samo u strepnji da se nije dovoljno očitovala. Samovrednovanje ima taj moralni okvir.

Ljudska priroda je neispunjen potencijal, tvrdi autor, te bi ljudi trebali biti prosvijećeni za standarde koje su sposobni doseći, a koje ne mogu otkriti bez pomoći. Bauman kaže da im treba pomoći slijediti takve standarde što zahtijeva vještinu učitelja s jedne strane i zakonodavca s druge strane, te da su pojedinci trebali biti pošteđeni agonije nesigurnosti u racionalno organiziranom društvu u kojem vlada Razum, no to se nikad nije ostvarilo. „Mi sada znamo“ kaže autor „da ćemo se zauvijek suočavati s moralnim dilemama bez nedvosmisleno dobrog rješenja, i da nikada nećemo biti sigurni gdje se takva rješenja nalaze, i da li bi bilo uopće dobro pronaći ih.“ (2009, 44) Osnovni zadatak za Baumana je upoznati našu svijest sa stanjem stvari, to je jedini način da se pravilno formira moralni poticaj kao dio ljudske osobnosti, što je svrha ove studije, upoznati stručnu javnost sa stanjem stvari i proizvesti poticaj prema promjeni.

Izmičuća univerzalnost događa se kao nedostatak univerzalnih standarda, jer samo pravila mogu biti univerzalna, mogu se kao diktirane dužnosti ozakoniti, a moralna odgovornost postoji samo u interpretaciji pojedinca. Studija definira razliku između pravila i dužnosti s jedne strane i odgovornosti s druge strane. „Dužnosti nas nastoje učiniti sličnima; odgovornost je ono što nas čini pojedincima“ (2009, 72) Dužnosti su u ugovornom odnosu, podrazumijevaju se i sankcije u slučaju neispunjavanja dužnosti, to su strogo ograničene obaveze i mogu biti nametnute. Autor dalje navodi da se moral opire kodifikaciji, formalizaciji, socijalizaciji, nema recipročnost i ugovorenost, nisu ljudi moralni zahvaljujući društvu, „mi smo društvo zahvaljujući tome što smo moralni“. (2009, 80) Različita ponašanja postaju uzorci po kojima se mjeri praksa, postaju kalup koji oblikuje totalitet. Analogno tome metodika rada školskog knjižničara koja izvana izgleda kao „skup različitih ponašanja“ u knjižnici jer nema podlogu u zakonskim aktima postaje kalup po kojem se oblikuje program rada knjižničara. Neka ponašanja karakterizira neprestano kretanje za boljim, nastoje doći do željene destinacije što prije, bez ostvarivanja prisnih odnosa i moralne odgovornosti. Isti kalup ponašanja događa se u intenzivnom pretraživanju i upotrebi informacija, potreba da se što brže dođe do informacije putem tehnologije može se usporediti sa sintagmom „bez prisnih odnosa“, bez provjere izvora i bez moralne odgovornosti za one korisnike-učenike koji samo kopiraju informacije bez navođenja izvora.

Tehnologija, koju autor naziva opsesijom moderne, tretira svijet kao zbirkę fragmenata iz koje uvijek bira jedan po jedan za blisko fokusiranje, posljedično i čovjek je fragmentiran, postaje tehnološki objekt, živi u potrošačkom društvu koje jest „društvo rizika“, jer

neprestano plasira nove opasnosti zbog održanja tržišta, međutim, tehnologija ne obuhvaća cijeli svijet jednako. Treba osvijestiti činjenicu da ono što činimo sada, i s povećanom tehnološkom moći još više, dira u život drugih ljudi, time etička važnost ljudskog djelovanja doseže neslućene razmjere. Bauman percipira postmodernu etiku kao etiku s dva lica, „rastapanje obligatornog u opcijskom.“ (2009, 295) Obligatorno u profesiji školskog knjižničara su zakonski akti i pravilnici prema kojima je uređena djelatnost, a opcijsko bi bilo sve što struka odluči prihvatiti za unaprjeđenje djelatnosti. Kao što nas prema Baumanovoj postmodernoj etici dužnosti čine sličnima, a odgovornost pojedincima, tako nas kultura smješta u određenu duhovnu dimenziju, a kulturni identitet podcrtava pojedinačnu ulogu u sveopćem kulturnom dosegu. Kultura je čimbenik u stvaranju identiteta, a kulturni identitet kao identitet grupe, ili kulture, može se definirati kao nova forma identifikacije, u ovom kontekstu prenosi se spoznajom. Kultura evaluacije/vrednovanja i samoevaluacije/samovrednovanja može biti nova forma identifikacije knjižničara kao skupine ili profesije u školstvu i društvu.

III. cjelina: Metodologija istraživanja

Treće poglavlje daje detaljan opis strategije istraživanja, obrazloženje metodologije i primjenu miješanih metoda, uzorka koji jest cjelokupna populacija, mjernih instrumenata i baterije pitanja mrežnih upitnika. Zatim se postavlja cilj znanstvenog istraživanja, dodatni ciljevi i hipoteza. Primijenjen je metodološki koncept koji omogućuje razvoj hipoteze umjesto linearne deduktivne metode koja ju testira (Merriam, 2009, Pickard, 2007). Prema Creswellu i Plano Clarku (2007, 86) koji predlažu četiri načina miješanja metoda izabrana je triangulacija, obzirom da triangulacija sagledava problem istraživanja iz različitih perspektiva. Deskripcija i generalizacija rezultata prezentirat će se kroz apsolutne i relativne frekvencije po kategorijama varijabli. Deskriptivnom statistikom utvrdit će se kategorije koje dominiraju istraživanim socijalnim kontekstom. Obzirom na nedostatak sličnih nacionalnih istraživanja u školskom knjižničarstvu, dio nalaza se komparira sa izabranim stranim istraživanjima koja su ispitivala iste podatke o školskim knjižničarima u periodu provođenja prvog i drugog pilot istraživanja. Vjerodostojnost studije provjerena je kroz kriterijske varijable i kroz utvrđivanje ograničenja studije.

3. Strategija istraživanja

Ovo poglavlje prezentira strategiju istraživanja s interpretativnim okvirom u kritičkoj teoriji i filozofiji postmoderne. Naglasak se stavlja na anketna istraživanja koja ispituju indikatore za mjerenje nezavisne (uzročne) varijable u odnosu na nalaze iz operativne literature koji predstavljaju indikatore zavisne (posljedične) varijable. Postupak prikupljanja empirijskih podataka sastoji se od ispitivanja putem mrežnih anketnih upitnika i strukturiranih intervjua. Generalizacija nalaza odnosi se na populaciju. Nakon određivanja ukupnog broja knjižničara, relevantan broj zaposlenih školskih knjižničara prema podacima Državnog zavoda za statistiku, nastojalo se ispitati populaciju na što većem uzorku valjanim i pouzdanim instrumentima istraživanja. Koristila se je tehnologija mrežnih upitnika koja je u najvećem postotku valjana, pouzdana i objektivna jer dobiveni rezultati zavise isključivo od ispitanika.

U procesu obrade podataka autorica istraživanja primjenjuje faze koje preporučuje Halmi (2005):

1. Indicirati informacije za obradu
2. Kodirati informacije
3. Šifrirati podatke

4. Odraditi logičku kontrolu, analizu i interpretaciju dobivenih podataka.

U procesu prikaza istraživanja primijenjen je postupak koji se preporučuje prema Mejovšku (2013). Nakon što se definira populacija i uzorak ispitanika, te navede veličina uzorka, obrazloži se izbor mjernih instrumenata. Nakon rekonstrukcije anketnih upitnika, prikazat će se rezultati dobiveni pilot istraživanjima. U većini disertacija primjenjuje se korelacijski nacrt za utvrđivanje povezanosti ili razlika varijabli. Prema strategiji koju zastupa Mejovšek (2013) i koja je primijenjena u ovom radu, obrada rezultata slijedi logični niz kao i redoslijed pitanja u anketi, kako bi se što potpunije rasvijetlio predmet ispitivanja. Rezultati su kategorizirani u tabele kao i grafički prikazi čime se dobiva preglednost nalaza. Tabele tih podataka su numerirane rednim brojevima od 11. do 58.

Pickard (2007,7) kao i Halmi (2003) definiraju paradigmu „pogledom na svijet“, skupom znanja u tri razine analize: ontološku, epistemološku i metodološku. Prema Halmiju i Crnoji (2003) to se naziva interpretativni okvir istraživanja. Isti autori primjećuju da kvalitativnim istraživanjem uglavnom upravljaju tri paradigme: interpretativno-konstruktivistička, kritička teorija i filozofija postmoderne, dok ih Pickard imenuje kao pozitivizam, postpozitivizam i interpretivizam. Pozitivisti vjeruju u "objektivne, neovisne i stabilne stvarnosti" (Pickard, 2007, 8) koja se može promatrati i opisati općenito u univerzalno važećim zakonima, a stvarnošću upravljaju nepromjenjivi prirodni zakoni i mehanizmi, tvrdi za pozitiviste Halmi (2005) koji pored pozitivizma, navodi postpozitivizam, kritičku teoriju te konstruktivizam. Ova studija ima interpretativni okvir u kritičkoj teoriji i filozofiji postmoderne s kulturološkom perspektivom. Prema Pikardu takav okvir istraživanja pripadao bi interpretivizmu. Radi preglednosti polazišta izrađena je sljedeća tablica vodeći se kategorijama pitanja i odnosa prema Halmiju. (vidi Tablicu 11.)

Tablica 11. Polazišta istraživačke paradigme u disertaciji

Polazišta/ pretpostavke*	Pitanja*	Kvalitativna paradigma*	Kritička teorija i konstruktivizam*	Interpretativni okvir istraživanja
Ontološka	Što je stvarnost?	Subjektivna, istraživač-sudionik	Historijski realizam – virtualna stvarnost određena društvenim, kulturnim, ekonomskim vrijednostima, kristalizirana tijekom vremena	Deskripcija problemskog područja, društveni utjecaj i značaj teme, Kolektivno iskustvo, javno mnijenje o fenomenu
Epistemološka	Odnos između istraživača-istraživanog problema?	Istraživač je u interakciji sa subjektom	Posredovanje-subjektivizam; otkrića su vrijednosno posredovana; Istraživač je "Intelektualac posrednik" kao pokretač i zastupnik	Razumijevanje predmeta istraživanja u deskripciji operativne i izabrane literature, Uključenost autorice u istraživački problem (radni životopis)
Metodološka	Kakav je proces istraživanja?	Induktivan deduktivan, interaktivan	Dijalog-dijalektika	Kombinirane, miješane metode
Aksiološka	Uloga vrednota?	Vrijednosno angažirana istraživanja	Uključene formativne vrijednosti; Za kriterij kvalitete teorijska utemeljenost	Samovrednovanje, Kultura vrednovanja, Kriterijske varijable
Retorička	Kakav je jezik istraživanja?	Neformalan kvalitativni sadržaj		Istraživačka pitanja
Priroda znanja			Strukturalni/ povijesni uvid, do promjene dolazi kada se na račun neznanja poveća informiranost, dijalektičkom interakcijom	Strukturalni uvid u operativnu i znanstvenu literaturu, objektivnost dobivenih rezultata
Cilj istraživanja			Kritika; preoblikovanje; rekonstrukcija i emancipacija	Trostruki cilj (a) istraživanje društvenih, socioloških, kulturalnih utjecaja na izučavanu situaciju (b) uklanjanje neznanja i pogrešnih uvjerenja (c) pokretanja akcije za preobrazbu postojećih struktura.

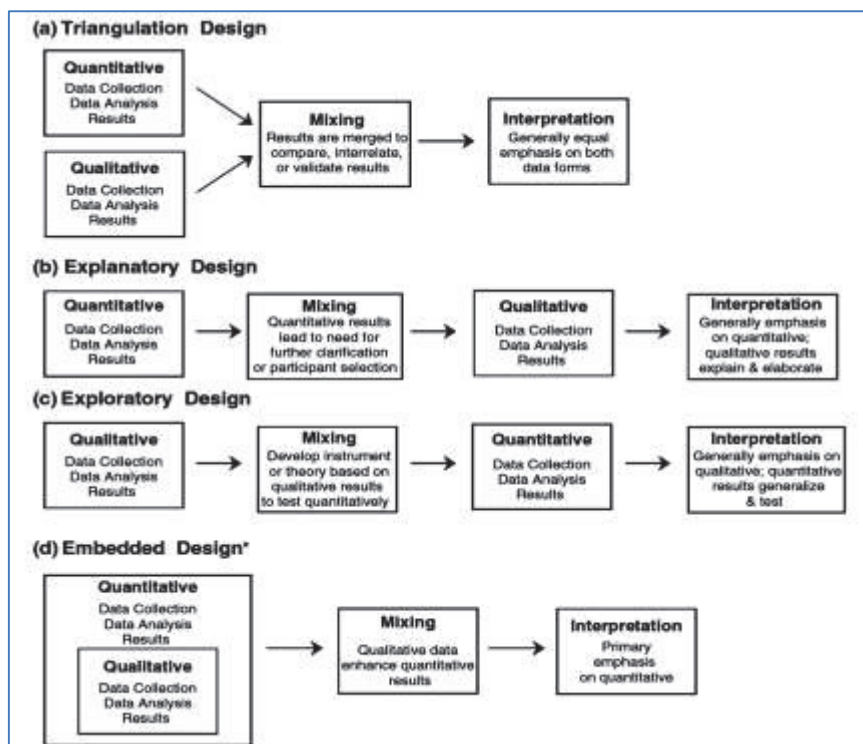
*Kategorije pitanja i odnosa definicija preuzete iz Halmi (2005, 36-62)

3.1. Kvalitativna i kvantitativna paradigma, miješane metode

Stručna literatura navodi da se kvalitativna paradigma primjenjuje u znanstvenim disciplinama antropologije, sociologije, psihologije, edukacijsko-rehabilitacijskim znanostima, pedagogiji; primijenjena je u ovom radu koji se bavi istraživanjem vrednovanja profesije knjižničara u sustavu odgoja i obrazovanja, dakle u području edukacijskih znanosti (Žugaj, 2006, 16). Krićka teorija ima za cilj kritiku, preoblikovanje i emancipaciju problema u akcijskim istraživanjima koja su fokusirana na praktična akcijska rješenja (Stringer, 2013). Stringer prema Lewinu navodi da učitelji ili istraživači praktičari istražuju načine kojima žele poboljšati osobnu praksu, što opravdava jedan od cilja ove disertacije. Također navodi da se akcijska istraživanja provode u ciklusima¹⁵⁴. Navedenim značajkama iz izabrane literature može se potvrditi utemeljenost u izboru teorije istraživanja, ciljeve disertacije te provođenje ovog istraživanja u dva ciklusa PPI 2012. i DPI 2014..

Ako se prihvaća teza koju iznosi Mejovšek (2013) prema kvalitativnoj paradigmi da je „usmjerena na shvaćanje i razumijevanje socijalne interakcije u nekom socijalnom kontekstu“, tada se može zaključiti da su istraživanje i studija usmjereni ciljem i svrhom prema kvalitativnoj paradigmi u proučavanju socijalne interakcije u određenom socijalnom okruženju. Nadalje, istraživači koji paralelno prikupljaju podatke kvalitativnom i kvantitativnom metodom, koristeći triangulaciju, kvalitativne podatke kombiniraju sa sekundarnim podacima prikupljenim iz nacionalnih i drugih istraživanja, u obrazloženju miješanih metoda navode Creswell i Plano Clark's (2007). Prema predložena četiri načina miješanja metoda (Slika 3.) izabran je način triangulacije u ovom radu.

¹⁵⁴ Preuzeto od Cathryn Anne Smith, iz njene disertacije Developing Teacher Leaders for Social Justice (2014)
U originalu na eng.: „*Teachers use action or practitioner research to investigate ways to improve their own teaching. Action research is typically done in a series of action cycles of look, think, act, reflect.*“ (adapted from Lewin, 1946; Stringer, 2013)

Slika 3. Four Major Mixed Methods Designs¹⁵⁵

Filozofska, ontološka i epistemološka opredjeljenja ove studije proizlaze iz literature koja predlaže novije metode u edukacijskim disciplinama i knjižnično informacijskoj znanosti (Halmi, 2005, Žugaj, 2006, Mejovšek, 2013). Autori poput Plano Clark, Churchill, Green i Garrett (2008) pojašnjavaju koncept „mixed methods“¹⁵⁶ koju hrvatski autori nazivaju kombiniranim metodama.

Prihvaćeno je mišljenje da se kvalitativna metoda treba dopuniti kvantitativnim metodama (Mejovšek, 2014, Halami 2005), te se prema toj tezi razradila strategija istraživanja.

U kontekstu ovog istraživanja istaknut će se sljedeći aspekti obilježja znanstvene spoznaje koje navode Kukić i Markić (2006): *objektivnost* (otvorenost prema stvarnosti i novim iskustvima), *preciznost znanstvene spoznaje* (načelo koje prati sve oblasti metodologije),

¹⁵⁵ Četiri najvažnije miješane metode, eng.: „This figure is based on Creswell and Plano Clark’s (2007) discussion of mixed methods designs. (a. Embedded design could also have quantitative data embedded within a qualitative framework.)1552 Plano Clark et al. in *Journal of Family Issues* 29 (2008) by transforming one data type into the other type to facilitate relating the two data types. Typically, the quantitative and qualitative components of triangulation studies are emphasized equally in the study’s conclusions.“

¹⁵⁶ Više o miješanim metodama u originalu na eng. „Broadly speaking, mixed methods research refers to the combination of quantitative and qualitative research (Greene, Caracelli, & Graham, 1989), and its basic premise is that the combination provides a better understanding of research problems than either approach by itself (Creswell, 2005). Creswell and Plano Clark (2007) suggest that this approach is both a methodology and a method. When considered as a methodology, authors tend to emphasize its philosophical foundations and the implications of those foundations (Tashakkori & Teddlie, 1998). Although some consider mixed methods as untenable because it combines different worldviews (Sale, Lohfeld, & Brazil, 2002; Smith & Heshusius, 1986), today scholars note that worldviews such as pragmatism (Tashakkori & Teddlie, 2003), a transformative–emancipatory perspective (Mertens, 2003), or a “dialectical perspective” of explicitly using both post-positivism and constructivism (Greene & Caracelli, 1997) can provide a philosophical foundation for mixed methods research. Although philosophical foundations are one important aspect of mixed methods research.“

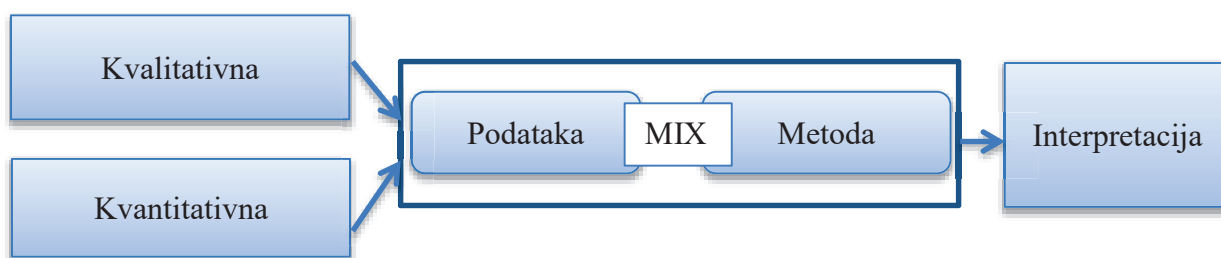
sistematičnost (od prikupljanja i grupiranja podataka do standardizacije podataka i same spoznaje), *općost* (utvrđivanje što je zajedničko i opće u pojavama, svestranost i sveobuhvatnost u povezivanju općih stavova), *provjerljivost* i *organiziranost znanstvene spoznaje* (u načinu stjecanja znanstvene spoznaje i njene primjene u životu i praksi)¹⁵⁷. Ovaj pregledni odjeljak koji pojašnjava odabrani dizajn je uključen u rad prema preporuci novijih istraživanja koja se bave teorijom kombiniranih metoda.¹⁵⁸

3.2. Metodologija istraživanja

U kvalitativnim studijama, i ovoj disertaciji, važnost uloge istraživača kao primarnog izvora za prikupljanje informacija ističu i Halmi (2005, 53) i Mejovšek (2013) stoga je uključenost autorice disertacije u fenomen istraživanja s aspekta ispitanika, u problem istraživanja, istaknut u polazištima istraživačke paradigme (Tabela 11.) te je obim uključenosti kroz radno iskustvo i popis objavljenih radova i izlaganja naveden na kraju disertacije u šestoj cjelini pod točkom 6.10.. Metode, tehnike i instrumenti istraživanja su odabrani prema metodologiji studije slučaja, triangulacijom, povezivanjem paradigmatiskih sustava, istraživačkih strategija i metoda „primjenom višestrukih metoda u procesu rješavanja problema“ (vidi u Grafički prikaz 13.), za koji Campbell i Fisk koriste termin „*multimetodski operacionalizam*“ (Halmi, 2005, 53). Halmi navodi četiri osnovna tipa triangulacije prema Denzinu (1978), a ovaj rad koristi triangulaciju podataka i/ili korištenje različitih izvora podataka u studiji i triangulaciju metoda i/ili primjenu multiplih metoda i tehnika u proučavanju problemske situacije. (Halmi, 2005, 186). Primjena postupka triangulacije omogućava sagledavanje istraživačkog problema iz različitih perspektiva što doprinosi potpunijoj slici samog predmeta istraživanja.

¹⁵⁷ Kukić, S.; Markić, B. (2006) Metodologija društvenih znanosti: metode, tehnike, postupci i instrumenti znanstvenoistraživačkog rada. Hercegtisak. Mostar: Ekonomski fakultet Sveučilišta, str. 33-37

¹⁵⁸ Creswell i Plano Clark (2007, 86), a u svom radu „*Introduction to research methods in education*“, u 13. poglavlju „*Mixed Methods Research*“, citira ih Punch (2009, 300). Citat u originalu na eng.: „*Because many researchers and reviewers are currently unfamiliar with the different types of mixed methods designs, it is important to include an overview paragraph that introduces the design when writing about a study in proposals or research reports. This overview paragraph generally is placed at the start of the methods discussion and should address four topics. First, identify the type of mixed methods design and variant model, if appropriate. Next, give the defining characteristics of this design, including its timing weighting and mixing decisions. Third, state the overall purpose or rationale for using this design for the study. Finally, include references to the mixed methods literature on this design.*“

Grafički prikaz 3. Nacrt triangulacije

Metodološki pristup je komparativan, induktivan u prikupljanju podataka na deskriptivnoj razini za postavljanje hipoteze o problemu i oblikovanju hipotetičke teorije. Racionalno-deduktivna metoda koristi se u sintezi. Predikcijom će se predvidjeti doseg korisnosti hipotetičke teorije, i plodotvornost poticanjem daljnjih istraživanja.

Cilj, predmet i karakter istraživanja utjecali su na izbor metoda, kvalitativna studija slučaja u kombinaciji s kvantitativnom metodom u prikupljanju podataka, što će rezultirati kombiniranim modelom kvalitativne i kvantitativne metode (Halmi, 2005, 55). Središnja metoda analitičkog pristupa je generalna metoda konstantne i komparativne analize. Teorija se generira iz podataka tako da se prikupljanje i analiza shvaćaju kao dva dijela istog istraživačkog procesa. (Halmi, 2005, 45) Mješovite metode istraživanja predstavljaju empirijska istraživanja koja uključuju prikupljanje i analizu kvalitativnih i kvantitativnih podataka u kombinaciji na neki način, pojašnjavaju autori (Punch, Keith, 2009, Halmi, 2006) strukturu mješovitih metoda¹⁵⁹. Ova disertacija se oslanja na kombinirane izvore podataka i metoda.

Prvo, komparativnom metodom provedena je analiza znanstvene i operativne dokumentacije, dokumenata nacionalnih politika s područja samovrednovanja kvalitete u školskim knjižnicama, kulture vrednovanja, terminologije koja se koristi u radu, a iz europskih dokumenata koji definiraju djelatnost školske knjižnice/knjižničara i istraživanja o samovrednovanju. U pripremi za analizu uzete su tri države komparatora za pozicioniranje školskih knjižničara u Hrvatskoj: Nizozemska, Finska i Španjolska.

¹⁵⁹ Original na eng. „The mixing dimension – how will qualitative and quantitative methods be mixed, and especially how will the two data sets be mixed? The possibilities here are that the two data sets can be merged, one can be embedded within the other, or they can be connected in some other way.“

Drugo, temeljita analiza nacionalnih službenih dokumenata vezanih uz djelatnost školske knjižnice, zakonskih akata o uvjetima zapošljavanja i obrazovanja školskog knjižničara te kompilacijom pojedinačnih reprezentativnih provedenih istraživanja.

I treće, deskriptivna i eksplikativna analiza rezultata dvaju pilot istraživanja samovrednovanja kvalitete rada školskih knjižničara provedenih u 2012. i 2014. godini u hrvatskim školskim knjižnicama dovode do generaliziranja kauzalnog indukcijom.

Četvrto, metodom modeliranja predlaže se hipotetični model kriterija za samovrednovanje kvalitete rada školskog knjižničara u sustavu obrazovanja. Do temeljnih spoznaja o hipotetičkom modelu samovrednovanja doći će se predstavljanjem poznate strukture samovrednovanja drugoj strukturi pod uvjetom da između „originala“ i modela“ postoji odredljiva sličnost. Prema Tot (2009) modeliranje je preinačavanje postojećeg sustava u nove sustave s tim da se karakteristike tog sustava ne mijenjaju, što se primijenilo u ovoj disertaciji. Modeliranje se temelji na pretpostavci sličnosti ili analogije između originala i modela, te se iz ponašanja modela pod određenim uvjetima može zaključiti da bi se i original mogao ponašati isto. Pilot istraživanja koja će se analizirati u empirijskom dijelu rada podvrgnuti će se procesu u kojem se pojedine aktivnosti odvijaju istodobno, primjerice prikupljanje podataka i njihova analiza, i u ovoj će se analizi, interpretaciji i raspravi povremeno pozivati na nalaze prethodno dobivene iz pregledne literature. Za empirijsko istraživanje i prikupljanje podataka kao glavni instrument istraživanja korišteni su mrežni anketni upitnici koji imaju formu strukturiranog intervjua te pregled relevantne literature, analizom dokumentacije i stručne literature. Za prosudbu i verifikacijske postupke voditi će se prema valjanosti, pouzdanosti i objektivnosti kao osnovnim epistemološkim i metrijskim karakteristikama istraživanja koje ističe i Halmi (2005).

3.2.1. Uzorak

Provedena istraživanja su strukturirana fleksibilno i primjenjiva za sve vrste školskih knjižnica. Stoga su u uzorak uvrštene sve vrste školskih knjižnica, obuhvaćena je cjelokupna populacija. Istraživanja su se provela na reprezentativnom uzorku koji posjeduje sve značajke skupine kojoj pripada. Reprezentativnost uzorka postigla se ukupnim brojem respondenata na upitnik, stratifikacijom i slučajnim odabirom ispitanika. Prvo se izvršila stratifikacija ukupne populacije (zaposlenih školskih knjižničara u Hrvatskoj) prema tri obilježja osnovnog skupa (populacije):

- 1) vrsta škole (osnovne škole, srednje škole, privatne škole)
- 2) radno vrijeme knjižničara (puno, pola ili manje od pola radnog vremena)
- 3) pripadnost škole određenoj sredini/županiji

Iako se naizgled takvim čini, kriterij za odabir uzorka prema vrsti knjižnice (škole) nije formalan već svrhovit. Pripadnost određenoj vrsti knjižnice na određenom području određuje status školskog knjižničara. Istu važnost za vrednovanje i mjerenje učinka ima kriterij radnog vremena, jer osobe s pola i manje od pola radnog vremena proporcionalno tome participiraju u djelatnosti knjižnice. Ovim načinom odabira kriterija oblikuje se raznolik uzorak koji će ukazati na zajednička obilježja, ali i na sličnosti i razlike o kojima treba voditi računa pri izradi koncepta za samovrednovanje. Na taj način je primijenjen jedan od glavnih postulata kvalitativnih istraživanja, a to je određivanje svakog pojedinog slučaja unutar konteksta u kojemu pribiva.

Za procjenu odaziva na istraživanje potražili su se podaci o brojčanom pokazatelju školskih knjižničara u Republici Hrvatskoj. Čelić-Tica i Zovko (2011) navode u tabličnim prikazima brojčanih pokazatelja za osnovne škole 866 i za srednje škole 398 školskih knjižničara, što bi ukupno predstavljalo 1264 zaposlena školska knjižničara. Kovačević i Lovrinčević (2014) navode podatke Agencije za odgoj i obrazovanje iz 2012. godine iz kojih je razvidno da u Republici Hrvatskoj ima 1329 ustanova/škola što pretpostavlja isti broj školskih knjižnica kao njihovih sastavnica. Najnovije podatke iz 2013. godine o zaposlenim školskim knjižničarima daje Državni zavod za statistiku prema kojem zaposlenih knjižničara u osnovnoškolskim knjižnicama ima 908, a u srednjoškolskim 403, što ukupno iznosi 1311. Za vrijednost N ukupnog broja zaposlenih školskih knjižničara uzet je podatak iz 2013. godine naveden u Tabeli 1.

Uzorak:

Prvom pilot istraživanju (PPI¹⁶⁰) se odazvalo n=677 ili 52% školskih knjižničara u Republici Hrvatskoj od ukupnog broja zaposlenih školskih knjižničara N=1311, što daje frakciju $f = n/N$, $f = 0,52$. U slučaju kada je $n > 30$ (i $f \geq 0,05$), tada se promatrani uzorak smatra velikim, te se za provedbu statističke analize može prihvatiti normalna distribucija promatrane varijable. U PPI nije dovršilo popunjavanje upitnika f=0,04 ispitanika što uzrokuje razliku u broju između pristupa upitniku i obrađenih odgovora koji su označeni kao N. Drugom pilot istraživanju

¹⁶⁰ Kratica PPI koristit će se u daljnjem tekstu, tablicama i grafičkim prikazima

(DPI¹⁶¹) odazvalo se n=322 ispitanika ili 25% ukupno zaposlenih, što čini frakciju $f = 0,25$. Uzorak istraživanja je prema broju ispitanika knjižničara do danas izuzetno reprezentativan, s jednakim šansama svih ispitanika. I ovdje postoji razlika u broju ispravno popunjenih upitnika i nepotpunih odgovora što daje $f=0,30$. Istraživanjima (PPI i DPI) se ukupno odazvalo 997 školskih knjižničara u Hrvatskoj, što vodi do zaključka da je u posljednje dvije godine ispitano 76 % zaposlenih u školskim knjižnicama RH, što čini frakciju od $f = 0,76$.

Tri obilježja za stratifikaciju uzorka:

Prema vrsti škole, PPI 2012. iz osnovnih škola se odazvalo 61% knjižničara-ispitanika, iz srednjih škola 21%, te iz gimnazija i strukovnih škola 10% knjižničara od ukupnog broja ispitanika. DPI 2014. odazvalo se više ispitanika iz osnovnih škola, 70,72%, a manje ispitanika iz srednjih škola 29,28% od ukupnog broja ispitanika. Rezultat je razumljiv u odnosu na broj zaposlenih knjižničara u osnovnim (908) i srednjim školama (403). (vidi Tablicu 12.)

Tablica 12. Struktura škola ispitanika PPI i DPI

PPI 2012. N-647			DPI 2014. N-222	
Odgovor	f	%	f	%
osnovne škole	395	61.05%	157	70.72%
srednje škole	138	21.33%	65	29.28%
glazbene srednje škole	1	0.15%		
strukovne srednje škole	27	4.17%		
gimnazije	17	2.63%		
Ostalo	69	10.67%		

Stratifikacija prema radnom vremenu knjižničara pokazuje da većina ispitanika 70,9% (PPI) i 82,61 % (DPI) radi puno radno vrijeme, dok pola radnog vremena ima 17% ispitanika. Manje od polovice radnog vremena ima neznatan postotak od 0,46% ispitanika. Radno vrijeme ispitanika regulirano je odredbom Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama¹⁶², točnije stavkom 4. koji kaže da: „Tjedna norma neposrednog odgojno-obrazovnog

¹⁶¹ Kratica DPI koristit će se u daljnjem tekstu, tablicama i grafičkim prikazima

¹⁶² Prema članku 104. Navedenog zakona „Ukupne tjedne obveze učitelja, nastavnika, odgajatelja i stručnih suradnika u školskim ustanovama utvrđuju se u 40-satnom radnom tjednu godišnjim planom i programom rada u skladu s nacionalnim kurikulumom, nastavnim planom i programom i školskim kurikulumom, o čemu se učitelj, nastavnik, odgajatelj i stručnom suradniku izdaje rješenje o tjednom i godišnjem zaduženju na poslovima neposrednog nastavnog rada i ostalim poslovima koji proizlaze iz neposrednog nastavnog i odgojno-obrazovnog rada i izvršenja aktivnosti i poslova iz nastavnog plana i programa i školskog kurikuluma.“

rada stručnog suradnika i učitelja koji radi u produženom boravku je 25 sati“ (vidi Tablicu 13.)

Tablica 13. Struktura radnog vremena ispitanika PPI i DPI

	PPI 2012. N-647		DPI 2014. N-222	
	f	%	f	%
Puno radno vrijeme (A1)	459	70.94%	228	82,61%
Pola radnog vremena (A2)	110	17.00%	47	17,03%
Manje od pola radnog vremena(A3)	3	0.46%	1	0,36%
Ostalo	7	1.08%		
Bez odgovora	68	10.51%	0	0,00%

I treće obilježje stratifikacije, teritorijalna pripadnost (geografsko obilježje) škole kao treće obilježje osnovnog skupa važan je pokazatelj društvenih i gospodarskih prilika regije u kojoj se nalazi škola i školska knjižnica. Razvijenost ili nerazvijenost regija uvjetuje zadovoljenje propisanog standarda u opremi, knjižnoj građi, kontinuiranog financiranja i mogućnost profesionalnog i socijalnog razvoja knjižničara.

Rezultati ukazuju da su ispitivanju u dominantnom postotku pristupili knjižničari najrazvijenijih regija, 20% ispitanika je iz grada Zagreba i Zagrebačke županije, 10% iz Primorsko-goranske županije, te u manjem postotku slijedi Splitsko-dalmatinska županija. Slična slika ispitanika dobivena je u DPI jer je upitniku pristupilo 66,67% knjižničara iz gradova. Ostale regije su podjednako zastupljene. Time rezultati analize predstavljaju „bolju stvarnost“ školskih knjižnica u Hrvatskoj (vidi Tablicu 14.). Radi prikaza pristupanja mrežnom upitniku na cjelokupnoj populaciji školskih knjižničara u Republici Hrvatskoj, prezentiraju se frekvencije pristupanja ispitanika po županijama.

Tablica 14. Teritorijalna pripadnost škola ispitanika određenoj županiji PPI 2012.

Ukupan broj zapisa u upitniku: N-647/ f-100%

Županija	N	f
Bjelovarsko-bilogorska županija -Bjelovar	33	5.10%
Brodsko-posavska županija - Slavonski Brod	28	4.33%
Dubrovačko-neretvanska županija -Dubrovnik	20	3.09%
Istarska županija - Pazin	26	4.02%
Karlovačka županija - Karlovac	22	3.40%
Koprivničko-križevačka županija - Koprivnica	23	3.55%
Krapinsko-zagorska županija - Krapina	30	4.64%
Ličko-senjska županija - Gospić	8	1.24%
Međimurska županija - Čakovec	18	2.78%
Osječko-baranjska županija -Osijek	49	7.57%
Požeško-slavonska županija - Požega	9	1.39%
Primorsko-goranska županija - Rijeka	61	9.43%
Sisačko-moslavačka županija- Sisak	14	2.16%
Splitsko-dalmatinska županija -Split	34	5.26%
Varaždinska županija - Varaždin	28	4.33%
Virovitičko-podravska županija - Virovitica	5	0.77%
Vukovarsko-srijemska županija - Vukovar	25	3.86%
Zadarsko županija - Zadar	14	2.16%
Zagrebačka županija -Zagreb	50	7.73%
Šibensko-kninska županija - Šibenik	12	1.85%
Grad Zagreb - Zagreb	76	11.75%

Na ovo pitanje nije odgovorilo 9,58% ispitanika.

U DPI se je ispitala konkretna smještenost škole i školske knjižnice u gradu, prigradu ili na selu (vidi Tablicu 15.). Razlog tome je što se u dodatku ankete ispitivala i upotreba tehnologije u procesu učenja, a što se u PPI nije ispitivalo. Analiza rezultata o opremljenosti škola IT uređajima i frekvencija uključenosti IT u proces učenja u knjižnici uključuje i logičko promišljanje o geografskom obilježju pripadnosti knjižnice gradu, prigradu ili selu. Mogu se sagledati pokazatelji koji utječu na tehnološki i IT razvoj knjižnica u različitim sredinama što može biti tema budućih istraživanja.

Tablica 15. Geografsko obilježje škola ispitanika DPI 2014.

Odgovor	N	f-%
Grad (A1)	148	66.67%
Prigrad (A2)	26	11.71%
Selo (A3)	48	21.62%
Bez odgovora	0	0.00%

Istraživanje upotrebe tehnologije u učenju u školskoj knjižnici dodano je u drugom istraživanju kako bi se saznala informatička i informacijska angažiranost knjižničara u kvalitetnom pružanju ove usluge učenicima, te koje su mogućnosti i ograničenja vezane uz opremu knjižnice koja je jedan od pokazatelja standarda knjižnice, o čemu će u sljedećim poglavljima biti više rečeno.

3.2.2. Mjerni instrumenti

U ranijim poglavljima je rečeno da se primjenjuje deskriptivni istraživački model s eksperimentalnim mjernim instrumentima. Temeljni mjerni instrumenti su anketni upitnici za strukturirani intervju grupe ispitanika školskih knjižničara. Formulirala se je baterija pitanja. Redoslijed pitanja ima logičan niz usmjeren na najpotpunije rasvjetljavanje predmeta ispitivanja (Supek, 1981. prema Mejovšku 2013). Korištena je reducirana skala Likertova tipa, na trostupanjske i četverostupanjske skale, i više dihotomnih skala Mokkenova¹⁶³ tipa. U procesu ispitivanja primijenjena je informacijska tehnologija putem mrežnih upitnika¹⁶⁴ čija diseminacija je provedena putem elektroničke pošte. Upotreba tih mjernih instrumenata istraživaču omogućava: standardiziran postupak obrade podataka računalnim programom, veću fleksibilnost u prikazivanju pitanja, kraće vrijeme za prikupljanje podataka, obradu i analizu. Anketna (pregledna) istraživanja omogućuju bogate numeričke deskripcije.

U rasvjetljavanju problema ispitivanja i potvrđivanju doktorske teze koristio se „drugi tip mjerenja“ (Torgerson, 1958. prema Mejovšek, 2013) koje autor naziva mjerenjem „po odluci“ ili arbitrarnim mjerenjem koje se oslanja na pretpostavljenu povezanost između pojave ili obilježja koja je predmetom mjerenja i indikatora koji upućuju na tu pojavu ili obilježje. Više o povezanosti fenomena istraživanja ili njegovih obilježja te indikatora koji upućuju na tu pojavu ili obilježje bit će rečeno u sljedećem poglavlju o kriterijskoj valjanosti.

Dva upitnika su bila namijenjena školskim knjižničarima u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske. Pristupili su im ispitanici iz školskih knjižnica svih županija u Hrvatskoj. Upitnicima se istražilo šest područja (od A do F) koja su definirana u analiziranoj literaturi kao važna područja djelatnosti u poglavlju o međunarodnom kontekstu iz iskustva istraživanja u španjolskim školskim knjižnicama. Ta područja procesom samovrednovanja mogu imati utjecaj na kvalitetu rada i pozitivan razvoj profesije. Svaka grupa pitanja sadržavala je šest

¹⁶³ Više o Mokkenovoj skali u članku: Straat, JH, Van Ark, LA and Sijtsma, K. (2014) Minimum Sample Size Requirements for Mokken Scale Analysis in Educational and Psychological Measurement

¹⁶⁴ Mrežne adrese upitnikabile su: <http://librarian.limeask.com/34794/lang-hr> (15.05.2012.)
<http://librarian.limequery.com/index.php/714966/lang-hr> (15.05.2014.)

pitanja. Pitanja su odabrana i strukturirana temeljem analizirane literature i analiziranih stranih provedenih istraživanja. Upitnik za drugo pilot istraživanje strukturiran je također kroz istih šest grupa pitanja (od A do F), kao i u prvom istraživanju, s naglaskom na standard, tehnološku opremljenost školskih knjižnica i informacijsko-komunikacijsku integriranost rada knjižničara u nastavni proces. Osim što se provjerila valjanost, provjerena je i pouzdanost mjernog instrumenta u ponovljenom mjerenju 2014. godine, te rezultate više će se opisati u sljedećim poglavljima.

3.2.3. Kriterijska valjanost

Ovo poglavlje raspravlja kriterijsku valjanost mjernog instrumenta. Prema Mejovšku (2013) temeljni pristup u određivanju valjanosti mjernog instrumenta je u određivanju povezanosti mjernog instrumenta i kriterijske varijable, odnosno utvrđuje se u odnosu na neki kriterij. Obzirom na činjenicu da se mjernim instrumentom utvrđuje postojeće, realno stanje može se reći da se radi o dijagnostičkoj valjanosti. Kriterijska valjanost anketnih pitanja provjerena je prema sadržajnosti, konstrukciji i kriterijima u odnosu na ono što mjere, prema standardiziranim mjerilima: iz međunarodnog dokumenta Manifesta za školske knjižnice kojeg propisuju IFLA i UNESCO, Standarda za školske knjižnice koji propisuje djelatnost i zadaće školske knjižnice i referentne stručne literature. Primjerice, Standard definira područja djelatnosti knjižnica u tri segmenta „[...]Djelatnost školske knjižnice ostvaruje se kao:

- odgojno-obrazovna djelatnost
- stručna knjižnična djelatnost
- kulturna i javna djelatnost.“

Međutim, djelatnošću se može nazvati opseg rada neke struke¹⁶⁵, ali i osobina onoga koji je djelatna, time se smatra da se navedena područja mogu utvrditi kao indikatori za vrednovanje knjižničara koji upućuju na određenu pojavu ili obilježje. Provjera valjanosti može se izvršiti komparacijom indikatora prema područjima djelatnosti utvrđenih standardiziranim mjerilima i mjera korištenih u istraživanju. Navedena podjela na tri djelatnosti uključuje: zadaće školskog knjižničara koje sadrži Standard, primjerice: promicanje i unapređivanje svih oblika odgojno-obrazovnog rada, stvaranje intelektualnih, materijalnih i drugih uvjeta za učenje, poticanje čitanja, provođenje programa knjižnično-informacijske pismenosti, prikupljanje, obrada, omogućavanje korištenja i pristupa svim izvorima informacija i znanja na tradicionalnim i novim medijima, pomoć učenicima u učenju, poticanje istraživačkog i stvaralačkog duha te

¹⁶⁵ prema Hrvatskom enciklopedijskom rječniku (2004, 369)

kritičkog mišljenja, stvaranje uvjeta za interdisciplinarni pristup nastavi, sudjelovanje u školskim projektima, poticanje duhovnog ozračja škole. Djelatnosti uključuju i zadaće utvrđene Manifestom, primjerice: sudjelovanje u planiranju aktivnosti vezanih za provedbu nastavnog plana i programa, formuliranje i provedba politike za razvoj usluga, razvoj politike nabave i sustava za knjižnične resurse, promoviranje čitanja i kulturnih događanja, poučavanje učenika vještinama informacijske pismenosti, razvoj kataloga i klasificiranje knjižnične građe, pomaganje učenicima i nastavnicima u korištenju knjižničnih resursa i informacijske tehnologije, promicati vrednovanje knjižničnih usluga kao običan dio opće škole, sudjelovanje u pripremi, provedbi i vrednovanju aktivnosti učenja, poučavanje učenika uporabi knjižnice, izgrađivanje sustava vrednovanja, partnerstvo s vanjskim organizacijama, analizu resursa i informacijske potrebe školske zajednice.

Opširnost i uopćenost pojedinih zadataka predstavljaju problem za organizaciju istraživanja, pa je ispitivanje sažeto na pet područja, a šesto je profil knjižničara. U budućim istraživanjima može se ispitivati segment po segment zadaća u odnosu na vrednovanje profesije ili neki drugi argument.

Na isti način razrađena je (članci iz Standarda 5.,6.,7.) *Odgojno-obrazovna djelatnost* za rad s učenicima, suradnju s učiteljima, nastavnicima, stručnim suradnicima, odgajateljima, ravnateljem i roditeljima. *Stručno knjižničnu djelatnost* propisuje članak 9. i *Kulturnu i javnu djelatnost* propisuje članak 10. istog dokumenta. Nadalje, u Standardu se navodi da „[...] Smjernice treba izraditi prema IFLA-inim i UNESCO-ovim smjernicama za školske knjižnice.“ IFLA/UNESCO Manifest za školske knjižnice navodi zadaće koje treba ostvarivati školski knjižničar, ali i vještine koje treba imati knjižničar školske knjižnice, primjerice sposobnost komuniciranja (pozitivno i iskreno) s djecom i odraslima, sposobnost razumijevanja potreba korisnika, suradnja s pojedincima i skupinama unutar i izvan školske zajednice, znanje i razumijevanje kulturne raznolikosti, poznavanje metodologije učenja i obrazovne teorije, poznavanje informacijskih vještina i kako koristiti podatke, poznavanje dječje književnosti, medijske pismenosti i kulture, znanja i vještine iz područja upravljanja i marketinga, znanja i vještina u području informacijskih tehnologija. Komparacija analize nalaza iz mjerenja provedenih istraživanja i navedenih dokumenata prikazana je u Tabeli 16. U ranijem poglavlju o mjerenju kvalitete navedeni su objedinjeni mjerni instrumenti kvalitete u obrazovanju prema Kovačević, Lovrinčević (2014) i Hernonu (2014, 34-35):

- 1) Kvaliteta prema ulaznim indikatorima – ili kvaliteta strukture u hrvatskom obrazovnom sustavu definirana prema Državnim pedagoškim standardima, ovisno s

kojeg aspekta se pokazatelji mjere, a mogu se grupirati u dvije kategorije: proračun i infrastruktura koju čine osoblje, zbirka i usluga, prostor i tehnologija.

- 2) Kvaliteta procesa – strategije poučavanja, metode, interakcije u radu s učenicima, svim suradnicima ili mjerenje procesa fokusiranog na aktivnosti koje mijenjaju resurse u ponudi knjižnične usluge. Želi se odgovoriti na pitanje: Činimo li sve kako treba?
- 3) Kvaliteta mjerena izlaznim indikatorima – osim znanja i vještina uzimaju se stavovi učenika nastali prema pokazateljima koji uključuju iskustvo učenika i kvalitetu rada učitelja, način na koji je knjižnica imala utjecaj na njihovo znanje, vještine, sposobnosti. Želi se odgovoriti na pitanje: Jesmo li učinili promjenu u životu korisnika i zajednice?

Prema navedenim indikatorima provjerena je kriterijska valjanost i izrađena Tablica 16. sa opisom poslova prema *Državnom standardu za školske knjižnice* i mjernim instrumentima radi lakše komparacije upotrijebljenih mjernih instrumenata u određenim područjima djelatnosti.

Tablica 16. Standard za školske knjižnice kao kriterijska varijabla u odnosu na mjerni instrument

Mjerni instrument	Uključenost rada knjižničara u program rada škole i međupredmetno povezivanje	Stručno usavršavanje i stjecanje kompetencija	Informacijsko komunikacijska tehnologija i školski knjižničar	Indikatori standarda školskih knjižnica	Socijalne kompetencije
Standard¹⁶⁶					
Odgojno-obrazovna djelatnost	<p>Promicanje i unapređivanje svih oblika odgojno-obrazovnog rada</p> <p>Poučavanje učenika informacijskoj pismenosti</p> <p>Organizacija nastavnih sati u knjižnici i izvan nje u svrhu realizacije programa knjižničkog odgoja i obrazovanja</p> <p>Organizacija i sudjelovanje u provedbi školskih projekata i programa</p>	Obveza stalnoga stručnoga usavršavanja	<p>Stvaranje i njegovanje čitateljskih navika</p> <p>Upućivanje u način i metode rada na istraživačkim zadaćama uz upotrebu izvora informacija na različitim medijima, poučavanje za samostalno učenje</p> <p>Razvijanje kompetencije <i>učenje učenja</i>.</p>	<p>Čitaonički prostor za pojedinačni rad, rad u skupini cijelog razrednog odjela ili veće skupine učenika</p> <p>Prostor za računala za korisnike i AVE opremu</p> <p>Veličina prostora predviđenog za školsku knjižnicu ovisi o broju učenika, odnosno broju razrednih odjela.</p>	<p>Timski rad na pripremi i provedbi nastavnih sati i radionica</p> <p>Timski rad na pripremi i provedbi školskih projekata</p> <p>Sudjelovanje u radu Tima za kvalitetu i izradi razvojnog plana škole kad je u taj plan uključena djelatnost školske knjižnice</p> <p>Suradnja sa stručnim vijećima unutar škole, s roditeljima</p>
Mjerenja	Tabela 37. Prikaz frekvencija edukacije učenika KIP-om u knjižnici	Tabela 23. Frekvencije odaziva ispitanika na stručno usavršavanje	Grafički prikaz 11. Distribucija upotrebe IT i komunikacijske tehnologije u	Tabela 33. Prikaz opreme prema Standardu koju koriste ispitanici u 2012.	Grafički prikaz 7. Distribucija suradničkih odnosa ispitanika s ostalim dionicima PPI 2012

¹⁶⁶ Prema člancima u Standardu za školske knjižnice (NN 34/00), u izradi je novi Standard .

	<p>Tabela 36. Prikaz Suradničkih odnosa knjižničara/ispitanika s učiteljima/nastavnicima pri realizaciji nastavnih sati njihovog obaveznog programa</p> <p>Tabela 38. Prikaz Međupredmetnog povezivanje KIP-a s nastavnim programima drugih predmeta u 2012. i 2014.</p>	<p>Tabela 24. Pregled strategije stručnog usavršavanja prema vrstama stručnih skupova PPI 2012.</p> <p>Tabela 42. Informatičke kompetencije ispitanika PPI 2012.</p> <p>Tabela 43. Procjene osobnih informatičkih vještina ispitanika prema PPI i DPI</p>	<p>redovnom odgojno-obrazovnom procesu ispitanika DPI 2014.</p> <p>Tabela 31. Prikaz frekvencije dostupnosti Interneta učenicima u školi putem mobilnih uređaja</p> <p>Tabela 32. Prikaz dostupnih informatičkih uređaja učenicima</p> <p>Tabela 53. Prikaz frekvencije upotrebe stolnog ili prijenosnog službenog računala</p>	<p>Tabela 30. Prikaz procjene veličine škola ispitanika</p> <p>Tabela 58. Prikaz srednje vrijednosti veličine školske knjižnice u RH</p>	<p>i DPI 2014.</p> <p>Tabela 40. Frekvencija uključenosti ispitanika u projekte na nivou škola</p> <p>Tabela 44. Prikaz frekvencija angažiranosti ispitanika oko uvođenja tehnologije u DPI</p> <p>Tabela 45. Frekvencije uključenosti ispitanika u stručna tijela u školi i strukovne udruge</p>
Stručno knjižnična djelatnost	<p>Prikupljanje, obrada, omogućavanje korištenja i pristupa svim izvorima informacija i znanja na tradicionalnim i novim medijima; Utvrđivanje potreba korisnika i izrada deziderate; Osiguravanje građe koja zadovoljava korisničke potrebe u skladu s njihovim obrazovnim, informacijskim razvojem</p>		<p>Osiguranje dostupnosti i korištenja knjižnične građe i izvora informacija</p>	<p>Smještaj u središtu zgrade, po mogućnosti u prizemlju</p> <p>Oprema: namještaj, tehnička i računalna</p>	<p>Informiranje o radu i aktivnostima školske knjižnice</p> <p>Kvantitativno i kvalitativno vrednovanje rada školske knjižnice</p> <p>.</p>
Mjerenja	<p>Grafički prikaz 13. Aplikacije koje ispitanici koriste kao potporu za poučavanje učenika (učitelja) prema DPI 2014</p> <p>Grafički prikaz 18. Frekvencija računalno obrađene građe ispitanika</p> <p>Tabela 52.. Prikaz strukture zastupljenosti knjižničnih programa u školskim knjižnicama RH prema PPI 2012.g</p>	<p>Grafički prikaz 17. Distribucije frekvencija (IT) informatičko tehnoloških znanja i vještina ispitanika prema DPI 2014. - ordinarna mjerna skala</p> <p>Tabela 19. Komparacija zvanja formalnog obrazovanja ispitanika od 2012. – 2014.</p> <p>Tabela 21. Frekvencije položenosti stručnih ispita ispitanika 2012.</p>	<p>Grafički prikaz 16. Distribucije frekvencija svakodnevnne upotrebe informatičke tehnologije ispitanika DPI 2014</p> <p>Tabela 34. Stavovi ispitanika o razlozima nekorisćenja tehnologije u procesu učenja u knjižnici u 2014</p>	<p>Tabela 41. Prikaz dostupnosti baza podataka ispitanicima u 2014.</p> <p>Tabela 29. Opremljenost knjižnica prema važećem Standardu 2012. i 2014.</p> <p>Grafički prikaz 20. povećanja frekvencija korištenja računala na radnom mjestu ispitanika DPI i PPI</p>	<p>Grafički prikaz 19. Povećanje obima objavljivanja publikacija ispitanika 2012. i 2014.</p>
Kulturna i javna djelatnost	<p>Organizacija, priprema, provedba kulturnih sadržaja (književne i filmske tribine, Natjecanja u znanju, književni susreti, predstavljanje knjiga, likovne i druge tematske izložbe, filmske i video projekcije, kazališne predstave,</p>		<p>Poticanje integracije kulturnih i javnih djelatnosti s nastavom različitih odgojno-obrazovnih područja</p> <p>Promicanje općeljudskih vrijednosti i usklađivanje društveno-humanističkih vrednota s</p>	<p>Odgovarajuća veličina za smještaj knjižničnog fonda, za čitanje i učenje, smještaj računalne opreme, priređivanje izložbi i drugih događanja, prostor za rad knjižničara</p> <p>Knjižnica ne može</p>	<p>Suradnja sa strukovnim udrugama i srodnim institucijama - javno zagovaranje i promidžba djelatnosti školske knjižnice</p> <p>Suradnju s kulturnim i drugim ustanovama koje organiziraju rad s djecom i mladeži u</p>

	glazbene i plesne izvedbe)		ciljevima	biti manja od 60m2 Mjesto za postavljanje izložbi	Slobodno vrijeme (narodne i druge knjižnice, arhivi, muzeji, kazališta
Mjerenja	Grafički prikaz 10. Distribucije frekvencija sudjelovanja školskih knjižničara u školskim projektima	Tabela 26. Prikaz uključenosti ispitanika u projekte informalnog obrazovanja	Tabela 39. Frekvencija uključenosti ispitanika u projekte s određenom odgovornošću u 2014.	Tabela 57. Prikaz zadovoljenosti propisanog standarda u opremljenosti knjižnice u 2012.	Tabela 46. Prikaz procjene interpersonalne kompetencije ispitanika 2012. Tabela 47. Prikaz učestalosti sudjelovanja u humanitarnom radu 2012.

Uzorak je obilježen sljedećim varijabilitetima: profil stručnih suradnika školskih knjižničara, formalno i neformalno obrazovanje, radni staž, standardna oprema knjižnice, informacijsko-komunikacijske kompetencije i upotreba tehnologije u učenju, frekvencija upotrebe knjižničnog računalnog programa u stručno referalnim poslovima, uključenost knjižničara i knjižnično-informacijskog programa u Program rada škole, projekte i svakodnevni odgojno-obrazovni proces, socijalne kompetencije i uključenost knjižničara u školske i lokalne stručne timove.

Područja odgojno-obrazovne djelatnosti, stručno-knjižnične djelatnosti i kulturne i javne djelatnost istražena su baterijama pitanja uz pomoć mjernih instrumenata navedenih u Tabeli 16. i Grafičkom prikazu 4. Uz svako područje samovrednovanja iskazana je tabela ili grafički prikaz s nalazima rezultata. Pri istraživanju stvarnosti i pojava proučit će se korelacije činjenica i generalizirati njihova međuovisnost ili neovisnost. Svaka promjena uzrokuje nastajanje novih struktura, a pojavom novih struktura javljaju se nove zakonitosti rasporeda elemenata koje čine prijelaz iz starog u novi sustav.

Prihvaća se argument (Redžić, 2000, prema Tot, 2009) da je jedan od vidova traganja za djelotvornijim rješenjima u području odgoja i obrazovanja zapravo konstruiranje i primjena modela i modeliranja u tim procesima.

PPI 2012.

☐ (A) Profil stručnih suradnika školskih knjižničara u sustavu MZOS-a

☐ (B) Stručno usavršavanje i stjecanje kompetencija

☐ (C) Indikatori standarda školskih knjižnica

☐ (D) Informacijsko-komunikacijska tehnologija

☐ (E) Pedagoško i interdisciplinarno uključivanje i povezivanje

☐ (F) Socijalne kompetencije

DPI 2014.

☐ (A) Profil stručnog suradnika školskog knjižničara

☐ Profil škole ispitanika (B)

☐ Indikatori standarda školskih knjižnica (C)

☐ Informacijsko-komunikacijska tehnologija i školski knjižničar (D)

☐ Uključenost u nastavni proces: korelacija, koordinacija i kooperativnost (E)

☐ Socijalne kompetencije (F)

Grafički prikaz 4. Sadržajna struktura baterije pitanja u dva pilot istraživanja školskih knjižničara¹⁶⁷

3.2.4. Struktura baterije pitanja mrežnih upitnika, anketa

U ovom poglavlju pojašnjava se izgled mrežnog upitnika, rječnik, redoslijed pitanja te dužina upitnika. Po obliku, mrežni upitnik je sadržavao kombinaciju zatvorenih i otvorenih pitanja. Zatvorena pitanja nudila su određeni broj odgovora na koja se ispitanici odlučuju samo jednim izborom ili višestrukim izborom, u padajućim izbornicima. Određena je lista ponuđenih odgovora, dovoljno iscrpna da predvidi moguće odgovore. Takvi tipovi pitanja u mrežnom upitniku ubrzavaju proces ispunjavanja upitnika, daju mu određenu dinamiku, te time zanimljivost. Zatvoreni tip pitanja je neusporedivo jednostavniji od otvorenih pitanja za statističku obradu. Takva su i pitanja s ponuđenim skaliranjem odgovora. Princip skaliranja odgovora u pitanjima (odlično, dobro, ograničeno, nedovoljno) preuzet je i modificiran iz španjolskog dokumenta za samovrednovanje školskih knjižnica¹⁶⁸ i primijenjen na dijelu pitanja. Otvoreni tip pitanja daje mogućnost mjerenja stavova i mišljenja. Izbjegavalo se je sugeriranje odgovora. Analiza odgovora na otvorena pitanja pretpostavlja posebne tehnike obrade. Upitnik je kroz šest kategorija pitanja ispitao:

¹⁶⁷ Anketni upitnici prezentirani su u Prilozima 1. i 2.

¹⁶⁸ Bibliotecas escolares ¿entre interrogantes?: Herramienta de autoevaluación: Preguntas e indicadores para mejorar la biblioteca, Ministerio de Educación, Fundación Germán Sánchez Ruipérez, [Madrid, 2011]

profesionalni profil stručnog suradnika knjižničara, važnost i kvalitetu stručnog usavršavanja kao odrednice u stjecanju kompetencija, programe razvoja kompetencija, specifične strategije osobnog usavršavanja koje razvija knjižničar, važnost knjižnice u školi i odgojno-obrazovnoj zajednici općenito kroz prisutnost u temeljnim dokumentima, resursi koji joj se dodjeljuju te njezina zastupljenost u školskim upravljačkim tijelima, fizičku dostupnost knjižnice, programe razvoja digitalnih i informacijskih kompetencija, aktivnosti koje promiču multimedijску pismenost, tehnološko-komunikacijsku pismenost, informacijsku pismenost te aktivnosti upoznavanja s tehnikama i stilovima učenja, uključenost u školski program, uključenost knjižnice u redoviti nastavni proces svih predmeta tj. metodičke postupke nastavnika koji uključuju knjižnicu, odnos i otvorenost prema lokalnoj zajednici, suradnju s narodnim knjižnicama te drugim relevantnim institucijama, samostalne aktivnosti u programima razvoja socijalnih i građanskih kompetencija kao i uključenost u takve programe i projekte.

Valjanost instrumenata provjerena je putem konzultacija s istaknutim stručnim suradnicama knjižničarkom i psihologinjom, znanstvenicima i predavačima Odjela za kulturologiju na Sveučilištu Josip Juraj Strossmayer u Osijeku. Od Agencije za odgoj i obrazovanje, viših savjetnica za školske knjižničare, zatraženo je odobrenje za provođenje anketiranja. Dobiveno je pozitivno mišljenje.

3.3. Predmet i problem istraživanja

U pregledu znanstvene i operativne literature utvrđeno je da se školski knjižničari ne uključuju u proces samovrednovanja u hrvatskim školama. Stoga se definirani predmet istraživanja može formulirati pitanjem: Postoje li elementi samovrednovanja kvalitete rada školskog knjižničara? Može li samovrednovanje kvalitete rada utjecati na vrednovanje knjižničarske profesije u sustavu odgoja i obrazovanja? Postavlja se pitanje može li samovrednovanje kvalitete utjecati na percepciju o profesiji školskog knjižničara u društvu. Pitanje kvalitete u radu školskih knjižničara dovodi do propitivanja profesionalnih kompetencija, materijalnih i financijskih resursa, uvjeta rada, socijalnih kompetencija koje uvjetuju prihvaćenost i interdisciplinarno djelovanje u radnoj sredini i tako dalje. Problem istraživanja je motiviran neistraženošću teme u Hrvatskoj, nedostatkom modela samovrednovanja rada školskih knjižničara.

Rješavanje definiranog predmeta (problema) istraživanja odgovorit će na pitanja koja se mogu izvesti iz glavnog problema istraživanja:

- Postoji li povezanost samovrednovanja i vrednovanja knjižničarske profesije?
- Koje su osnovne grupe pokazatelja djelatnosti za samovrednovanje knjižničara?
- Koje stručne kompetencije su dominantne za kvalitetan rad u školskoj knjižnici?
- Kojim instrumentima/alatima vrednovati kvalitetu rada školskih knjižničara?
- Koja područja djelatnosti je potrebno unaprijediti za postizanje željene kvalitete?
- Prihvaćaju li knjižničari samovrednovanje kao model u kulturi vrednovanja?

Za kriterijsku varijablu uzeti su standardizirani podaci o djelatnosti školskog knjižničara.

3.4. Cilj znanstvenog istraživanja, pristup i hipoteze

3.4.1. Cilj studije

Cilj studije je utvrditi postojanje elemenata samovrednovanja kvalitete rada školskih knjižničara, mogućnost primjene procesa samovrednovanja u knjižničarskoj praksi kroz model sa specifičnostima profesije

To će omogućiti struci da putem realistične i metodološki jasno definirane samoanalize vlastitoga rada bolje prepozna svoje razvojne potrebe i prema tome poduzme mjere za unapređivanje vlastite prakse, da djelotvornije i učinkovitije ostvaruje željene odgojne i obrazovne ciljeve.

Osnovni cilj ima trostruku razinu jer kombinira spoznaju i društvenu akciju:

- (a) istraživanje društvenih, socioloških, kulturalnih interakcija u knjižničarskoj profesiji
- (b) uklanjanje pogrešnih uvjerenja
- (c) pokretanje akcije za preobrazbu postojećih percepcija.

3.4.2. Hipoteza

Hipoteza se može oblikovati na slijedeći način:

H 1 - Samovrednovanje kvalitete rada školskih knjižničara utječe na vrednovanje profesije knjižničara.

Tablični prikaz multifaktorskog nacrtu prema kojem će se utvrditi kauzalni odnos ili povezanost nezavisne i zavisne varijable prikazan je u Tablici 17.

Tablica 17. Prikaz eksperimentalnog nacrtu varijabli

Nezavisna /eksperimentalna varijabla uzročna	Zavisna/ kriterijska varijabla posljedična
Samovrednovanje kvalitete rada knjižničara	Vrednovanje profesije knjižničara

Indikatori mjerenja nezavisne (uzročne) varijable ili grupe pokazatelja:

- profesionalnost školskog knjižničara (formalno i neformalno obrazovanje)
- programi razvoja kompetencija (stručno usavršavanje)
- vidljivost i dostupnost (prepoznatljivost, komunikacija, interakcija; digitalna kompetencija)
- aktivnosti (multimedijska pismenost, tehnološko-komunikacijska pismenost, informacijska pismenost, tehnike učenja)
- pedagoška koordinacija (uključenost u školski program)
- socijalne kompetencije (razvijanje građanskih kompetencija; uključenost u strukovne aktivnosti: udruge, radne grupe, projektne timove; otvorenost prema lokalnoj zajednici, suradnja s narodnim knjižnicama, uključenost u programe i projekte: ljudska prava, jednakost, multikulturalnost).

Indikatori mjerenja zavisne (posljedične) varijable koristiti će grupe pokazatelja:

- indikatori u dokumentima, indikatori u literaturi za samovrednovanje rada obrazovnih ustanova, rezultati samovrednovanja
- indikatori zadovoljstva interakcijom i komunikacijom s ravnateljima, Agencijom za odgoj i obrazovanje, Ministarstvom znanosti, obrazovanja i sporta (potpora uprave)
- indikatori standarda (materijalna sredstva, fizička dostupnost knjižnice: smještaj, prostor, oprema)

Utvrđit će se povezanost ili utjecaj nezavisne varijable na zavisnu eksperimentom funkcionalnog tipa.

Modaliteti kvantitativne nezavisne varijable mogu biti razine ili područja vrednovanja i definirani indikatori za dokazivanje hipoteze. Kriterijska varijabla su propisani standardi za školske knjižnice. Obzirom na izabranu metodologiju studije slučaja nastojat će se u potpunosti istražiti fenomen vrednovanja profesije školskog knjižničara u kontekstu u kojem

se taj fenomen javlja. Utvrditi će se postojanje indikatora vrednovanja kvalitete rada i mogu li definirani indikatori samovrednovanjem utjecati na vrednovanje profesije ili uspješnost poslovanja knjižničara. Zato se analitički koncept bavi navedenim brojem varijabli (u poglavlju 3.5). Nastojat će se istražiti odnos varijabli, odgovoriti na postavljene ciljeve i istraživačka pitanja. Primijenjen je induktivni pristup prema Bognaru (2000) koji polazi od istraživačkih pitanja. Kombiniranom metodom ostavlja se prostor za sve vrste mogućih odgovora i potpuno nove vrste podataka. Predmet spoznajnog procesa izrazit će kolektivno iskustvo, javno mnijenje o fenomenu.

3.4.3. Ciljevi istraživanja

Ciljevi istraživačkog rada su raspraviti mogućnost primjene samovrednovanja, hipotetičkog modela primjerenog specifičnostima profesije školskog knjižničara. Pri tom se polazi od činjenica o profesionalnoj djelatnosti školskih knjižničara u sustavu odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj. Rezultati istraživanja će pokazati postojeće kvalitativne reference hrvatskog školskog knjižničarstva kao pokazatelje prema kojima se postojeća razina može kvalitativno unaprijediti. Ciljevi su su aplikativnog karaktera. Testirat će se odnos nezavisne i zavisne varijable na uzorku ispitane populacije školskih knjižničara u Hrvatskoj. Zavisna varijabla će se općenito definirati, a nezavisna specificirati operativnim terminima. (Halmi, 2005,43)

Ciljevi:

- 1) Utvrditi kulturološki, sociološki i društveni utjecaj procesa samovrednovanja kvalitete rada na vrednovanje knjižničarske profesije
- 2) Utvrditi postojanje elemenata samovrednovanja kvalitete rada školskih knjižničara:
 - u formalnoj edukaciji školskog knjižničara
 - u programima razvoja kompetencija
 - u tehnološko-komunikacijskoj pismenosti
 - u pedagoškoj koordinaciji, korelaciji i kooperativnosti
 - u socijalnim kompetencijama
- 3) Ispitati specifičnu strategiju stručnog usavršavanja koju razvija knjižničar u stjecanju kompetencija
- 4) Ispitati i utvrditi fizičku dostupnost knjižnice u školi, koji joj se resursi dodjeljuju, standard knjižnica te zastupljenost knjižničara u školskim upravljačkim tijelima,
- 5) Utvrditi povezanost, uključenost, integriranost školskog knjižničara i knjižnice u Program rada škole, Kurikulum, u dijelu neposrednog odgojno-obrazovnog rada

- 6) Ispitati i utvrditi uporabu informacijsko-komunikacijske tehnologije u knjižnici za: komunikaciju, programe razvoja digitalnih i informacijskih kompetencija učenika, aktivnosti koje promiču multimedijску pismenost, tehnološko-komunikacijsku pismenost, informatičku pismenost
- 7) Istražiti stavove i mišljenja ispitanika o utjecaju socijalnih i građanskih kompetencija na uključenost u strukovne aktivnosti (udruge, radne grupe, projektne timove), odnos i otvorenost prema lokalnoj zajednici, suradnju s narodnim knjižnicama te drugim relevantnim institucijama, samostalne aktivnosti u programima razvoja socijalnih i građanskih kompetencija kao i uključenost u takve programe i projekte (ljudska prava, jednakost, multikulturalnost)
- 8) Ispitati stavove i mišljenja o prihvaćanju i potrebi samovrednovanja
- 9) Ispitati i utvrditi povezanost rezultata samovrednovanja s unaprjeđenjem kompetencija
- 10) Predikcijom temeljem istraženih varijabli predložiti aplikativnost u sustavu odgoja i obrazovanja hipotetičkog modela samovrednovanja
- 11) Kreiranje i poticanje promjena u profesiji školskog knjižničara kroz ishod istraživanja samovrednovanja
- 12) Utvrditi ograničenja studije i predložiti teme novih istraživanja

3.5. Deskripcija i generalizacija rezultata

Ovo poglavlje obuhvaća nalaz rezultata za baterije pitanja i/ili svako postavljeno pitanje ispitanicima. Temeljem dobivenih rezultata izrađeni su zaključci i analizirani pravci unaprjeđenja za ispitivana područja koja su pokazala dobar ili nezadovoljavajući rezultat.

Kvalitetna interpretacija rezultata prema Mejovšeku (2013) je ona kojom se rezultati uspoređuju s polaznom hipotezom i donosi se zaključak potvrđuju li je rezultati ili ne. Dobivene rezultate će se usporediti s rezultatima drugih istraživanja istog problema (ako ih ima) i raspraviti mogućnost generalizacije i doprinosa postavljenoj teoriji. Istaknut će se ograničenja i preporuke za buduća istraživanja.

Na postavljene ciljeve odgovorit će se kroz interpretativno-kritičku paradigmu temeljem svrhovitog odabira uzorka i induktivne metode kojom se prikuplja obilje podataka na deskriptivnoj razini, te ideografskim kontekstualnim interpretacijama koje proizlaze iz triangulacije empirijskog materijala. Nastojat će se postići pouzdanost i valjanost. (Halmi, 442). Protumačit će se odnos i otkriti postoje li elementi samovrednovanja i vrednovanja

profesije temeljem analize rezultata prema područjima ispitivanja: edukacije knjižničara, pedagoška koordinacija s ostalim predmetima u školi i interdisciplinarno povezivanje, uključenost knjižnice u redoviti nastavni proces ili korelacija, uključenost u školski program ili kooperativnost, kontinuiranu angažiranost u aktivnostima koje promiču multimedijску pismenost s naglaskom na tehnološko-komunikacijsku pismenost, informacijsku pismenost u odnosu na propisane standarde, stručno knjižnične poslove s knjižničnom građom upotrebom knjižničnih računalnih programa.

Stručna literatura za deskripciju rezultata podrazumijeva opisivanje i klasifikaciju elementarnih statističkih podataka i pojava koje su predmetom proučavanja radi utvrđivanja povezanosti pojava (Mejovšek, 2013) što će se u ovom poglavlju temeljito i opširno prezentirati. Kada se utvrdi povezanost pojava moguće je predviđanje budućih događanja, na ovoj razini tek djelomično, no dobit će se uvid u bitne pojmove ili kategorije koje dominiraju istraživanim kontekstom ili ih karakteriziraju (Mejovšek, 2013, 21) što je osnovni cilj studije. Primjenjuje se deskripcija jer je ključna za razumijevanje proučavanog konteksta i odnosa. Koristit će se vizualna ili grafička analiza podataka s prezentacijom rezultata grafičkim prikazima, tablicama i dijagramima.

Ispitivanja populacije su planirana i provedena od siječnja do veljače 2012. godine i od siječnja do ožujka 2014. godine. Mjerni instrumenti obuhvaćaju varijabilitete ili područja:

- (A) Profil školskog knjižničara, vrednuje se profesionalnost rada knjižničara, njegovo formalno i neformalno obrazovanje, poslove koje obavlja
- (B) Stručno usavršavanje i stjecanje kompetencija, vrednuje se kvantiteta i kvaliteta stručnog usavršavanja kao odrednice u stjecanju kompetencija, specifičnu strategiju koju knjižničar provodi u stjecanju kompetencija
- (C) Indikatore standarda školskih knjižnica, vrednuju se resursi koji se dodjeljuju knjižnici, dostupnost knjižnice (smještaj, prostor, oprema) te zastupljenost knjižničara u školskim upravljačkim tijelima
- (D) Pedagošku koordinaciju i interdisciplinarno povezivanje, vrednuje se uključenost, integriranost školskog knjižničara i knjižnice u program rada škole, kurikulum, projekte
- (E) Informacijsko-komunikacijsku tehnologiju, vrednuju se aktivnosti knjižničara unutar škole, programe poučavanja digitalnih i informacijskih kompetencija, multimedijске pismenosti, tehnološko-komunikacijsku pismenost, informacijsku pismenost te aktivnosti upoznavanja s tehnikama i stilovima učenja
- (F) Socijalne kompetencije školskog knjižničara, vrednuje se uključenost u strukovne aktivnosti (udruge, radne grupe, projektne timove), odnos i otvorenost prema lokalnoj

zajednici, suradnja s narodnim knjižnicama te drugim relevantnim institucijama, samostalne aktivnosti u programima razvoja socijalnih i građanskih kompetencija kao i uključenost u takve programe i projekte (ljudska prava, jednakost, multikulturalnost)¹⁶⁹

Pregledom literature utvrđeno je da su ova područja vrednovanja zastupljena u istraživanjima provedenim u drugim sredinama (Pereira, 2012, Baro, Mana, 2013, Harris et.al, 2013) što znači da je prihvaćeno stajalište o upravo tim područjima djelatnosti kao pokazateljima, te je utvrđeno postojanje potrebe godišnjeg vrednovanja kvalitete i učinkovitosti rada školskih knjižničara. Varijabiliteti su formulirani prema zakonskoj regulativi poslova i zadaća školskog knjižničara iz Standarda za školske knjižnice, ali i iz stručne literature.¹⁷⁰

3.5.1. Analiza elemenata kvalitete rada školskih knjižničara u formalnoj edukaciji školskog knjižničara

Ovo poglavlje definira razinu edukacije školskog knjižničara. Zavisna varijabla ovog istraživanja je vrednovanje profesije knjižničara, profesija sama po sebi treba zadovoljiti kriterije navedene u ranijem poglavlju (2.5.4. Profesija školskog knjižničara) te će se analizirati: akademsko obrazovanje ili formalna edukacija, stjecanje kompetencija, pripadanje određenoj klasifikacijskoj skupini knjižničara ili učitelja, informatičko-tehnološko obrazovanje, te neformalno obrazovanje u sklopu cjeloživotnog učenja. Ti kriteriji su navedeni kao vrijednosni kriteriji u poglavlju o profesiji, odnosno njima su definirani uvjeti za zadovoljavanje naziva određenog posla profesijom.

¹⁶⁹Navedeni pokazatelji preuzeti su iz španjolskog dokumenta prezentiranog u prijašnjem poglavlju o međunarodnom kontekstu samovrednovanja i modelirani prema potrebama za samovrednovanje u hrvatskim školskim knjižnicama. Sa španjolskog jezika dokument je prevela profesorica croatistike i španjolskog jezika, i diplomirana knjižničarka Ivana Vladilo.

¹⁷⁰ Za vrednovanje poslova i zadaća školskog knjižničara konzultirana je literatura Kovačević, Lovrinčević (2014, 193-203), Hernon (2014)

Formalno obrazovanje

Analiza pitanja A grupe o stručnom profilu stručnih suradnika školskih knjižničara u sustavu odgoja i obrazovanja

Ispitala se je povezanost rezultata samovrednovanja, kompetencija i redovitog usavršavanja te napredovanja u struci, odrednice u stjecanju kompetencija, specifične strategije koju razvija knjižničar.

Radni staž i iskustvo u radu knjižničara mogu pored nezavisne varijable utjecati na zavisnu varijablu, stoga će se prikazati struktura ispitanika prema radnom stažu u PPI i DPI. Zatim struktura formalnog obrazovanja ispitanika i akademska zvanja ispitanika, te neformalno obrazovanje.

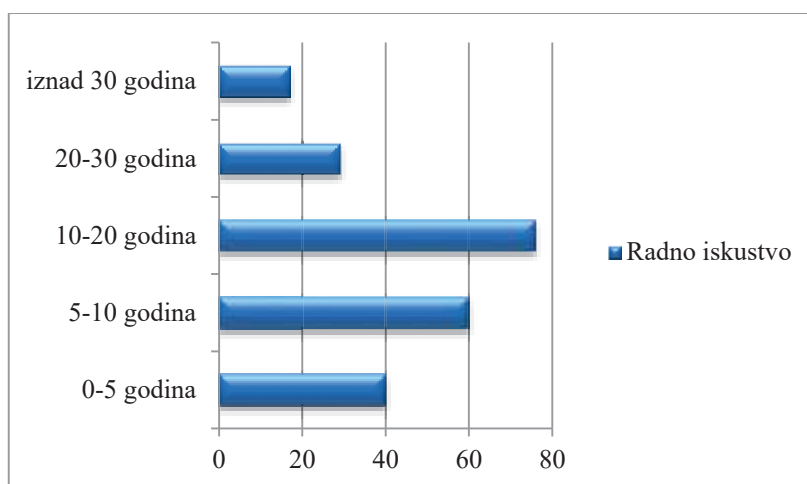
Radni staž ispitanika u oba ispitivanja je u srednjoj vrijednosti od 14,32 godine radnog staža. To definira da ispitanici nisu početnici u struci, imaju priličan broj godina staža uz njihovo formalno obrazovanje. Prikaz navedenih vrijednosti može se vidjeti u Tablici 18. i Grafičkom prikazu 5.

Tablica 18. Srednja vrijednost i medijan radnog staža ispitanika PPI 2012.

PPI 2012.	
Kalkulacija	Rezultat
Broj	573
Suma	8202.7
Standardna devijacija	11.01
Srednja vrijednost	14.32
Minimum	0
1. kvartil (Q1)	5
Vrijednost medijana	12
3. kvartil (Q3)	21
Maksimum	45

Prazna polja nisu uzeta u izračun Q1 i Q3 su izračunati koristeći minitab metodu.

Po obliku pitanje je bilo otvorenog tipa i neobavezno, pa je od ukupnog broja ispitanika N=647, odgovor dalo 573 ispitanika u PPI 2012. godine. Međutim ponovljenim pitanjem zatvorenog tipa u DPI 2014. nalaz je isti ili sličan rezultat. Od ukupnog broja ispitanika N=320, njih 76 je iskazalo radno iskustvo između 10 i 20 godina staža, a 60 ispitanika je iskazalo između 5 i 10 godina radnog staža. (vidi Grafički prikaz 5.).

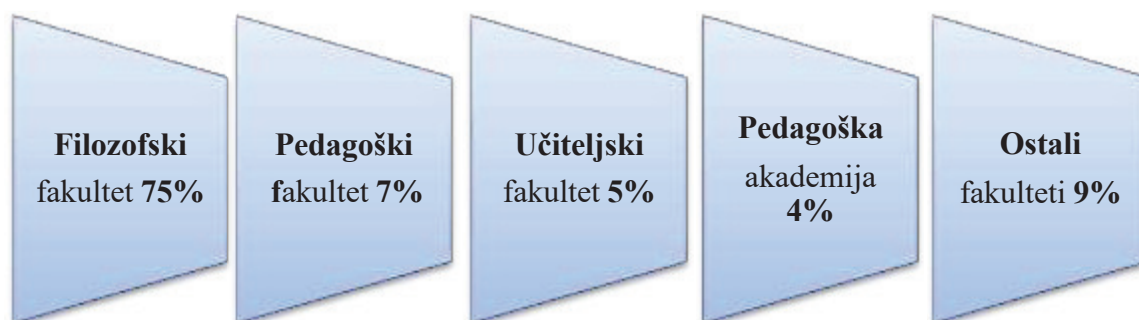

Grafički prikaz 5. Distribucije frekvencija u ordinalnoj skali mjerenja radnog staža ispitanika
DPI 2014

Utvrđeno je da je većina ispitanika školskih knjižničara formalno obrazovanje stekla diplomom na Filozofskom fakultetu, 75% ispitanika; Pedagoški fakultet je završilo 7% ispitanika; Učiteljski fakultet 5%, Pedagošku akademiju 4%, a ukupnost drugih završenih fakulteta iznosi 9% kod ispitanih knjižničara i to: Kineziološki fakultet, Filološki fakultet, Katolički bogoslovni fakultet (0,46%), Umjetnička akademija, Prirodoslovno-matematički fakultet (0,77%), Fakultet organizacije i informatike u Varaždinu (0,46%). Pojedinci imaju završen Veterinarski fakultet, Ekonomski fakultet ili Fakultet političkih znanosti. Od drugih struka zaposlenih u školskoj knjižnici najzastupljeniji među ispitanicima su diplomirani učitelji, njih ima 7% koji rade kao knjižničari u školskim knjižnicama.

Jesu li školski knjižničari osobe s dva fakulteta i dva stručna ispita? Analiza rezultata je pokazala da su školski knjižničari, njih 42% ispitanika, osobe s dva fakulteta: obrazovani su profesori i diplomirani knjižničari, još 5% knjižničara su profesori i magistri bibliotekarstva, 2% su magistri znanosti, a samo 1% ispitanika su magistri bibliotekarstva. Razlog malom broju magistara bibliotekarstva je dvostruk: jedan razlog je obrazovanje mladih za knjižničare po Bolonjskom sustavu što pretpostavlja da će proći još nekoliko godina dok ne nađu radno mjesto u sustavu obrazovanja, drugi razlog tako malog postotka magistara bibliotekarstva može biti što su se zaposleni doškolovali za knjižničarsko zvanje pa su uključeni u postotak ispitanika koji su profesori i magistri bibliotekarstva. Stručni poslijediplomski studij je upisalo i/ili završava 8% školskih knjižničara, a na sveučilišnom poslijediplomskom

doktorskom studiju 2012. godine je studiralo 7% školskih knjižničara. U Grafičkom prikazu 6. koji slijedi prikazana je struktura zaposlenih ispitanika u 2012. godini.

Grafički prikaz 6. Struktura fakulteta na kojima su diplomirali ispitanici

Na poslovima školskog knjižničara mogu se zaposliti i osobe drugih zvanja¹⁷¹, prema važećim zakonskim aktima o kojima je rečeno u ranijem poglavlju o zakonskim aktima, što pokazuju rezultati od 11,58% ispitanika koji imaju neko drugo zvanje. Dovoljno je da imaju visoku stručnu spremu. Analizom odgovora ispitanika utvrđeno je koja su druga zvanja zastupljena: pedagoga, dipl. informatičara, dipl. komparatista, dipl. teologa, dipl.inž.strojarstva, dipl. politologa, dipl. socijalnog pedagoga, dipl. arheologa, dipl. novinara, dr. veterinara med., dipl. bohemist i polonist te dipl. agronoma.

Pilot istraživanjima dobiveni su podaci ispitanika o strukturi formalno obrazovanih i zaposlenih ispitanika, školskih knjižničara. Komparacijom rezultata PPI 2012. i DPI 2014. godini uočava se povećanje postotka ispitanika koji imaju završena dva fakulteta, dakle profesora i diplomiranih bibliotekara. U DPI 2014. pristupilo je oko 20 % više ispitanika sa dva završena fakultetska programa, 2% više je doktora znanosti među ispitanicima zaposlenima u knjižnicama, u odnosu na 2012. godinu. Usporedne podatke o formalnom obrazovanju ispitanika PPI 2012. i DPI 2014. sadrži Tablica 19.

¹⁷¹ Više o toj temi rečeno je u prethodnom poglavlju koje raspravlja o zakonskim aktima u odgoju i obrazovanju

Tablica 19. Komparacija zvanja formalnog obrazovanja ispitanika 2012. - 2014.

Akadska zvanja ispitanika PPI 2012.	Broj ispitanika u školskim knjižnicama RH prema zvanjima N=737	Postotak ispitanika u školskim knjižnicama RH 2012.godine f=100%	Zvanja ispitanika školskih knjižničara DPI 2014.	Broj ispitanika u školskim knjižnicama RH prema zvanjima N= 320	Postotak ispitanika u školskim knjižnicama RH 2014.godine f= 100%
prof. (SQ001)	155	23.96%	prof. (A2)	18	6,52%
dipl.bibl. (SQ002)	128	19.78%	dipl.bibl. (A1)	34	12,32%
prof. i dipl.bibl. (SQ003)	269	41.58%	prof. i dipl.bibl. (A3)	172	62,32%
dipl.učitelj (SQ004)	43	6.65%	prof. i mag. bibl. (A4)	17	6,16%
učitelj razredne nastave (SQ005)	14	2.16%	mag.bibl. (A5)	12	4,35%
mr.sc. (SQ006)	13	2.01%	mag. (A6)	5	1,81%
mag.bibl. (SQ007)	33	5.10%	mr.sc. (A7)	4	1.80%
mag. (SQ008)	7	1.08%	dr.sc. (A8)	2	0.90%
dr.sc. (SQ009)	0	0.00%	dipl.uč. (A9)	5	1,81%
pedagog (SQ010)	5	0.77%	dipl. (ostalo) (A10)	7	2,54%
ostalo	70	10.82%			

Sumativnom analizom navedenih rezultata u provedena dva istraživanja utvrđen je zajednički prosječni parametar u radnom stažu od 14 godina. U akademskom zvanju školski knjižničar je prema analizi iz PPI 2012. i DPI 2014. godine temeljno učitelj obrazovan za knjižničara što je vidljivo prema malom postotku ispitanika koji su naveli zvanje diplomiranih bibliotekara, u PPI 19,78% i u DPI 12,32%. Veći je postotak ispitanika koji su za svoje akademsko zvanje naveli da su profesori i diplomirani bibliotekari, u PPI 41,58% i u DPI 62,32 %. (Tabela 19. i Grafički prikaz 7.)

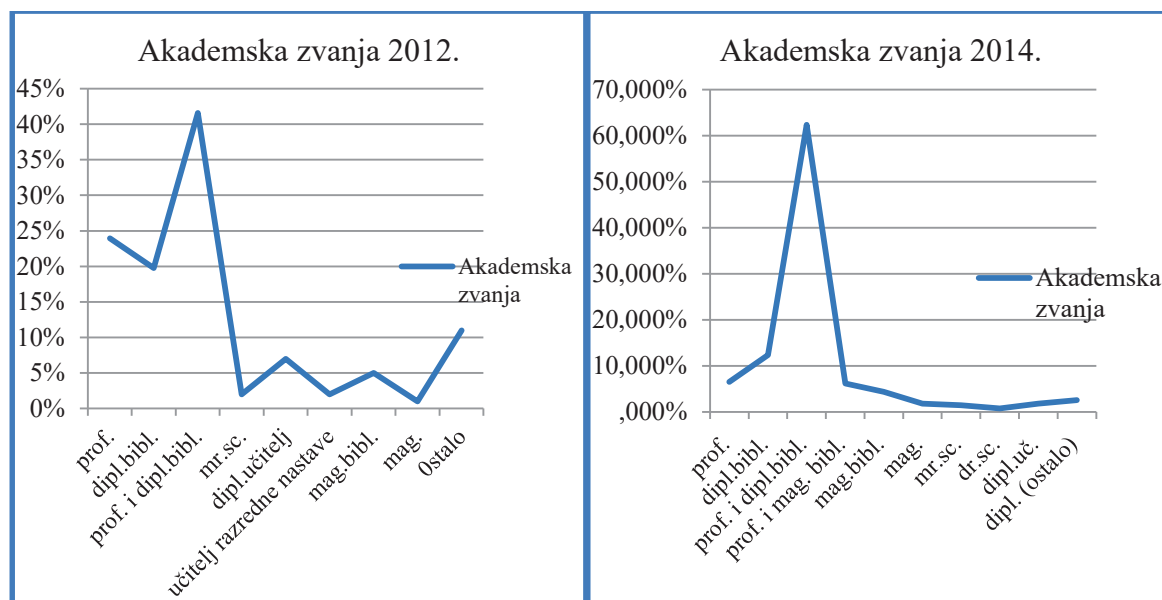
Evidentno je da školsko knjižničarstvo pripada složenoj klasifikacijskoj skupini poslova jer su ispitanici u većini slučajeva knjižničari i učitelji u nekom edukativnom području.

Aplikativni doprinos ovog cilja istraživanja bio bi poticanje ujednačavanja obrazovanja na Sveučilištima za profesiju školskog knjižničara. Promjena u sustavu obrazovanja može rezultirati zvanjem školskog knjižničara specijalista, obrazovanog za poslove u školskoj knjižnici, što možemo usporediti s američkim sustavom¹⁷² koji je usvojio profesionalni naziv „školski knjižničar“, naziv je potvrđen od ALA/AASL Standardom za obrazovanje školskih

¹⁷² Original na engleskom glasi: „The American Association of School Librarians (AASL) has adopted “school librarian” as the official title of the individual responsible for the development and management of library and information services in a PreK-12 environment. Other titles given to individuals with these responsibilities include, but are not limited to, “school library media specialist,” “teacher librarian,” “library information specialist,” and “media coordinator.” These standards apply to all master’s programs that prepare candidates to develop and manage library and information services in a PreK-12 setting, regardless of degree name or professional title.“

knjižničara¹⁷³. Pored te titule, svi magistarski sveučilišni studiji pripremaju studente za zanimanja s profesionalnom titulom: “*school library media specialist*,” “*teacher librarian*,” “*library information specialist*,” i “*media coordinator*” (2010, 3) za rad sa učenicima u osnovnim i srednjim školama. Programe obrazovanja odobrava National Council for Accreditation of Teacher Education¹⁷⁴ (NCATE), a razina na kojoj se ostvaruje program i standard je magistarska razina. Program ima naziv i razinu obrazovanja: *School Library Media Programs, Master’s Level*. Magisterij u knjižničarstvu akreditiran je od strane američkog knjižničarskog društva. Magisterij s posebnim naglaskom na školskoj knjižnici i medijima [tj, škola knjižničarstva] u obrazovnoj jedinici akreditiran je od strane NCATE što je prikladno prvi profesionalni stupanj školske knjižnice medijskih stručnjaka [odnosno, školski knjižničari] "(ALA politika 54.2.2).

Institucije koje nude magistarski program za pripremu školskih knjižničara mogu ga nuditi samo prema ovom Standardu koji ima potvrdu/akreditaciju ALA-e i NCATE. Svrha studije je ukazati na potrebu ujednačavanja obrazovnih programa za školske knjižničare i u Hrvatskoj te potrebu aktivnog angažmana Hrvatske udruge školskih knjižničara da putem Hrvatskog knjižničarskog društva ostvari željeni status u knjižničarskoj profesiji. Kao što se Američko knjižničarsko društvo (ALA) uz Američko društvo školskih knjižničara (AASL) zalaže za poštovanje Standarda i akreditaciju programa obrazovanja studenata.

Grafički prikaz 7. Strukturirani prikaz akademskih zvanja ispitanika PPI 2012. i DPI 2014

¹⁷³ Naziv dokumenta u originalu: Standards for Initial Preparation of School Librarians (2010)

¹⁷⁴ Nacionalno vijeće za akreditaciju Učitelja

Analiza pitanja B grupe o obaveznom stručnom usavršavanju i načinu stjecanja kompetencija, o cjeloživotnom obrazovanju:

U stručnoj literaturi mnogi autori pišu o pokazateljima uspješnosti, primjerice Machala (2013) piše o pokazateljima uspješnosti rada CSSU-a, smatra da programi stručnog usavršavanja pomažu savladati zahtjeve na radnom mjestu (98%), navodi nužnost kurikulumskog poravnavanja u segmentu formalnog obrazovanja te uspostavu programa SSU veće kvalitete koji bi obuhvatio znanja praktične i teorijske razine usavršavanja. U svom radu nabraja zajedničke teme svih centara za stručno usavršavanje knjižničara kao što su: 'tranzicijske', teme od naročitog interesa za zemlje u regiji s obzirom da izlaze iz socijalističkog sustava te se osjeća potreba za novim vještinama (marketing i zagovaranje knjižnica, utjecaj na financijere te prikupljanje sredstava i sponzora), 'efemerne' teme, važne lokalnoj, trenutnoj situaciji, kao što je pisanje projektnih prijava, upravljanje integriranim knjižničnim programima i sl., i 'lokalne' teme specifične za pojedine centre kao što je na primjer psihologija korisnika ili slično. Jedina tema koja je bila obavezna tema na razini svih centara odnosila se na upotrebu informacijsko-komunikacijske tehnologije. Ustanovljeno je sažimanje mnogih tema, a upotreba informacijsko komunikacijske tehnologije prepuštena je nadležnosti institucija za dodjelu ECDL diploma. Temeljem toga jedna od točaka mjerenja ove studije bila je frekvencija položenih modula u dobivanju ECDL diplome kod ispitanika.

Navedeni indikatori obaveznog i neformalnog obrazovanja i usavršavanja mjereni su i rezultati mjerenja su prikazani u Tabeli 20.

Prema Standardu za školske knjižnice, člankom 21. „Školski knjižničar ima obvezu stalnoga stručnoga usavršavanja – organiziranog i pojedinačnog.“ Kriterijska varijabla za ovu grupu pitanja komparira se s navedenim propisima, mjerenja su izražena frekvencijama u navedenim tablicama kako je opisano u Tablica 20.

Tablica 20. Pregled obaveznog stručnog usavršavanja u odnosu na nalaze istraživanja 2012. i 2014.

Obavezno ili organizirano stručno usavršavanje	Mjerenja iz PPI 2012. i DPI 2014.
Sudjelovanje na stručnim skupovima državne razine u organizaciji Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta i Agencije za odgoj i obrazovanje (najmanje jednom u dvije godine)	Tabela 23. Tabela 24.
Sudjelovanje na skupovima u organizaciji Zavoda za knjižničarstvo Nacionalne i sveučilišne knjižnice (CSSU-Centar za stalno stručno usavršavanje), strukovnih udruga (HKD-Hrvatsko knjižničarsko društvo, HUŠK-Hrvatska udruga školskih knjižničara, HMŠK-Hrvatska mreža školskih knjižničara)	Tabela 23. Tabela 25.
Županijska stručna vijeća stručnih suradnika knjižničara u organizaciji Agencije za odgoj i (najmanje tri puta u dvije godine)	Tablica 24.
Stručno usavršavanje u organizaciji Agencije za strukovno obrazovanje	Tabela 23.
Sudjelovanje na stručnim skupovima županijske razine - županijska stručna vijeća stručnih suradnika knjižničara u agencije za odgoj i obrazovanje (najmanje tri puta u dvije godine)	Tabela 24.
Županijske matične službe u organizaciji županijskih matičnih knjižnica	Tabela 23.
Pojedinačno stručno usavršavanje ili neformalno obrazovanje - Stručno usavršavanje praćenjem sadržaja iz područja knjižničarstva i Informacijskih znanosti, literature iz psihološko-pedagoškoga područja te praćenje izdavaštva i upoznavanje literature za djecu i mladež	Tabela 26. Tabela 28.

Usporedit će se nalazi tih mjerenja iz PPI 2012. i DPI 2014. godine te će dobiti podatci o obaveznom stručnom usavršavanju koje dopunjava i unaprjeđuje formalno obrazovanje školskih knjižničara s ciljem zadovoljavanja kriterija profesije. Nalazi iz PPI 2012. Pokazali su da jedna trećina ispitanika ima položena dva stručna ispita: državni stručni ispit položen pri Agenciji za odgoj i obrazovanje Zagreb i drugi državni stručni ispit položen pri Ministarstvu kulture u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, dakle 33,38% ispitanika školskih knjižničara. Osposobljeni su za rad i napredovanje prema sustavima Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta i Ministarstva kulture. Stručni ispit propisan za rad u školskoj knjižnici u sustavu MZOS-a polaže se pri Agenciji za odgoj i obrazovanje. Ispitanici imaju u 49,30 % slučajeva položen taj državni stručni ispit, a u 18,39% ispitanika stručni ispit je u tijeku polaganja. Zanimljivo mali broj ispitanika nije imao obavezu polaganja iz nekoliko razloga: ovisno o godini kada su stupili u radni odnos pa prema zakonu te godine nemaju obavezu polaganja tog stručnog ispita ili su anketi pristupile osobe koje su tog trenutka radile na zamjeni ili u

određenom radnom odnosu pa ne ostvaruju uvjete za pristupanje polaganju stručnog ispita. Dihotomnim skalama utvrđene su vrijednosti prikazane Tablicama 21. i 22.

Tablica 21. Frekvencije položenosti stručnih ispita ispitanika 2012.

PPI 2012.	N-647	
	N	f
Da (Y)	468	72.33%
Ne (N)	108	16.69%
Bez odgovora	71	10.97%

Tablica 22. Struktura položenih ispita ispitanika 2012.

PPI 2012.	N	f
Agencija za odgoj i obrazovanje (SQ001) MZOS	319	49.30%
Nacionalna i sveučilišna knjižnica (SQ002) MK	216	33.38%
Ostalo	119	18.39%

Analiza referentnih dokumenata o navedenom polaganju stručnih ispita pokazala je neusklađenost pravilnika o stjecanju stručne spreme za školske knjižničare i diplomirane knjižničare što je razlog dvostrukog polaganja državnih stručnih ispita.

Može se zaključiti da formalno obrazovanje ispitanika u radnom odnosu 2012. godine odgovara postojećim zakonima i pravilnicima o zapošljavanju stručnih suradnika knjižničara te da 100% ispitanika ima visoku stručnu spremu.

Za obavezno stručno usavršavanje i stjecanje kompetencija za rad može se uočiti da većina ispitanika, njih 57,03% bira skupove u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje. Razlog tome je jer se u postupcima napredovanja u viša zvanja traži vrednovanje od strane poslodavca, dakle Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta i Agencije za odgoj i obrazovanje (Tablica 23.) Manji dio ispitanika bira za stručno usavršavanje skupove u organizaciji Matičnih službi gradskih knjižnica, 16,07%.

Tablica 23. Frekvencije odaziva ispitanika na obavezno stručno usavršavanje 2012.

Prisutnost knjižničara na stručnim skupovima obaveznog usavršavanja prema rezultatima PPI 2012.:		
Odgovor	N=647	f=100%
Agencije za odgoj i obrazovanje (A1)	369	57.03%
Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta (A2)	22	3.40%
Centra za stalno stručno usavršavanje (A3)	18	2.78%
Skupovi u organizaciji Matičnih službi gradskih knjižnica (A4)	104	16.07%
Skupovi u organizaciji raznih stručnih udruga (A5)	11	1.70%
Ostalo	7	1.08%
Bez odgovora	1	0.15%
Nisu završile ili Nisu prikazane	115	17.77%
Ukupno:	647	99,98%

Ispitanici se uglavnom stručno usavršavaju kroz županijska stručna vijeća knjižničara u organizaciji voditelja tih vijeća, koje imenuje Agencija za odgoj i obrazovanje, što govori postotak od 90% ispitanika. 50% ispitanika odlazi na međuzupanijske i državne skupove, mali postotak na međunarodne skupove, a 5% knjižničara nema mogućnosti sudjelovanja niti na jednom skupu. Iako je propisana obaveza stručnog usavršavanja dokumentima koji se odnose na radne obaveze stručnih suradnika knjižničara u osnovnim i srednjim školama, ne postoje precizirana mjerila obaveznog stručnog usavršavanja pa odlazak na skupove ovisi o dozvoli ravnatelja. (vidi Tablicu 24.)

Tablica 24. Pregled strategije stručnog usavršavanja ispitanika prema vrstama stručnih skupova u 2012.

Odgovori	Županijska stručna vijeća			Međužupanijski stručni skupovi			Državni stručni skupovi			Međunarodni stručni skupovi		
	Br	%	Suma	Br	%	Suma	Br	%	Suma	Br	%	Suma
1 (1)	20	3.22%	17.36 %	149	41.62 %	58.94 %	317	68.17 %	73.12 %	51	29.65 %	32.56%
2 (2)	88	14.15%		62	17.32 %		23	4.95%		5	2.91%	
3 (3)	166	26.69%	26.69 %	21	5.87%	5.87%	7	1.51%	1.51%	0	0.00%	0.00%
4 (4)	176	28.30%		8	2.23%		3	0.65%		0	0.00%	
5 (5)	57	9.16%	37.46 %	3	0.84%	3.07%	0	0.00%	0.65%	1	0.58%	0.58%
Suma (Odgovori)	507	100%	100%	243	100%	100%	350	100%	100%	57	100%	100%
Broj slučajeva	532	100%		532	100%		532	100%		532	100%	
Bez odgovora	25	3.86%		289	44.67 %		182	28.13 %		475	73.42 %	
Nisu završile ili Nisu prikazane	115	17.77%		115	17.77 %		115	17.77 %		115	17.77 %	
Aritmetička sredina		3.32			1.58		317	1.13			1.16	
Standardna devijacija		1.01			0.88			0.45			0.59	

Određen broj ispitanika, 4,02% ili 26 osoba nema mogućnosti sudjelovanja u navedenim stručnim skupovima, a 0,77% ili 5 ispitanika nije zainteresirano za tu vrstu aktivnosti. Dio ispitanika, njih 43,28% smatra stručno usavršavanje dobrim načinom stjecanja dodatnih znanja, dok 31,91% ispitanika taj način neformalne edukacije smatra odličnim.

Tablica 25. Stavovi ispitanika o obaveznom stručnom usavršavanju

Stav ispitanika o stručnom usavršavanju kao načinu stjecanja dodatnih znanja za rad u školskoj knjižnici prema PPI 2012.		
Odgovor	N=647	f=%
Odličnim načinom stjecanja znanja (A1)	207	31.99%
Dobrim načinom stjecanja znanja (A2)	280	43.28%
Ograničenim načinom stjecanja znanja (A3)	35	5.41%
Nedovoljnim načinom stjecanja znanja (A4)	9	1.39%
Bez odgovora	1	0.15%
Nisu završile ili Nisu prikazane	115	17.77%

Može se zaključiti da ni obavezno stručno usavršavanje nije činitelj smetnje koji utječe na zavisnu varijablu, na vrednovanje profesije. Utvrđivanjem učinka stalnog stručnog

usavršavanja očito je da 75% ispitanika smatra stalno stručno usavršavanje odličnim i dobrim načinom stjecanja znanja, više su usmjereni na usavršavanje kompetencija potrebnih za rad u sustavu odgoja i obrazovanja, a manje su usmjereni na usavršavanje kompetencija isključivo stručnih knjižničarskih poslova.

Neformalno/informalno obrazovanje

Strategija razvoja osobnih kompetencija vrednuje se kroz neformalno obrazovanje. Neformalno obrazovanje Machala (2015, 179) definira kao organizirano učenje izvan redovitog školskog sustava koje ne mora rezultirati formalnom potvrdom. Analizom nalaza prikazanom u Tablici 26. vidljivo je da su obuhvaćeni rezultati koji iskazuju podatke o edukativnim programima, a koje je završilo 20% i više ispitanika: Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje, Kvalitetna škola-škola bez prisile, Program za cjeloživotno učenje COMENIUS, Procesi učenja u kurikularnom pristupu i druge. Čak 30% školskih knjižničara završilo je periodične edukacije za: Korak po korak, UNICEFOV projekt "Prekini lanac", Nenasilnu komunikaciju, Rodnu ravnopravnost, Medijaciju, Prevencijom protiv ovisnosti, Edukaciju za asistente u nastavi za djecu s posebnim potrebama, CAP osnovni i TeenCAP programi za sprječavanje zlostavljanja djece, Centar za mirovne studije, za voditelje volonterskih skupina, Seminar za voditelje debatnog kluba, Malu škola kazališta, Školu medijske kulture, Dramski odgoj (HCDO, CESI), Osnove rada u školskoj dramskoj grupi, Osnove recitiranja I. i II., Modul brzo čitanje i tako dalje.

Tablica 26. Prikaz uključenosti ispitanika u projekte informalnog obrazovanja 2012.

Teme neformalnog obrazovanja 2012. godine		
Odgovor	N=647	f=%
Program GLOBE (SQ001)	8	1.24%
Program Pestalozzi (SQ002)	0	0.00%
Procesi učenja u kurikularnom pristupu (SQ003)	72	11.13%
„Upravljanje projektnim ciklusom u pretpristupnom programu IPA“ (SQ004)	34	5.26%
„Unapređivanje odgoja i obrazovanja za okoliš i održivi razvoj“ (SQ005)	19	2.94%
Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo (SQ006)	48	7.42%

Građanski odgoj i obrazovanje (SQ007)	44	6.80%
„Za sigurno i poticajno okruženje u školama“ (SQ008)	75	11.59%
Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje (SQ009)	126	19.47%
Kvalitetna škola – škola bez prisile (SQ010)	98	15.15%
Program za cjeloživotno učenje COMENIUS (SQ011)	56	8.66%
Ostalo	198	30.60%

U posljednjoj stavci *Ostalo* navedeni su različiti programi kojima se usavršavaju ispitanici, a po zastupljenosti/postotku od 30% predstavljaju važan segment koji interesira knjižničare. Analizom otvorenih pitanja utvrđeno je da se radi o sljedećim seminarima/temama:

- Korak po korak
- UNICEFOV projekt "Prekini lanac"
- Nenasilna komunikacija, Rodna ravnopravnost, Medijacija
- Prevencijom protiv ovisnosti
- Edukacija za asistente u nastavi za djecu s posebnim potrebama
- CAP osnovni i TeenCAP; sprječavanje zlostavljanja djece
- Centar za mirovne studije, za voditelja volonterskih skupina
- Seminar za voditelja debasnog kluba
- Mala škola kazališta
- Škola medijske kulture
- Dramski odgoj (HCDO, CESI)
- Osnove rada u školskoj dramskoj grupi, Osnove recitiranja I. i II.
- Modul brzo čitanje
- Modul Sathya Sai odgoja u duhu ljudskih vrijednosti
- Zdravo obrazovanje, Nasilje i nenasilno rješavanje konflikta
- Projekt menager

Prema ispitivanju koje specifične strategije stručnog usavršavanja razvija knjižničar u stjecanju kompetencija, sumativnom analizom rezultata formalnog i neformalnog/informalnog obrazovanja ispitanika može se zaključiti da se edukacija knjižničara za rad u školskom sustavu temelji na znanjima i vještinama dvaju područja, iz odgojno-obrazovnog u većem

dijelu, te za stručno-informacijske u manjem dijelu. Prema tome instrument samovrednovanja treba oblikovati prema stvarnim potrebama za vrednovanje profesije.

Dakle, utvrđeno je i ispitano postojanje elemenata samovrednovanja kvalitete rada školskih knjižničara u formalnoj edukaciji školskog knjižničara i u programima razvoja kompetencija kroz specifičnu strategiju stručnog usavršavanja.

Vanjsko vrednovanje školskog knjižničara

U prethodnom poglavlju prezentirana je struktura formalnog obrazovanja ispitanika. Uočava se da 100% ispitanika ima visoku stručnu spremu, od toga 42% ispitanika u 2012. godini ima završena dva fakulteta, a na uzorku u 2014. godini prema DPI, dva sveučilišna diplomatska studija ima završeno 63% ispitanika. Vanjsko vrednovanje kvalitete rada školskog knjižničara provodi Agencija za odgoj i obrazovanje u skladu sa zakonskim aktima koje donosi Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.¹⁷⁵ Komparacija rezultata formalnog obrazovanja i vrednovanja rada kroz napredovanja u zvanja ukazuju na mali postotak promaknutih školskih knjižničara u viša zvanja (vidi Tablicu 27. i Grafički prikaz 8.) u odnosu na obrazovanost, formalnu i neformalnu, i u odnosu na radni staž ispitanika prikazanog u prvom poglavlju analize (3.5.1.). Utvrđeno je da vanjsko vrednovanje tog tipa nije primjeren pokazatelj kvalitete, ne utvrđuje kvalitetu procesa rada kojim se dolazi do određenih postignuća. Sami autori samovrednovanja navode da je potrebno povezati kvalitetu postignuća sa samovrednovanjem kako bi se ustanovila prava vrijednost kvalitete rada.¹⁷⁶ Time se potvrđuje teza o potrebi samovrednovanja kvalitete procesa rada.

Analizom rezultata vanjskog vrednovanja može se ustvrditi samo frekvencija napredovanja u viša zvanja, što nije valjan pokazatelj jer prijedlog za napredovanje daje ravnatelj/ica škole i ovisi o suradničkim i međuljudskim odnosima, ne provodi se automatizmom prema kvaliteti procesa rada od nadležne institucije.

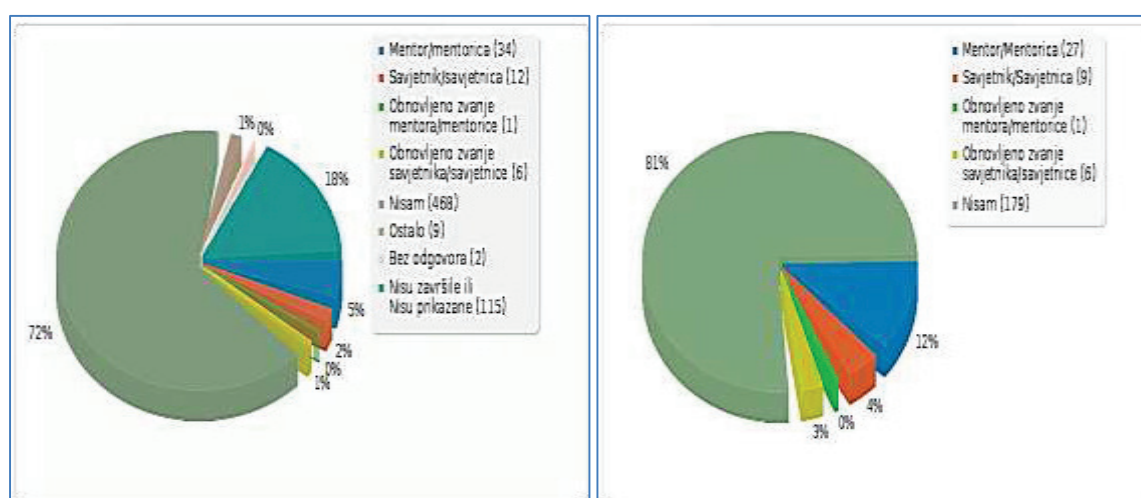
¹⁷⁵ Napredovanje u struci prema Pravilniku koji propisuje Agencija za odgoj i obrazovanje. Dostupno na: http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=category&id=94&Itemid=75

¹⁷⁶ „Vanjsko vrjednovanje, međutim, nije dovoljno da se potakne i trajno održi razvoj. Vanjsko je vrjednovanje prvenstveno usmjereno na utvrđivanje kvalitete postignuća, a manje na utvrđivanje kvalitete procesa koji je prethodio postignućima. Stoga utvrđivanje kvalitete postignuća treba povezivati s praćenjem i vrjednovanjem procesa rada „za života“, a to znači provedbom samo vrjednovanja [...]“ (2010) iz Priručnika za samovrjednovanje srednjih škola, str. 9, dostupno na: <http://dokumenti.ncvvo.hr/Samovrjednovanje/Tiskano/prirucnik.pdf>

Tablica 27. Pregled vanjskog vrednovanja kroz napredovanja u viša zvanja ispitanika prema PPI 2012. i DPI 2014.

	Frekvencije unaprjeđenja školskih knjižničara u zvanju od Agencije za odgoj i obrazovanje			
	2012.		2014.	
Odgovor	N= 647	f= 100%	N=222	F=100%
Mentor/mentorica (A1)	34	5.26%	27	12.16%
Savjetnik/savjetnica (A2)	12	1.85%	9	4.05%
Obnovljeno zvanje mentora/mentorice (A3)	1	0.15%	1	0.45%
Obnovljeno zvanje savjetnika/savjetnice (A4)	6	0.93%	6	2.70%
Nisam (A5) suma	468	72.33%	179	80.63%
Ostalo	9	1.39%	0	0.00%
Bez odgovora	2	0.31%		
Nisu završile ili Nisu prikazane	115	17.77%		

Utvrđeno je, prema u ranijim poglavljima navedenom drugom paradoksu, da knjižničar posjeduje dvostruko formalno obrazovanje, a nedovoljno je uključen u vrednovanje.

Grafički prikaz 8. Napredovanja knjižničara u viša zvanja prema PPI 2012. i DPI 2014.

Podatci vanjskog vrednovanja, napredovanja u zvanju ostalih struka u sustavu odgoja i obrazovanja nisu javno dostupni pa komparacija napredovanja u zvanjima s ostalim profesijama u sustavu odgoja nije prikazana. Taj podatak bi se mogao istražiti budućim istraživanjima.

Definirana zavisna varijabla ove studije jest profesija školskog knjižničara. Ispitani su stavovi populacije o tome što se smatra važnim za vrednovanje profesije unutar sustava odgoja i

obrazovanja i u javnosti. Analiza rezultata PPI 2012. pokazala je da ispitanici smatraju individualan doprinos kvaliteti rada najvažnijim za prepoznatljivost profesije u sustavu, dok je analiza rezultata DPI 2014. pokazala da ispitanici imaju stav da pravno i jasno određenje u sustavu MZOS-a je najvažnije za položaj i prepoznatljivost profesije u sustavu odgoja i obrazovanja.

Tablica 28. prikazuje stavove ispitanika o tome što smatraju pokazateljima prepoznatljivosti profesije u sustavu odgoja i obrazovanja u PPI 2012. i DPI 2014.g.

Može se zaključiti osnovom ovog instrumenta da postoji razlika u percepciji ispitanika što vrednuju: osobni doprinos kvaliteti ili vrednovanje u zakonskim aktima u periodu između dva ispitivanja. Većina ispitanika u PPI 2012. je smatrala da se individualnim doprinosom i radom u svojoj sredini može utjecati na prepoznatljivost profesije u sustavu, međutim u DPI 2014. uočava se odmak od takvog stava prema važnosti pravnog i jasnog određenja profesije u sustavu MZOS-a kao i ostalih učitelja/nastavnika/profesora.

Tablica 28. Distribucija stavova o prepoznatljivosti profesije knjižničara 2012. - 2014.

Što ispitanici PPI i DPI smatraju važnim za prepoznatljivost profesije školskog knjižničara?					
PPI 2012.g			DPI 2014.g		
Odgovor	N=647	f=100%	Odgovor	N=222	f=100%
Individualan doprinos kvaliteti rada školskog knjižničara (SQ001)	357	55.18%	Osobni doprinos kvaliteti rada u školskoj knjižnici (time jedino možemo doprinijeti vrednovanju profesije u školi) (A1)	106	47.75%
Promjenu važećih zakonskih akata koji propisuju rad i ulogu školskog knjižničara u sustavu (SQ002)	187	28.90%	Pravno i jasno određenje profesije u sustavu MZOS-a kao i ostalih učitelja/nastavnika/profesora (A3)	116	52.25%
Jasno određenje profesije unutar sustava MZOS-a kao i ostalih učitelja/profesora u školi (SQ003)	352	54.40%			
Profesija školskog knjižničara je već dovoljno prepoznatljiva (SQ005)	40	6.18%			
Ostalo	13	2.01%			

3.5.2. Analiza elemenata kvalitete standarda knjižnica u školi

Analiza pitanja C grupe koja su ispitivala indikatore standarda, materijalne uvjete rada školskih knjižnica.

U ovom poglavlju istražuje se vrednovanje važnosti knjižnice u školi, resursi koji joj se dodjeljuju te njezina zastupljenost u školskim upravljačkim tijelima, fizičku dostupnost knjižnice (smještaj, prostor, oprema) sukladno zadatku.

Smatra se da će pokazatelji zadovoljenosti propisanog standarda biti poticaj za sustavno financiranje knjižnične djelatnosti. Dosadašnja istraživanja (Dragija Ivanović, 2006, Martek, Krajina, Fluksi, 2009, Mihalić, 2009) ostalih vrsta knjižnica navode opremljenost kao vrijednosni kriterij.

Rezultati analize trebaju istaknuti potrebu sustavnog odgovarajućeg financiranja potrebne opreme za praćenje tehnološkog razvoja i napretka te odgovornost društva prema profesiji čije je sustavno cjeloživotno obrazovanje jedan od bitnih uvjeta za reforme u europskom, pa tako i u hrvatskom obrazovnom sustavu.

Oprema školskih knjižnica prema nalazima PPI 2012. i DPI 2014. utvrđenima dihotomnom skalom ispitivanja školske knjižnice još uvijek ne zadovoljavaju propisane standarde. (Vidi Tablicu 29.)

Tablica 29. Opremljenost školskih knjižnica prema važećem Standardu 2012. i 2014.

Odgovor*	N-647	f-100%	N-322	f-100%
Da (Y)	201	31.07%	90	29,80%
Ne (N)	247	38.18%	194	64,24%
Bez odgovora	69	10.66%	18	5,96%
Nisu završili	130	20.09%	20	

*Zadovoljava li oprema propisani standard?

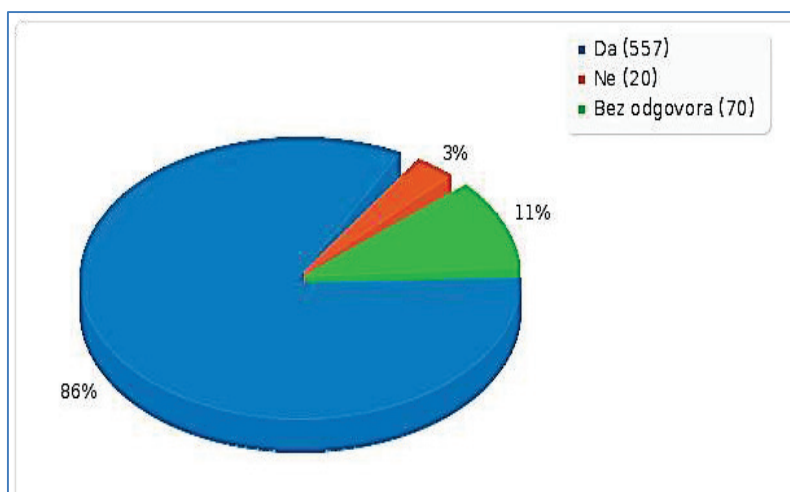
Ako usporedimo rezultate iz Tablice 29. o zadovoljavanju propisanog standarda sa rezultatima iz Tablice 30. o procjeni veličine škole u kojima rade ispitanici, vidljivo je da je većina ispitanika PPI (38,49%) iz škola srednje veličine (od 100 - 400 učenika), a većina ispitanika DPI 2014. je iz velikih škola (48,01%) koje broje 400 i više učenika. Temeljem toga može se zaključiti da većina učenika iz 647 škola PPI i većina učenika iz 322 škole DPI nema zadovoljavajuće uvjete u školskim knjižnicama, odnosno uvjeti rada i opreme nisu u

skladu sa propisanim Standardom za školske knjižnice¹⁷⁷. Snimka postojećeg stanja standarda potvrđuje treći paradoks, naveden u ranijim poglavljima o javno deklariranoj važnosti knjižnice u školi, dok je u praksi evidentirana nevažnost u odnosu prema potrebama kroz nedovoljno financiranje uvjeta rada knjižničara.

Tablica 30. Prikaz procjene veličine škola ispitanika 2012. i 2014.

PPI 2012.	N-647	f-100%	DPI 2014.	N-320	f-100%
Male (A1)	134	20.71%	Mala (0 - 100 učenika) (A1)	18	5,96%
Srednje (A2)	249	38.49%	Srednja (100 - 400 učenika) (A2)	124	41,06%
Velike (A3)	131	20.25%	Velika (400 i više učenika) (A3)	145	48,01%
Bez odgovora	3	0.46%	Bez odgovora	15	4,97%
Nisu završile ili Nisu prikazane	130	20.09%			

Kontrolno pitanje za potvrdu vjerodostojnosti odgovora o opremljenosti knjižnica prema Standardu jest pitanje o praćenju dokumenata i zakonskih akata važnih za djelatnost knjižnica. Iskazano je da većina ispitanika prati zakonske akte koji propisuju rad knjižničara. (Vidi Grafički prikaz 9.)

Grafički prikaz 9. Obim praćenja zakonskih akata od strane ispitanika koji propisuju rad školskog knjižničara PPI 2012.

¹⁷⁷ Standard za školske knjižnice («Narodne novine», broj 34/00), dokument je dostupan na: <http://www.propisi.hr/print.php?id=6052>

Djelatnost neposrednog odgojno-obrazovnog rada i stručno knjižnična djelatnost u svom procesu razvoja prate razvoj tehnologije i upotrebe IT uređaja. Na primjer, Knjižnično-informacijski program knjižničari realiziraju u knjižnicama kroz četiri područja: Čitanje, Informacijska pismenost, Učenje i Kulturna i javna djelatnost. Knjižnično-informacijski program se može kvalitetnije planirati kao učenje za budućnost ukoliko su učenicima dostupni IT uređaji: stolna računala, interaktivne ploče, prijenosna računala, tableti, namjenski e-uređaji za čitanje i drugi uređaji, bogat knjižnični fond i referentna zbirka, dostupne baze podataka časopisa, članaka, dostupni izvori znanja općenito u bazama podataka. Je li učenicima dostupan mobilni uređaj u nastavi ispitano je DPI 2014. Analiza rezultata pokazuje da mali broj učenika koristi mobitel ili pametni telefon u procesu učenja jer mali postotak od 10% do 20% ima dostupan pristup Internetu u školi putem osobnih mobilnih uređaja prema procjeni ispitanika (vidi Tablicu 31.) To je premali postotak učenika s kojima bi se moglo dijelove nastavnog procesa odraditi putem aplikacija dostupnih mobilnim uređajem.

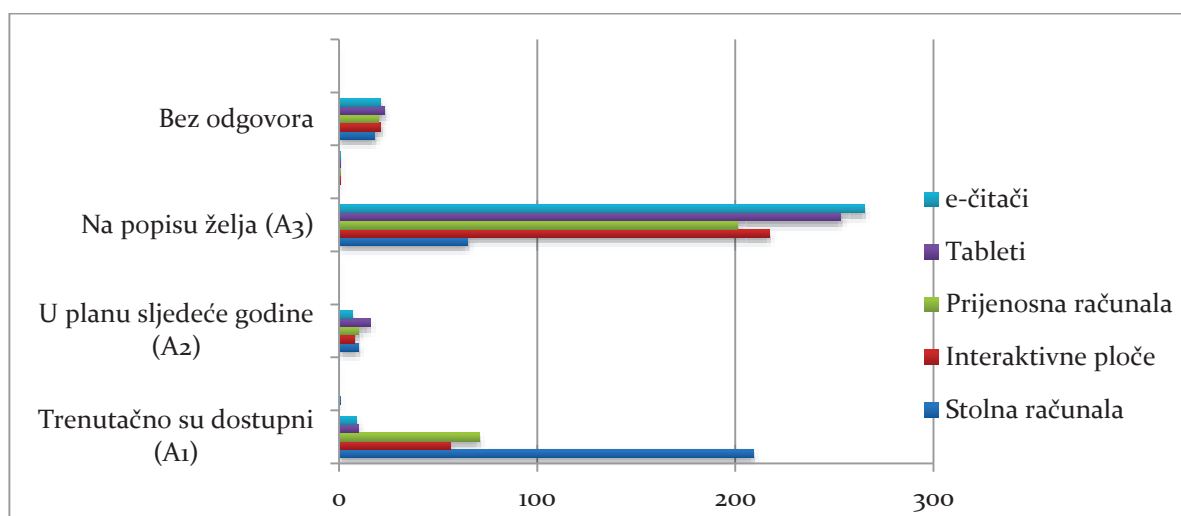
Tablica 31. Prikaz frekvencije dostupnosti Interneta učenicima u školi putem osobnih mobilnih uređaja

DPI 2014.		
Odgovor	N=320	f
10% - 20% (A1)	93	41.15%
40% - 50% (A2)	52	23.01%
70% - 90% (A3)	46	20.35%
100% (A4)	35	15.49%
Bez odgovora	0	0.00%

Ovaj dio istraživanja ispituje resurse koji su stavljeni knjižnici na raspolaganje. Brojčani pokazatelji knjižničnog fonda nisu predmet ovog istraživanja jer ih redovito ispituju Matične službe svih županija, već uređaji kojima se ispitanici mogu koristiti u ostvarivanju ranije navedenog knjižnično-informacijskog programa i stručno knjižničnih poslova. Posljednje istraživanje 2014. ukazuje na mogućnost korištenja uglavnom stolnih računala (69,21%) i prijenosnih računala (23,51%). Tableti i e-čitači kao uređaji koji se koriste u procesu učenja samo su na popisu želja u 87,75% ispitanika. (Vidi Tablicu 32. i Grafički prikaz 10.)

Tablica 32. Prikaz dostupnih informatičkih uređaja učenicima u školi/knjižnici

DPI 2014. N- 320	Trenutačno su dostupni (A1)		U planu sljedeće godine (A2)		Na popisu želja (A3)		Bez odgovora	
Stolna računala	209	69,21%	10	3,31%	65	21,52%	18	5,96%
Interaktivne ploče	56	18,54%	8	2,65%	217	71,85%	21	6,95%
Prijenosna računala	71	23,51%	10	3,31%	201	66,56%	20	6,62%
Tableti	10	3,31%	16	5,30%	253	83,77%	23	7,62%
e-čitači	9	2,98%	7	2,32%	265	87,75%	21	6,95%

Grafički prikaz 10. Dostupnih informatičkih uređaja učenicima u školi/knjižnici

Rezultati nalaza iz DPI 2014. mogu se usporediti s rezultatima sličnog provedenog istraživanja pod nazivom *School Technology Survey*, provedenog u američkim školskim knjižnicama 2013. godine, pod imenom *U.S. School Libraries 2013*, i objavljenom u *School Library Journal*.¹⁷⁸

Prema DPI 2014. učenicima su dostupna stolna računala u 69,21% knjižnica/škola dok su američki knjižničari iskazali da su učenicima dostupna stolna računala u 96% knjižnica/škola. Nadalje, interaktivne ploče su u hrvatskim školama prisutne samo u 18,54% škola/knjižnica, dok su američki školski knjižničari iskazali 80% -tnu dostupnost interaktivnih ploča. Prijenosna računala su hrvatskim učenicima dostupna u 23,51% škola, dok su u američkim školama prijenosna računala dostupna u 72% slučajeva. Tableti su prema ispitanicima DPI

¹⁷⁸ Navedeno istraživanje dostupno je na: <http://www.thedigitalshift.com/2013/12/k-12/device-conquer-wish-lists-may-long-meantime-school-librarians-lot-technology/> (12.04.2015.)

dostupni samo 3,31%, a američkim učenicima u 34% škola. Američko istraživanje je obuhvatilo 761 školsku knjižnicu, i provedeno je 2013. godine, DPI provedeno je 2014. godine, a upitniku je pristupilo 320 ispitanika. Može se zaključiti da hrvatske školske knjižnice i škole u velikom postotku imaju nedostatak u opremi i dostupnosti uređaja učenicima u odnosu na američke školske knjižnice, za što je važno financiranje i standard.

Oprema koju prema Standardu za školske knjižnice svaka knjižnica treba imati navedena je u sljedećoj Tablici 33., no vidljivo je ispitanici uglavnom koriste računalo i printer (77%).

Tablica 33. Prikaz opreme prema Standardu koju koriste ispitanici u 2012.

PPI 2012. N-647	Da (A1)		Ne (A2)		Bez odgovora		Nisu završili	
	N	f	N	f	N	f	N	f
Projektor/platno	191	29.52%	291	44.98%	35	5.41%	130	20.09%
DVD	288	44.51%	204	31.53%	25	3.86%	130	20.09%
Digitalni fotoaparat	238	36.79%	248	38.33%	31	4.79%	130	20.09%
Videokameru	73	11.28%	378	58.42%	66	10.20%	130	20.09%
Printer	476	73.57%	26	4.02%	15	2.32%	130	20.09%
Računalo/Internet	494	76.35%	11	1.70%	12	1.85%	130	20.09%
Prijenosno računalo	137	21.17%	325	50.23%	55	8.50%	130	20.09%
Telefon	358	55.33%	137	21.17%	22	3.40%	130	20.09%

Što je zapravo problem u provođenju obrazovnih programa u školskim knjižnicama: prihvaćanje/neprihvaćanje tehnologije od strane nastavnika/učitelja i školskih knjižničara ili financiranje i modernizacija opreme školskih knjižnica. Prema iskazanim stavovima ispitanika samo jedan od problema je financiranje opreme ili smanjenje financijskih sredstava. Analiza rezultata stavova pokazala je da ispitanici DPI 2014. smatraju sve navedene razloge podjednako važnima u odgovoru na pitanje uključuje li se tehnologija u procese učenja. Kao najvažniji razlog nekorištenja tehnologije u procesu učenja navode smanjenje proračuna, 82,74% ispitanika, zatim to što se stara računala ne zamjenjuju novima 58,41%, i treći razlog nekorištenja tehnologije je što nije uvedeno pravilo da svaki učenik i učitelj imaju na raspolaganju jedno računalo 55,31 %. Stavovi ispitanika istraženi su pitanjima s višestrukim izborom. (vidi Tablicu 34.) Ishodi učenja i poučavanja uključuju učeničke kompetencije u informacijskoj pismenosti, vještine naučene posredovanjem knjižničara.

Tablicu 34. Stavovi ispitanika o razlozima nekorisćenja tehnologije u procesu učenja u knjižnici prema DPI 2014.

DPI 2014. N=320		
Odgovor	N	f
Smanjenje proračuna (SQ001)	187	82.74%
Brzo zastarijevanje programa (SQ002)	71	31.42%
Računala se ne zamjenjuju novima (SQ003)	132	58.41%
Nije uvedeno pravilo "1 na 1" učenik/računalo ili nastavnik/računalo (SQ004)	125	55.31%
(Ne)Prihvatanje tehnologije od strane nastavnika/učitelja (SQ005)	77	34.07%
Nakon dnevnog rada učitelji ne žele više čuti ništa "novo" jer im se tada to čini suvišnim (SQ006)	62	27.43%

Rezultati i ove grupe pitanja mogu se usporediti sa već navedenim istraživanjem provedenim u američkim školskim knjižnicama 2013. godine, *U.S. School Libraries 2013*, a o toj temi govore i novija istraživanja.

Fizička dostupnost knjižnice, njezin smještaj unutar prostora škole procijenili su ispitanici PPI 2012. Iskazali su da nezadovoljavajuće mjesto u školi ima 13,45% knjižnica, a ograničeno dostupno mjesto u školi ima 16,07% knjižnica. Može se zaključiti da 29,52% ili jedna trećina ispitanika radi u knjižnicama koje nemaju odgovarajuće mjesto u školi, kako je preporučeno Standardom za školske knjižnice, a koja treba biti u središtu škole, pristupačna i dostupna. U DPI 2014. nije se ispitivao smještaj školske knjižnice obzirom da je uzorak ispitanika iz iste populacije i knjižnice ne mijenjaju položaj/prostor u kojem su smještene nakon dvije godine.(vidi Tablicu 35.)

Tablicu 35. Procjene ispitanika o dostupnosti mjesta na kojem je smještena knjižnica

PPI 2012.	N=647	f=100%
Odlično (A1)	144	22.26%
Dobro (A2)	179	27.67%
Ograničeno (A3)	104	16.07%
Nezadovoljavajuće (A4)	87	13.45%
Bez odgovora	3	0.46%
Nisu završile ili Nisu prikazane	130	20.09%

3.5.3. Analiza elemenata kvalitete rada školskih knjižničara u pedagoškoj koordinaciji, korelaciji i kooperativnosti

Analiza pitanja D grupe U ovom poglavlju prema postavljenom cilju pokušat će se utvrditi suradnički odnosi: kooperativnost, pedagoška koordinacija i interdisciplinarno povezivanje nastavnih sadržaja djelatnošću knjižničara, uključenost, integriranost školskog knjižničara i knjižnice u Program rada škole, Kurikulum, u dijelu neposrednog odgojno-obrazovnog rada.

Uočavanjem promijenjene uloge školskog knjižničara u sistemu obrazovanja formulirati će se novi oblici projektiranja i planiranja programa nastavnog procesa, kao i vrednovanja učenikovog napredovanja. Indikatori koji su ispitivani ovim mjerenjem su: suradnički odnosi s učiteljima, učenicima, ravnateljem i stručnim suradnicima, edukacija učenika nastavnim satovima u knjižnici, pedagoška koordinacija/međupredmetno povezivanje, poticanje i/ili sudjelovanje u projektima škole. Pretpostavlja se da navedeni varijabiliteti kao indikatori samovrednovanja mogu utjecati na zavisnu varijablu te je svaki posebno analiziran.

Hernon (2014, 89) ističe da vanjsko vrednovanje treba objasniti dionicima sustava i knjižničarima njihov doprinos procesu učenja, pa se o doprinosu knjižničara govori u sljedećim poglavljima.

U vrednovanju usluge Hernon predlaže elemente vrednovanja: iz knjižničarske perspektive (koja kao faktore kvalitete uključuje korištenje knjižnice, kvalitetu knjižnog fonda, vrednovanje fonda, i kompetencije kvalitetnog knjižničara), iz korisničke perspektive, administracije i uprave (koja uključuje faktore učinkovitosti), partnerstvo knjižničara i učitelja (koje se ostvaruje u tri oblika: kooperativnost (eng.cooperation), koordinacija (eng.coordination), korelacija (eng.collaboration), za što se u hrvatskoj koristi jedinstveni naziv suradnički odnos, zatim zadovoljstvo korisnika (koje kao kriterije ima zadovoljstvo knjižničnim resursima, zadovoljstvo tehnologijom, sa materijalnim uvjetima kao što su tableti i uslugom koju dobiju od knjižničara). Rezultat takvog vrednovanja svakako rezultira pozitivnom reputacijom knjižnice i knjižničara.

Suradnički odnosi

Upravo suradničke odnose Hernon (2014, 85) navodi kao jedan od kriterija vrednovanja koji se ostvaruje u svim oblicima suradnje knjižničara i učitelja, mada on navodi tri: kooperativnost, koordinaciju i korelaciju. Partnerske odnose knjižničara podijelio je na unutar-institucionalne koji postoje između knjižničara i ostalih članova organizacije i izvan-institucionalni koje knjižničar ostvaruje sa drugim knjižnicama, institucijama.

Suradnički odnosi predstavljaju jedan od pet kriterija ispitanih samovrednovanjem, pored podržavanja edukacije učenika, međupredmetnog povezivanja ili pedagoške koordinacije, sudjelovanje ili poticanje rada na projektima i uključenost u Program rada škole općenito.

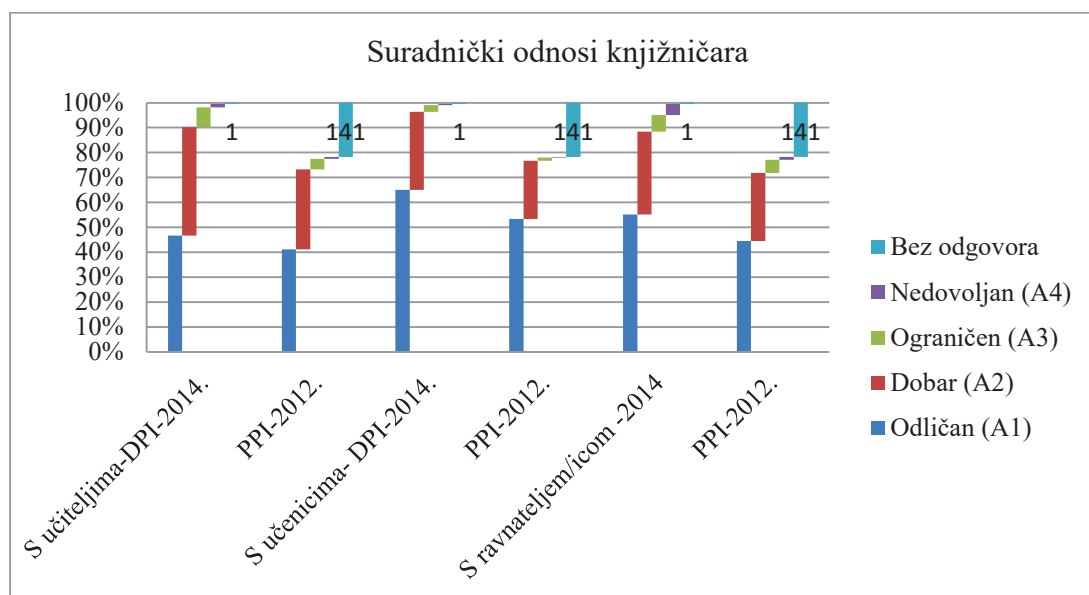
Polazišta kulturološke perspektive disertacije su u filozofiji postmoderne. Suradnički odnosi u sustavu obrazovanja daleko su od idealnih, ali njihova važnost za međuljudske odnose i funkcioniranje suvremene metodologije rada je neupitna. Suradnički odnosi viđeni iz perspektive Baumana (2009) kao tri isprepletena procesa u društvenom prostoru ili kako ga autor naziva socijalnim prostorom sadrži: kognitivni, estetski i moralni pogled. Kognitivni prostor je koncipiran intelektualno, stjecanjem i distribucijom znanja. Taj prostor bi u ovom kontekstu bio prostor pedagoške koordinacije. Posjedovanje prirodnog znanja, nesvjesnog znanja, čini ljude sličnima, a nerazumijevanje ih pozicionira različito. Živjeti s „drugima“ podrazumijeva i znanje o „drugima“, prema Baumanu. Analogno tome škola je mjesto suživota različitih profesija i struka. Nerazumijevanje knjižničarske profesije pozicionira knjižničare različito u odnosu na druge. Surađivati prema tome znači znati kompetencije i mogućnosti drugih područja i isto tako prezentirati osobne kompetencije i mogućnosti. Postmoderno društvo razvilo je tehniku mimoilaženja kao tehniku življenja jer se o drugima ne želi znati i ne zna se ništa. Slično je činjenično stanje i u nekim suradničkim odnosima koje knjižničar ostvaruje. Prema kulturi postmoderne mogu se interpretirati razlozi postojanja ili nepostojanja socijalizacije i /ili suradničkih odnosa u ovom kontekstu u radnoj sredini.

Ishodi učenja suradničkim radom međupredmetnog povezivanja ovise o suradničkim odnosima dionika u obrazovnom procesu. O nužnosti suradnje govore brojni dokumenti: IFLA-in Manifest za školske knjižnice¹⁷⁹, zakoni, kurikulumi navedeni u ranijim poglavljima. Svoj odnos s ravnateljem/ravnateljicom, s učenicima, stručnim suradnicima i ostalim članovima kolektiva od 50% do 65% ispitanika procjenjuje kao odličan i suradnički, na skali intenziteta odličan-dobar-ograničen-nedovoljan. (Vidi: Grafički prikaz 11. i 12.) Komparacija

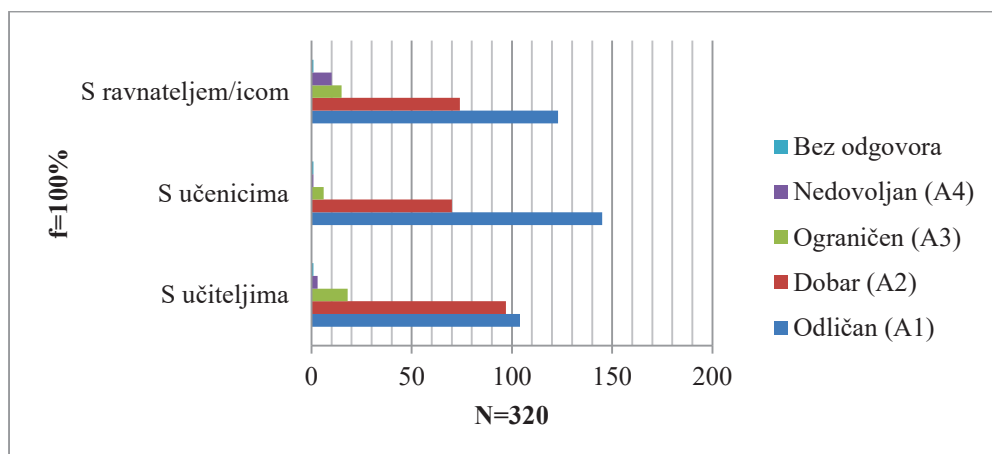
¹⁷⁹ O potrebi suradničkih odnosa govori IFLA-in Manifest za školske knjižnice. U originalu eng.: *“Teachers and librarians work together in order to achieve the following:*

- *develop, instruct and evaluate pupils’ learning across the curriculum*
- *develop and evaluate pupils’ information skills and information knowledge*
- *develop lesson plans*
- *prepare and carry out special project work to be done in an extended learning environment, including the library*
- *prepare and carry out reading programmes and cultural events*
- *integrate information technology in the curriculum*
- *make clear to parents the importance of the school library*“IFLA/UNESCO, *School Library Guidelines*, 2002.

rezultata ukazuje na povećan postotak pozitivnog odnosa ispitanika s ostalim dionicima procesa učenja u DPI 2014. u odnosu na prvo ispitivanje PPI 2012.

Grafički prikaz 11. Distribucija suradničkih odnosa ispitanika s ostalim dionicima PPI 2012 i DPI 2014. i komparacija u mjernoj skali

Grafički prikaz 12. Distribucija suradničkih odnosa knjižničara i ostalih dionika nastavnog rada u DPI 2014. u mjernoj skali

Na pitanja postavljena ispitanicima PPI 2012. i DPI 2014. o tome kako ostvaruju suradnju u realizaciji nastavnih sati obaveznog programa nastavnika i učitelja informacijskim sadržajem, ispitanici su u 30% slučajeva odgovorili da je ostvaruju kontinuirano kroz satove u knjižnici, a periodično i individualno ostvaruju informacijski sadržaj u knjižnici u 44% slučajeva, dakle

ispitana je kooperativnost knjižničara kao oblika suradnje prema Hernonu (2014). Nemaju suradnju s učiteljima/nastavnicima u tom dijelu poslova oko 3,40 % ispitanika. Razlozi koje se navode su nezainteresiranost nastavnika u školi tom vrstom suradnje. (Tablica 36.)

Tablica 36. Prikaz suradničkih odnosa ispitanika s učiteljima/nastavnicima pri realizaciji nastavnih sati njihovog obaveznog programa u 2012.

PPI 2012.		
Odgovor	N=647	f=100%
Kontinuirano (A1)	197	30.45%
Periodično i individualno (A2)	287	44.36%
Ne radim uopće jer to nije u opisu poslova školskog knjižničara (A3)	0	0.00%
Ne iskazuju interes za tom vrstom suradnje (A4)	22	3.40%
Bez odgovora	0	0.00%
Nisu završile ili Nisu prikazane	141	21.79%

Većina ispitanika, 44,36%, kooperativno povremeno i individualno surađuje s učiteljima pri realizaciji nastavnih sati obaveznog programa, a samo jedna trećina ispitanika ili 30,45% kontinuirano pomaže učiteljima u pripremi nastavnih sati. S obzirom na iskazanu odličnu suradnju s učiteljima to je mali postotak kontinuirane suradnje na tom području.

Edukacija učenika

Učenjem u knjižnici, edukacijom učenika, vrednujemo koordinaciju pedagoških sadržaja knjižničarskom djelatnošću. Pregled stručne literature prikazan u ranijim poglavljima koji diskutira o knjižničnom kurikulumu i poučavanju u knjižnici, program Knjižnično-informacijskog obrazovanja¹⁸⁰ definira kao sastavni dio knjižničkog kurikuluma. Kovačević, Lovrinčević (2014) jasno kažu da se KIP realizira kroz tri područja/cjeline: čitalačku, informacijsku i kulturološku pismenost u pet obrazovnih ciklusa u dvanaest koraka. Čitav proces temelji se na iskustvima školskih knjižnica u drugim zemljama i posebice na procesu traženja informacija i zonama intervencije prema Kuhlthau, ali prilagođenima našem obrazovnom sustavu. U ovom poglavlju nije predmet interesa ishod učenja već utvrđivanje frekvencije načina poučavanja u knjižnici, dakle pedagoška koordinacija.

Nalazi pokazuju da edukaciju učenika kontinuirano kroz satove u knjižnici provodi 46% ispitanika, a 30% educira učenike periodično i individualno.

¹⁸⁰ Kratica za navedeni program u testu se pojavljuje kao KIP

Obzirom da 15,15% ispitanika prema PPI 2012. nema u sklopu knjižnice prostor za učenike ili čitaonički prostor, a samo 53,32 % ispitanika procjenjuje svoj odnos s učenicima kao odličan, nalazi o edukaciji učenika su realni, jer 60,43% ispitanika ima prostorne uvjete za rad s učenicima, što je vidljivo u poglavlju koje diskutira standard knjižnica. To može biti razlog što 1,39% ispitanika ima ograničen odnos s učenicima, a 0,15% ispitanika ima nedovoljan/nezadovoljavajući odnos, što znači da podatak o nezainteresiranim učenicima za edukaciju proizlazi iz vrednovanja ispitanika upravo ovih indikatora. (Tablica 37.)

Tablica 37. Prikaz frekvencija edukacije učenika Knjižnično-informacijskim programom u knjižnici

Edukacija učenika	PPI 2012.god.		DPI 2014.god.	
Odgovor	N=647	f	N=222	f=100%
Kontinuirano kroz satove u knjižnici (A1)	301	46.52%	148	66.37%
Periodično i individualno (A2)	189	29.21%	68	30.49%
Nisu zainteresirani za to (A3)	0	0.00%	5	2.24%
Ne radim (A4)	7	1.08%	1	0.45%
Bez odgovora	9	1.39%	1	0.45%

Pedagoška koordinacija školskog knjižničara u hrvatskim školama prema analizi rezultata upitnika je odlična, s obzirom da su ispitanici iz raznovrsnih škola, uključene su i srednje strukovne, ispitanici kontinuirano ili periodično i individualno educiraju kako učenike kroz satove u knjižnici (76%), tako ostvaruju i uspješnu suradnju u realizaciji nastavnih sati obaveznog programa nastavnika/učitelja informacijskim sadržajem (75%).

Pedagoška koordinacija/ međupredmetno povezivanje

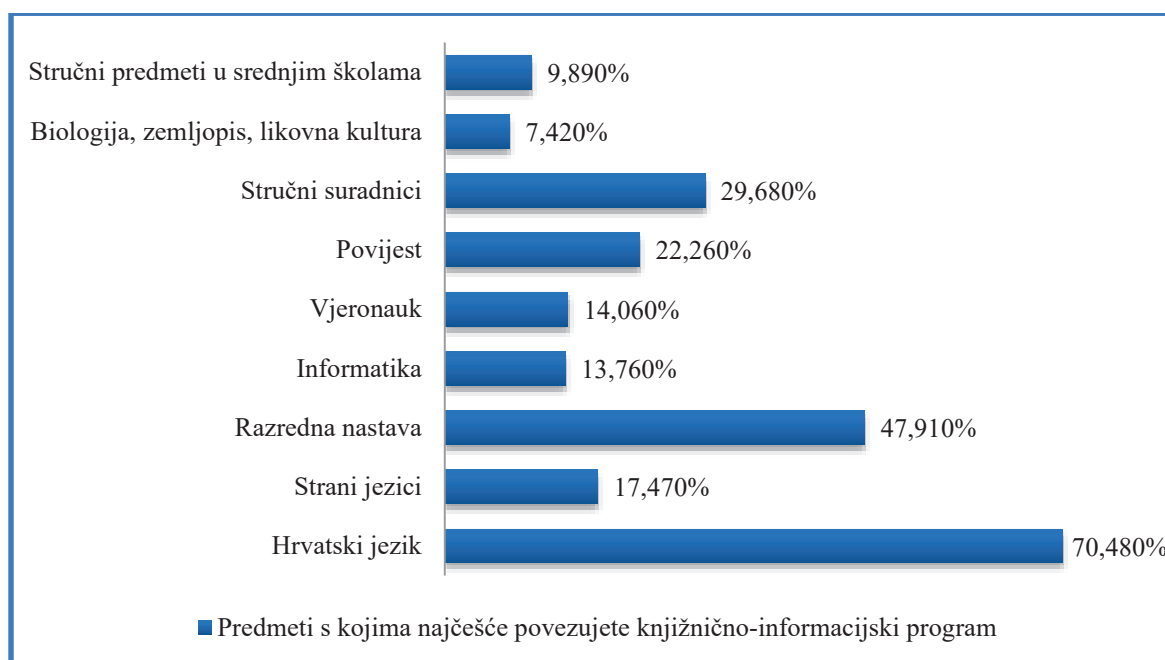
Kriterij mjerenja iz pregledane stručne literature za ovo poglavlje je NOK (2010) koji je temelj za izradu kurikulumskih dokumenata pa i knjižničnog. U ranijim poglavljima o zakonskim aktima koji se odnose na školskog knjižničara navedena su područja međupredmetnog povezivanja. Rezultati baterije pitanja o pedagoškoj koordinaciji knjižničara/ispitanika i međupredmetnom povezivanju s ostalim predmetnim učiteljima pokazuju s kojim se područjima knjižnično-informacijski program najčešće povezuje u timskom, suradničkom, projektnom učenju ili u ostvarivanju nastavnih sati u knjižnici. Prije svega trebalo je ispitati postoji li međupredmetno povezivanje djelatnošću knjižničara i ako postoji koji su to predmeti s kojima se povezuje KIP. Zatim na koji način knjižničar sudjeluje

u projektima, aktivno kao voditelj ili inicijator, kao dio tima ili se koristi knjižnica kao prostor za prezentaciju projekta. Na sva ta pitanja ispitanici su samovrednovanjem iskazali svoj sud te se temeljem analize dobila sljedeća tablica u kojoj je vidljivo s kojim predmetima i u kojim frekvencijama se najčešće radi međupredmetno povezivanje i interdisciplinarno poučavanje knjižničara s ostalim suradnicima u školi. (vidi Tablicu 38. i Grafički prikaz 13.)

Mjere ili pokazatelji postotka/frekvencije povezivanja KIP-a s drugim predmetnim područjima ukazuju na usmjerenje KIP-a prema društvenim predmetima.

Tablica 38. Prikaz međupredmetnog povezivanja KIP-a s nastavnim programima drugih predmeta u 2012. i 2014.

Međupredmetno povezivanje knjižnično-informacijskog programa prema PPI 2012.			Međupredmetno povezivanje knjižnično-informacijskog programa prema DPI 2014.		
Odgovor	N=647	f		N=320	f
Hrvatski jezik (SQ001)	456	70.48%	Jezicima (SQ001)	150	67.26%
Strani jezici (SQ002)	113	17.47%	Društvenom grupom predmeta (SQ004)	157	70.40%
Razredna nastava (SQ003)	310	47.91%	Prirodnom grupom predmeta (SQ005)	60	26.91%
Stručni predmeti u srednjim školama (SQ004)	64	9.89%	Stručnim predmetima (SQ003)	45	20.18%
Informatika (SQ005)	89	13.76%	Informatika (SQ002)	70	31.39%
Vjeronauk (SQ006)	91	14.06%	Filozofijom, religijom, etikom (SQ007)	25	11.21%
Povijest (SQ007)	144	22.26%	Umjetnostima (SQ006)	77	34.53%
Pedagog, psiholog, defektolog (SQ008)	192	29.68%			
Ostalo	48	7.42%			

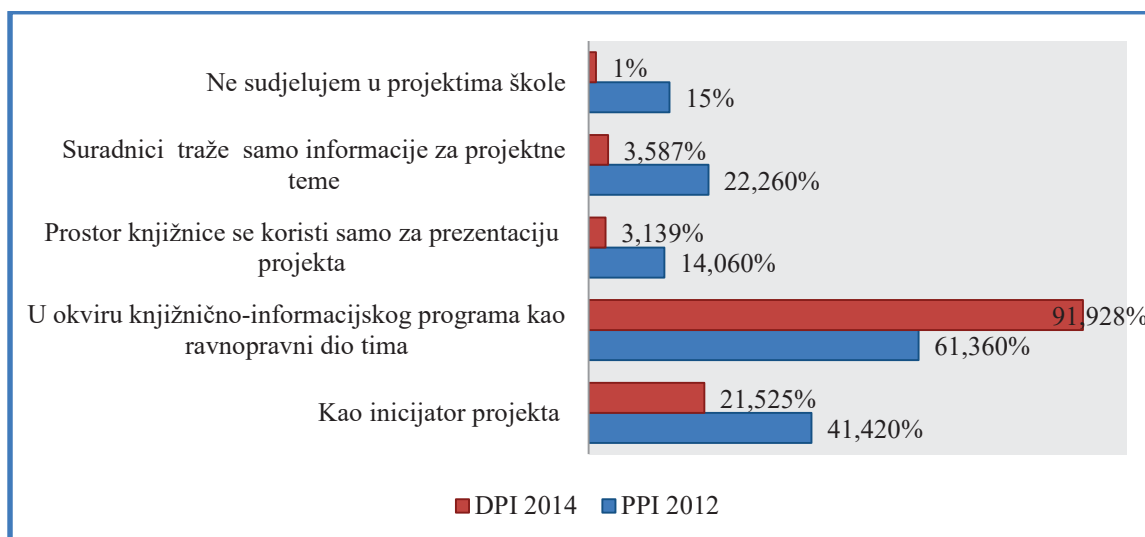
Grafički prikaz 13. Međupredmetno povezivanje KIP-a prema PPI 2012.

Na pitanje o interdisciplinarnom povezivanju s drugim područjima znanja, ispitanici su naveli predmete s kojima najčešće povezuju KIP, no pitanje je imalo mogućnost višestrukog odgovora pa se KIP zapravo povezuje s više predmeta istovremeno u jednom satu, danu, tjednu ili akciji. Najzastupljeniji program s kojim se povezuje KIP je hrvatski jezik u 70% i obrazovni program razredne nastave u 47,91%, a prema postotku slijede ih povijest, strani jezici, informatika, vjeronauk, biologija, zemljopis, likovna kultura, a u srednjim školama uz navedene to su još stručni predmeti, povijest umjetnosti. Ostvaruje se suradnja i s ostalim stručnim službama u školi u 29% slučajeva.

Poticanje i/ili sudjelovanje u projektima škole

Ovaj oblik suradnje knjižničara s ostalim dionicima u obrazovnom sustavu može se nazvati korelacijskim. Nalazi ovog poglavlja povezani su s prethodna dva poglavlja. Komparacijom analize rezultata PPI 2012. i DPI 2014. utvrđeno je da međupredmetno povezivanje KIP-a i ostalih nastavnih sadržaja u školi postoji, da se ispitanici uključuju u projekte u školi te da imaju različitu ulogu u realizaciji projekata. Između dva istraživanja može se uočiti smanjenje postotka ispitanika koji ne sudjeluju u projektima sa 15% u PPI na 1,35% u DPI. Razlog tom smanjenju postotka može biti i da drugom ispitivanju nisu pristupili ispitanici koji su se u

prvom izjasnili da ne sudjeluju u projektima, ili se samovrednovanjem osvijestila važnost sudjelovanja u projektima škole. Također je uočeno između dva istraživanja smanjenje postotka sa 22,26% na 3,59% u kategoriji gdje se ispitalo samo traženje informacija u knjižnici umjesto suradnje s knjižničarom. To su kvalitetni pomaci nabolje i unaprjeđenje prakse od 2012. do 2014. godine.

Grafički prikaz 14. Distribucije frekvencija sudjelovanja školskih knjižničara u školskim projektima

Sudjelovanje u projektima škole definirano je ulogom školskog knjižničara u ranije navedenim dokumentima¹⁸¹ provedbom projekata. Jesu li inicijatori projekata pozitivno se izjasnilo 41,42% ispitanika u PPI, dok je u DPI taj postotak ispitanika 21,52%. Sudjeluju li s Knjižnično-informacijskim programom kao ravnopravni dio tima navelo je 61,36% ispitanika u PPI, dok se je za isto pitanje u DPI izjasnilo 91,93%. Da se prostor knjižnice koristi samo za prezentaciju školskih projekata navelo je 14,06% ispitanika u PPI, dok je u DPI samo 3,14% ispitanika izjavilo da se prostor knjižnice koristi samo za prezentaciju projekta. (Tablica 39.)

¹⁸¹ prema Nastavnom planu i programu za osnovne škole, str.19, prema Standardu za školske knjižnice, prema Zakonu o knjižnicama

Tablica 39. Frekvencija uključenosti ispitanika u projekte s određenom odgovornošću 2014.

DPI 2014.		
Odgovor	N=222	f
Voditelj tima (A1)	48	21.52%
Član tima (A2)	108	48.43%
Povremeno se uključujem (A3)	61	27.35%
Ne uključujem se (A4)	5	2.24%
Bez odgovora	1	0.45%

Može se zaključiti da školski knjižničar u neposrednom odgojno-obrazovnom radu sudjeluje u projektima škole ili ih inicira što potvrđuje kriterij valjanosti u tom segmentu djelatnosti za odabir u mjerenju kvalitete rada.

Uključenost knjižničara/knjižnice u Program rada škole

Kao što je već rečeno u prethodnim poglavljima, prema Zakonu o knjižnicama, Manifestu za školske knjižnice i Standardu za školske knjižnice obavezna je uključenost knjižničara u Program rada škole i Kurikulum. Ovim pitanjem ispitala se je frekvencija uključenosti ili neuključenosti knjižničara, i povezanost s prethodnim poglavljem o poticanju i/ili sudjelovanju u projektima škole očituje se kroz iskazivanje stava ispitanika o načinu uključenosti u Plan i program rada škole. Prema DPI 2014. ispitanici su iskazali da su uključeni u okviru KIP-a u 91,93% slučajeva što ukazuje da zanemarivo mali broj ispitanika 7,63% nije u potpunosti integrirano u rad škole. Može se reći da se je stanje u odnosu na 2012. i PPI poboljšalo između provedenih ispitivanja. (Tablica 40.)

Tablica 40. Frekvencija uključenosti ispitanika u projekte na nivou škole

Uključenost ispitanika u timove za realizaciju projekata DPI 2014.		
Odgovor	N=222	f
U okviru knjižnično-informacijskog programa (A1)	205	91.93%
Samo se koristi prostor knjižnice (A2)	7	3.14%
Samo se traže informacije o temi u knjižnici (A3)	8	3.59%
Nisam uključen/a (A4)	2	0.90%
Bez odgovora	1	0.45%

3.5.4. Analiza elemenata kvalitete rada u upotrebi informacijsko-komunikacijske tehnologije u knjižnici

Analiza pitanja E grupe kojima se ispitala upotreba informacijsko-komunikacijske tehnologije u procesu učenja u knjižnici. Pitanja iz anketnog upitnika obuhvatila su programe razvoja digitalnih i informacijskih kompetencija, aktivnosti koje promiču multimedijску pismenost, tehnološko-komunikacijsku pismenost, informatičku pismenost te aktivnosti upoznavanja s tehnikama i stilovima učenja.

U ovom poglavlju utvrdit će se i ispitati prema postavljenom cilju kod ispitanika uporabu informacijsko-komunikacijske tehnologije u knjižnici za: komunikaciju, poticanje interakcije, programe razvoja digitalnih i informacijskih kompetencija, aktivnosti koje promiču multimedijску pismenost, tehnološko-komunikacijsku pismenost, informatičku pismenost.

Sama tehnologija u procesu učenja nije dovoljna ali je nezaobilazna ukoliko se planira odgojno-obrazovni dio rada s učenicima procijeniti obrazovanjem za budućnost. Špiranec (2003) pojašnjava važnost dostupnosti tehnologije i vještina potrebnih za njezinu uporabu, no to su tek su prvi koraci za iskorištavanje potencijala informacijskog društva, da se između mnoštva informacija može raspoznati informacija koja je potrebna i kako je koristiti. „Tradicionalna pismenost (čitanje i pisanje, numerička/matematička, a odnedavna i računalna pismenost) u današnjim uvjetima nije dostatna. Pismenost za 21. stoljeće uvodi nov skup vještina i znanja potrebnih za uspješan i kvalitetan život u društvu znanja.“ (Špiranec, 2003) Studija je kroz ovu grupu pitanja prikazala trenutno stanje u opremljenosti i kompetencijama knjižničara u školama u 2012. i 2014. godini.

U koncepte suvremene pismenosti danas se (D. Bawden, 2001, prema Špiranec, 2003) osim informacijske pismenosti ubraja medijska, knjižnična, informatička i digitalna pismenost te se definira svaka posebno:

„Kompetentnost korištenja knjižnica ili *knjižnična pismenost* (library literacy) preteča je informacijske pismenosti. Ostvaruje se upućivanjem i poučavanjem o korištenju određene knjižnice, njezinih usluga i izvora. Danas se obrazovne aktivnosti u knjižnicama sve više razvijaju prema informacijskoj pismenosti kako bi korisniku omogućili usvajanje vještina pristupa i korištenja izvora bez obzira na to gdje se oni nalaze. Posrijedi je dakle evolucija edukacije korisnika, što je uočljivo u činjenici da se mnogi programi edukacije korisnika rekonceptualizirani i preimenovani u programe informacijske pismenosti.“

Sljedeća koja se navodi je *računalna/informatička pismenost*, a ostvaruje se putem definirane razine uporabe i operiranja računalnim sustavima, mrežama i programima. Tu treba istaknuti da računalna pismenost ne znači istovremeno i informacijsku pismenost. Jedna od pismenosti

jest *digitalna pismenost*, a odnosi se na sposobnost čitanja i razumijevanja hiperteksta ili multimedijских tekstova, uključuje razumijevanje slika, zvukova i teksta dinamičkog nesekvencijalnog hiperteksta, zatim donošenje suda o mrežnim izvorima, pretraživanje Interneta, upravljanje multimedijalnom građom i komuniciranje putem mreže.

Sve školske knjižnice teže automatiziranom dijelu stručno-referalnih knjižničnih poslova jedinstvenim programom s mogućnošću umrežavanja, preuzimanja iz baza podataka i pretraživanja apsolutno svih baza podataka. Međutim, imaju li dovoljan broj računala za rad s učenicima, koliko i kako se koristi tehnologija u poučavanju u školskoj knjižnici pokazati će ova grupa pitanja. Činjenica je da tijela upravljanja knjižnicama financijski ne podržavaju učlanjenje školskih knjižnica u svjetske baze znanstvenih podataka: ERIC, SKOPUS, SPRINGER i druge. Ispitanici su u DPI iskazali da 28,34% njih uopće nije upoznato s tom mogućnošću, 27,13% ispitanika baze podataka smatra nedostupnima, i 13,36% ispitanika ih smatra nepotrebnima, što je ukupno 68,83% ispitanika koji ne koriste izvore znanja svjetskih baza podataka. (Tablica 41.)

Tablica 41. Prikaz dostupnosti baza podataka ispitanicima prema DPI 2014.

Odgovor na DPI 2014.	N=320	f
Da (A1)	65	26.32%
Ne, jer mi ne trebaju (A2)	33	13.36%
Ne, jer su mi nedostupne (A3)	67	27.13%
Nisam upoznat/a s tom mogućnošću (A4)	70	28.34%
Bez odgovora	12	4.86%

Evidentno je da knjižničari u školama nemaju pristup bazama podataka osim otvorenih/ besplatnih što je s obzirom na poslove kojima su zaduženi prethodno navedenim dokumentima (pretraživanje informacija i pripremu informacija za učenike, učitelje i roditelje) stanje u školsko knjižničarskoj djelatnosti koje treba promijeniti.

Prije desetak godina Špiranec (2003) je jasno naglasila da je tehnologija srušila mnoge barijere u pristupu, no pitanja učinkovitosti pretraživanja, odabira, vrednovanja i djelotvornog i (etički) valjanog korištenja informacija se nalaze izvan domene same tehnologije i iziskuju znatno više od računalnih vještina, traže sposobnosti obuhvaćene konceptom informacijske pismenosti. Ova disertacija rasvjetljava i taj fenomen kao kvalitetu rada školskog knjižničara, te se navedene kompetencije koriste kao kriterijska varijabla u mjerenjima kako slijedi.

Informatičke kompetencije

Ovim dijelom nalaza prikazat će se informatičke kompetencije ispitanika, uporaba tehnologije u učenju u knjižnici, dostupnost informatičke tehnologije učenicima i školskom knjižničaru iz perspektive školskih knjižničara.

Lasić-Lazić, Špiranec i Banek Zorica (2012) naglašavaju da informacijsko ponašanje određuje značajke i svrhovitost procesa učenja i ukazuje na važnost ugradnje informacijske/medijske pismenosti u formalne obrazovne sustave.

Formalno obrazovanje za informatičke kompetencije ima 51 % ispitanika, dok neformalno 17,77%, a samouko je 10,36% ispitanika u PPI 2012. Istraživanjem je utvrđen mali postotak ispitanika koji je računalnu kompetenciju stekao obrazovanjem na fakultetima, 34,08% ispitanika. Većina ispitanika 83,90% u DPI 2014. je informatičke kompetencije steklo samoučenjem, a znanja je potvrdilo 58,43% na nekom od informatičkih tečajeva ili ECDL diplomom. Može se zaključiti da je neophodno potrebno uvesti u što ranije stupnjeve obrazovanja sustavno informatičko obrazovanje. (Vidi Tablicu 42.)

Tablica 42. Informatičke kompetencije ispitanika PPI 2012.

PPI 2012.	N=647	f=100%	DPI 2014.	N=320	f=100%
Formalno (A1)	330	51.00%	Na fakultetu kao student	91	34.08%
Neformalno (A2)	115	17.77%	Na informatičkom tečaju (CARNet i dr.)	140	52.43%
Samouk/samouka (A3)	67	10.36%	Samostalnim učenjem	224	83.90%
Bez odgovora	0	0.00%			
Nisu završile ili Nisu prikazane	135	20.87%			

Analiza rezultata PPI 2012. pokazala je da se nacionalni projekt formaliziranja znanja rada na računalu stjecanjem ECDL diplome uključilo malo školskih knjižničara. Europska računalna diploma međunarodno je priznata potvrda informatičke pismenosti. Zbog velikog uspjeha ECDL-a u Europi sustav je proširen u svijetu pod nazivom International Computer Driving Licence (ICDL).

Diploma se dodjeljuje nakon provjere znanja ovih modula:

1. Osnove informacijske tehnologije
2. Korištenje računala i upravljanje datotekama
3. Obrada teksta

4. Tablične kalkulacije

5. Baze podataka

6. Prezentacije

7. Informacije i komunikacije

U PPI i DPI procjena jest da 38% ispitanika ima položena 4 modula ECDL za start diplome, a 20% ispitanika je položilo 7 modula ECDL, te je steklo pravo na ECDL Diplomu i upis u radnu knjižnicu zvanja: specijalista poslovne informatike. Zbog nepostojanja sistema i kriterija pristupanja kandidata navedenom projektu, knjižničari nisu prošli obuku u većem postotku.

Frković (2003) navodi „ECDL je dio strategije “Hrvatska u 21. stoljeću – Informacijska i komunikacijska tehnologija”, gdje je zapisano: “Uspostavljanje i prihvaćanje ECDL-a kao osnovnog kriterija za osposobljenost zaposlenika u državnoj upravi i lokalnoj samoupravi. Potaknuti usvajanje sustava u svim javnim djelatnostima i privatnom sektoru”.¹⁸² Taj dio strategije obrazovanja zaposlenika za upotrebu informacijske i komunikacijske tehnologije se više ne provodi. Ispitanici su procijenili osobne informatičke vještine kako je prikazano u Tablici 43.

Tablica 43. Procjene osobnih informatičkih vještina i kompetencija ispitanika prema PPI i DPI

PPI 2012.	N=647	f	DPI 2014.	N=320	f
Odlična (1)	143	22.10%	Odlično (A1)	40	14,98%
Dobra (2)	324	50.08%	Dobro (4 modula ECDL i osnovne vještine) (A3)	103	38,58%
Ograničena (3)	39	6.03%	Ograničeno (A4)	13	4,87%
Nedovoljna (4)	6	0.93%	Nedovoljno (A5)	2	0,75%
Bez odgovora	0	0.00%	Bez odgovora	0	0,00%
Nisu završile ili Nisu prikazane	135	20.87%	Vrlo dobro (7 modula ECDL i druge vještine) (A2)	109	40,82%

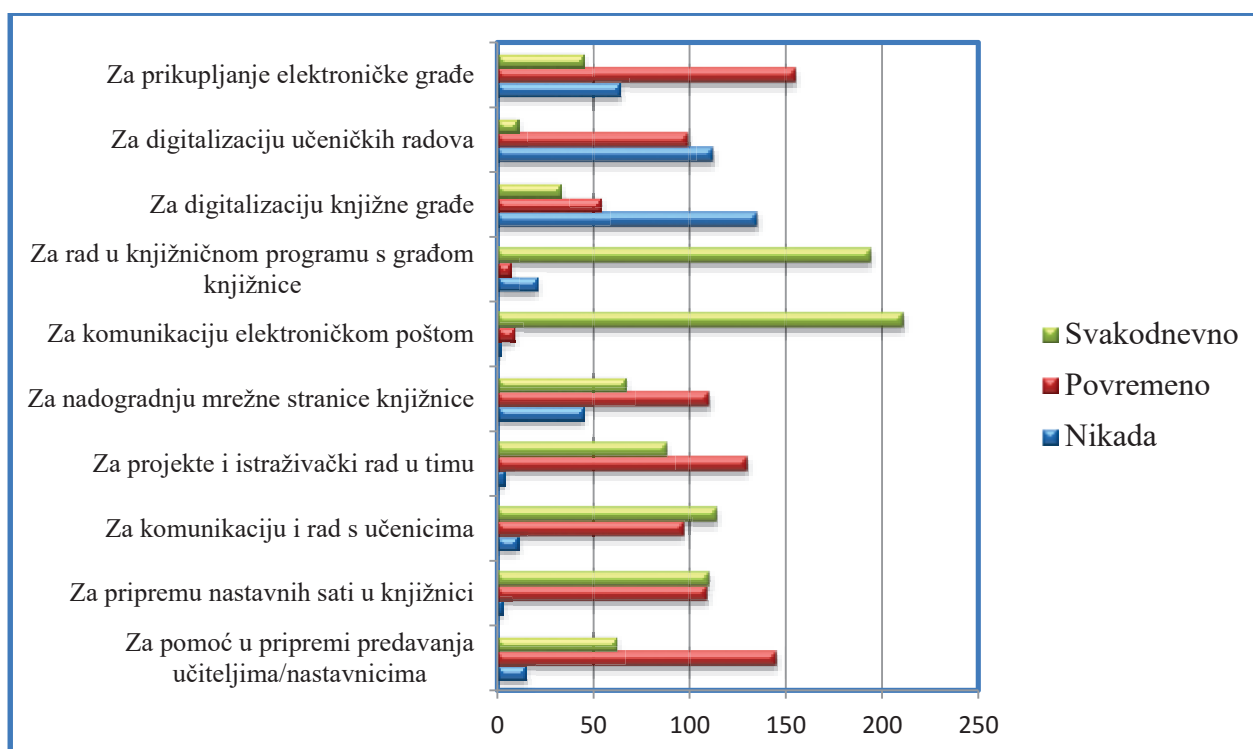
Lasić-Lazić, Špiranec i Banek Zorica (2012) diskutiraju o informacijskim izvorima koji imaju novu ulogu u obrazovnom procesu, time i učenja u knjižnici, a sposobnosti pretraživanja, pristupa, vrednovanja, odabira i samostalnog korištenja informacija očigledno bi mogle utjecati na kvalitetu tih procesa (Špiranec & Banek, 2008: 9, prema Lasić-Lazić, Špiranec,

¹⁸² Sve informacije o ECDL diplomu detaljno je opisao Mr. Marijan Frković u članku Europska računalna diploma (ECDL) - Hrvatska korak bliže Europi, Zagreb: Časopis Edupoint, godište III, broj 17, 30.09.2003

Banek Zorica, 2012). Autorice raspravljaju to područje djelatnosti knjižničara koje ovaj dio istraživanja vrednuje kao indikator mjerenja kvalitete rada jer proces učenja u digitalnom okruženju zahtijeva visoki stupanj individualnog rada i osposobljenosti za učenje na izvorima informacija. Potrebno je poznavati razne vrste izvora i mogućnosti pristupa, posjedovati sposobnosti razvoja učinkovite strategije pretraživanja, što je programom KIP-a planirano za razvoj učeničkih vještina. Tim aktivnostima tradicionalan način učenja knjižničari zamjenjuju istraživačkim i problemskim metodama što učenike stavlja u poziciju samostalnog istraživača i korisnika informacija.

Što školski knjižničari najčešće koriste od društvenih aplikacija, alata za zabavno učenje i otvorenih izvora na Internetu, jesu li to objavljivanja informacija o knjižnici, upoznavanje učenika s novim mrežnim stranicama ili novim alatima, za predstavljanje građe knjižnice, za komunikaciju s roditeljima ili ne. Nalazi odgovora DPI 2014. provedenog u školskim knjižnicama pokazala je da se IT i komunikacijska tehnologija svakodnevno koristi za rad u knjižničnom programu s građom knjižnice, za komunikaciju elektroničkom poštom, treće po vrijednostima je kategorija koja se odnosi na komunikaciju i rad s učenicima, slijedi je priprema nastavnih sati u knjižnici. (Vidi grafički prikaz 15.) Povremeno se IT i komunikacijska tehnologija koristi za pomoć u pripremi predavanja učiteljima i nastavnicima te za prikupljanje elektroničke građe, na trećem mjestu po indexu vrijednosti su projekti i istraživački rad u timu. Može se zaključiti da se IT i komunikacijska tehnologija najčešće koristi za stručno knjižnične poslove, a tek nakon toga za odgojno-obrazovni rad s učenicima ili učiteljima.

Mnogi teoretičari smatraju ovu vrstu pismenosti širim pojmom koji uključuje ostale tipove pismenosti jer zahvaća različite pojavnosti informacija: od oralnih, analognih, izvora tiskanih na papiru pa sve do digitalnih informacija. Pretraživanje, pohranjivanje i korištenje navedenih izvora pretpostavljaju sposobnosti korištenja tiskanih izvora, knjižnica, digitalne građe i medija. Time informacijsko-tehnološke kompetencije imaju teorijsku podlogu kao kriterijska varijabla u istraživanju kvalitete rada školskog knjižničara.

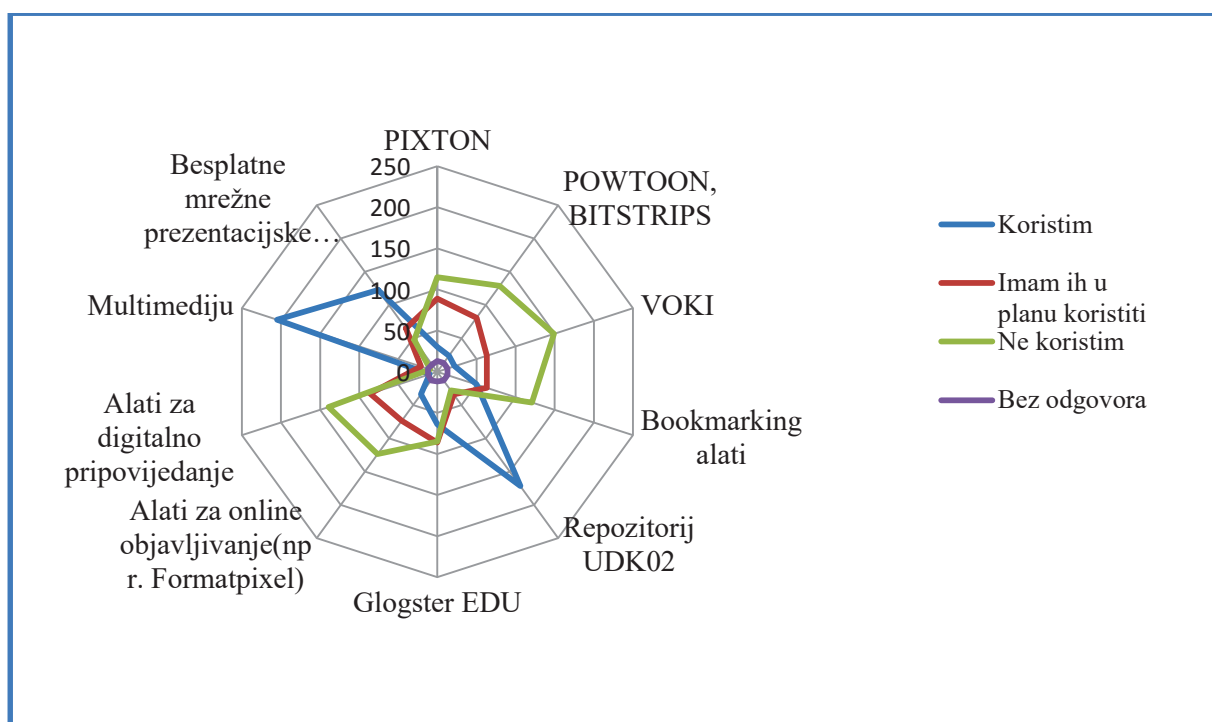

Grafički prikaz 15. Distribucija upotrebe informacijske i komunikacijske tehnologije u redovnom odgojno-obrazovnom procesu ispitanika DPI 2014.

Međutim, još uvijek postoje objektivni i subjektivni razlozi uključivanja tehnologije u proces učenja. Studija želi ukazati na uočene probleme u implementaciji i korištenju tehnologije u svakodnevnom odgojno-obrazovnom radu školskih knjižničara te time pridonijeti njihovom rješavanju i kvalitetnom unaprjeđenju. Angažiranost školskog knjižničara može biti značajna u uvođenju novih tehnologija u nastavu i proces poučavanja kao i u drugim razvijenim zemljama, no problem koji je utvrđen istraživanjem je uglavnom slabiji standard škola i školskih knjižnica, kao i otpor prema novim načinima poučavanja kod učitelja i nastavnika, i samih knjižničara.

Veći interes u upotrebi IT tehnologije je iskazan kroz korištenje alata za zabavno učenje, te su ispitanici za navedene alate iskazali interes kako je prikazano Grafičkim prikazom 16.

Najčešće se koristi multimedija (205 od 222 ispitanika je označilo ovaj alat), Repozitorij UDK02 (172 ispitanika koristi ovaj alat od 222) i na trećem mjestu je Glogster EDU (koristi ga 85 ispitanika).

Grafički prikaz 16. Alate koje ispitanici smatraju neophodnom potporom u radu u školskoj knjižnici

Navedeni su alati za suradnju (npr. Repozitorij UDK02, Google Docs, Wiki), te za realizaciju nastavnih sati (prezentacijski resursi, multimedija, za digitalno pripovijedanje, za online objavljivanje). U hrvatskim školskim knjižnicama ispitivani su slični parametri kao u američkom istraživanju: razlozi nekorisćenja tehnologije u procesu učenja, aplikacije koje se koriste u procesu učenja, postotak dostupnosti Interneta učenicima putem mobilnih telefona. Uočene su značajne razlike u zaostajanju hrvatskih školskih knjižničara obzirom na standard knjižnica i nalaze poučavanja učenika u knjižnici upotrebom tehnologije.

Komparacija nalaza izvršena je prema istraživanju *U.S. School Libraries 2013*, kojem je od ožujka do travnja 2013. pristupio 761 ispitanik iz knjižnica osnovnih i srednjih škola. Podaci o tom istraživanju su obrađeni u *National Center for Education Statistics (NCES)*. Dok u američkim knjižnicama društvene aplikacije koristi 69% ispitanika kao pomoć u procesu učenja, zapravo bilježe povećanje u odnosu na 2012. godinu u kojoj je postotak za isti parametar iznosio 50%, nalazi ovog istraživanja ne bilježe korištenje tih alata u radu školskog knjižničara u Hrvatskoj, a povećanje korištenja može se dugogodišnje planirati. Od alata za zabavno učenje knjižničari u hrvatskim knjižnicama koriste Edmondo, Pinterest i Goodreads, a koriste ih za predstavljanje učenicima novih mrežnih alata i diseminaciju

knjižničnih informacija. Analiza upotrebe alata za zabavno učenje u hrvatskim školskim knjižnicama je pokazala značajnu razliku: Edmondo koristi 9 knjižničara od 220 ispitanika koliko je pristupilo odgovoru za ovo pitanje; Pinterest koristi 34 knjižničara, a Googreads 21 knjižničar. Najprije će se prikazati rezultati istraživanja u hrvatskim školskim knjižnicama 2014., a zatim dio iz istraživanja američkih školskih knjižnica. Usporedba korištenja tehnoloških nastavnih sredstava u učenju objavljena je u zborniku radova *Information Literacy. Lifelong Learning and Digital Citizenship in the 21st Century Communications in Computer and Information Science*¹⁸³ Raspravlja se upotreba tehnologije u procesu učenja hrvatskih školskih knjižničara, u korištenju besplatnih alata za poticanje čitanja i zabavnog učenja u odnosu na primjerice, američke školske knjižnice. Prema nalazima provedenog upitnika¹⁸⁴ utvrđeno je postojanje kompetencija knjižničara i određenih informatičkih znanja za uključivanje tehnologije u proces učenja, ali mogućnosti su različite zbog neusklađenog standarda svih vrsta školskih knjižnica. Člankom se potiče svjesnost o sposobnosti knjižničara da se sami obračunaju s tekućim problemima i angažiranošću unaprjeđuju osobnu poslovnu praksu.

Školski knjižničari svoju digitalnu kompetenciju uglavnom koriste za komunikaciju e-poštom, te za pretraživanje građe za potrebe nastave, 50% svoju kompetenciju smatra dobrom, ali imamo samo 23% ispitanika koji najvažniju kompetenciju današnjeg informacijskog stručnjaka u školskoj knjižnici kvalificiraju odličnom.

Grafički prikaz 17. daje pregled aplikacija, društvenih mreža i wikipedija koje ispitanici koriste u poučavanju učenika i informiranju učitelja kako ih koristiti. Redovito se koriste Facebook (97 ispitanika), Google Doc (91 ispitanik), Hrvatski jezični portal (121 ispitanik) i Carnet Proleksis, ostale navedene alate koristi malo ispitanika i uglavnom su iskazali da ih imaju u planu koristiti. Kompetencije i ishodi učenja informacijske pismenosti prema ACRL iz 2000. godine, najpoznatijem standardu Američkog udruženja visokoškolskih knjižnica (engl. ACRL) koji se odnosi na visokoškolski kontekst, koji su upotrijebile u svom istraživanju Lasić-Lazić, Špiranec i Banek Zorica (2012) su: prepoznavanje i opisivanje informacijske potrebe, učinkovit i djelotvoran pristup potrebnoj informaciji, kritičko vrednovanje informacije, svrhovito korištenje informacije. Mada ova studija ne istražuje

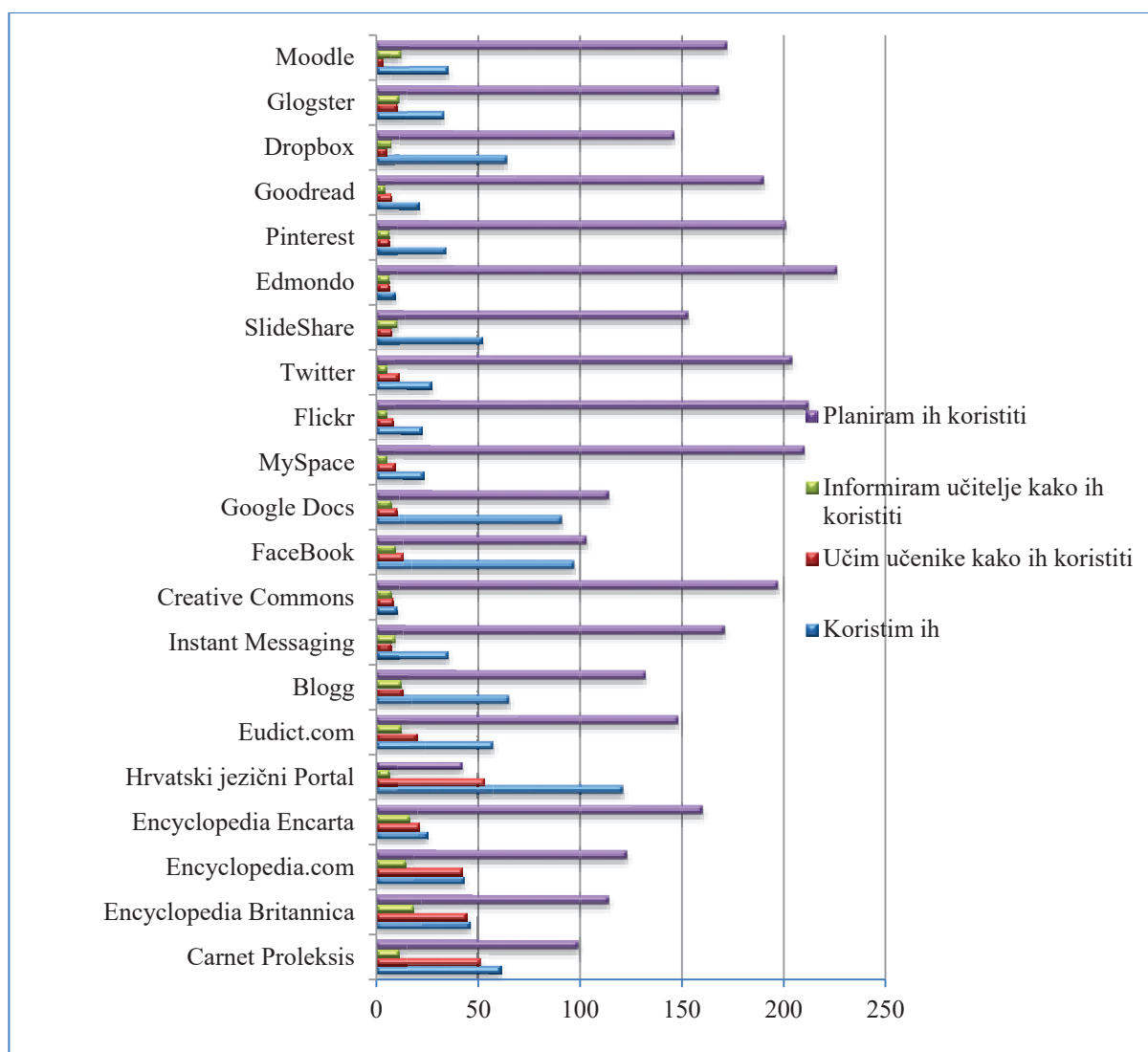
¹⁸³ Članak koji sadrži navedene podatke je članak autorice disertacije Udina, K. (2014) *Emerging Technologies or Technophobia in School Libraries Survey: Technology and Learning in School Libraries in Croatia*, dostupan na http://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-3-319-14136-7_31 (15.05.2015.)

¹⁸⁴ Eng. naziv upitnika „Technology and Learning in School Libraries in Croatia“

ishode učenja, istraženi su pokazatelji kojima knjižničar ostvaruje poučavanje u nastojanju da postigne odgovarajuće ishode učenja.

Sasvim je suprotna situacija iskazana u nalazima američkog ispitivanja gdje ispitanici kao potporu u poučavanju koriste sve navedene aplikacije i društvene mreže, i to od 40% do 60% ispitanika navodi navedene alate kao nastavno pomagalo u učenju, što je vidljivo u Grafičkom prikazu 18.

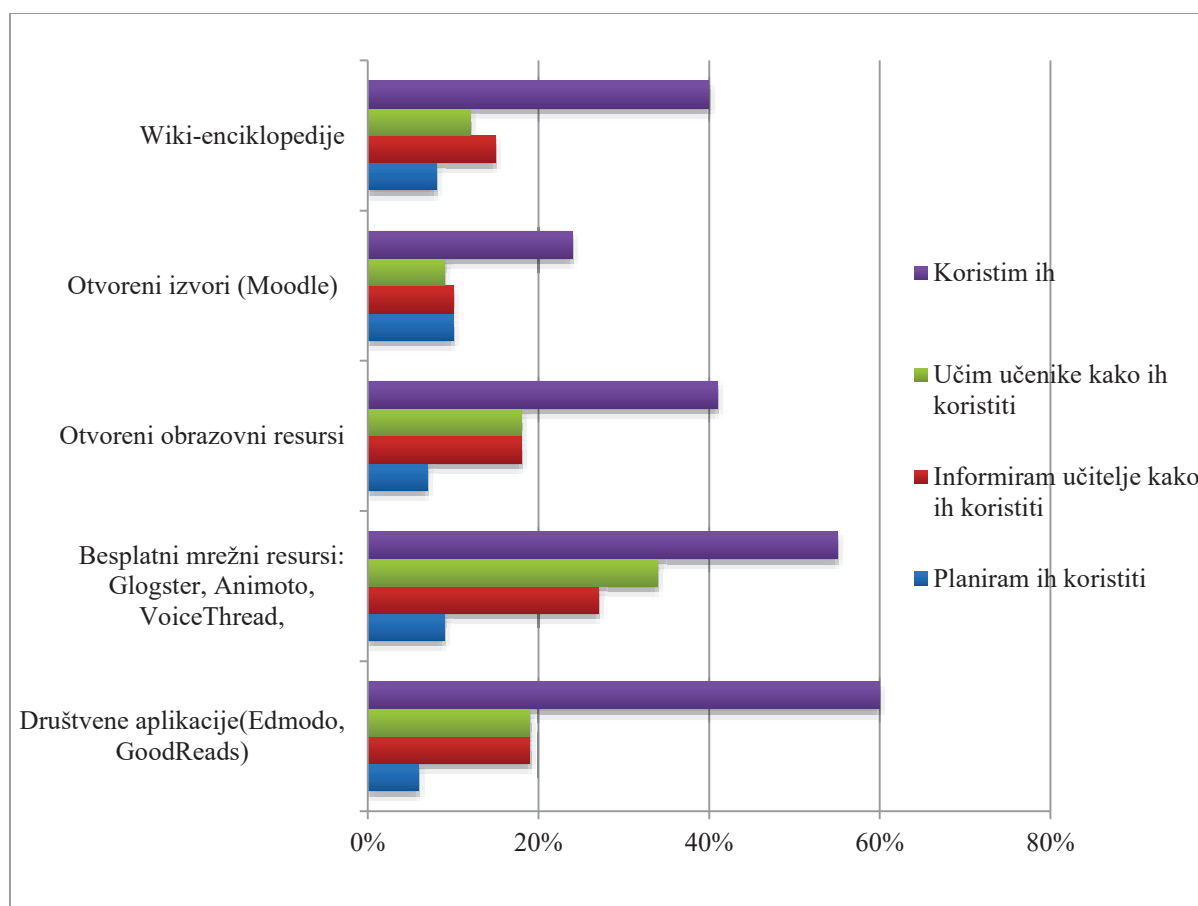
Lasić-Lazić, Špiranec i Banek Zorica (2012) navode da informacijska opismenjenost ne može biti rezultat jednog predmeta ili kolegija, a za njeno usvajanje ključna je suradnja svih sudionika u procesu učenja, ponajviše predmetnih nastavnika i informacijskih stručnjaka/knjižničara, što je jedan od razloga zašto se ispitala tehnološki orijentirana pismenost koja uključuje računalnu, mrežnu pismenost i korištenje alata. Područje djelatnosti školskog knjižničara kao što je ranije navedeno jest informacijska pismenost koja obuhvaća različite pojavnosti informacija, od usmenih informacija, izvora tiskanih na papiru do digitalnih informacija. Poznavanje tehnologije i poučavanje njenog korištenja doprinosi u ishodima učenja boljoj informacijskoj pismenosti učenika.

Grafički prikaz 17. Aplikacije koje ispitanici koriste kao potporu za poučavanje učenika (učitelja) prema DPI 2014¹⁸⁵.

Kritični dijelovi informacijskog ponašanja učenika-korisnika prema Lasić-Lazić, Špiranec i Banek Zorica (2012) su: Web, Google i Wikipedija se koriste kao početne točke istraživanja, poteškoće u postavljanju strategije pretraživanja i postavljanju upita, dominacija vizualnih kriterija u odabiru informacija, nezadovoljavajuća primjena kriterija vrednovanja informacija i kopiranje i lijepljenje tekstova. Navedene poteškoće se mogu izbjeći poučavanjem informacijskoj pismenosti.

¹⁸⁵ Dio rezultata prikazan je u članku navedenom u fusnoti

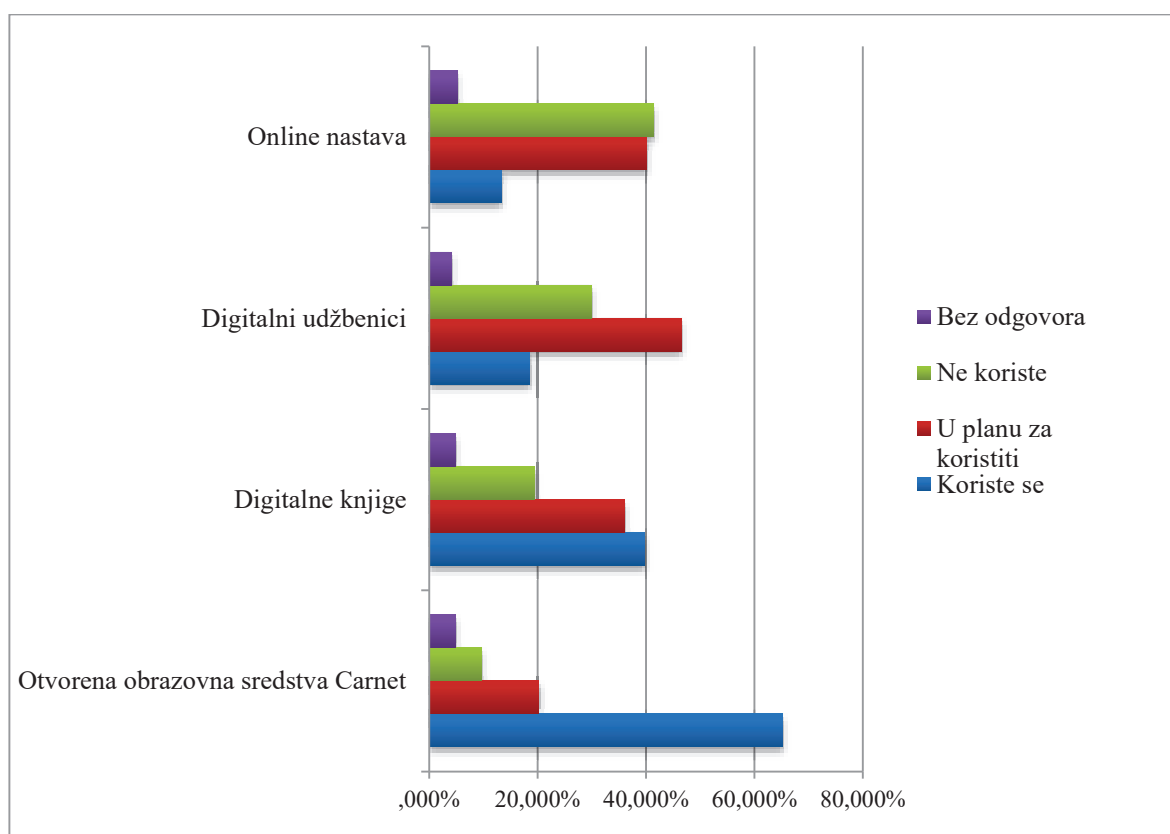

Grafički prikaz 18. Aplikacije koje američki ispitanici koriste kao potporu za poučavanje učenika/učitelja prema američkom istraživanju: *Technology Tools: Usage and Instruction in U.S. School Libraries 2013*.¹⁸⁶

U hrvatskim školskim knjižnicama prema rezultatima DPI 2014. ispitanici su iskazali da u realizaciji nastavnih sati koriste dostupna digitalna obrazovna sredstva kao što su: Carnet-ova obrazovna sredstva koja koristi 65,18% ispitanika, digitalne knjige koristi 39,68% ispitanika, digitalne udžbenike koristi 18,62 % i online nastavu koristi samo 13,36% ispitanika što se vidi u omjernoj skali grafičkog prikaza 10.

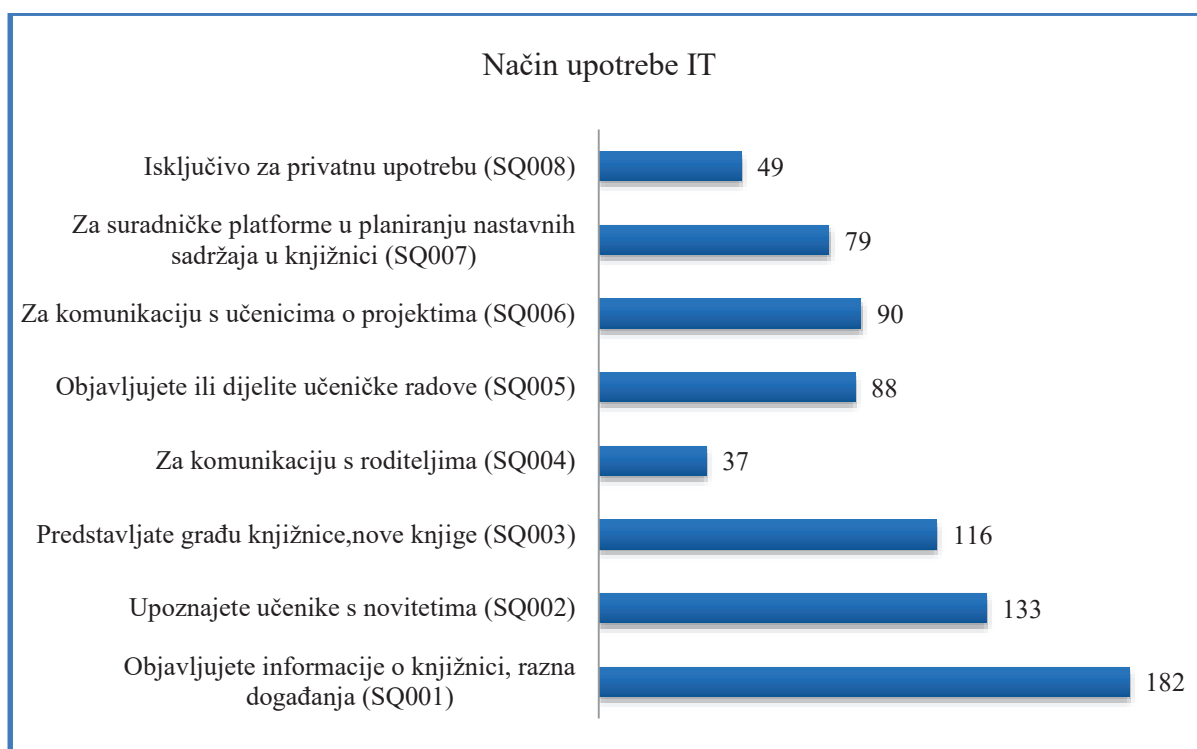
Korištenost aplikacija i društvenih mreža za poučavanje učenika i informiranje učitelja jedan je od pokazatelja kvalitete u ostvarivanju suvremene nastave. Jednako su nedovoljno korištena nastavna sredstva kao što su online enciklopedije i rječnici u radu s učenicima i/ili radu s učiteljima. Distribucija korištenja nastavnih sredstava na Internetu jasno je vidljiva u grafičkom prikazu 11. Ispitanici DPI 2014. u 41,30% slučajeva ne koriste online nastavu, 29,96% ispitanika ne koristi digitalne udžbenike. Koriste se u 39,69 % digitalne knjige i 65,18% koristi otvorena obrazovna sredstva.(Grafički prikaz 19.)

¹⁸⁶ Pripremila i objavila Barac, L. (2013) December 5, 2013 Device & Conquer: SLJ's 2013 Tech Survey

Grafički prikaz 19. Distribucija nastavnih sredstava pri realizaciji nastavnih sati u knjižnici prema DPI 2014.

Nova grupa pitanja ispitala je svakodnevnu upotrebu informatičke tehnologije ispitanika. Većinom ispitanici objavljuju informacije o knjižnici, upoznaju učenike s novitetima ili predstavljaju građu knjižnice. Manji broj knjižničara komunicira s učenicima o projektima ili dijeli i objavljuje učničke radove. Informatička tehnologija se najmanje koristi za komunikaciju s roditeljima. Prikaz rezultata je dan u mjernoj skali u Grafičkom prikazu 20.

Grafički prikaz 20. Ordinarna skala mjerenja distribucije frekvencija svakodnevne upotrebe informatičke tehnologije ispitanika DPI 2014.

Ranije navedeno američko istraživanje ispitivalo je uključenost knjižničara u upotrebu tehnologije u školi. Američki školski knjižničari ispitani za potrebe istraživanja iskazali su da u 72% škola imaju odgovornost za upotrebu tehnologije u knjižnici, a 57% knjižničara iskazalo je da učenici dolaze u knjižnicu naučiti nešto o novim tehnologijama. Njih 42% surađuje u tom poslu sa školskim tehnološkim timom, a čak 19% surađuje na razvoju tehnologije u školi s lokalnom zajednicom.

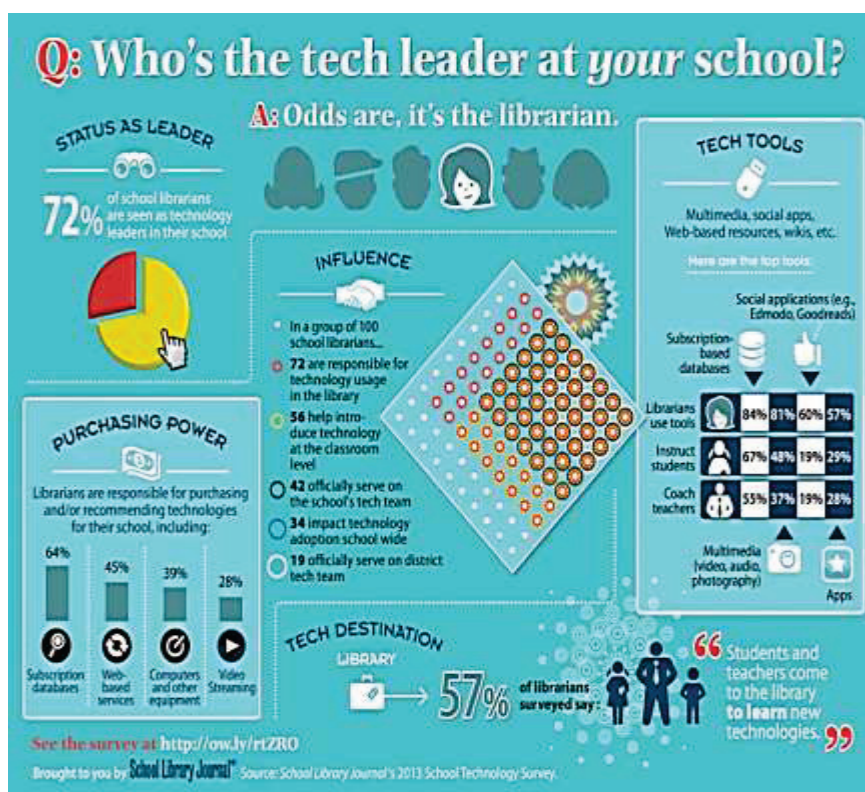
Baterijom pitanja s mogućnošću višestrukih odgovora ispitanici DPI 2014. iskazali su stav o angažiranosti oko uvođenja tehnologije u proces učenja u knjižnici i školi. (Vidi Tablicu 44.) U hrvatskim školskim knjižnicama ispitanici iskazuju manji postotak angažiranosti oko uvođenja tehnologije u proces učenja, uglavnom se koriste tehnologijom na razini suradničkog tima u realizaciji projekata njih 48,18%. Odgovornost za upotrebu tehnologije u knjižnici ima samo 40 % ispitanika, a 18,22 % ispitanika treba dodatna informatička znanja za pravilno korištenje informacija s Interneta.

Tablica 44. Prikaz frekvencija angažiranosti ispitanika oko uvođenja tehnologije prema DPI 2014.

Angažiranost oko uvođenja tehnologije u školi/knjižnici		
Odgovor	N=320	f
Trudim se da se tehnologija usvoji kao pomoć u poučavanju na nivou škole (SQ001)	130	52.63%
Koristim se tehnologijom na nivou školskog tima u realizaciji projekata (SQ002)	119	48.18%
Pokušavam uvesti tehnologiju u svakodnevnom radu u učionicama i školskoj knjižnici (SQ003)	97	39.27%
Učenici i učitelji dolaze u knjižnicu kako bi naučili upotrebu nove tehnologije u učenju (SQ004)	46	18.62%
Odgovornost imam samo za upotrebu tehnologije u knjižnici (SQ005)	99	40.08%
Potrebna mi je dodatna informatička edukacija za pravilno korištenje informacija s Interneta (SQ006)	45	18.22%
Nije potreban moj dodatni angažman (SQ007)	14	5.67%

Rezultate ove grupe pitanja može se usporediti sa već navedenim istraživanjem¹⁸⁷ Upitnikom u američkim školskim knjižnicama utvrđeno je da se 34% knjižničara trudi da se na razini škole uvede tehnologija u proces učenja, međutim 72% američkih knjižničara je odgovorno za uporabu tehnologije u knjižnici, dok 40% hrvatskih ispitanika ima istu odgovornost unutar knjižnice, učenici i učitelji dolaze u knjižnice američkih ispitanika u 57% knjižnica naučiti nešto novo o tehnologiji, dok u 18,62 % hrvatskih ispitanika učenici i učitelji dolaze po nova znanja o tehnologiji u knjižnice (vidi Sliku 4.). Komparacija rezultata učinjena je temeljem sličnosti istraživanja američkih i hrvatskih ispitanika (vidi Sliku 5.). Uzorak navedenog američkog upitnika je najbliži uzorcima PPI i DPI. Ispitivanje je provedeno online upitnikom, u oba istraživanja, pristupio je 761 ispitanik iz američkih školskih knjižnica, kao i u Hrvatskoj (647 i 320), prema vrsti američke škole bili su većinom iz osnovnih škola 67%, kao i u PPI 2012., a prema stažu u prosjeku imaju 13 godina radnog staža dok u PPI i DPI ispitanici su iskazali između 10 i 15 godina staža. Po edukaciji američki knjižničari su u 74% iskazali magistarsku titulu, što su isti rezultati i među hrvatskim ispitanicima kako je navedeno u ranijim poglavljima. Može se zaključiti da hrvatski i američki knjižničari imaju iste kompetencije i obrazovanje, a različitost u korištenju IT uređaja može imati uzrok u različitim standardima knjižnica i različitom obrazovanju i zvanju djelatnika u školskim knjižnicama.

¹⁸⁷ School Technology Survey proveden je u američkim školskim knjižnicama 2013. godine, U.S. School Libraries 2013, rezultati su objavljeni u School Library Journal.

Slika 4. Rezultati istraživanja¹⁸⁸ koje provodi ALA¹⁸⁹

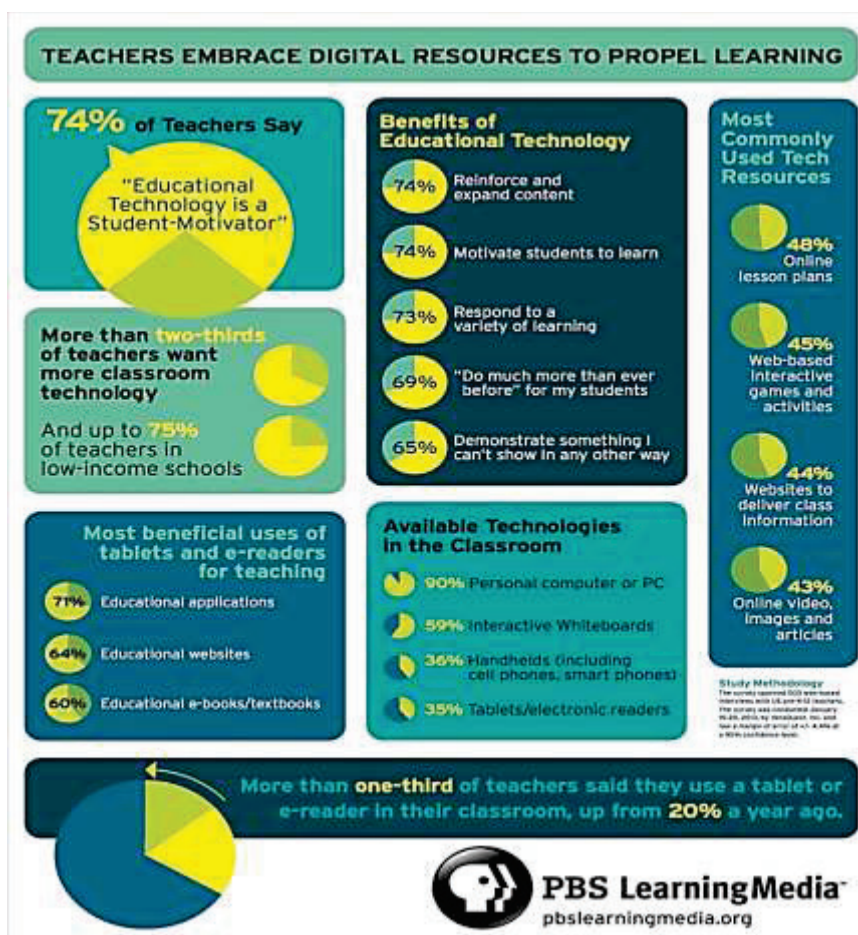
U zaključku ovog poglavlja treba istaknuti razlog ispitivanja korištenja različitih mogućnosti tehnologije u procesu učenja. Radi se o području rada s kompetencijama informacijske pismenosti, važnoj vještini u stvaranju novih znanja. Stručnjakinje tog područja Lasić-Lazić, Špiranec i Banek Zorica raspravljaju različitost informacijskih pismenosti i tehnološki orijentirane pismenosti u korištenju alata (engl. tool literacies) u koje ubrajaju računalnu, mrežnu i tehnološku pismenost (Harris, 2008, prema Lasić-Lazić, Špiranec i Banek Zorica, 2012) koje predstavljaju procesne vještine potrebne za analizu informacija te razumijevanje značenja i stvaranje novog znanja.

Na kraju, utjecaj tehnologije u kontekstu filozofije postmoderne ima snažnu sociološku perspektivu. Bauman (2009) smatra najvećom prijetnjom moderne civilizacije neobuzdanu vladavinu tehnoloških vrijednosti. Autor u viziji budućnosti poseže za idejom Hansa Jonasa koji kaže da je prva dužnost svake buduće etike vizualizacija učinaka tehnološkog razvoja. Treba osvijestiti činjenicu da ono što se čini sada, s povećanom tehnološkom moći još više, mijenja život drugih ljudi. Ljudska priroda je neispunjen potencijal, tvrdi autor, te bi ljudi

¹⁸⁸ Dokument dostupan na: http://www.thedigitalshift.com/wp-content/uploads/2013/12/LibraryLeader-Infographic_12_5_13_F2aWeb.jpg

¹⁸⁹ Naslov istraživanja: Tko je tehnološki lider u tvojoj školi, Original slike dostupan na: https://s3.amazonaws.com/WebVault/SLJ/LibraryLeader-Infographic_12_5_13_BIG.pdf

trebali biti prosvijećeni za standarde koje su sposobni doseći, a koje ne mogu otkriti bez pomoći. Tom tvrdnjom može se pojasniti važnost obrazovanja i podizanja standarda u školskom knjižničarstvu. Kao što je iskazana potreba o dosezanju istog na određenoj razni, jednako se pretpostavlja i potreba o poučavanju drugih kako ga mogu dosegnuti.

Slika 5. Nalazi američkog istraživanja

Buduća istraživanja

S obzirom na iskazan malen postotak korištenja alata za zabavno učenje i otvorenih izvora učenja, ovim istraživanjem nije ispitano što učenici koriste ili izrađuju od navedenih formi, što primjerice više čitaju/koriste dječaci, a što djevojčice. Te vrijednosne kriterije može se izraditi prema obrazovnim područjima, primjerice od 1.-4. razreda i od 5.-8. razreda u osnovnim školama te od 1.-4. razreda u srednjim školama. Time bi se dobile distribucije vrijednosti koje bi se mogle usporediti sa sličnim provedenim istraživanjima¹⁹⁰ koja ispituju i potiču nacionalnu razinu čitanja¹⁹¹ u Engleskim i u Američkim školskim knjižnicama.

¹⁹⁰ National Literacy Trust 2014. provodi istraživanja koja potiču i podižu čitalačku pismenost mladih u

U ovom poglavlju o upotrebi tehnologije u učenju istraženi su indikatori specifični za djelatnost školskog knjižničara. Buduća istraživanja mogla bi ispitati: korištenje knjižničnih informacijskih izvora u odnosu na neknjižnične, ishode učenja upotrebom tehnologije u učenju, jesu li ishodi bolji ili lošiji u odnosu na tradicionalno poučavanje u knjižnicama, popularnost učenja u školskoj knjižnici, popularnost školskog knjižničara u školi, zajednici, zadovoljstvo učenika, učitelja i roditelja tim načinom poučavanja itd. Napredak u tehnologiji i učenju ostale zemlje (USA, Španjolska) vrednuju godišnje što bi trebalo implementirati i u hrvatskim školskim knjižnicama.

3.5.5. Analiza elemenata socijalnih kompetencija knjižničara

Analiza pitanja F grupe kojima se dobio uvid o socijalnim kompetencijama školskog knjižničara, razvijanju socijalnih i građanskih kompetencija, uključenosti u strukovne aktivnosti (udruge, radne grupe, projektne timove). Definiraju se indikatori vrednovanja odnosa prema lokalnoj zajednici, suradnji s narodnim knjižnicama te drugim relevantnim institucijama, samostalnih aktivnosti u programima razvoja socijalnih i građanskih kompetencija.

U ovom poglavlju će se istražiti stavove i mišljenja ispitanika o socijalnim i građanskim kompetencijama, uključenost u strukovne aktivnosti (udruge, radne grupe, projektne timove), pokušat će se samovrednovanjem ispitati odnos i otvorenost prema lokalnoj zajednici, frekvenciju suradnje s narodnim knjižnicama te drugim relevantnim institucijama, samostalne aktivnosti u programima razvoja socijalnih i građanskih kompetencija kao i uključenost u takve programe i projekte (ljudska prava, jednakost, multikulturalnost), kako je i predviđeno postavljenim ciljem u prethodnom poglavlju.

U ranijim poglavljima je rečeno da se ovo istraživanje temelji se na interpretativno-konstruktivističkoj paradigmi, paradigmi kritičke teorije i filozofiji postmoderne. Time se pojašnjava filozofsko utemeljenje disertacije. Kulturološki pristup je prisutan slijedom kulturološkog, moralnog, etičkog utjecaja kojeg knjižničar može imati na zajednicu u kojoj

Engleskoj.

¹⁹¹ Primjerice usporedba s ovim istraživanjima:

- 1) Clark, C. (2014). Children's and Young People's Reading in 2013. Findings from the 2013 National Literacy Trust's annual survey. London: National Literacy Trust.
- 2) Rezultati istraživanja *School Libraries Work!* Koje provodi U.S. National Commission on Libraries and Information Science, dostupno na: www.scholastic.com/librarypublishing (15.05.2015.)

djeluje. Čovjeka određuje i socijalna komponenta ostvarena u društvu. Društvo je Bauman (2009) u razdoblju postmoderne prikazao kao strukturiranu mrežu interakcija u kojoj se pojedinac socijalizira učeći pravila koja treba poštovati, učeći odnose u koje će se uklopiti i time dobiti uloge koje će „igrati“ predviđene uz identitet koji će poprimiti. Čuvati društvo znači čuvati poredak jer ontološki struktura predstavlja relativnu repetitivnost i monotoniju događanja, epistemološki znači predvidljivost, ukupnost predstavlja društvenu organizaciju koja opstaje u podčinjavanju ponašanja njezinih jedinica. U tom socijalnom prostoru nema interpersonalne empatije, poručuje autor, jer poslušnost pravilima isključuje empatiju. „Ni struktura, ni kontrastruktura, ni socijalizacija društva, ni društvenost gomile ne toleriraju moralnu neovisnost.“ (Bauman, 2009, 166) Društvena kontrola tako se uspostavlja socijalizacijom koja je sredstvo klasifikacije i diferencijacije individue, te je zamjena za moralnu odgovornost pojedinca obavezujućom pokornošću tim društveno propisanim pravilima i dužnostima. Proporcionalno tom polazištu postmoderne, ispitanici participiraju u uključenosti u strukovne aktivnosti i društvo. (Tablica 45.)

Unatoč formalnom i neformalnom obrazovanju, uključenost školskog knjižničara ispitanika u život i rad škole, u školska tijela i strukovne udruge nije iskazana velikim postotkom. Pokazatelji su utvrdili da je u strukovnim udrugama knjižničara uključeno 39,72% ispitanika, u školskim odborima participira 7,11% ispitanika, u timovima za kvalitetu 27,82% ispitanika. Je li to posljedica fragmentiranih identiteta s kulturološkog aspekta, ili je to u domeni sociološke otuđenosti jer ne postoji interpersonalna empatija, ovom se studijom ne može ustanoviti. Može se zaključiti da ispitanici nisu osvijestili važnost pripadanja strukovnim udrugama kao kriterija važnog u procesu profesionalizacije struke. Suradnju u lokalnoj zajednici odličnom smatra tek 20% ispitanika, a 32% ispitanika smatra svoje interpersonalne kompetencije odličnima. Može se zaključiti da trećina školskih knjižničara ima razvijene socijalne i građanske kompetencije i to je postotak knjižničara koji aktivno participira u programima i projektima za razvoj građanskog društva.

Tablica 45. Frekvencije uključenosti ispitanika u stručna tijela u školi i strukovne udruge

Prema PPI 2012. ispitanici su članovi/članice:		
Odgovor	N=647	f
Strukovnih udruga knjižničara (1)	257	39.72%
Školskog odbora (2)	46	7.11%
Stručnog aktiva u školi (3)	259	40.03%
Tima za kvalitetu u školi (4)	180	27.82%
Nisam uključen/uključena (5)	74	11.44%
Nemam interes za tu vrstu aktivnosti (6)	3	0.46%
Procjena osobne suradnje u lokalnoj zajednici s narodnim ili gradskim knjižnicama PPI 2012.		
Odgovori	N=647	f
Odlična (A1)	126	19.47%
Dobra (A2)	233	36.01%
Ograničena (A3)	61	9.43%
Nedovoljna (A4)	44	6.80%
Bez odgovora	35	5.41%
Nisu završile ili Nisu prikazane	148	22.87%

Socijalne i interpersonalne komunikacijske sposobnosti predispozicija su vidljivosti i uključenosti u strukovna i druga događanja u lokalnoj zajednici što može implicirati propitivanje psihofizičkih predispozicija pri upisu studenata, budućih djelatnika knjižničara, i u tom segmentu na sveučilištima pri upisima na studije za ovu profesiju. Procjena stavova o interpersonalnoj kompetenciji ispitanika iskazuje da jedna trećina ispitanika smatra svoje interpersonalne kompetencije odličnima, što je prikazano u Tablici 46.

Tablica 46. Prikaz procjene interpersonalne kompetencije ispitanika 2012.

Samovrednovanje osobne interpersonalne komunikacijske sposobnosti prema PPI 2012.g		
Odgovor	N=647	f=100%
Odlične (A1)	205	31.68%
Dobre (A2)	288	44.51%
Ograničene (A3)	5	0.77%
Nedovoljne (A4)	1	0.15%
Bez odgovora	0	0.00%
Nisu završile ili Nisu prikazane	148	22.87%

U lokalnoj zajednici, na području na kojem egzistira školska knjižnica, ispitanici su vrlo malo uključeni u upravna tijela, a uglavnom su uključeni u volontiranje, humanitarne i slične aktivnosti u svoje slobodno vrijeme.

Ispitanici PPI 2012. godine, njih 30% su društveno vrlo aktivni. Ostvaruju suradnju u lokalnoj zajednici s kazalištima, učilištima, muzejima, GONG-om, organiziraju tribine, koncerte, izložbe, promocije, volontiranjem se bavi 20% ispitanih školskih knjižničara u raznim domovima, humanitarnim udrugama. Samovrednovanjem utvrđeno je da 57,19% ispitanika sudjeluje u humanitarnim akcijama u školi. (vidi Tablicu 47.)

Tablica 47. Prikaz učestalosti sudjelovanja ispitanika u humanitarnom radu prema PPI 2012.

Odgovor	N=647	f
U školi (SQ001)	370	57.19%
Izvan radnog vremena (SQ002)	199	30.76%
Organizator sam humanitarnih akcija (SQ003)	58	8.96%
Nemam interes za tom vrstom aktivnosti (SQ004)	46	7.11%

Nalazi prezentiraju nezadovoljstvo ispitanika zastupljenošću u obrazovnoj zajednici. Relativno dobra zastupljenost može biti iskazivanje srednje vrijednosti osobnog položaja zbog dugogodišnjeg stagniranja u rješavanju prava knjižničara putem zakonskih akata.

Tablica 48. Prikaz stavova ispitanika o profesionalnoj zastupljenosti prema PPI 2012.

Stavovi ispitanika o profesionalnoj zastupljenosti školskih knjižničara zaposlenih u sustavu MZOŠ-a prema PPI 2012.g		
Odgovor	N=647	f=100%
Odlična (A1)	40	6.18%
Dobra (A2)	353	54.56%
Ograničena (A3)	114	17.62%
Nedovoljna (A4)	69	10.66%
Bez odgovora	71	10.97%
Nisu završile ili Nisu prikazane	0	0.00%

Buduća istraživanja

Nova istraživanja mogu ispitati razloge neuključivanja knjižničara u udruge, radne grupe ili upravljačka tijela u školama i u lokalnoj zajednici. Ispitivanje oblika suradnje s ostalim vrstama knjižnica u lokalnoj zajednici može implicirati jačanje suradnje i popularnosti školskog knjižničarstva u pojedinim sredinama.

3.5.6. Prihvaćanje procesa samovrednovanja kao modela u kulturi vrednovanja

U ovom poglavlju raspraviti će se cilj postavljen u strategiji istraživanja koji se odnosi na ispitivanje stavova i mišljenja ispitanika o prihvaćanju i potrebi samovrednovanja, o utjecaju samovrednovanja na vrednovanje knjižničarske profesije u društvu, prihvaćaju li ispitanici samovrednovanje kao model za ispitivanje kvalitete rada u kulturi vrednovanja.

Dosadašnja istraživanja (Ambrožić, 1999, Mihalić, 2000, Martek, Krajna, Fluksi, 2010) propituju vrednovanje knjižnica sa svrhom utvrđivanja pokazatelja uspješnosti i prihvaća se argument koji navode da u tom procesu treba imati u vidu tip knjižnice, način njenog financiranja i vrstu korisnika. Upravo o tim kategorijama se naročita pažnja posvetila u ovoj disertaciji jer je tip knjižnice školska knjižnica, korisnici su točno određena skupina učenika, financiranje je izvan ingerencije samog knjižničara i najprimjereniji zasad način procjene uspješnosti je proces koji se provodi u školama, proces samovrednovanja. Rezultati koji su pokazatelji uspješnosti trebali bi poboljšati učinkovitost, izradu akcijskih planova u oblikovanju ciljeva za poboljšanje postojećeg stanja. Sve to može rezultirati boljom predodžbom o knjižnici kod učenika, roditelja i strukovne javnosti, ali i kod financijski odgovornih tijela.

Od 70-tih godina prošlog stoljeća raspravlja se o najprimjerenijim pokazateljima uspješnosti i načinu njihove primjene, ali kako navode Martek, Krajna i Fluksi, bezuspješno jer postoje velike razlike pri upotrebi termina koji se koriste u kontekstu mjerenja uspješnosti: *performance indicator, performance assesment, effectiveness, quality* i *efficiency, evaluation* itd. Značenje tih termina odnosi se na odnos uložених sredstava i onog što knjižnica ostvaruje, te ostvarenosti postavljenih ciljeva. Time ti termini nisu u potpunosti kompatibilni s vrednovanjem kvalitete rada knjižničara koja teži kulturi kvalitete što je svrha ove disertacije. Primjenjivi pokazatelji uspješnosti i za školske knjižnice koje autorice navode u svom radu bili bi informativnost, pouzdanost, valjanost, preciznost, praktičnost, usporedivost.

Utvrđivanjem uspješnosti poslovanja knjižničnog upravljanja moguće je dosegnuti segment djelatnosti i kvalitete u radu knjižničara. Cijeli taj proces trebao bi postati redoviti proces u knjižnicama.

U školskom okruženju u kojem djeluje školski knjižničar, kulturu vrednovanja vezuje se uz socijalno-psihološki element jer se kulturna komponenta kvalitete odnosi na niz zajedničkih vrijednosti, uvjerenja, očekivanja i težnji ka kvaliteti u školskom kolektivu. Školsko okruženje čini kolektiv, određuju ga djelatnici škole, učenici, roditelji i ostali dionici sustava obrazovanja. Može se zaključiti da je aspekt kvalitete u školskoj knjižnici kojeg karakterizira

unaprjeđivanje rada i izvrsnosti u osobnom djelovanju drukčiji od aspekta koji se postavlja u ostalim vrstama knjižnica jer se oslanja na zajednički sustav vrijednosti, ponašanja, a manjim dijelom na financijsku isplativost ulaganja u knjižnici što je temeljna odrednica javnim i ostalim knjižnicama u mjerenju učinkovitosti.

Prema Bezinoviću (2010) kultura kvalitete tijesno je vezana uz proces samovrednovanja. Obzirom da samovrednovanje ima transformacijski kapacitet, što znači da mijenja postojeće, potrebno je provoditi samovrednovanje u pozitivnom školskom ozračju s obilježjima svojstvenim kulturi kvalitete. Autor navodi da se samoanaliza najbolje ostvaruje u slobodnom okruženju koje stalno traga za boljim načinima osobnog razvoja. „Kultura kvalitete, težnja k izvrsnosti, može se postaviti kao temeljna intelektualna i moralna vrijednost društva.“¹⁹² Ova teza povezana je s kulturološkim i sociološkim aspektom istraživanja, s filozofskim polazištem u postmoderni i stavovima koji su dosada izneseni u ranijim poglavljima, a koje je formuirao poljski sociolog i filozof modernog doba Zygmunt Bauman.

Analizom rezultata DPI 2014. može se zaključiti da su ispitanici u 60,81% slučajeva izrazili da se samovrednovanjem kvalitete rada knjižničara i objavljivanjem izvješća može pridonijeti vrednovanju profesije jer se time upoznaje strukovna zajednica s profesijom, u 59,46% slučajeva su izrazili pozitivan stav prema tvrdnji da je potrebno koristiti sve tehnike koje pomažu unaprjeđivanju kvalitete. Od ukupnog broja ispitanika, 38,29 %, smatra da samovrednovanje može biti instrument za jačanje kapaciteta školske knjižnice. Prema prikazanim nalazima provedenih istraživanja može se zaključiti da je samovrednovanje opće prihvaćeno kao model vrednovanja u kulturi vrednovanja.(Tablica 49.)

Tablica 49. Prikaz stavova ispitanika o samovrednovanju

Stav ispitanika o prihvaćanju samovrednovanja kvalitete rada u školskim knjižnicama prema DPI 2014.g		
Odgovor	N= 320	f=100%
Samovrednovanje će biti instrument za jačanje kapaciteta školskih knjižnica. (SQ001)	85	38.29%
Potrebno je koristiti sve tehnike koje pomažu unaprjeđivanju kvalitete kao sredstva za uspješniju prilagodbu zahtjevima trajnih promjena. (SQ002)	132	59.46%
Samovrednovanjem kvalitete rada knjižničara i objavljivanjem izvješća o pokazateljima uspješnosti pridonosimo vrednovanju profesije	135	60.81%

¹⁹² Bezinović, P. [et.al] (2010) Samovrednovanje škola-prva iskustva, Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje

(kroz medije upoznajemo zajednicu i kolege s profesijom) (SQ004)		
Samovrednovanje kvalitete rada u školskoj knjižnici ne može pomoći ni vrednovanju profesije ni jačanju kapaciteta knjižnice. (SQ005)	22	9.91%

Obzirom da je stavovima izražena i percepcija o sebi u društvu, ispitanici su procijenili identitet knjižničara u sustavu odgoja i obrazovanja na reduciranoj skali Likertovog tipa, odličan-dobar-ograničen-nedovoljan. U 41,42% slučajeva smatra se da je identitet profesije knjižničara u sustavu obrazovanja „dobar“, 20,40% ispitanika ga smatra ograničenim. Može se zaključiti da 61,82% ispitanika nije izrazilo pozitivan stav o vrednovanju identiteta u sustavu obrazovanja. (Tablica 50.)

Tablica 50. Prikaz stavova ispitanika o vrednovanju identiteta knjižničara u sustavu obrazovanja prema PPI 2012.

Evaluacija/vrednovanje identiteta školskog knjižničara u sustavu odgoja i obrazovanja prema rezultatima PPI 2012.g		
Odgovor	N=647	f=100%
Odličan (A1)	51	7.88%
Dobar (A2)	268	41.42%
Ograničen (A3)	132	20.40%
Nedovoljan (A4)	48	7.42%
Bez odgovora	0	0.00%
Nisu završile ili Nisu prikazane	148	22.87%

Na pitanje prihvaćaju li samovrednovanje kao model vrednovanja i hoće li ubuduće sudjelovati u istraživanjima vezanim za profesiju, 39,57% ispitanika PPI 2012. godine odgovorilo je potvrdno, dok je 37,56% ispitanika odgovorilo niječno. (Tablica 51.)

Tablica 51. Stavovi ispitanika o budućim istraživanjima prema PPI 2012.

Želite li i ubuduće sudjelovati u istraživanjima vezanim uz profesiju školskog knjižničara, upišite svoje ime i e-mail adresu. Zahvaljujemo!		
Odgovor	N=647	f= 100%
Odgovor	256	39.57%
Bez odgovora	243	37.56%
Nisu završile ili Nisu prikazane	148	22.87%

3.5.7. Analiza povezanosti elemenata vrednovanja kvalitete rada knjižničara i unaprjeđenja kompetencija

Ovo poglavlje utvrdit će postoji li povezanost procesa samovrednovanja i unaprjeđenja kvalitete rada. Prednost uvođenja samovrednovanja je mnogostruka s čim se slažu mnogi autori (Macbeath, 1999, Nevo, 2001, prema Kovačević 2007, Bezinović 2010), ovdje se ističe prednost uvođenja procesa u školske knjižnice.

Knjižničari će moći sami procijeniti svoje snage i svoje slabosti. Postizanje kvalitete u radu je kontinuirani proces u planiranju, snimanju postojećeg stanja, implementaciji i provođenju plana te na kraju vrednovanje učinjenog. Pokazatelji kvalitete ili učinkovitosti prema Kovačević, Lovrinčević (2014) temeljem ISO 11620 standarda, mada oni mjere numeričke, simboličke ili verbalne izričaje izvedene iz knjižnične statistike i podataka za prikaz učinkovitosti, imaju karakteristike: informativnost, pouzdanost, valjanost, preciznost, praktičnost, usporedivost. Može li se procesom samovrednovanja utvrditi postojanje elemenata vrednovanja kvalitete rada koji bi se mogli uspoređivati s drugim knjižnicama putem objavljivanja rezultata?

Temeljem rezultata ovog istraživanja može se utvrditi postojanje određene veze između samovrednovanja i kvalitete u radu što potvrđuju nalazi koje je zabilježilo istraživanje u 2014. godini, nakon prvog eksperimentalnog procesa samovrednovanja 2012.

Temeljem toga su ovi pokazatelji:

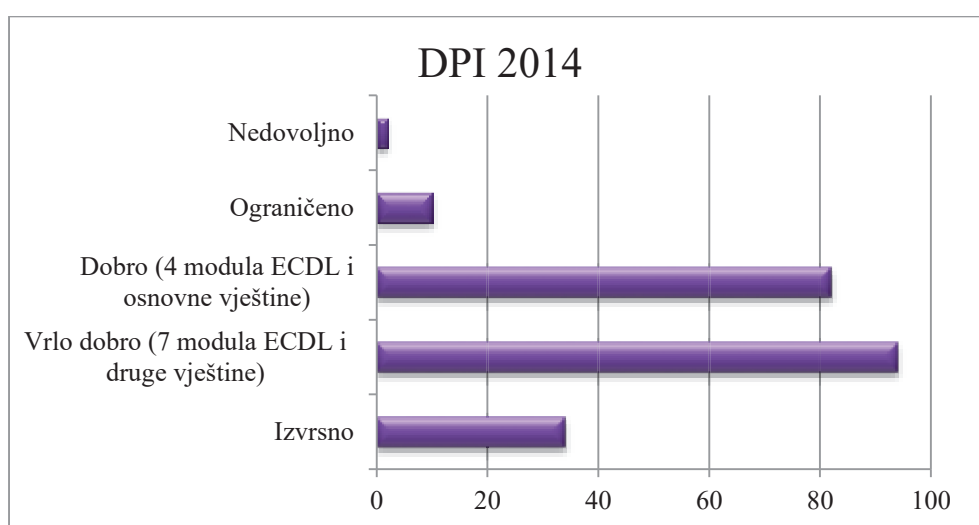
- 1) informativni jer će pomoći u identifikaciji problema i mogućih akcija koje se trebaju poduzeti
- 2) pouzdani su jer će pružiti iste rezultate ako se koriste u istim uvjetima, valjani su jer mjere ono čemu su namijenjeni
- 3) primjereni su jer su kompatibilni s knjižničnim procedurama i radnim okruženjem
- 4) praktični su jer su jednostavni za korištenje, primjenjivi
- 5) usporedivi su jer omogućavaju usporedbu rezultata između sličnih knjižnica, slične strukture, vrste i korisnika (Poll, Boekhorst, 2007, prema Kovačević, Lovrinčević, 2014, 140)

Stručno knjižnični poslovi

Primjer pozitivnog utjecaja procesa samovrednovanja prikazan je mjerenjem informatičko-tehnoloških vještina, postotkom računalno obrađene građe, postotkom svakodnevne upotrebe

računala na radnom mjestu, te postotkom objavljivanja stručnih radova u časopisima, zbornicima i mrežnim portalima, informacijsko-komunikacijski rad i to:

- 1) U usavršavanju osobnih kompetencija informatičkih vještina uočava se povećani postotak ispitanika s ECDL Diplomama. Nakon izlaganja o rezultatima informatičkih vještina iz PPI 2012. na županijskim stručnim vijećima, povećan je broj ispitanika koji su svoja znanja podigli na višu razinu, veći je postotak *specijalista poslovne informatike* u odnosu na dvije godine ranije. (Grafički prikaz 21.)

Grafički prikaz 21. Distribucije frekvencija (IT) informatičko tehnoloških znanja i vještina ispitanika prema DPI 2014. - mjerna skala

- 2) Automatizacija poslovanja s knjižnom građom odražava se u potpunoj ili djelomičnoj računalnoj obradi knjižne građe. Ispitanici su 2014. god. iskazali povećan postotak uporabe računala u svakodnevnom radu u tim poslovima. Evidentiran je povećan postotak računalno obrađene građe od prvog ispitivanja ispitanika 2012., i prezentiranja rezultata tog istraživanja na državnom skupu knjižničara i na županijskim stručnim vijećima, do drugog ispitivanja ispitanika 2014. godine, kada se ponovno ispitala obrađenost knjižne građe knjižničnim programima. (Grafički prikaz 22.) Neujednačenost ili nejedinstvenost knjižničnog programa za obradu knjižne građe u školskim knjižnicama može biti razlogom što već do sada građa u knjižnicama nije stoposto obrađena te poslovanje svih knjižnica nije automatizirano.

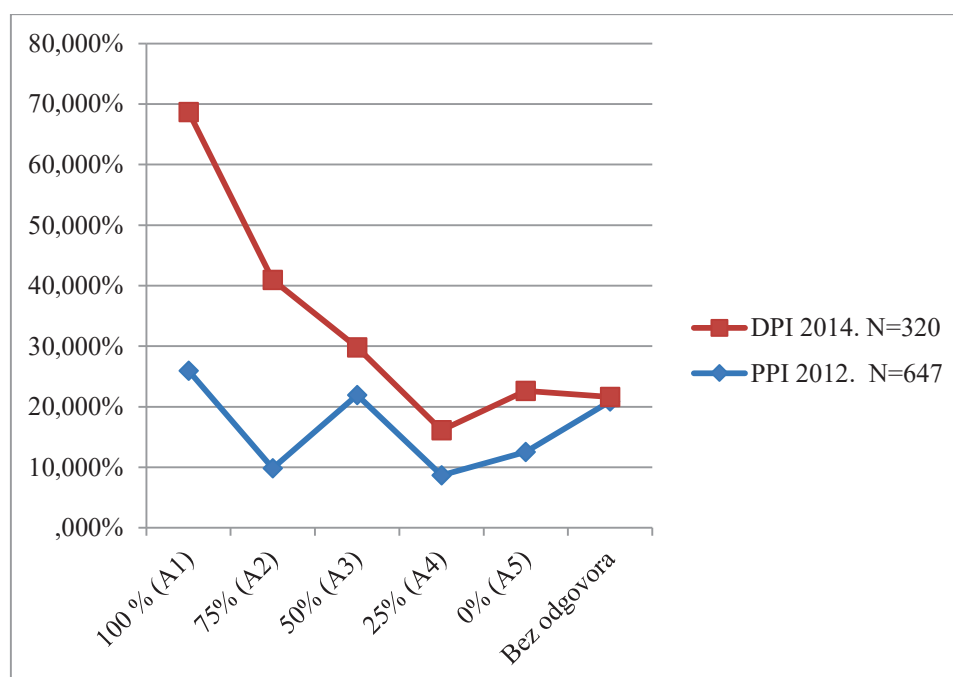
Pilot istraživanje 2012. je utvrdilo da 9,74% knjižničara nema knjižnični program za obradu građe i automatizaciju poslovanja, dok 53,79% za obradu građe koristi knjižnični program MetelWin. Mali postotak ostalih zastupljenih programskih proizvoda svjedoči o

ranijim pokušajima automatiziranja knjižničnog poslovanja školskih i drugih knjižnica, no bez dugoročnog rješenja. (vidi Tablicu 52.)

Tablica 52. Prikaz strukture zastupljenosti knjižničnih programa u školskim knjižnicama RH u 2012.

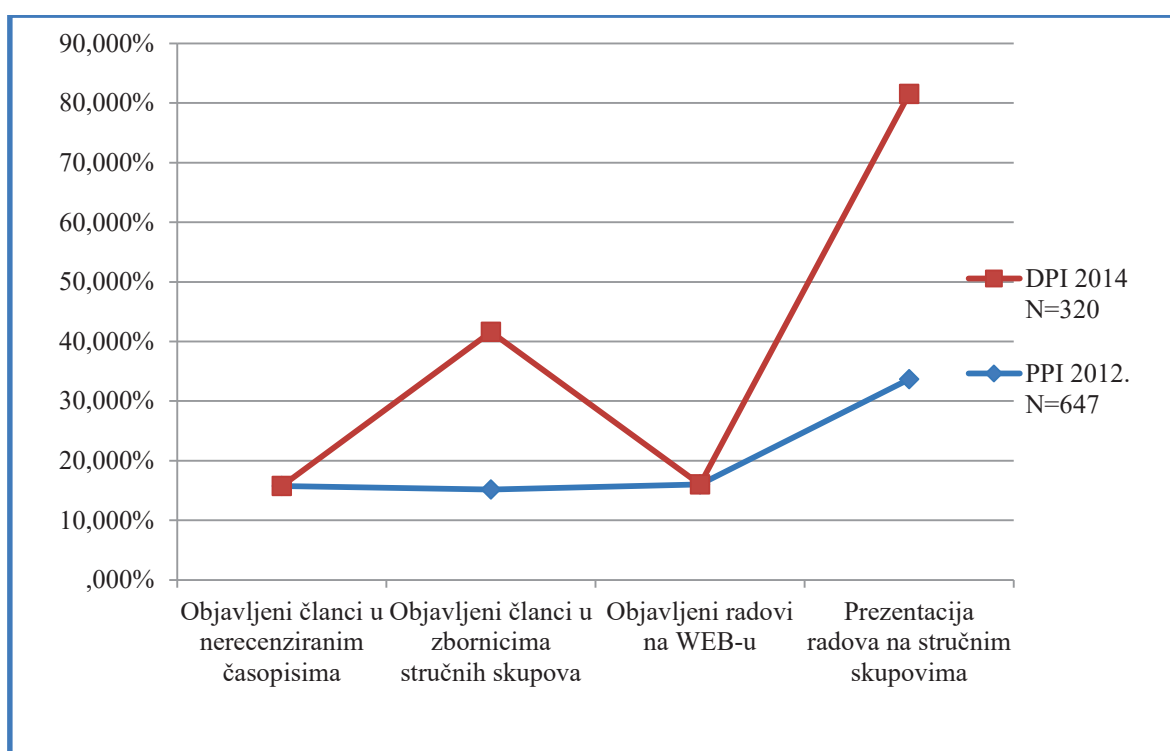
Prikaz knjižničnih programa koje koriste školski knjižničari u obradbi knjižne građe za automatizaciju knjižničnog poslovanja prema PPI 2012.g		
Odgovor	N=647	f=%
Nemam knjižnični program	63	9.74%
MetelWin	348	53.79%
Zaki	28	4.33%
CroList	18	2.78%
Medved	5	0.77%
Osa	13	2.01%
Ostalo	36	5.56%
Nisu odgovorili	136	21%

Komparacijom nalaza provedenih ispitivanja utvrđen je pozitivan pomak u ispitivanim područjima.

Grafički prikaz 22. Frekvencija računalno obrađene građe ispitanika - mjerna skala

- 3) U području stručnog usavršavanja, području prezentiranja radova na stručnim skupovima i objavljivanja publikacija, evidentiran je značajno povećan postotak objavljenih i prezentiranih stručnih radova od PPI 2012. kada je ustanovljen postotak od 15,15% ispitanika koji objavljuju radove, do DPI 2014. kada je utvrđen postotak od 26,45%, ispitanika koji je objavio svoje stručne radove u časopisima, zbornicima itd. Između dva istraživanja povećao se je i postotak prezentacije radova na stručnim skupovima, pa je 2012. zabilježen postotak od 33,69% ispitanika koji prezentiraju svoj stručni rad na skupovima, a 2014. godine utvrđen je postotak od 47,83% ispitanika koji prezentiraju svoj stručni rad na skupovima. Može se utvrditi pozitivni pomak u objavljivanju i prezentiranju stručnih radova knjižničara. (vidi Grafički prikaz 23.)

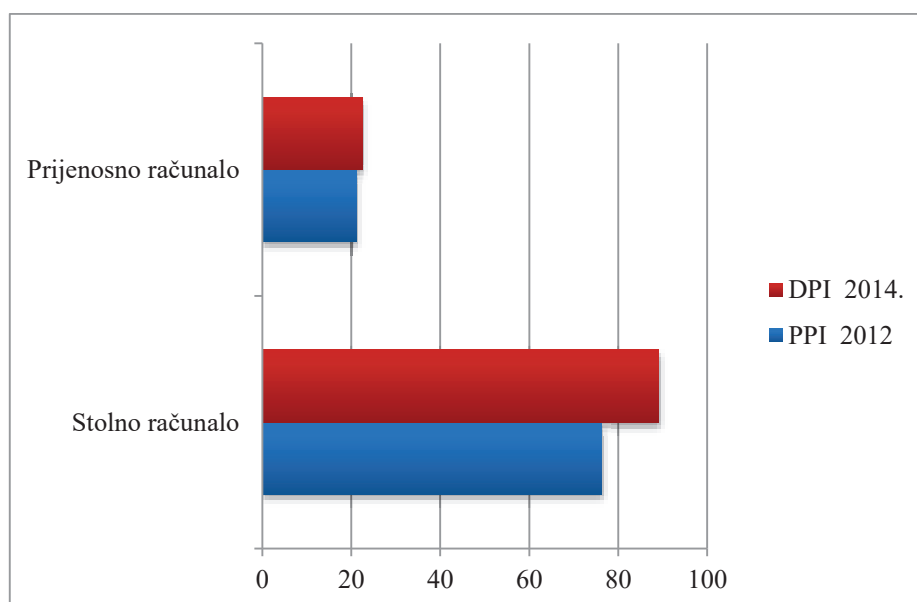
Grafički prikaz 23. Povećanje obima objavljivanja publikacija ispitanika 2012. i 2014. i prezentacije radova na stručnim skupovima.

Objavljivanjem stručnih članaka, znanstvenih članaka Hrvatskoj ili međunarodnoj javnosti doprinosi se snažnijem utjecaju profesije knjižničara u društvu, potiče se utjecaj na sociološku i kulturološku percepciju, kao i utjecaj na menadžment školskih knjižnica, o čemu govori i Hernon (2014).

4) U svakodnevnoj upotrebi računala na radnom mjestu utvrđen je veći postotak ispitanika koji svakodnevno koriste na svom radnom mjestu računala. PPI 2012. pokazalo je da 76% ispitanika ima i upotrebljava računalna svom radnom mjestu, a DPI 2014. ukazuje na 89,14% ispitanika, povećan je i postotak ispitanika koji koriste prijenosno-službeno računalo, PPI detektiralo je 21,17% ispitanika koji na radnom mjestu koriste prijenosna računala, dok rezultati DPI 2014. iskazuju postotak od 22,47% ispitanika (Tablica 53. i Grafički prikaz 24.)

Tablica 53. Prikaz frekvencije upotrebe stolnog ili prijenosnog službenog računala u 2014.

Odgovor	N=320	f
Da, stolno računalo (koje samo ja koristim) (SQ001)	238	89.14%
Da, stolno računalo (koje dijelim s kolegama) (SQ002)	33	12.36%
Da, prijenosno računalo (osobno) (SQ003)	15	5.62%
Da, prijenosno računalo (službeno) (SQ004)	60	22.47%
Ne koristim (SQ005)	0	0.00%

Grafički prikaz 24. Grafički prikaz povećanja frekvencija korištenja računala na radnom mjestu ispitanika DPI i PPI

Isti postupak može se primijeniti na ostale pokazatelje kvalitete: pedagošku koordinaciju, suradničku kooperativnost i učiteljsku korelaciju.

Rezultati potvrđuju tezu da se samovrednovanjem pokazatelja kvalitete rada može postići vrednovanje unutar sustava, i nadalje, da će samovrednovanje uzrokovati unaprjeđenje potrebnih kompetencija za rad u školskoj knjižnici. U konačnici, objavljivanje rezultata uspješnosti i kvalitete može utjecati na promjenu percepcije i statusa u području radnih prava stručnih suradnika knjižničara, dovesti do prijedloga niza referentnih dokumenta.

3.6. Vjerodostojnost studije

Za povećanje vjerodostojnosti nalaza, ne samo metode već i izvori podataka mogu se triangulirati (Pickard, 2007, prema Mertes 2014). Mertes raspravlja u disertaciji o "hijerarhijskom pogledu" na istraživačke metodologije i metode općenito u znanosti te navodi da se kvantitativne metode nalaze na vrhu, počevši od eksperimenata, a kvalitativne metode na dnu hijerarhijskog pogleda i izražava neslaganje s tom tezom. (Yin, 2009, str. 6, prema Mertes, 2014) U objašnjenju neslaganja s tom koncepcijom, Mertes navodi stav Yin koja ističe da kvaliteta metode istraživanja ne ovisi o njezinu mjestu u hijerarhiji te sugerira, baš kao Creswell (2008), da treba uzeti u obzir kvalitativne i kvantitativne metode kao komplementarne metode. Isti stav o komplementarnosti kombiniranih metoda zauzet je i u ovoj studiji, nema hijerarhijskog pogleda na važnost pojedine metode. Za istraživanja koja su kvalitativno usmjerena utvrđeno je šest općih kriterija valjanosti kvalitativnih istraživanja: dokumentiranost postupaka, argumentiranost interpretacije, sistematičnost postupka, blizina predmeta istraživanja, komunikativna valjanost i triangulacija (Halmi, 2005, 437- 439). Za istraživanja koja su kvantitativno usmjerena utvrđene su četiri metrijske ili mjerne karakteristike: valjanost, pouzdanost, osjetljivost, objektivnost i baždarenost. (Mejovšek, 2013, 54-78)

U nalazu vjerodostojnosti istraživanja prikazat će se mjerenja u odnosu na navedene kriterije. Većina kriterija je već opisana na prethodnim stranicama studije, a Tabela 54. daje definicije i mjere za svaku dimenziju vjerodostojnosti¹⁹³ sa aspekta kojim se bavi.

¹⁹³ Mertes (2014) je u svojoj disertaciji provela test vjerodostojnosti istraživanja. Prema Mertes izrađena je matrica za provjeru vjerodostojnosti ovog istraživanja

Tablica 54. Testiranje vjerodostojnosti istraživanja prema Mertes

Aspekt	Mjerne karakteristike kvantitativnog istraživanja	Kriteriji valjanosti u kvalitativnom istraživanju	Definicije	Mjere korištene u disertaciji
Neutralnost	Valjanost	Dokumentiranost postupka	Nalazi istraživača su isti kao i oni do kojih bi došli drugi istraživači	Opisan detaljan tijek postupaka ispitivanja i analize upitnika Tablični, grafički i slikovni prikaz nalaza i zaključci
Dosljednost	Pouzdanost	Argumentiranost interpretacije	Postupci studije mogu se ponoviti	Usporedbe perspektiva i mjernih instrumenata, mjernih instrumenata i Standarda, kriterijskih varijabli, sadržaj mrežnih upitnika
Istinitost	Osjetljivost	Sistematičnost postupka	Rezultati – nalazi predstavljaju realno stanje fenomena istraživanja, vjerodostojni su ispitanicima i čitateljima Nalazi iskazuju na ograničenja studije	Bogati opis konteksta s unutarnjom i vanjskom perspektivom potkrijepljeni citatima, parafraziranjem iz znanstvene literature, kombiniranje tehnika i izvora, kombiniranje podataka u stvaranju zaključaka
Primjenjivost	Objektivnost	Blizina predmeta istraživanja	Tvrdnje u zaključcima mogu se primijeniti za nova istraživanja isti ili novi argument	Aplikativnost nalaza i hipotetičkog modela, promjena u kulturološkoj i sociološkoj percepciji profesije, preporuke za buduća istraživanja
	Baždarenost	Komunikativna valjanost	Upotreba informacijske tehnologije	Svaki upitnik se može nebrojeno puta ponoviti na isti način
		Triangulacija	Izvora podataka	Metoda

Schema vjerodostojnosti studije izrađena je prema shemi kojom je Mertes (2014) u sličnom istraživanju o informacijskoj pismenosti u školi htjela dokazati neutralnost, dosljednost, istinitost, provjerljivost i primjenjivost postupaka i nalaza. Prikazana shema vjerodostojnosti pokazala se primjenjiva i u kontekstu ove studije.

3.7. Ograničenja studije

Ovo poglavlje predstavlja uočene poteškoće u procesu izrade studije. Postoje dijelovi teme disertacije koji nisu obuhvaćeni ovim znanstvenim radom, a mogu biti njeni sastavni dijelovi ili nove teme za nova znanstvena istraživanja.

- 1) Poteškoća u društvenim i humanističkim znanostima je dominantna zastupljenost indirektnog mjerenja. Osnovni je problem koju vrstu skale izabrati za mjerenje indikatora samovrednovanja jer indikatori opisuju obilježja koja se kod ispitanika ne mogu direktno mjeriti. Time je definirano prvo ograničenje studije, odabir kvantitativne skale za mjerenje kvalitativnih podataka.
- 2) U ovoj studiji ispitanici nisu procjenjivali prema važnosti načela samovrednovanja kao što je to učinjeno u sličnom istraživanju samovrednovanja učitelja (Tot, 2009) gdje su se pokazali kao značajni prediktori načela svrhovitosti: usmjerenost na budućnost, odgovornost, profesionalnost, transparentnost, te pravodobnost i stalnost samovrednovanja. Utvrđivanje važnosti načela trebalo bi ugraditi u buduće studije koje će problematizirati tu temu, kako bi se utvrdila razina prihvatanja samovrednovanja kao modela u kulturi vrednovanja. Ova studija je ispitala dihotomnom skalom prihvatanje samovrednovanja obzirom da proces samovrednovanja nije nikada proveden, te se stupanj važnosti načela nije mogao ispitati.
- 3) Mnogi autori, kao i Hernon (2014) smatraju da proces vrednovanja sadrži tri temeljna elementa: strukturu, proces i ishode, o čemu je više rečeno u prijašnjim poglavljima. Ova studija je od navedenih elemenata obradila strukturu i proces. Prema Hernonu struktura se odnosi na materijalnu imovinu koja omogućuje uslugu koju treba pružiti, tu se definira osoblje - knjižničar, kapaciteti - standard i tehnologija. Proces se odnosi na to kako su se usluge odradile unutar službe, govori se o kvaliteti i kvantiteti usluge. Elementi vrednovanja koji će se trebati ugraditi, a nisu obuhvaćeni ovom studijom čine ishode vrednovanja. To su ishodi učinka pruženih usluga na korisnike, ispitivanje je usmjereno na subjektivno mišljenje korisnika i to implicira potpuno novo istraživanje iz dva razloga. Prvi razlog je što se proces vrednovanja kvalitete rada školskog knjižničara provodi u odgojno-obrazovnoj shemi gdje su korisnici učenici i gdje se vrednuje proces poučavanja i učenja. Potreban je poseban model koji je primjenjiv u tim okolnostima jer su to različite okolnosti od procesa u ostalim vrstama knjižnica gdje su korisnici različitih dobi, drukčijih kompetencija i očekivanja od učenika koji tek trebaju svladati tehnike i vještine korištenja izvora u knjižnici.

IV. cjelina: Tumačenje hipotetičkog modela samovrednovanja i zaključci

4.1. Hipotetički model samovrednovanja i mogućnosti primjene

Neki autori pojašnjavajući značajke profesije školskog knjižničara (Vladilo [at al], 2003, Kovačević, 2007) biraju citat Jennifer Cram u argumentiranju važnosti, ali zanemarenosti profesije školskog knjižničara: "[...] Kad pogledam knjižničarsku profesiju, čini mi se da više brinemo o našim knjižnicama nego o nama samima. Promoviramo knjižnice, mrtve stvari, dok zanemarujemo ili samo sporadično priznajemo one koji ih održavaju živima."¹⁹⁴ (Vladilo, I., Dunđerović, T.,(2004)¹⁹⁵ Tumačenja i zaključci ovog istraživanja prikazat će mogućnosti, kriterije i kulturološko-sociološku važnost obraćanja pažnje upravo na „one koji“ knjižnice „održavaju živima“. Primjerice, Hernon (2014) ističe da rezultati mjerenja nisu nikada dobri ili loši, već da su jednostavno takvi kakvi jesu. U planiranju uspješnosti poslovanja, planiranju vrednovanja, predlaže stvaranje dobre strategije pomoću „Kompasa“ (vidi Sliku 6.), jer će dobro isplanirana aktivnost dati pravce unaprjeđenja prema kojima se mogu definirati kriteriji za postizanje kvalitete.

Figure 1.1 Strategic Plan Compass

University of West Florida, Libraries, "Strategic Plan Compass" (2011), <http://libguides.uwf.edu/content.php?pid=188487&sid=2380550>. This compass is adapted by permission of Harvard Business Review. From "Collective Ambition Compass" by Douglas A. Ready and Emily Truelove, *Harvard Business Review* 89, no. 12 (December 2011): 94-102. Copyright © 2011 by Harvard Business School Publishing Corporation, all rights reserved.

Slika 6. Planiranje strategije vrednovanja prema Hernonu

¹⁹⁴ Jennifer Cram: Ljubav prema sebi, užitek i zadovoljstvo u knjižničarstvu, u originalu: „*Self Love and Joy and Satisfaction in Librarianship* Jennifer Cram 1997. Originally published in *Australasian Public Libraries and Information Services* June 1991 and in *Issues* 17, August 1991, 4-7 Abstract A review of factors affecting the image of librarians which concludes that librarians feed and support negative images of themselves. Basic to the promotion of libraries is the, dostupno na: www.alia.org.au/~jcram/self_love.html (12.04.2015.)

¹⁹⁵ Vladilo, I., Dunđerović, T. (2004) Anđeli stanuju u knjižnici, dostupno na: <http://sites.google.com/a/knjiznicari.hr/knjiznicari/projekti-i-aktivnosti/andeli-stanuju-u-knjiznici> (12.04.2015.)

Važno je objaviti javnosti putem mrežnih stranica način planiranja i ostvarivanja kvalitete što se može učiniti slikovito kao u Grafičkom prikazu 25. Prijedlog modela za samovrednovanje i upravljanje kvalitetom temeljem činjenica prema *Strategic Plan Compass* (Hernon, 2014) prikazom elemenata vrednovanja i međusobnih odnosa. U nastavku će se prikazati detaljniji osvrt na istraživački rad i zaključke Petera Hernona, te će se predložiti modeliran način primjene planiranja, stvaranja strategije poslovanja i prezentiranja kvalitete rada u školskom knjižničarstvu. Predlaže se model *Kompasa* za upravljanje kvalitetom rada temeljem činjenica dobivenih procesom samovrednovanja i vizualizaciju kvalitete rada.

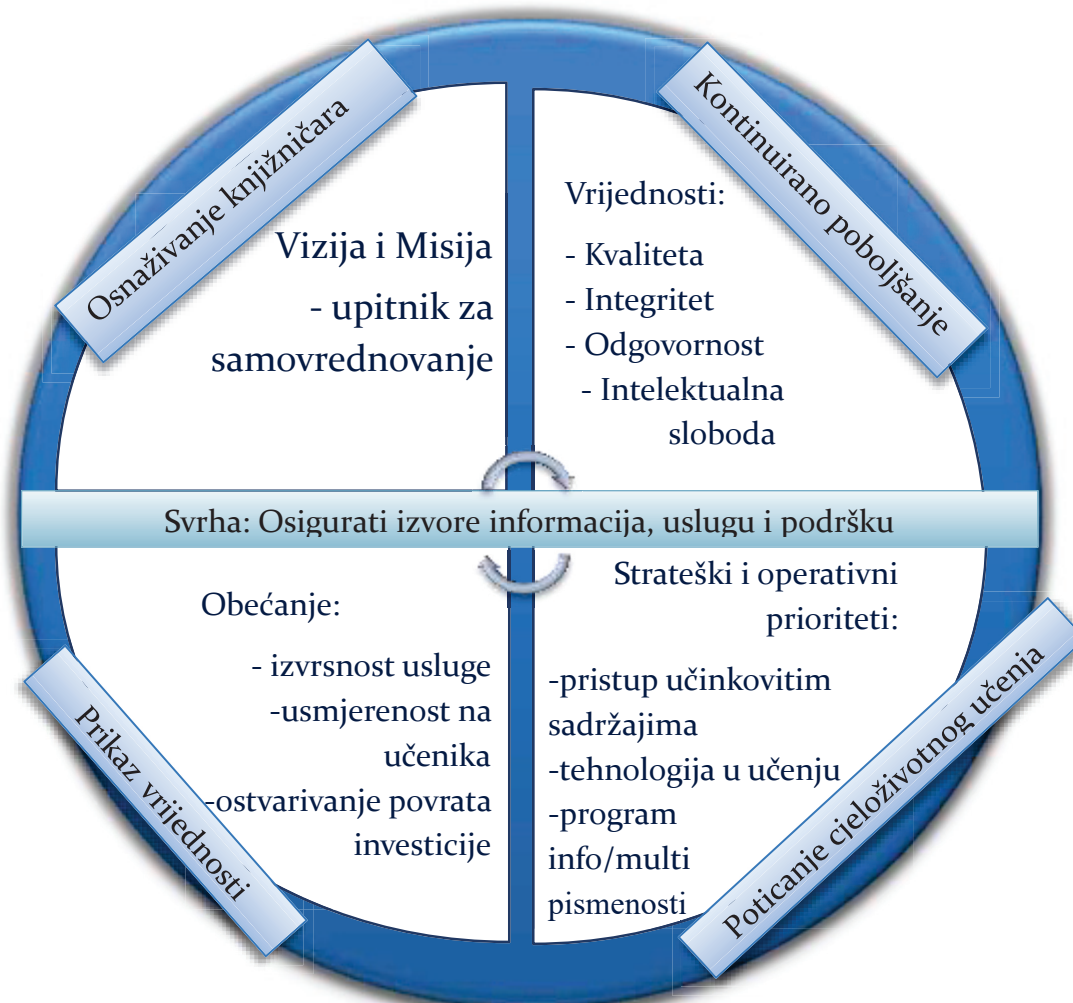
Teorijski doprinos predloženog modela:

- 1) Vizualizacija - oblikom Kompasa može se objaviti javnosti način planiranja i ostvarivanja ciljeva, elemente u strategiji planiranja, potrebna dokumentacija planova i realiziranih aktivnosti što doprinosi pozitivnoj promjeni percepcije
- 2) Upravljanje kvalitetom temeljem činjenica – mrežni upitnici - činjenice se mrežno arhiviraju i dostupne su za usporedbu iz godine u godinu – ciklično propitivanje rezultata dovodi do uspoređivanja što doprinosi unaprijeđivanju kvalitete rada i doprinosi pozitivnoj kompeticiji
- 3) Postavljanje modela na mrežu – osigurava se brz pristup svim informacijama, osiguran kontinuiran dijalog s korisnicima, upravom škole, lokalnom zajednicom, ministarstvima primjerice MZOS (za osiguravanje financiranja) i s ostalim školskim knjižničarima i knjižnicama – potiče se uspoređivanje i Banchmarking što doprinosi pozitivnoj percepciji kompetencija u javnosti.
- 4) Predloženi model može poslužiti i za opovrgavanje kao i za nadogradnju istraživanja, daljnje provjere i testiranje ili jednostavno primjenjivanje što je i bila svrha ove studije, potaknuti akciju prema promjeni. Zaključno - svaka reakcija na predloženi model doprinosi poticaju prema promjeni.

Očekivani znanstveni doprinos teme jest u strukturiranju procesa samovrednovanja prema najviše rangiranim pokazateljima kroz mjerne instrumente, može se koristiti Likertova skala ili bodovanje prema Kovačević, Lovrinčević (2014). Instrumenti mjerenja su anketni upitnici pozicionirani na mreži u modelu Kompasa. U drugoj cjelini disertacije utvrđeno je analizom znanstvene i operativne literature da se mjerenjem kvalitete rada prema ulaznim indikatorima može odgovoriti na pitanje Koliko sam dobar knjižničar? Prema najviše rangiranim pokazateljima za ulazne indikatore može se ispitati područja te se ujedno mjeri i razina opsega

i dosega djelatnosti knjižničara. Isto je utvrđeno za mjerenje kvalitete procesa i izlazne indikatore kako je prikazano:

	Utvrđeni vrijednosni kriteriji kao rezultat istraživanja relevantne literature i empirijskog istraživanja:
<p>Kvaliteta prema ulaznim indikatorima – kvaliteta strukture - dvije kategorije: proračun i infrastruktura (osoblje, zbirka i usluga, prostor i tehnologija) – može se odgovoriti na pitanje:</p> <p>Koliko sam dobar školski knjižničar?</p>	<p>Za ulazne indikatore: profesionalnost (A), dostupnost i standard (C), tehnološko-komunikacijska pismenost (D) – ujedno se mjeri razina opsega i dosega djelatnosti kroz grupu kriterija – Mogućnosti ostvarenja (posrednik, nastavnik, informacijski stručnjak) - dostupnost potrebnih sredstava, informacija i izvora znanja; razina zadovoljavanja informacijskih potreba korisnika</p>
<p>Kvaliteta procesa – metode poučavanja, interakcije u radu s korisnicima ili mjerenje procesa fokusiranog na aktivnosti koje čine djelatnost knjižničara – može se odgovoriti na pitanja:</p> <p>Činimo li sve kako treba? Kako to znam?</p>	<p>Za kvalitetu procesa: kompetencije i stručno usavršavanje (B), koordinacija korelacija i kooperativnost (E), socijalne kompetencije (F) – mjeri se grupa kriterija Usluge - razina originalnosti usluge; inovacije u školskom/knjižničnom kurikulumu; funkcionalnost informacijskih usluga i razina svrhovitosti</p>
<p>Kvaliteta mjerena izlaznim indikatorima – utjecaj djelatnosti knjižničara na znanje, vještine, sposobnosti korisnika – može se odgovoriti na pitanja:</p> <p>Jesmo li učinili promjenu u životu korisnika i zajednice? Što mogu učiniti da budem bolji?</p>	<p>Za izlazne indikatore: ishodi – mjere se razine realizacije KIP-a, razina osobnog udjela kao timskog suradnika, razina primjene IKT, multi-pismenosti, iz grupe kriterija Standard plus – knjižničar menadžer, medijski stručnjak, nastavnik</p>

Grafički prikaz 25. Prijedlog modela za samovrednovanje i upravljanje kvalitetom temeljem činjenica

Strategic Plan Compass (Hernon, 2014)

Modeliranju se pristupilo nakon opsežne analize literature u drugoj cjelini disertacije i analize rezultata dva provedena istraživanja opisanih u trećoj cjelini, ali važno je napomenuti da ova studija vrednuje proces rada knjižničara iz perspektive školskog knjižničara-praktičara. Iz te perspektive treba promatrati i razumijevati predložena četiri područja: osnaživanje knjižničara, prikaz ekonomske isplativosti, kontinuiranog poboljšanja i cjeloživotnog obrazovanja. U osnaživanju knjižničara važna je jasna vizija i misija te se predlaže definicija prema Kovačević i Lovrinčević (2014). Za viziju školskog knjižničara ističu: zajedničko

kompetitivno suradničko djelovanje knjižničara u promicanju kvalitete poslova i zadaća, upravljanja resursima sa svrhom promicanja stručne izvrsnosti u svim područjima djelovanja. Za misiju školskog knjižničara ističu: dobru vidljivost usluga u knjižnici, ostvarivanje Knjižnično-informacijskog programa učenika prema obrazovnim ciklusima te time promicati ishode učenja, kompetencije svih dionika u obrazovanju, i treće jest funkcionalno povezivanje školskih knjižničara radi osiguranja suvremenog poslovanja. Predloženi „*Kompas*“ predstavlja četiri ključna elementa u strategiji planiranja i vrednovanja kvalitetnog i uspješnog poslovanja knjižnice. Primjerice: za strateške prioritete svaki knjižničar procjenjuje što će navesti. Prema istraživanjima PPI 2012. i DPI 2014. važan uvjet kvalitete rada jest standard odnosno financiranje razvoja i obrazovanja knjižničara. Pristup učinkovitim sadržajima predstavlja i bolju umreženost, plaćeni pristupi znanstvenim bazama podataka itd. Kako je moguće poučavati učenike korištenju svih izvora informacija, ako knjižničar nema institucijski omogućen pristup svim bazama podataka. U prikazu vrijednosti treba iskazati ekonomsku isplativost ulaganja kroz pokazatelje direktne i indirektne koristi, i tako dalje. Praktična vrijednost rada pripada sferi ekonomske isplativosti. Ekonomska isplativost uključuje tri kategorije (Hernon, 2014):

- 1) direktnu korist (izlazna mjerenja i ishodi koji se mogu direktno mjeriti)
- 2) indirektnu korist (ekonomski učinak, nematerijalni izlazni rezultati programa i usluga: zabava, učenje, osobni razvoj, knjižnice kao mjesta druženja, kulturnih događanja, sigurno mjesto za učenje....)
- 3) nekorištenje usluge (pojedinci koji ne koriste knjižnice) – za školske knjižnice nije primjenjiv jer znači neadekvatan ili nekvalitetan rad knjižnice ili knjižničara

Utvrdjeni pokazatelji kvalitete mjerljivi skalom ili ljestvicama kao direktna korist su:

- Za učenike: pristup izvorima informacija (knjižni, mrežni, digitalni), pretraživanje, vrednovanje, sinteza i upotreba
- Za učitelje: istraživačka, problemska, projektna nastava, koordinacija, kooperativnost, korelacija
- Za školu: školski kurikulum, prepoznatljivost škole i knjižnice u javnosti, zadovoljstvo učenika, roditelja, zajednice
- Za knjižničara: vizija i misija, profesionalna etika, dostupnost, pojačana informacijska (pretraživanje, vrednovanje, korištenje informacija) i edukacijska djelatnost (pedagoška koordinacija, kooperativnost i korelacija,

uključenost u plan i program škole i kurikulum, uvođenje tehnologije u proces učenja u knjižnici i na nastavnim satovima drugih predmeta itd.)

Nematerijalni pokazatelji kvalitete kao indirektna korist su nematerijalni izlazni rezultati programa i usluga: zabavno učenje, osobni razvoj, knjižnice kao mjesta druženja, kulturnih događanja (izložbe, književni susreti, tribine, debata), sigurno mjesto za učenje. Dakle, to su nemjerljivi elementi vrednovanja, ali podižu kvalitetu života korisnika u dobi od 6-16 godina, učitelja/profesora i pripravnika.

I Hernon navodi mogućnost stavljanja ovakvog nacrtu strategije na mrežnu stranicu knjižnice gdje će se svaki element moći posebnom poveznicom dohvatiti i otvoriti i svi zainteresirani dionici mogu brzo doći do informacije o pojedinom elementu bez čitanja pisanih dokumenata, što je prihvatljivo i odmah primjenjivo u praksi u školskim knjižnicama gdje knjižničari samostalno održavaju i osvježavaju mrežne stranice svojih knjižnica, što su pokazali rezultati ove studije. Dva su temeljna cilja vrednovanja školskog knjižničara i knjižnice: prikupljanje podataka pomoću kojih će uprava škole informirana o potrebama donositi odluke o financiranju, a drugi je prezentacija kvalitete rada javnosti (školskoj, lokalnoj zajednici, društvenoj zajednici). Nalazi istraživanja su pokazali nezadovoljavajuće financiranje potreba knjižnica, ali i nedovoljno prezentiranje kvalitete rada javnosti.

Tuškan Mihočić (2011, 3) smatra vrednovanje važnim dijelom upravljačkih modela te navodi modele kao što su „upravljanje na temelju činjenica (engl. fact based management), upravljanje na temelju ciljeva (engl. management by objectives) ili upravljanje na temelju rezultata (engl. outcome based management)“. Treba odrediti jedan ili sva tri upravljačka modela temeljen na samovrednovanju knjižničara.

Uz pojam vrednovanja mnogi autori, pa tako i Tuškan Mihočić i Hernon vezuju razne metode i postupke za utvrđivanje razine kvalitete, benchmarking analize i mjerenja uspješnosti. Osim promjene paradigme od samovrednovanja škole, školske knjižnice na školskog knjižničara, iz poglavlja o polazištu istraživanja u hrvatskom kontekstu, potrebno je pojasniti teorijsku osnovu za model kojim će se odgovoriti na postavljena pitanja: *Koliko sam dobar školski knjižničar?, Kako to znam? i Što mogu učiniti da budem bolji?* U potrazi za rješenjem koje bi bilo djelotvorno i primjenjivo u edukacijskoj i knjižnično informacijskoj znanosti, pristupilo se je modeliranju. Prema raznim autorima modeliranje je znanstvena metoda istraživanja različitih sustava, konstruiranje modela tih sustava uz održavanje osnovnih obilježja predmeta istraživanja i proučavanja funkcioniranja modela prijenosom dobivenih činjenica na predmet

ispitivanja. (Tot, 2009). Modelira se uvijek iz nekog aspekta, ovisno o cilju i interesu. Tot navodi da su modeli pragmatična rješenja za oblikovanje suvremenih formi upravljanja, a dobri rezultati se ne mogu postići bez postavljanja jasnih zahtjeva o kvaliteti sustava, utvrđivanje odgovornosti, ovlaštenja, dokumentiranje postupaka te samovrednovanjem rezultata, tada se ostvaruje što je planirano prema postavljenoj strategiji. Ispitivanjem društvenih pojavnosti, mjerenjem kvalitete rada školskih knjižničara, definiranjem područja samovrednovanja doprinosi se teorijskoj podlozi hipotetičkog modela kao oblika empirizma u metodologiji evaluacije, vidi u Tabeli 55.

Hernonova teorija i njegov utjecaj na izgradnju modela vidljiv je u prihvaćanju teze da model mjerenja kvalitete u knjižničnim mjerenjima treba biti povezan s planiranjem i da njegov opći model ima četiri razine: ulazna mjerenja, mjerenja procesa, izlazna mjerenja i ishode.

Ali Hernon pojašnjava instrumente mjerenja kvalitete u javnim i privatnim knjižnicama koje u velikoj mjeri ovise o zadovoljstvu korisnika. Hernon izlaznim mjerenjima smatra brojčane podatke o korištenju knjižnice, a ishodima smatra broj korisnika u čitalačkim programima. Ne može se prihvatiti taj pristup u mjerenju kvalitete u školskim knjižnicama jer one nisu samostalne u upravljanju, u sustavu su institucije i odgojno-obrazovna zadaća kroz koju se korisnici školskih knjižnica uče upotrebi i korištenju izvora znanja, informacija, ne mora imperativno rezultirati zadovoljstvom korisnika. U školskoj knjižnici broj posuđenih knjiga ne iskazuje poboljšanje čitanja, niti broj posjetitelja ne iskazuje kvalitetnu uslugu jer su svi učenici, učitelji obavezni korisnici školske knjižnice. Iz tog razloga su izlazna mjerenja i ishodi spojeni u jednu, treću kategoriju koju se u ovom modelu naziva – ishodima, mjeri se utjecaj djelatnosti knjižničara na znanje, vještine, sposobnosti korisnika.

Ali Hernon je prvi je uključio osobnost knjižničara u vrednovanje kvalitete usluge, i to razvojem LIBQUAL+ instrumenta koji utvrđuje kvalitetu usluge koristeći zadane veličine kao što su: materijalni uvjeti, pouzdanost, odaziv, ljubaznost i mijenjajući zadane veličine dodajući im ljudski pristup: za ljubaznost - koliko je knjižničar ljubazan, pouzdan itd.

Time se potvrđuje područje interesa ove disertacije, profesionalnost i kvaliteta u radu knjižničara.

Tabela 55. Promjena paradigme i definiranje područja samovrednovanja školskog knjižničara u obrazovnom sustavu

Samovrednovanje		
Škola (Bezinović, 2010)	Školska knjižnica (Kovačević, Lovrinčević, 2014)	Nova paradigma: Školski knjižničar 2015.
Kakva smo mi škola?	Koliko je dobra školska knjižnica?	Koliko sam dobar školski knjižničar?
Kako to znamo?	Kako to znamo?	Kako to znam?
Što možemo činiti da budemo još bolji?	Što možemo učiniti da bude bolja?	Što mogu učiniti da budem bolji?
Nastavni plan i program	Program knjižnično informacijskog obrazovanja učenika	Uključenost KIP-a i knjižničara u program rada škole, važnost i integracija
Učenje i poučavanje	Čitalačka, informacijska, medijska i kulturološka pismenost	Poučavanje i unaprjeđenje kompetencija učenika: informacijske pismenosti
Individualne potrebe učenika	Informacijske i istraživačke potrebe korisnika	Projektna nastava i uključenost knjižničara, inicijativa/sudjelovanje
Osobni, socijalni i profesionalni razvoj učenika	Komunikacijski i informacijski obrazovan učenik	Informacijsko-komunikacijska tehnologija, uključenost u proces učenja, ICT kompetencije knjižničara
Praćenje napredovanja i postignuća	Obrazovni ciklusi i ishodi učenja	Ostvarivanje KIP-a, Međupredmetno interdisciplinarno povezivanje
Podrška pri učenju	Timski, suradnički, savjetodavan rad	Pedagoška koordinacija, kooperativnost i korelacija, interpersonalne kompetencije
Povezanost škole s lokalnom samoupravom	Suradnja knjižnice, arhiva i muzeja u zajednici	Socijalna i građanska kompetencija knjižničara
Školsko ozračje	Knjižnično ozračje	Izvrsnost usluge, kompetencije, uljudnost, dostupnost i vidljivost angažiranošću knjižničara
Smještaj i opremljenost škole	Položaj i opremljenost knjižnice unutar škole	Indikatori standarda školskih knjižnica i korištenje opreme u svakodnevnom radu knjižničara
Škola i roditelji	Školska knjižnica i korisnici	Potrebe korisnika i ponuda usluga, primjerenost građe
Jednakost i pravednost	Pravo korisnika na slobodan pristup informacijama	Intelektualna sloboda
Osiguravanje resursa	Izvori znanja na različitim medijima	Pristup učinkovitim sadržajima, Umreženost, knjižnični program
Profesionalni razvoj zaposlenika	Cjelozivotno učenje i napredovanje školskog knjižničara	Profil knjižničara, edukacija i stručno usavršavanje i stjecanje kompetencija
Upravljanje novčanim sredstvima	Namjensko financiranje	Razvojno planiranje, veza s lokalnom zajednicom, MZOS-om
Ciljevi i razvojna politika	Strategija razvoja	Strategija samovrednovanja

Zaključno ovom poglavlju:

Temeljem istraživanja i prakse prezentirane u drugim zemljama i u Hrvatskoj, u kontekstu u kojem školski knjižničari rade s ostalim dionicima sustava, planiranje upravljanja kvalitetom rada školskog knjižničara može biti prema spomenutom upravljanju temeljem činjenica. Činjenice se mogu dobiti putem mrežnih upitnika za samovrednovanje koji čine sastavni dio „Kompasa“ i iz kojih se obrada podataka radi u mrežnom sustavu. Prikupljene analize se mrežno arhiviraju i dostupne su knjižničarima za usporedbu, benchmarking, iz godine u godinu. Temeljem tih saznanja mogu se planirati ciljevi i rezultati djelatnosti po područjima (neposredni odgojno-obrazovni rad, knjižnično-referalni poslovi, kulturna i javna djelatnost, stručno usavršavanje). Ispitivanjem odnosa postignutih ciljeva i ostvarenih rezultata prema dobivenim činjenicama, moći će se napraviti evaluacija procesa i u tom cikličnom propitivanju vrijednosti, uspoređivanju, unaprjeđuje se kvaliteta poslovanja knjižničara.

Teorijski doprinos teme jest predloženi metodološki pristup u samo/vrednovanju kvalitete rada školskih knjižničara. Predložena metodologija može poslužiti kao temelj za slična istraživanja, omogućiti daljnje provjere i testiranja te primjenjivost modela, ili opovrgavanje teze. Time je ispunjena svrha disertacije, poticanje prema promjeni.

4.2. Tumačenje nalaza koji imaju praktičnu vrijednost

4.2.1. Implikacija sustavnog financiranja školske knjižnice

U ovom poglavlju raspravlja se o omjeru uložених finansijskih sredstava i dobiti što mnogi autori nazivaju engl. *cost-benefit* i učinkovitosti rada, u kontekstu ove studije učinkovitosti rada školskog knjižničara, što odgovara nazivu engl. *cost-effectivnes*.

Mihalić (2012) uspoređuje moguća mjerila uspješnosti u knjižnicama kroz nalaze Stechera, Du Mont i Du Mont, bliži su sistemskom pristupu vrednovanja i mjerila koje su objavili Evans, Borko, Ferguson (1972) koji su kao mjerila uspješnosti definirali: pristupačnost (accessibility), trošak (cost), zadovoljstvo korisnika (user satisfaction), omjer između troška i dobiti (cost benefit) i korištenje (use). Ova mjerila sadrže i ekonomske pokazatelje (usluga je jeftina), usluga je isplativa (efficient) i konačno, usluga je učinkovita (effectiveness). Knjižnične usluge su ekonomske aktivnosti koje stvaraju vrijednost, jer korisnicima u određenom trenutku i na određenom mjestu pružaju koristi koje uzrokuju željenu promjenu u korist korisnika usluga. (Lovelock 2001, 20-29) Mnogi autori (Vidulin-Orbanić, 2006) smatraju da je neophodno „[...] izjednačiti kapitalna ulaganja i ulaganja u izobrazbu.”

(Povjerenstvo EZ, 1996) jer kako navode s ulaganjem u izobrazbu oblikuje se društvo, time utječe na kulturu i civilizaciju. Vidulin-Orbanić nadalje kaže da je “planiranim djelovanjem praktičara, teoretičara i ostalih sudionika odgojno–obrazovnog procesa moguće oblikovati primjereniji i pristupačniji školski sustav“. Upravo oblikovanje primjerenog modela samovrednovanja školskih knjižničara jest cilj koji se planira ostvariti za ovom studijom.

Cjelovito i detaljno Mijatović (1999) je analizirao školstvo i školski menadžment. Smatra da je školstvo „danas jedina razvojna, projekтивna i investicijska vrijednost koja uobličava našu budućnost, planira socijalne inovacije i priprema za novu kvalitetu života.“ i smatra društvo odgovornim za razvoj bilo kojeg dijela sustava obrazovanja „[...] Svaki sustav odgoja i obrazovanja definitivno je određen i ograničen shvaćanjem školstva u samom društvu u kojem djeluje.“ Analogno tome ako je školski knjižničar praktičar dio društva, odgovoran je za razvoj dijela sustava obrazovanja u kojem obavlja djelatnost. Autor također analizira školski menadžment kao „primjenu menadžmenta, njegovih funkcija i značajki na području odgoja i obrazovanja – od globalne (državne) razine do operativne djelatnosti u školskoj praksi. Jedno od karakterističnih određenja menadžmenta kao procesa "koordinacije ljudskih i materijalnih resursa da bi se postigli određeni ciljevi" u obrazovanju zapravo znači koordinaciju ljudskih i materijalnih resursa u području odgoja i obrazovanja da bi se postigli određeni ciljevi utvrđeni u prosvjetnim dokumentima državne politike. (Mijatović, 1999, 539) Može se zaključiti da koordinacijom ljudskih, a potom materijalnih resursa u školskim knjižnicama, promjenom percepcije knjižničarske profesije u društvu moguće su i promjene prioriteta u financiranju ovih knjižnica. Promjena percepcije vrijednosti rada knjižničara može ostvariti pozitivan pomak u sustavnom financiranju školskih knjižnica.

Obzirom da je država u Hrvatskoj nositelj obrazovne djelatnosti te utvrđuje financijska sredstva koja se izdvajaju iz proračuna za obrazovanje, financiranje knjižnica škole određeno je zakonima: Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi¹⁹⁶(2010) i Zakonom o knjižnicama¹⁹⁷. Knjižnice svoju djelatnost obavljaju prema standardima kojima se uređuju poslovi, te kadrovski i tehnički uvjeti svojstveni pojedinim vrstama knjižnica. Školske knjižnice djelatnost obavljaju prema Standardu za školske knjižnice. Analizom ispitanih elemenata standarda utvrđen je nezadovoljavajući standard prema procjeni ispitanika zaposlenih u školskim knjižnicama 2012. godine. Knjižnice su nedovoljno financirane u 48% odgovora, a samo 1% ispitanika smatra financiranje knjižnica odličnim.(vidi Tablicu 56.)

¹⁹⁶ Članci Zakona koji se odnose na školsku knjižnicu mogu se pročitati u Prilogu 3. disertacije

¹⁹⁷ Urednički pročišćeni tekst, «Narodne novine» broj 105/97, 5/98, 104/00, 87/08 i 69/09), dostupno na: <http://www.propisi.hr/print.php?id=691> (12.04.2015.)

Tablica 56. Prikaz procjene financiranja djelatnosti prema PPI 2012.

Procjena načina financiranja djelatnosti školske knjižnice prema PPI 2012.g		
Odgovor	Broj	Postotak
Odličan (A1)	7	1.08%
Dobar (A2)	39	6.03%
Ograničen (A3)	160	24.73%
Nedovoljan (A4)	308	47.60%
Bez odgovora	3	0.46%
Nisu završile ili Nisu prikazane	130	20.09%

Istim načinom utvrđeno je koliko je zadovoljen propisani Standard za školske knjižnice (ispitano je PPI 2012. i DPI 2014.) Ispitanici su iskazali u kojem omjeru oprema s kojom rade u knjižnicama odgovara propisanim standardima, što je vidljivo u Tablici 57. Samo 31% ispitanika izražava stav da oprema u njihovim knjižnicama zadovoljava norme propisane standardom.

Tablica 57. Procjena zadovoljenosti propisanog standarda u opremljenosti knjižnice u 2012. i 2014.

Evaluacija ispitanika o posjedovanju zadovoljavajuće opreme u školskoj knjižnici u odnosu na propisane standarde				
PPI 2012. g			DPI 2014.g	
Odgovor	N= 509	f=79.91%	N=222	f=100%
Da (Y)	198	31.08%	70	31.53%
Ne (N)	243	38.15%	152	68.47%
Bez odgovora	68	10.68%	0	0.00%

Standard propisuje i veličinu školske knjižnice od 60 metara kvadratnih. Prosječna veličina školske knjižnice ispitanika je utvrđena i iskazana u Tablici 58. prema PPI 2012. godine te iznosi 68,88 metara kvadratnih. Srednja vrijednost jasno ukazuje da postoje mnoge knjižnice koje su veličinom ispod te vrijednosti, a u ranijim poglavljima utvrđeno je da je trećina ispitanika iz većih škola koje imaju od 300-500 učenika. Iskazani podaci potvrđuju da jedna trećina školskih knjižnica u Hrvatskoj ne zadovoljava Standard ni opremom ni smještajem u premalim prostorima. Može se zaključiti da je područje mogućnosti za ostvarivanje usluga, standard i oprema knjižnice, važan indikator mjerenja kvalitete jer osiguravaju kvalitetne uvjete rada.

Tablica 58. Prikaz srednje vrijednosti veličine školske knjižnice u RH

Koliko otprilike površinskih kvadrata ima Vaša knjižnica?	
Kalkulacija	Rezultat
Broj	505
Suma	34782.09
Standardna devijacija	44.66
Srednja vrijednost	68.88
Minimum	0
1. kvartil (Q1)	40
Vrijednost medijana	60
3. kvartil (Q3)	90
Maksimum	400

Kvalitetu knjižnice ne određuje samo zadovoljstvo korisnika njenim uslugama tvrde Martek, Krajna i Fluksi (2009). Smatraju da se uspješnost poslovanja knjižnice treba promatrati i iz perspektive financijera i osoblja knjižnice.

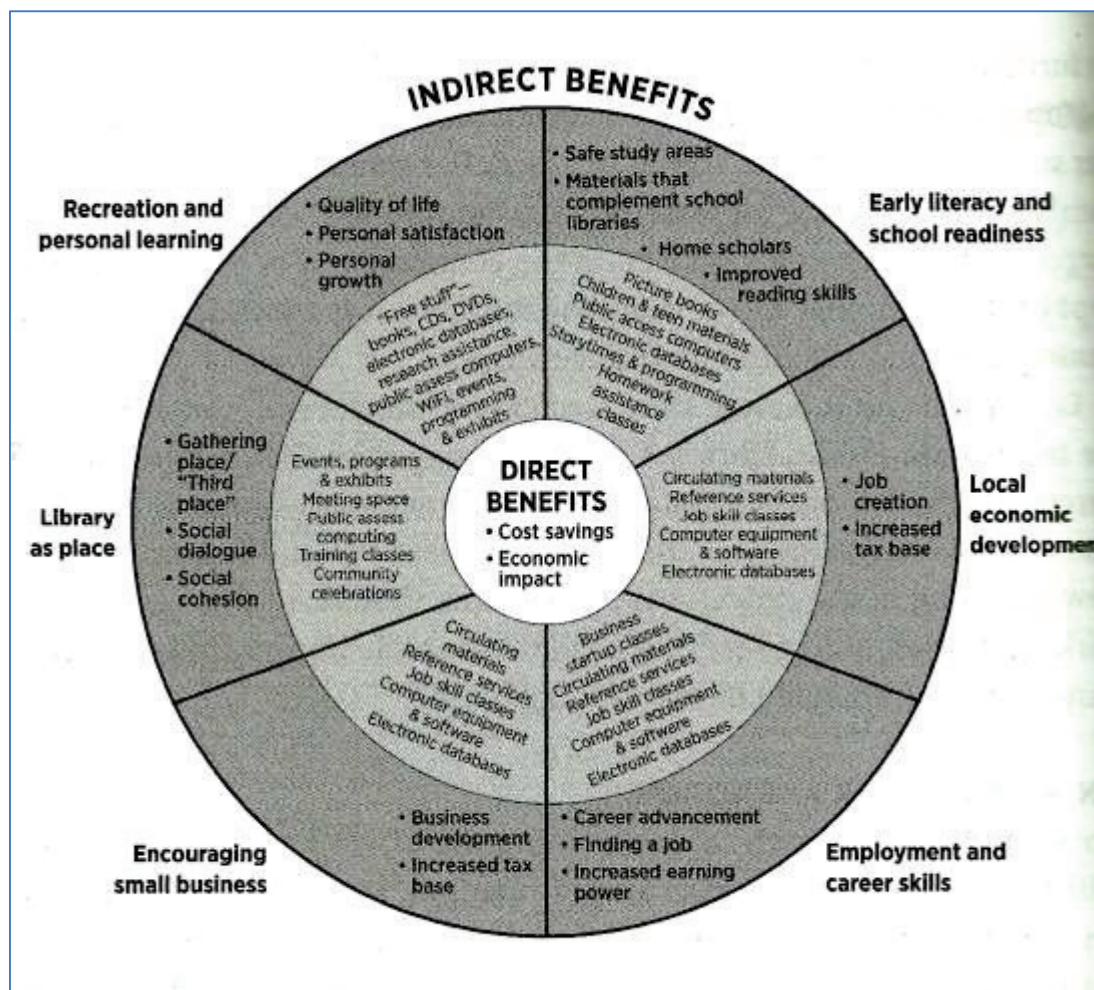
Iz perspektive financijera potrebno je utvrditi ekonomsku isplativost knjižnice, prema Hernonu (2014) i to propitivanjem zadovoljstva korisnika. Pokazatelji uspješnosti ili učinkovitosti govore u kojoj mjeri neka usluga zadovoljava potrebe korisnika (Mihalić, 2012), ali najčešća mjera je subjektivni stav korisnika koji ne mora biti realan. Utvrditi takve pokazatelje kvalitete u školskom sustavu je teže jer učenike se tek poučava biti korisnikom knjižnice pa njihova percepcija ne sadrži znanja ni iskustva kakva knjižnica može ili treba biti da bi se tim putem mjerila isplativost ulaganja u knjižnicu ili povrat investicije ROI (eng. return on investment). U vrednovanju knjižničnih usluga (Lancaster, 1988, prema Mihalić, 2012) predlaže tri ekonomske kategorije: uspješnost-učinkovitost (effectiveness), isplativost – (cost effectiveness) i tzv. vrijednost za novac vrijednost za novac kategoriju tzv. (cost benefit). Mihalić navodi (2012) da je cost-benefit analiza ili analiza troškova i koristi (dobrobiti), zapravo društvena korist neke usluge, a ubraja se u objektivne metode u svrhu lakšeg odlučivanja o prihvatljivosti ili neprihvatljivosti neke usluge. Potrebno je utvrditi je li društvo spremno platiti troškove određene knjižnične usluge u odnosu na učinke te usluge na društvo, i u odnosu na korist. Pritom kao i Hernon (2014) navodi da su poznata dva moguća načina vrednovanja: prvi je procjenjivanje troškova u mjerljivim vrijednostima - najčešće u novčanim jedinicama i drugi, u nemjerljivim vrijednostima, izraženim u različitim ljestvicama vrijednosti ili skalama. Ova metoda se rijetko primjenjuje i u razvijenim zemljama, ROI (return on investment), tu je prisutna i kontigentna metoda vrednovanja (CVM – contingent valuation method).

Utvrđena je potreba uvođenja mjerenja u školske knjižnice (ulazna, procesna i izlazna) u svrhu procjene nemjerljivih vrijednosti, koje mogu biti izražene u različitim ljestvicama vrijednosti ili skalama. Nadalje, ekonomsku isplativost čine tri kategorije prema Hernonu (2014): direktnu korist (izlazna mjerenja i ishodi koji se mogu direktno mjeriti), indirektnu korist (ekonomski učinak, nematerijalni izlazni rezultati programa i usluga) i nekorištenje usluge (pojedinci koji ne koriste knjižnice). Za školske knjižnice primjenjiva je samo direktna i indirektna korist koju se može mjeriti. (vidi Sliku 7.) Nekorištenje usluge u školskom kontekstu znači neadekvatan ili nekvalitetan rad knjižnice i knjižničara, ne postoji problem u članstvu kao u drugim vrstama knjižnica jer su učenici i ostali korisnici besplatni korisnici knjižnice, članovi postaju upisom u školu ili mjestom rada kao učitelji.

Hernon navodi da su direktna korist uštede i ekonomski učinak, a cijeli niz elemenata indirektna koristi dobiva se u stvari iz praktično nematerijalnih rezultata provedenih programa i usluga: područje rekreacije i osobnog učenja (podižu kvalitetu života, osobna zadovoljstva, osobni razvoj), područje knjižnice kao mjesta (socijalna druženja, kulturna događanja, izložbe) područje poduzetništva (razvoj poduzetništva, radnih mjesta u malim tvrtkama), rana pismenosti i spremnost za školu (sigurno mjesto za učenje, materijali i izvori informacija, unaprjeđenje kompetencije čitanja) lokalni ekonomski razvoj (otvaranje novih radnih mjesta) sposobnosti i kompetencije pri zapošljavanju i planiranju karijere (savjetodavno tijelo, pronalaženje posla).

Ako je financijerima bitna isplativost, važno je dugoročno planiranje i dobra percepcija knjižnice u javnosti, neophodan je kvalitetan pomak u percepciji kompetencija knjižničara u javnosti, potvrda vrijednosti kulturološkog utjecaja na korisnike. To su nemjerljive vrijednosti koje se mogu procesom samovrednovanja rada knjižničara izraziti u ljestvicama ili skalama. Pravna legislativa zapošljavanja stručnih suradnika knjižničara koji će u dobrim uvjetima rada imati i razrađen sustav vrednovanja kvalitete rada bio bi idealan okvir kvalitete i vrednovanja knjižničarske profesije.

Naveden je niz elemenata vrednovanja od kojih su neki nemjerljivi unutar djelatnosti školske knjižnice koja korisnike okuplja u dobi od 6 do 16 godina, učitelje, stručne suradnike i pripravnike u školama kao specifičnu populaciju koja ima specifične korisničke potrebe. Međutim, može se procijeniti ROI mjerenje kao jedno od ključnih prezentacijskih mjerenja, mjerenja koja se modificiranjem mogu primijeniti u školskoj knjižnici.

Slika 7. Utvrđivanje koristi vrednovanja prema Hernonu (2014, 150)

Hernon i Mihalić obrazlažu i teoriju *Evidence - based practice* (EBP), (prema definiciji Crumleya i Koufogiannakisa (2002), preuzeto od Mihalić, 2012) kao način poboljšanja knjižničarstva uz pomoć metodologije postavljanja pitanja u svrhu kritičkog vrednovanja, uz korištenje pritom dokazanih podataka iz knjižničarske znanosti ili drugih disciplina i primjenom u svakodnevnoj praksi. Ovom teorijom se, dakle, potiče knjižničare u provođenju kvalitativnih ili kvantitativnih istraživanja. Metoda suprotna navedenoj je metoda *Narrative-based practice* (NBP) koja se pojavila u medicini osamdesetih godina prošloga stoljeća, a koristi se u svrhu generalizacije zaključaka temeljem iskustva korisnika.

Primjerena metodologija utvrđivanja vrijednosti školske knjižnice i isplativosti ulaganja u nju koja bi financijerima (Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta, te lokalnoj samoupravi kao čimbenicima koji imaju obavezu financiranja školskih knjižnica) bila reprezentativna jest kombinacija ekonomskih mjera uspješnosti i indirektnih koristi prema Hernonovoj definiciji: na području rekreacije i osobnog učenja (podizhu kvalitetu života, osobna zadovoljstva, osobni

razvoj), na području knjižnice kao mjesta (socijalna druženja, kulturna događanja, izložbe) na području rane pismenosti i spremnosti za školu (sigurno mjesto za učenje, materijali i izvori informacija, unaprjeđenje kompetencije čitanja).

U tu kvalifikaciju ekonomske uspješnosti (isplativosti) treba uključiti temeljne kriterije za procjenu vrijednosti prema Kovačević i Lovrinčević (2014, 246-254) prema: karakteristikama knjižničnih usluga (originalnost, funkcionalnost, kompetencije korisnika), mogućnosti ostvarenja (kompetencije školskog knjižničara, školski knjižničar posrednik, nastavnik i informacijski stručnjak) i standard plus (školski knjižničar menadžer, medijski stručnjak i nastavnik). Ukupnost mjerenja omjera uložених finansijskih sredstava i dobiti što mnogi autori nazivaju izrazom engl. cost-benefit i učinkovitosti rada školskog knjižničara, što odgovara izrazu engl. cost-effectivnes pretpostavlja koordinaciju ljudskih i materijalnih resursa u području odgoja i obrazovanja da bi se postigao cilj promjena percepcije vrijednosti rada knjižničara što može ostvariti pozitivan pomak u sustavnom financiranju školskih knjižnica

4.2.2. Utvrđeni elementi kvalitete rada kao pokazatelji direktne koristi

Dobrobit ili korist za sve dionike odgojno-obrazovnog sustava kvalitetnom djelatnošću školskog knjižničara u školskoj knjižnici uz visoke tehnološko-komunikacijske zadaće u knjižnično-informacijskom prostoru su:

- Za učenike: neposredna pedagoška pomoć u pristupu različitim izvorima informacija (knjižni, mrežni, digitalni), usvajanje različitih formata informacija, njihovo razumijevanje i učinkovito korištenje, svjesnost o strukturi i vjerodostojnosti informacije, pretraživanje, vrednovanje, sinteza i upotreba novih informacija i istraživačkog rada, informacijska, medijska, multimedijaska, kulturološka i čitalačka pismenost
- Za učitelje/nastavnike: istraživačka, problemska, projektna nastava uz knjižnično-informacijsku podršku, interpersonalni suradnički odnosi kroz koordinaciju, kooperativnost i korelaciju sa školskim knjižničarom
- Za školu: unaprjeđenje školskog kurikuluma, prepoznatljivost škole i školske knjižnice u javnosti, suvremenost u procesu učenja kompetencijama knjižničara, zadovoljstvo učenika, roditelja i lokalne zajednice

- Za knjižničara: vizija i misija knjižničara, profesionalna etika/poslanje, unaprijeđena vidljivost i dostupnost školske knjižnice, pojačana obrazovna funkcija i pedagoška koordinacija, kooperativnost i korelacija, uključenost školske knjižnice u plan i program rada škole, angažiranost na uvođenju tehnologije i upotreba IT uređaja u procesu učenja u knjižnici i na nastavnim satovima drugih predmeta

Čimbenicima nastavnog procesa koji imaju najveći utjecaj na učenje i koji znatno doprinose školskoj učinkovitosti navedeni autori smatraju (Cotton, 1995; Levine i Lezotte, 1990; Sammons, Hillman i Mortimore, 1995, prema Bezinoviću (2010, 76) :

- „Usmjerenost na učenje i poučavanje: postizanje obrazovnih standarda i napredovanja učenika
- Vrijeme posvećeno učenju: iskoristivost vremena predviđenog za učenje
- Strukturirano poučavanje: detaljno planiranje nastavnog rada
- Različite strategije poučavanja: istraživanje i analiza informacija
- Prilagodba poučavanja različitim skupinama učenika
- Pozitivno, sigurno i poticajno okruženje za učenje
- Promoviranje razvoja vještina učenja
- Visoka očekivanja: postavljanje visokih očekivanja za učenike
- Pozitivna potkrepljenja
- Kontinuirano, svakodnevno praćenje postignuća“

Autor navodi da su to samo neki od čimbenika koji bi trebali biti zadovoljeni svakoga dana na svakom nastavnom satu. Prihvaćenost čimbenika koji imaju utjecaj na učenje uočava se iz ranije navedenih elemenata kvalitete djelatnosti knjižničara interdisciplinarnim pristupom u međupredmetnom povezivanju odgojno-obrazovnog procesa. Školski knjižničar je knjižničar pa će pokazatelji obuhvaćati i njegovu stručno-informacijsku djelatnost: organizaciju i vođenje rada u knjižnici, planiranje, praćenje i nabavu publikacija za oblikovanje zbirke, obradu i zaštitu građe, statistička izvješća.

Zaključno se može reći da su utvrđeni elementi kvalitete rada direktni pokazatelji koristi koje se samovrednovanjem može mjeriti i prikazati u skalama ili ljestvicama te time dobiti podatke za daljnju analizu i usporedbu, ako se želi i za benchmarking.

4.3. Cjelovitost pristupa obzirom na teorijsku neistraženost teme

Istraživanje o utjecaju samovrednovanja kvalitete rada školskih knjižničara na vrednovanje profesije stručnih suradnika školskih knjižničara do sada nije provedeno.

Teorijski doprinos i mogućnost primjene obzirom na teorijsku neistraženost teme implicira poticanje primjene procesa samovrednovanja kao kulturu profesionalnog razvoja i kulturološki pomak od vanjskog vrednovanja prema kulturi vrednovanja, implicira potrebu tehnološkog razvoja školskih knjižnica i sustavno financiranje te izvrsnost u obrazovanju školskih knjižničara.

4.3.1. Kulturološki pomak od vanjskog vrednovanja prema kulturi vrednovanja

U ranijim poglavljima su opisana četiri ključna vida organizacijskih kultura ili ‘kulturnih podsustava’, koje istražuje Petr Balog (2012). Utvrđeno je da je kultura vrednovanja važna za „organizacijsko okruženje u kojem su odluke utemeljene na činjenicama, istraživanju i analizi te gdje su usluge planirane i isporučene na način koji će dovesti do maksimalno pozitivnih krajnjih rezultata (outcomes) i učinaka (impact) kako za korisnike knjižnice tako i za sve zainteresirane dionike (stakeholders)“ (Lakos, Amos, Shelley Phipps, prema Petr Balog, 2012). Autorica opisuje strukturalnu podjelu na četiri vrste, arhetipa organizacijske kulture (Quinn i Kimberly, 1984, prema Petr Balog, 2012) teorijskog modela organizacijske učinkovitosti: klanska, hijerarhijska, adhokratska i marketinška prema Competing Values Framework. Knjižnice se mogu ovisno o svome tipu svrstati u određeni tip organizacijske kulture, međutim niti jedna ne pripada samo jednoj vrsti organizacijske kulture. Obzirom da se u ovoj studiji govori o školskim knjižnicama, koje zapošljavaju jednog djelatnika ili najviše dva, ako se radi o jednoj knjižnici koja pruža usluge za dvije škole u suprotnim smjenama, za ovaj tip knjižnice može se reći da djeluje u obiteljskoj atmosferi, gdje prevladava timski rad dionika u obrazovanju, a školski knjižničari njeguju zajedničke vrijednosti i vjerovanja, time ovaj tip organizacijske kulture odlikuje kohezija njezinih članova, i može se svrstati u prema CVF-u u klansku kulturu. Međutim, istovremeno se u školskoj njeguje inovativnost proizvoda i usluga, te se odlikuje visokom sposobnošću prilagodbe novim uvjetima poslovanja, što je karakteristika adhokratske kulture¹⁹⁸ koja podržava individualnost i kreativnost djelatnika.

¹⁹⁸ Prema Petr Balog (2012) riječ adhokracija vuče porijeklo od latinskog ‘ad hoc’ u značenju nečeg privremenog, specijaliziranog i dinamičnog te sufiksa – racija što dolazi od Starogrčkog kratein (κράτειν) u

Školske knjižnice su u sastavu škole koje su stabilne, predvidljive, odlikuju ih pravila, specijalizacija poslova i hijerarhija u odlučivanju, te su tom pripadnošću sustavu nesamostalne, birokratizirane, što su elementi hijerarhijske kulture. Temeljem navedenog očito je da potreba promjene u organizacijskoj kulturi i uključivanje u procese kulture vrednovanja prema specifičnostima djelatnosti treba primijeniti prema elementima koje navodi Petr Balog:

- Poslanje, vizija, misija - politiku knjižnice treba usmjeriti prema korisniku da zadovolji svoju potrebu za informacijama što znači da knjižnični strateški dokumenti poput poslanja, vizije, misije i ciljeva trebaju izrijeком navesti koje krajnje rezultate (outcomes) knjižnica želi postići te kakav je stav knjižnice prema aktivnostima vrednovanja. Knjižnične ciljeve i politiku treba stvarati tako da korisnike i ostale dionike stave u središte pozornosti i to temeljem ispitivanja njihovih želja i potreba.
- Strateški planovi i ciljevi knjižnice sadrže informaciju o načinima mjerenja uspješnosti knjižnice.
- Vodstvo ustanove podržava i financijski prati aktivnosti vezane uz mjerenje uspješnosti poslovanja. Djelatnici će biti posebno motivirani za mjerenje ukoliko znaju da se njihovo zalaganje cijeni, da su podaci koje prikupe korisni i potrebni za donošenje strateških odluka organizacije te da se njihov napor, u konačnici, i nagrađuje.
- Zaposlenici trebaju biti svjesni vrijednosti mjerenja i prikupljanja podataka, mjerenja se rade svakodnevno. Zaduženja knjižničara su jasno naznačena i dio su opisa radnog mjesta ili su na neki drugi način formalizirana.
- Prikupljanje podataka (uključujući i povratne informacije od korisnika) u organizaciji je rutinizirano, obavlja se svakodnevno, analizira te koristi kod određivanja prioriteta, preraspoređivanje sredstava te za donošenje odluka.

Sva knjižnična dokumentacija, planovi, procedure i aktivnosti trebaju biti osmišljeni da osiguravaju kontinuiran dijalog s korisnicima na osnovi kojeg bi knjižnica neprestano bila informirana o korisničkim potrebama, iščekivanjima te (ne)uspjehu u korištenju knjižnice i njezinih usluga. Predlaže se ranije skiciran model prikazan na Grafičkom prikazu 25. Prijedlog plana-strategije samovrednovanja prema *Strategic Plan Compass* (Hernon, 2014) Rezultati mjerenja trebaju se obraditi i koristiti za određivanje prioriteta školske knjižnice i

škole koji će se zatim uvrstiti u strateške dokumente organizacije, plan i program rada škole i kurikulum.

Tek nakon uvođenja navedenih elemenata koji ukazuju na postojanje kulture vrednovanja u nekoj organizaciji, u ovom slučaju školi, školskoj knjižnici, može se govoriti o pomaku prema kulturi vrednovanja u hrvatskim knjižnicama.

4.3.2. Saznanja za teorijsko oblikovanje i metodološko strukturiranje samovrednovanja

Rezultati istraživanja imaju teorijski i praktični, aplikativni značaj, pomažu oblikovanje i metodološki strukturiraju proces poboljšanja djelotvornosti.

Mnoge studije o samopoimanju, samovrednovanju na području psihologije bave se analizom viđenja vlastitih karakteristika i osobina, viđenjem vlastite ličnosti. Marinić (2014) navodi da pod konstruktom pojma o sebi podrazumijevamo ukupnost stavova koje neka osoba (pojedinaac) ima o sebi, te da pojam o sebi nije nikakav poseban i mističan psihologijski konstrukt, već je riječ o stavovima gdje su subjekt i objekt stava istovjetni. Smatra i zaključuje da pojam o sebi, kao i svaki drugi stav, ima svoju kognitivnu komponentu (zamisli i vjerovanja o sebi), afektivnu komponentu (vrednovanje sebe, odnosno pozitivno ili negativno mišljenje o sebi, koje se ogleda kroz koncept samopoštovanja), i ponašajnu (bihevioralnu) komponentu (ponašanja i strategije koja osoba poduzima da bi održala ili promijenila pojam o sebi). Obzirom na postavljen trostruki cilj istraživanja:

- (a) istraživanje društvenih, socioloških, kulturalnih utjecaja na profesiju školskog knjižničara
- (b) uklanjanje neznanja i pogrešnih uvjerenja
- (c) pokretanje akcije za preobrazbu postojećih percepcija

samovrednovanje vlastite kvalitete rada, što je u studiji pretpostavljena nezavisna varijabla, sadrži kognitivnu, afektivnu i bihevioralnu komponentu u odnosu na vrednovanje profesije, što je u studiji pretpostavljena zavisna varijabla. Utvrđivanjem elemenata/indikatora kvalitete u radu školskog knjižničara postignuta je mjerljivost navedenih komponenti, time i provodljivost procesa samovrednovanja što posljedično dovodi do unaprjeđenja uspješnosti poslovanja.

Metodološko strukturiranje procesa samovrednovanja školskog knjižničara prema tome obuhvaća definiranje najviše rangiranih pokazatelja:

- pitanja koja se odnose na **profesionalnost** (A)
- pitanja koja se odnose na razvoj **kompetencija i stručnog usavršavanja** (B)
- pitanja koja se odnose na **dostupnost i standard** (C)
- pitanja koja se odnose na **tehnološko-komunikacijsku pismenost** (D)

- pitanja koja se odnose na **pedagošku koordinaciju, korelaciju i kooperativnost (E)**
- pitanja koja se odnose na **socijalne kompetencije (F)**

Razine postignuća¹⁹⁹ mjerljive su Likertovom skalom (od nedovoljno do izvrsno), kao što je navedeno u primjeru prema kojem je provedeno PPI 2012.:

Kako radim?	Nedovoljno	Ograničeno	Dobro	Izvršno
b)Uključenost knjižnice u temeljnim dokumentima i školskom kurikulumu	Nema je u dokumentima	Spominje se bez definiranja njezine funkcije	Spominje se i u kurikulumu, ali nije sistematično integrirana	Prisutna u svim školskim dokumentima s jasnom funkcijom

Rezultate je moguće je poboljšati planiranjem. Naveden je i primjer lista evaluacije i planiranja: Kako poboljšati?

	Trenutno stanje	Željeno stanje	Kako poboljšati	Uključene osobe	Mjesto	Napomene
b)	☐ nedovoljno ☐ ograničeno ☐ dobro ☐ izvrsno					

Primjer prema kojem je moguće oblikovanje i strukturiranje samovrednovanja u radu školskog knjižničara detaljnije se može pogledati u Prilogu 1, na strani 247. ove studije gdje je predstavljen primjer tablice s područjima samovrednovanja prema dokumentu pripremljenom za španjolske školske knjižnice, prevedenom na hrvatski jezik.

¹⁹⁹ Prema španjolskom modelu samovrednovanja školskih knjižnica, suradničkim radom s psihologinjom i istraživačem, tablicu je sa španjolskog prevela prof. Ivana Vladilo (2012). Ostvarenom suradnjom provelo se je ispitivanje ispitanika u PPI 2012, s ciljem definiranja područja vrednovanja i kriterija vrednovanja.

4.3.3. Saznanja za poticanje kvalitete djelatnosti školskog knjižničarstva

Kvalitetu u obrazovanju (Mužić, 2003, prema Kovačević, Lovrinčević, 2014) čine sastavnice²⁰⁰: svrhovitost (adekvatnost onog dijela kurikuluma koji se usvaja u nastavi i učenjem), djelotvornost (učinak kurikulumom predviđenih sadržaja uz odgovarajuće metode), jednakost (nema diskriminacije učenika ni po čemu), ekonomičnost (zahtjev da se ostvaruje potrebna razna prihoda odgojno-obrazovnih ustanova). Navedene sastavnice kvalitete u obrazovanju uz tri vrste mjerenja kvalitete (Kovačević, Lovrinčević, 2014), dok Hernon (2014) nabroja četiri načina mjerenja, Mihalić (2012) prema istom autoru Orr, Richard H., kao i Hernon, označava pet vrsta dijelova općeg modela „(a) ulazni podaci – inputi, (osoblje i druga sredstva); (b) postupci, (c) izlazni podaci – outputi (knjižnični postupci i aktivnosti), kao primjerice zadovoljno osoblje, djelotvorno korištenje izvora i udovoljeni korisnički zahtjevi, (d) ishodi (outcomes) i (e) učinci (impacts)“. Hernon ih naziva knjižničnim mjerenjima koja moraju biti povezana s modelom planiranja: ulazna mjerenja, mjerenja procesa, izlazna mjerenja i ishodi, bit će temeljni okvir u definiranju indikatora kvalitete u radu školskog knjižničara. Dakle, mjerni instrumenti kvalitete (prema Kovačević, Lovrinčević (2014) i Hernonu (2014, 34-35) u djelatnosti školskog knjižničara su:

- Kvaliteta prema ulaznim indikatorima – ili kvaliteta strukture u hrvatskom obrazovnom sustavu definirana prema Državnim pedagoškim standardima, ovisno s kojeg aspekta se pokazatelji mjere, a mogu se grupirati u dvije kategorije: proračun i infrastruktura koju čine osoblje, zbirka i usluga, prostor i tehnologija.
- Kvaliteta procesa – strategije poučavanja, metode, interakcije u radu s učenicima, svim suradnicima ili mjerenje procesa fokusiranog na aktivnosti koje mijenjaju resurse u ponudi knjižnične usluge. Želi se odgovoriti na pitanje: Činimo li sve kako treba?
- Kvaliteta mjerena izlaznim indikatorima – osim znanja i vještina uzimaju se stavovi učenika nastali prema pokazateljima koji uključuju iskustvo učenika i kvalitetu rada učitelja, način na koji je knjižnica imala utjecaj na njihovo znanje, vještine, sposobnosti. Želi se odgovoriti na pitanje: Jesmo li učinili promjenu u životu korisnika i zajednice?

Prema najviše rangiranim pokazateljima mjerni instrumenti kvalitete mogu biti:

- 1) Za ulazne indikatore: profesionalnost, vidljivost i dostupnost, tehnološko-komunikacijska pismenost

²⁰⁰ Kvalitetu u obrazovanju i školskoj knjižnici analizirale su Kovačević i Lovrinčević (2014) od 96.-102.str.

- 2) Za kvalitetu procesa: kompetencije i stručno usavršavanje, pedagoška koordinacija, kooperativnost i korelacija, socijalne kompetencije
- 3) Za izlazne indikatore: ishodi učenja što se odnosi na utjecaj na znanja i vještine korisnika, zadovoljstvo pruženim uslugama

4.3.4. Zaključci o utjecaju samovrednovanja na vrednovanje profesije školskog knjižničara

U ranijim poglavljima obrazloženi termini samovrednovanja, kulture vrednovanja i pojma profesije u školskom knjižničarstvu indikatori su utjecaja na percepciju i vrednovanje profesije knjižničara u školama. Prema Uhliru (2013) promišljanje o profesiji temelji se na sociološkim istraživanjima mnogih autora te autor zaključuje da poticaj za priznavanje neke profesije pokreću upravo pripadnici tih profesija jer time pokazuju drugim profesijama na koji dio znanja i vještina stavljaju svoj monopol. Nadalje navodi Abbottovo istraživanje kojim je istraživao 150 zanimanja u Americi i Engleskoj i prezentirao osam važnih točaka u postojanju jedne profesije:

- „1. Prva nacionalna profesionalna udruga
2. Prva legislativa za licenciranje, pod okriljem državne uprave
3. Prvi profesionalni ispiti
4. Prve profesionalne škole, odvojene od drugih profesija
5. Prvo akademsko školovanje
6. Prvi etički kod
7. Prvi nacionalni časopis
8. Prva školska akreditacija (SAD), ili certifikacija od strane udruga (Britanija)²⁰¹“
(Abbott prema Uhlir, 2013)

Drugi autor koje navodi Uhlir je Nolin, koji je odredio temeljne karakteristike koje bi zanimanje trebalo posjedovati kako bi doseglo status profesije:

- „1. najmanje tri godine akademskog obrazovanja;
2. doživotno obrazovanje;
3. postojanje profesionalne udruge.²⁰²“ (Nolin prema Uhlir, 2013)

Provedenim istraživanjima je utvrđeno da školsko knjižničarstvo u Hrvatskoj zadovoljava i Abbottove i Nolinove kriterije prema vrednovanju profesije u knjižničarskoj profesiji:

1. Postojanje nacionalne profesionalne udruge: Hrvatska udruga školskih knjižničara utemeljena je s ciljem promocije, promicanja i unapređenja školskog knjižničarstva u svim njegovim aspektima²⁰³ i Hrvatska mreža školskih knjižničara

²⁰¹ Abbott A. (1988). The System of Professions. Chicago: The University of Chicago Press, str.16

²⁰² Nolin J. (2008). Science for the Professions. University of Boras . Report No.4. str. 9

2. Postojanje legislative za licenciranje, utvrđena su napredovanja u zvanju stručni suradnik knjižničar mentor i stručni suradnik knjižničar savjetnik²⁰⁴.
3. Postojanje profesionalnih ispita: državni stručni ispiti pri Agenciji za odgoj i obrazovanje
4. Postojanje profesionalne škole, odvojene od drugih profesija – državni stručni skup za školske knjižničare organiziran od 1988. Godine pod nazivom Proljetna škola školskih knjižničara
5. Postojanje akademskog školovanja – dodiplomsko i diplomsko obrazovanje kroz programe raznih sveučilišta u Hrvatskoj
6. Postojanje etičkog kodeksa - imaju ga školske knjižnice, strukovne udruge školskih knjižničara. Temeljno načelo iskazano je u prvom poglavlju Statuta HUŠK-a, da se u „ostvarivanju ciljeva i djelatnosti navedenih u ovom Statutu polazi od temeljnih načela: jednake slobode pristupa informacijama, idejama i mislima za sve, u skladu s Općom deklaracijom UN-a o ljudskim pravima i UNESCO-ovim Manifestom za školske knjižnice.“
7. Postojanje nacionalnog časopisa – Zbornici Proljetnih škola školskih knjižničara, a u posljednje vrijeme orijentacija je na elektroničke časopise i mrežne stranice ili portale kao što su: www.knjiznicari.hr, www.husk.hr, koje obrađuju teme isključivo školskog knjižničarstva
8. Certifikacija međunarodnih udruga – suradnja i članstvo u međunarodnim strukovnim udrugama IFLA, ENSIL, ISLA, članstva i aktivna sudjelovanja na međunarodnim konferencijama.²⁰⁵

Navedene karakteristike profesije su dosegnute, proces profesionalizacije kroz proces povećanja kvalitete nije u dovoljnoj mjeri javno predstavljen, čemu će doprinijeti rezultati ove studije. Analiza rezultata istraživanja pokazala je u ranijim poglavljima kriterije vrednovanja kvalitete, te da su navedeni kriteriji zastupljeni u velikom postotku u djelatnosti školskog knjižničara. Može se zaključiti kako će samovrednovanje i objavljivanje rezultata javnosti i strukovnoj zajednici doprinijeti boljoj percepciji u sociološkom i kulturološkom smislu.

²⁰³ Informacije u HUŠK-u dostupne na: <http://www.husk.hr/>

²⁰⁴ Informacije o stručnim ispitima školskih knjižničara dostupne na: <http://www.azoo.hr/>

²⁰⁵ Informacije o suradnji s međunarodnim strukovnim udrugama dostupne na mrežnim mjestima navedenih adresa.

4.3.5. Utvrđivanje vrijednosnih kriterija za samovrednovanje definiranih područja

Najveći doprinos modeliranju u vrednovanju hrvatskog školskog knjižničarstva dale su Kovačević i Lovrinčević (2014) obrazloženjem kriterija vrednovanja školske knjižnice i školskog knjižničara koji trebaju biti rezultat postavljenih normativa rada kao polazišta za vrednovanje. Proces normizacije poslova školskih knjižničara neprestano je u promjenama ovisno o strategijama odgojno-obrazovnog sustava. Autorice su predložile metodologiju vrednovanja rada školskog knjižničara putem izračuna tjednog i godišnjeg zaduženja školskog knjižničara, model je teorijski postavljen i slijedi praksu koja se svakodnevno ostvaruje što ga čini primjenjivim u procesu mjerenja kvalitete rada. Važnost utvrđivanja stanja djelatnosti i kvalitete rada u knjižničarskoj struci je nepostojanje takvog modela što je ostavilo prostora za neodgovarajuće zaključke o školskom knjižničarstvu i školskom knjižničaru.

Utvrđivanje vrijednosnih kriterija za samovrednovanje rezultat je istraživanja relevantne literature i empirijskog istraživanja. Objedinit će predložene kriterije za vrednovanje Kovačević i Lovrinčević (2014), načine mjerenja kvalitete koje navode Mihalić (2012) i Hernon (2014) i saznanja osnovom rezultata provedenih istraživanja 2012. i 2014. godine.

Samovrednovanje kvalitete rada školskog knjižničara obuhvaća:

1. Usluge - označene kao kvaliteta procesa (ispitane kroz kompetencije i stručno usavršavanje, pedagošku koordinaciju, kooperativnost i korelaciju, socijalne kompetencije)
 - originalnost i razinu originalnosti usluge, odnosi se na inovacije u školskom kurikulumu preko knjižničnog kurikuluma
 - funkcionalnost informacijskih usluga i razinu svrhovitosti
 - unaprjeđenje kompetencija učenika što se odnosi na ishode učenja i poučavanja
2. Mogućnosti ostvarenja - označene kao ulazni indikatori mjerenja kvalitete - odnose se na postavljene zadaće školskog knjižničara, u ovisnosti o osobnosti školskog knjižničara i okruženja škole – ispitane kroz profesionalnost, vidljivost i dostupnost, tehnološko-komunikacijska pismenost:
 - kompetencije školskog knjižničara – dosadašnje profesionalno iskustvo, formalna, neformalna i informalna naobrazba potrebna za kvalitetnu uslugu
 - Školski knjižničar posrednik – dostupnost potrebnih sredstava, informacija i izvora znanja
 - Školski knjižničar nastavnik – razina opsega i dosega usluge, suradnje, timskog rada (korelacije, kooperativnosti i koordinacije)

- Školski knjižničar informacijski stručnjak – razina zadovoljavanja informacijskih potreba korisnika na različitim medijima
- 3. Standard plus označene kao izlazni indikatori, ishodi učenja što se odnosi na utjecaj na znanja i vještine korisnika, zadovoljstvo pruženim uslugama:
 - školski knjižničar menadžer- razina osobnog udjela kao timskog suradnika u razvoju menadžmenta knjižnice
 - školski knjižničar medijski stručnjak – razina primjene medijske pismenosti u svakodnevnim korelacijskim programima
 - školski knjižničar nastavnik – razina razrađenosti i realizacije ključnih tema programa Knjižnično-informacijskog obrazovanja učenika

Mjerni instrument može biti Likertova skala ili bodovanje kako su predložile Kovačević i Lovrinčević.

4.4.6. Implikacija²⁰⁶ potrebe tehnološkog razvoja školskih knjižnica

Evaluacija rezultata računalne pismenosti istraživanja provedenih 2012. i 2014. godine ukazuju na potrebu temeljitog educiranja budućih školskih knjižničara kroz sveučilišne programe obrazovanja na području računalne pismenosti.

Potreba za računalnom pismenošću i specijaliziranim znanjima izražena je u stručnoj literaturi još 1992. godine izlaganjem Marije Laszlo na Proljetnoj školi školskih knjižničara u Crikvenici. Laszlo (1993) tada navodi „Školska bi knjižnica imala biti okosnica stjecanja računalne pismenosti. Ona je mjesto gdje bi se, prije svega, primijenio računalni sustav u obradi, pretraživanju i pronalaženju knjižne građe. Njime bi naravno, rukovodio školski knjižničar. Isto tako bi u školskoj knjižnici mogao biti smješten sustav dostupan svakom učitelju ili učeniku koji ga žele samostalno upotrebljavati. Školski bi knjižničar također mogao biti prikladnom osobom za nadgledanje porabe tih sustava i biti upućen u rukovanje njima.“²⁰⁷ Prije dvadeset godina stručni članci daju smjernice upotrebe tehnologije u školskim knjižnicama, promišljalo se o kompleksnosti djelatnosti školskog knjižničara, o potrebi

²⁰⁶ Hrvatska enciklopedija, implikacija (latinski *implicatio*). 1. Obuhvaćanje, povezivanje; umetanje, upletanje – Implicirati, sadržavati u sebi, obuhvaćati. – Implicitno, što je već sadržano u nekoj ideji ili pojmu, razumljivo ali neizrečeno; nešto što je po sebi razumljivo; suprotno: eksplicitno, dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=27209> (15.05.2015.)

²⁰⁷ Laszlo, Marija (1993) Računalna pismenost u školskoj knjižnici. Zbornik radova Proljetne škole školskih knjižničara u Crikvenici, Rijeka: Ministarstvo prosvjete, kulture i športa, Zavod za školstvo Republike Hrvatske – Referada Rijeka, prva sušačka hrvatska gimnazija u Rijeci, str. 44

financiranja računalnih programa kako za automatizaciju rada s knjižnom građom tako i za poučavanje učenika. Praktičnu vrijednost provedenog istraživanja nalazimo u usporedbi rezultata s teoretskim razmatranjima i zadaćama posljednjih desetljeća. Teorijski značaj iskazuju odgovori na dugogodišnja pitanja koja postavlja struka.

Ćelić-Tica (2014) navodi brojčane podatke o opremljenosti računalima u školskim knjižnicama „Školske su knjižnice u školskoj godini 2010/2011. ukupno imale 1 491 računalo u osnovnim školama i 905 računala u srednjim školama. Pristup Internetu imale su 663 knjižnice u osnovnim školama i 313 knjižnica u srednjim školama, a bez pristupa bile su 53 škole – 35 osnovnih i 18 srednjih. Analiza je pokazala da 259 knjižnica u osnovnim školama i 173 knjižnice u srednjim školama ne koriste računalni program za obradu knjižnog fonda. Ovi podatci govore da je potrebno mijenjati Standard za školske knjižnice (promjena je u postupku), pronaći dodatne financijske resurse za opremu i izobrazbu djelatnika za pružanje automatiziranih usluga i sl.“²⁰⁸

Školske knjižnice su se počele intenzivno informatizirati 2003. godine projektom Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta „Net u školi“. Ideja da svaka školska knjižnica treba imati računalo za rad knjižničara trajala je deset godina koliko i opremanje knjižnica računalima i knjižničnim programima. Osiguran je besplatan pristup Internetu za škole, nastavnike i učenike, te informatičko obrazovanje nastavnika i učenika. Cilj projekta je bio unaprijediti proces učenja korištenjem Interneta u nastavi i istraživanju učenika iz vlastitog doma te postaviti temelje novoj kulturi učenja koja se bazira na otvorenosti k novim spoznajama, novim medijima i tehnologijama. Svrha je projekta od samih početaka bila i osigurati mladima u Hrvatskoj uvjete za učenje kakve imaju njihovi vršnjaci u Europi i svijetu. (MZOS, 2014.)

Navedeni projekt promijenio je načine učenja i promišljanja o diseminaciji informacija u školskim knjižnicama i predstavlja pozitivan pomak prema korištenju tehnologije u procesu učenja informacijskog društva. Godine 2011. ovom akcijom su bile obuhvaćene sve škole u Hrvatskoj. Pilot istraživanje 2012. je utvrdilo da 9,74% knjižničara nema knjižnični program za obradu građe i automatizaciju poslovanja, dok 53,79% za obradu građe koristi knjižnični program MetelWin. Mali postotak ostalih zastupljenih programskih proizvoda svjedoči o ranijim pokušajima automatiziranja knjižničnog poslovanja školskih i drugih knjižnica, no bez dugoročnog rješenja.

²⁰⁸Ćelić-Tica, Veronika (2014) Perspektive i mogućnosti razvoja školskih knjižnica u Republici Hrvatskoj. Zagreb: HKD Novosti, Broj 63, dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/961> (13.03.2015.)

Dio informacijskih poslova koje će školski knjižničar primijeniti su obrazovanje za upotrebu Interneta, digitalizacija knjižne građe za bržu i jednostavniju dostupnost građe i pretraživanje, te istraživanje OPAC-a za provođenje interdisciplinarnog učenja u svojoj sredini.

Ishode takvog poučavanja u školskim knjižnicama Ross J. Todd (2005) nazvao je „razvojem informacijske i kritičke pismenosti“ jer je razvoj tehnologije dramatično promijenio pristup umreženim informacijama te je „razvoj digitalne knjižnice stvorio složen i fluidan, umreženi interaktivan, raznolik i nepredvidljiv informacijski okoliš.“ Poslovi posredovanja u pretraživanju informacija na Internetu u školskim knjižnicama potrebni su tijekom razvoja informacijske i drugih pismenosti: arhivske, muzejske, zdravstvene, i u konačnici medijske pismenosti. Uočavajući istovremeni preobražaj profesije školskog knjižničara promjenama u društvu i obrazovanju te važnosti istog kao karike u povezivanju odgojno-obrazovnih tema Nacionalnog kurikulumu, potreba primjene samovrednovanja proizlazi upravo iz nedostatka vrednovanja kvalitete rada stručnih suradnika knjižničara.

4.3.7. Implikacija izvrsnosti u obrazovanju školskih knjižničara

U poglavlju o formalnom obrazovanju knjižničara navedeni su sveučilišni studiji za obrazovanje knjižničara u Hrvatskoj prema kojima je evidentna neusklađenost programa studija i akademskih naziva završenih diplomanata u knjižničarstvu, s naglaskom na školsko knjižničarstvo.

Reforma i osuvremenjivanje sustava odgoja i obrazovanja, školskog knjižničarstva kao dijela tog sustava, nije moguća bez ujednačenosti programa učenja i akademskih naziva budućih zaposlenika knjižničara u istom sustavu. Stručni suradnici u sustavu obrazovanja su pedagozi, psiholozi, defektolozi i školski knjižničari koji kao i ostali stručni suradnici trebaju jedinstven akademski naziv za posao koji obavljaju. Ova disertacija želi potaknuti horizontalno ujednačavanje programa obrazovanja školskih knjižničara koji se treba specificirati prema vrsti, a to su školske knjižnica i tim vrstama djelatnosti knjižničara, kao u Americi i drugim zemljama. Priprema studenata za rad u školskim knjižnicama, koje su dio sustava odgoja i obrazovanja, prema Hrvatskom kvalifikacijskom okviru koji je opće prihvaćen u hrvatskim sveučilištima, od akademskih stupnjeva²⁰⁹ do dva glavna ciklusa studija²¹⁰, dakle novim hrvatskim sveučilišnim stupnjevima s pripadajućim ECTS²¹¹ bodovima²¹². Novim sustavom uveden je suplement²¹³ diplomi radi lakšega zapošljavanja. Potrebni su ujednačeni programi na svim sveučilištima i jedinstveno akademsko zvanje za jednu profesiju, školskog knjižničara.

²⁰⁹•za preddiplomski studij zvanje prvostupnik (anglosaksonski ekvivalent Bachelor of Science)

•za diplomski studij zvanje magistar struke ili doktor struke za sveučilišne medicinske studije (anglosaksonski ekvivalent Master of Science) •za poslijediplomski studij zvanje doktora znanosti (latinski doctor scientiarum)

²¹⁰Prihvatanje sustava temeljenog na dvama glavnim ciklusima, pred-diplomskom i diplomskom. Pristup drugom ciklusu zahtijeva uspješno završen prvi ciklus studija koji bi morao trajati najmanje tri godine. Stupanj postignut nakon tri godine smatra se potrebnim stupnjem kvalifikacije na europskom tržištu rada. Drugi ciklus vodit će k magisteriju i/ili doktoratu, kao što je to slučaj u mnogim europskim zemljama.

²¹¹ECTS - European Credit Transfer System = Europski sustav prijenosa bodova, projekt Europske zajednice donesen 1989. godine, koji studentima omogućuje priznanje diplome i slobodno kretanje unutar Europske Unije Od 2001. to je instrument harmonizacije visokoga školstva u Hrvatskoj Ključni element ECTS je koeficijent opterećenja studenta, tj. bod (credit)

²¹²Bod je jedinica kojom se prikazuje ukupna količina rada studenta (predavanja, seminari, učenje kod kuće, ispit, sudjelovanje u nastavi...) Svaki studijski program bez obzira na razinu kvalitete, mora biti bodovan s 30 bodova po semestru. Bodovi se mogu postizati i izvan visokoškolskog obrazovanja, uključujući i cjeloživotno učenje.

²¹³Suplement diplomi = dopunska isprava koja se izdaje uz diplomu te dodatno objašnjava završeni akademski stupanj, ali ne zamjenjuje diplomu. Dijeli se na dva dijela:

1. Suplement diplomi – najbitniji podaci

2. Apendiks suplementu – navedeni su objektivni podaci o programu, obavezama i opterećenjima s kojima se student susretao tijekom studija

Prema preporuci Vijeća Europe i UNESCO-a sadržava i niz osobnih podataka o studentu i učilištu, opis studijskog programa, način studiranja (redovit ili izvanredan), broj sati predavanja i popis položenih ispita s ocjenama i ukupnim prosjekom.

4.3.8. Preporuke za buduća istraživanja

Obzirom na utvrđenu neistraženost područja u Hrvatskoj, buduća istraživanja mogla bi raspraviti teme koje su se otvorile ovim istraživanjem:

1. Ispitati utjecaj direktne koristi kvalitete u radu knjižničara na uspješnost osnovnoškolske i posebno srednjoškolske knjižnice
2. Ispitati indirektnu korist nematerijalnih pokazatelja kvalitete u radu školskog knjižničara
3. Istražiti gospodarske i/ili razvojne pokazatelje koji utječu na tehnološki razvoj školskih knjižnica u različitim sredinama
4. Utvrditi ishode učinka pruženih usluga na korisnike - učenike, učitelje i roditelje.
5. Utvrditi način kako ishode određenim načinom kvantificirati i to prema područjima: od identificiranja informacijske potrebe, pretraživanja informacija, selekcije relevantnih informacija, procjene i vrednovanja informacije do sinteze i učinkovite upotrebe informacije.
6. Istražiti utjecaj pokazatelja učinkovitosti na stupanj zadovoljstva korisnika uslugom.
7. Benchmarking u školskoj knjižnici

Ostale teme koje se mogu istraživati su:

8. Opremljenost škola IT uređajima i frekvencija uključenosti IT u proces učenja uz gospodarske ili razvojne pokazatelje koji utječu na tehnološki napredak knjižnica u različitim sredinama.
9. Potrebe korisnika u osnovnoškolskoj ili srednjoškolskoj knjižnici i tipovi izvora informacija koji se najčešće koriste.
10. Oblici suradnje s ostalim vrstama knjižnica u lokalnoj zajednici i utjecaj na popularnost školskog knjižničarstva
11. Istraživanje tehnološko-informacijskih alata za zabavno učenje i otvorenih izvora učenja, što više čitaju/koriste dječaci, a što djevojčice, prema uzrastima u školama, primjerice od 1.-4. razreda i od 5.-8. razreda u osnovnim školama, te od 1.-2 i 3-4. razreda u srednjim školama.
12. Utvrditi popularnost učenja u školskoj knjižnici, popularnost školskog knjižničara u školi, zajednici, zadovoljstvo učenika, učitelja i roditelja poučavanjem u knjižnici.
13. Utjecaj istraživanja o potrebama korisnika na kvalitetu rada knjižničara.

V. cjelina: Zaključna razmatranja

Teorijska analiza i rezultati empirijskog istraživanja omogućuju izvođenje relevantnih zaključaka, u vidu tvrdnji, poruka i prijedloga, prezentiraju cjelovitost pristupa jer tema nije teorijski, metodološki niti istražena niti strukturirana. Za svaki unaprijed zadani cilj na strani 151. ove studije sintetizirati će se pripadajući zaključak:

- 1) Utvrđen je društveni, sociološki, kulturalni utjecaj na vrednovanje knjižničarske profesije. Ako se samovrednovanje smatra procesom za utvrđivanje i prikupljanje podataka o specifičnim uslugama i aktivnostima, ustanovljenim kriterijima prema kojima je uspješnost mjerljiva, ako je to proces koji može utvrditi kvalitetu usluga i aktivnosti određenog stupnja prema postavljenim ciljevima, misiji knjižnice, tada se može utvrditi način vrednovanja/evaluacije koji će školskom knjižničaru omogućiti kontinuirano kvalitetno unaprjeđenje postojećih programa i usluga. Podaci dobiveni samovrednovanjem su aspekt organizacijskog učenja. Sociološki pristup samovrednovanju nalazi se u ravnoteži između društvenih prilika, politika, i utjecaja na pojedince, individualizma profesionalca školskog knjižničara. Kulturološki pristup prisutan je slijedom kulturološkog, moralnog, etičkog utjecaja kojeg knjižničar ima na zajednicu u kojoj djeluje. Kultura kvalitete tijesno je vezana uz proces samovrednovanja. Nadalje, prihvaća se teza o samovrednovanju kao sredstvu, mehanizmu koji s jedne strane koristi kulturu kvalitete, a s druge strane je gradi. Procesom samovrednovanja povećava se sposobnost školskog kolektiva, time i knjižničara, u mijenjanju postojećeg stanja. Ako se kultura katkada razumije kao stanje duha u kojem ljudi teže usavršavanju ili osobnom postignuću ili emancipaciji tada bi kulturološki i sociološki aspekt samovrednovanja bio onaj čimbenik progresa u usavršavanju i emancipaciji profesije i pojedinca u društvu. Progresivno kretanje zahtijeva kvalitativno nove potrebe. Kultura u ovom diskursu je univerzalni ljudski fenomen u smislu usavršavanja čovjekovih prirodnih svojstava, uljuđivanje cjelokupne organizacije njegova života.
- 2) Utvrdilo se je postojanje elemenata samovrednovanja kvalitete rada školskih knjižničara:
 - u formalnoj edukaciji školskog knjižničara
 - u programima razvoja kompetencija
 - u tehnološko-komunikacijskoj pismenosti
 - u pedagoškoj koordinaciji, korelaciji i kooperativnosti
 - u socijalnim kompetencijama

Istraženi su i temeljem toga utvrđeni indikatori kvalitete rada školskog knjižničara te mogućnost samovrednovanja kvalitete školskih knjižničara primjerene uvjetima i društvenom okruženju. Sintezom rezultata teorijskog i empirijskog istraživanja predložen je hipotetički model samovrednovanja školskih knjižničara.

Definirana su područja samovrednovanja i obuhvatnost tematskih područja u sklopu kojih se provodi samovrednovanje.

Područja samovrednovanja:

- a) profesionalnost i edukacija knjižničara
- b) uključenost u plan i program rada škole knjižnično-informacijskim ili medijsko informacijskim knjižničnim programom
- c) razvijenost ključnih kompetencija: informatičke, informacijske, upravljačke, menadžment
- d) učenje i poučavanje u knjižnici upotrebom tehnološko-informacijskih alata, projektnom nastavom i interdisciplinarnim pristupom međupredmetnog povezivanja
- f) strategija razvoja zbirke i opreme u knjižnici
- g) socijalne i građanske kompetencije
- h) profesionalni razvoj i strategija usavršavanja

Moguća su odvojena istraživanja različitih područja obuhvatnosti:

- Cjelovito samovrednovanje – svih područja (od a do h)
- Orijentirano na kurikularnu integraciju – određenih područja (od b do d)
- Orijentirano na iskorištenost resursa - područja koja iskazuju standard knjižnice i iskorištenost resursa djelatnošću knjižničara
- Personalizirana orijentacija - osobnost knjižničara (područja: a, c, g, h)

- 3) Ispitana je strategija stručnog usavršavanja koju razvija knjižničar u stjecanju kompetencija i utvrđeno je da utvrđivanjem učinka stalnog stručnog usavršavanja 75% ispitanika smatra stalno stručno usavršavanje odličnim i dobrim načinom stjecanja znanja, više su usmjereni na usavršavanje kompetencija potrebnih sustavu odgoja i obrazovanja, a manje su usmjereni na usavršavanje kompetencija isključivo knjižničarskih poslova. Specifične strategije stručnog usavršavanja koju razvija knjižničar u stjecanju kompetencija, sumativnom analizom rezultata formalnog i neformalnog/informalnog obrazovanja ispitanika može se zaključiti da se edukacija knjižničara za rad u školskom sustavu temelji na odgojno-obrazovnim znanostima. Stručne kompetencije koje su dominantne za kvalitetan rad u školskoj knjižnici uz psihološko-pedagoške kompetencije edukacijskih znanosti su i informatičke,

informacijske, upravljačke, i poznavanje menadžmenta. Utvrđena je važnost i kvaliteta stručnog usavršavanja kao odrednice u stjecanju kompetencija.

- 4) Ispitana je fizička dostupnost knjižnice u školi, koji joj se resursi dodjeljuju, standard knjižnica te zastupljenost knjižničara u školskim upravljačkim tijelima. Utvrđeno je da jedna trećina ispitanika radi u knjižnicama koje nemaju odgovarajuće mjesto u školi, kako je preporučeno Standardom za školske knjižnice, koja treba biti u središtu škole, pristupačna i dostupna. Standardna oprema ne zadovoljava planirani doseg, a kao najvažniji razlog ispitanici navode smanjenje proračuna, odnosno nedovoljno financiranje školskih knjižnica.
- 5) Utvrđena je povezanost, uključenost, integriranost školskog knjižničara i knjižnice u Program rada škole, u Kurikulum, u dijelu neposrednog odgojno-obrazovnog rada, u okviru KIP-a u 91,93% slučajeva što ukazuje da zanemarivo mali broj ispitanika od 7,63% nije u potpunosti integrirano u rad škole.
- 6) Ispitana je uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije u knjižnici za: komunikaciju, programe razvoja digitalnih i informacijskih kompetencija učenika, aktivnosti koje promiču multimedijску pismenost, tehnološko-komunikacijsku pismenost, informatičku pismenost. U hrvatskim školskim knjižnicama ispitanici iskazuju manji postotak angažiranosti oko uvođenja tehnologije u proces učenja, uglavnom se koriste tehnologijom na razini suradničkog tima u realizaciji projekata. Odgovornost za upotrebu tehnologije u knjižnici ima samo 40 % ispitanika, a 18,22 % ispitanika treba dodatna informatička znanja za pravilno korištenje informacija s Interneta. To je područje koje treba unaprijediti.
- 7) Istraženi su stavovi i mišljenja ispitanika o utjecaju socijalnih i građanskih kompetencija na uključenost u strukovne aktivnosti (udruge, radne grupe, projektne timove), odnos i otvorenost prema lokalnoj zajednici, suradnju s narodnim knjižnicama te drugim relevantnim institucijama, samostalne aktivnosti u programima razvoja socijalnih i građanskih kompetencija kao i uključenost u takve programe i projekte (ljudska prava, jednakost, multikulturalnost). Zaključuje se da su socijalne i interpersonalne komunikacijske sposobnosti predispozicija vidljivosti i uključenosti u strukovna i druga događanja u lokalnoj zajednici. Trećina školskih knjižničara ima razvijene socijalne i građanske kompetencije i to je postotak knjižničara koji aktivno participira u programima i projektima za razvoj građanskog društva.
- 8) Ispitani su stavovi i mišljenja o prihvatanju i potrebi samovrednovanja. U školskom okruženju u kojem djeluje školski knjižničar, kulturu vrednovanja vezuje se uz

socijalno-psihološki element jer se kulturna komponenta kvalitete odnosi na niz zajedničkih vrijednosti, uvjerenja, očekivanja i težnji ka kvaliteti u školskom kolektivu. Školsko okruženje čini kolektiv, određuju ga djelatnici škole, učenici, roditelji i ostali dionici sustava obrazovanja. Može se zaključiti da je aspekt kvalitete u školskoj knjižnici kojeg karakterizira unaprjeđivanje rada i izvrsnosti u osobnom djelovanju drukčiji od aspekta koji se postavlja u ostalim vrstama knjižnica jer se oslanja na zajednički sustav vrijednosti. Analizom rezultata DPI 2014. može se zaključiti da su ispitanici u 60,81% slučajeva izrazili da se samovrednovanjem kvalitete rada knjižničara i objavljivanjem izvješća može pridonijeti vrednovanju profesije jer se time upoznaje strukovna zajednica s profesijom, u 59,46% slučajeva su izrazili pozitivan stav prema tvrdnji da je potrebno koristiti sve tehnike koje pomažu unaprjeđivanju kvalitete. Od ukupnog broja ispitanika, 38,29 %, smatra da samovrednovanje može biti instrument za jačanje kapaciteta školske knjižnice. Prema prikazanim nalazima provedenih istraživanja može se zaključiti da je samovrednovanje opće prihvaćeno kao model vrednovanja u kulturi vrednovanja.

- 9) Ispitana je i utvrđena povezanost rezultata samovrednovanja s unaprjeđenjem kompetencija. Temeljem rezultata ovog istraživanja može se utvrditi postojanje određene veze između samovrednovanja i kvalitete u radu. Utjecaj procesa samovrednovanja prikazan je mjerenjem informatičko-tehnoloških vještina, računalno obrađene građe, postotkom svakodnevne upotrebe računala na radnom mjestu, te prezentacijom i objavljivanjem stručnih radova u časopisima, zbornicima i mrežnim portalima, kroz informacijsko-komunikacijski rad. Komparacijom nalaza provedenih ispitivanja utvrđen je pozitivni pomak u ispitivanim područjima.
- 10) Predikcijom temeljem istraženih varijabli predlaže se aplikativnost u sustavu odgoja i obrazovanja hipotetičkog modela samovrednovanja. Temeljem istraživanja i prakse prezentirane u drugim zemljama i u Hrvatskoj, u kontekstu u kojem školski knjižničari rade s ostalim dionicima sustava, planiranje upravljanja kvalitetom rada školskog knjižničara može biti prema upravljanju na temelju činjenica. Činjenice će se dobiti samovrednovanjem, temeljem tih saznanja mogu se planirati ciljevi i rezultati djelatnosti po područjima (neposredni odgojno-obrazovni rad, knjižnično-referalni poslovi, kulturna i javna djelatnost, stručno usavršavanje). Ispitivanjem odnosa postignutih ciljeva i ostvarenih rezultata prema dobivenim činjenicama, moći će se napraviti evaluacija procesa i u tom cikličnom propitivanju vrijednosti, uspoređivanju, unaprjeđuje se kvaliteta poslovanja knjižničara.

- 11) Time je postavljen teorijski doprinos ovoj temi odgovarajućim metodološkim pristupom za samovrednovanje, vrednovanje kvalitete rada školskih knjižničara. Predložena metodologija može poslužiti kao temelj za slična istraživanja, omogućiti daljnje provjere i testiranja te primjenjivost modela.
- 12) Kreiranje i poticanje promjena u profesiji školskog knjižničara kroz ishod pilot istraživanja moguće je temeljem sljedećih zaključaka:
- Može se zaključiti da formalna edukacija školskog knjižničara određuje pripadanje određenoj klasifikacijskoj skupini poslova (knjižničara ili učitelja) te je neophodno ujednačavanje obrazovnih programa studenata s potrebama zapošljavanja u školama.
 - Indikatori koji određuju kriterije vrednovanja kvalitete rada školskog knjižničara određeni su snimanjem stanja i procjenom kvalitete rada, što znači da su mjerljivi i utječu na unaprjeđenje kvalitete rada, a time i na vrednovanje profesije u sustavu.
 - Utvrđeni elementi kvalitete rada su direktni pokazatelji koristi koje se samovrednovanjem može mjeriti i prikazati u skalama ili ljestvicama te time dobiti podatke za daljnju analizu i usporedbu, i za benchmarking.
 - Odgovori na problemska pitanja koja su se postavila u uvodnom dijelu doktorske disertacije *Koliko sam dobar školski knjižničar? Kako to znam? Što mogu učiniti da budem bolji?* nalaze se u kontinuiranom godišnjem procesu samovrednovanja kvalitete rada školskog knjižničara koji se može uključiti u planiranje strategije razvoja kvalitete u knjižnicama, usvajanjem kulture vrednovanja kao modela.

Temeljem navedenih zaključaka iz provedenog istraživačkog rada potvrđuje se hipoteza da samovrednovanje kvalitete rada školskog knjižničara ima utjecaj na vrednovanje knjižničarske profesije.

VI. cjelina: Dodatci disertaciji

6.1. Prilog 1 – primjer tablice s područjima samovrednovanja prema dokumentu pripremljenom za španjolske školske knjižnice, prevedenom na hrvatski jezik:

Obuhvatnost, indikatori i razine postignuća

A) Važnost i integracija u školi B) Dostupnost C) Vidljivost D) Potpora kurikulumu D1. Analiza potreba i ponude usluga D2. Primjerenost građe D3. Pedagoška koordinacija (nastavničko vijeće) D4. Kompetencije čitanja i pisanja D5. Digitalna kompetencija, informacijska pismenost i učiti kako učiti D6. Socijalna i građanska kompetencija E) Cirkulacija i korisnici F) Planiranje i vrjednovanje G) Timski rad H) Strukovna zajednica I) Veza s lokalnom zajednicom	<p>Cjelovito samovrjednovanje:</p> <p>A B C D D1 D2 D3 D4 D5 D6 E F G H I</p> <p>Orijentirano na kurikularnu integraciju:</p> <p>A D1 D2 D3 D4 D5 D6 F G</p> <p>Orijentirano na iskorištenost resursa</p> <p>B C D2 E F G</p> <p>Personalizirana orijentacija:</p>
---	---

(A) Važnost i integriranost u školi²¹⁴

Kako radimo?	nedovoljno	ograničeno	dobro	izvrsno
A1 potpora školske uprave	uprava ne osigurava resurse za rad knjižnice	povremeno osigurava resurse, nedovoljno za primjeren rad	osigurava sredstva, ali neplanski i neredovito	drži knjižnicu jednim od prioriteta i potiče strategije za njezinu implementaciju

²¹⁴ Španjolski dokument ima naslov na španjolskom: Valor e integración en el centro: ¿Cómo mejorar? HOJA DE EVALUACIÓN Y PLANIFICACIÓN

A2 prisutnost knjižnice u temeljnim dokumentima i školskom kurikulumu	nema je u dokumentima	spominje se bez definiranja njezine funkcije	spominje se i u kurikulumu, ali nije sistematično integrirana	prisutna u svim školskim dokumentima s jasnom funkcijom
A3 sudjelovanje u školskim upravljačkim tijelima	ne sudjeluje	sudjeluje u nekima	povremeni dogovori	konstantni dogovori
A4 materijalna sredstva za obnovu fonda	nema namjenskih sredstava	povremeno dobiva sredstva	raspoloža s predviđenim godišnjim sredstvima	dodatna sredstva prema planu za unaprjeđenje kvalitete
A5 materijalna sredstva za opće potrebe knjižnice	nema namjenskih sredstava	podmiruju se iz ukupnih školskih sredstava	godišnja sredstva za knjižnične aktivnosti	godišnja sredstva za knj. aktivnosti i poboljšanje infrastrukture
A6 potpora roditelja	za roditelje, knjižnica nije faktor kvalitete škole	priznaju važnost šk. knj. ali ni na koji način se ne uključuju u aktivnosti	uključuju se u neke oblike suradnje	šk. knj. drže jednim od ključnih elemenata kvalitete škole, aktivno sudjeluju u svim aktivnostima i provođenju godišnjeg plana rada knjižnice

Odrediti stupanj postignuća knjižnice može se pomoćnim pitanjima:

Pomoćna pitanja	DA	NE
Postoji li školska strategija razvoja i implementacije knjižnice?		
Rukovodstvo drži knjižnicu jednim od prioriteta?		
Prisutna je u školskom kurikulumu, školskom planu i programu, školskim projektima?		
Ima li specifične zadaće u nastavnom programu i jesu li		

jasno naznačene?		
Prisutna je u promidžbenim materijalima o školi?		
Knjižnične aktivnosti uključene su u školski godišnji program?		
Razgovara se o knjižnici na različitim školskim sastancima?		
Postoji li školska strategija razvoja i implementacije knjižnice?		
Rukovodstvo drži knjižnicu jednim od prioriteta?		

Kako poboljšati?

LIST EVALUACIJE I PLANIRANJA

	trenutno stanje	željeno stanje	kako poboljšati	uključene osobe	mjesto	napomene
A1	O nedovoljno O ograničeno O dobro O izvrsno					

U primjeru tablice za samovrednovanje prikazano je samo područje važnosti i integriranosti školske knjižnice u školama navedeno pod (A)Važnost i integriranost. Ostala područja su izostavljena u ovom trenutku. Pitanja u upitniku za samovrednovanje vrednovala su se prema Likertovoj skali (od nedovoljno do izvrsno). Vrednuje se važnost knjižnice u školi općenito, njezina prisutnost u temeljnim školskim dokumentima, resursi koji joj se dodjeljuju te njezina uloga u upravljačkim tijelima i nastavnom procesu. Prema španjolskom modelu samovrednovanja školskih knjižnica, suradničkim radom psihologinje i istraživača, predložak na hrvatskom jeziku je izradila prof. Ivana Vladilo (2012). Ostvarenom suradnjom provelo se je ispitivanje ispitanika u PPI 2012., s ciljem definiranja područja vrednovanja i kriterija vrednovanja. Ispitivanje mrežnim upitnikom bilo je prilagođeno strukovnim interesima, upitnik je sadržavao neka ista područja, ali struktura pitanja bila je različita.

6.2. Prilog 2 - anketni upitnik *Samovrednovanjem do vrednovanja*

Uvod u anketu:

Poštovane školske knjižničarke i knjižničari,

ovaj instrument istraživanja napravljen je s ciljem evaluacije profesionalnosti, korisnosti, uspješnosti i kvalitete rada stručnoga suradnika školskoga knjižničara. Rezultati istraživanja će pokazati postojeće kvalitativne reference hrvatskog školskog knjižničarstva, a dobiveni pokazatelji bit će korisne smjernice prema kojima se postojeća razina može kvalitativno unaprijediti. Instrument istraživanja imat će oblik web upitnika Vrijeme za prikupljanje podataka i obradu će biti skraćeno. Postoji šest grupa pitanja u ovom upitniku, grupirana su u šest nizova (od A do F) te će sadržavati:

- pitanja koja se odnose na profesionalnost (A)
- pitanja koja se odnose na razvoj kompetencija i stručno usavršavanje (B)
- pitanja koja se odnose na vidljivost i dostupnost (C)
- pitanja koja se odnose na tehnološko-komunikacijsku pismenost (D)
- pitanja koja se odnose na pedagošku koordinaciju (E)
- pitanja koja se odnose na socijalne kompetencije (F)

Stručni tim u istraživanju čine prof. i mag.bibliotekarstva, prof.i dipl.knjižničarka, prof. i dipl.psihiholog, te dr.sc.docentica Sveučilišta Juraj Strossmayer u Osijeku, Odjela za kulturologiju. Diseminacija upitnika putem e-mail adresa knjižničara provest će posredovanjem Agencije za odgoj i obrazovanje, i njihove mreže županijskih stručnih vijeća. Prezentacija rezultata predviđena je u ožujku 2012.

Postupak:

Pristupit ćete računalnom upitniku LimeSurvey. Nakon što kliknete na link: librarian.limeask.com otvorit će Vam se prva stranica upitnika. Nakon što se odgovorili na sva pitanja na prvoj strani, kliknete na navigator u donjem desnom uglu i otvorit će vam se nova stranica upitnika. Na posljednjoj strani učit ćete u desnom donjem uglu stranice navigator „pošalji“. Nakon što ste kliknuli pošalji, upitnik će stići na e-mail adresu administratora anketnog ispitivača.

Vrijeme: prikupljanje podataka počinje 17.siječnja 2012. i trajat će do 17.veljače 2012.

Najljepše zahvaljujemo na suradnji.

PITANJA GRUPE (A):**PROFESIONALNOST STRUČNOG SURADNIKA ŠKOLSKOGA KNJIŽNIČARA U SUSTAVU MZOŠ-A I AZOO-A:**

1. Izaberite Županiju u kojoj radite: /Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora /

- ☐BBŽ - Bjelovarsko-bilogorska županija - Bjelovar
- ☐BPŽ - Brodsko-posavska županija - Slavonski Brod
- ☐DNŽ - Dubrovačko-neretvanska županija - Dubrovnik
- ☐IŽ - Istarska županija - Pazin
- ☐KŽ - Karlovačka županija - Karlovac
- ☐KKŽ - Koprivničko-križevačka županija - Koprivnica
- ☐KZŽ - Krapinsko-zagorska županija - Krapina
- ☐LSŽ - Ličko-senjska županija - Gospić
- ☐MŽ - Međimurska županija - Čakovec
- ☐OBŽ - Osječko-baranjska županija - Osijek
- ☐PSŽ - Požeško-slavonska županija - Požega
- ☐PGŽ - Primorsko-goranska županija - Rijeka
- ☐SMŽ - Sisačko-moslavačka županija - Sisak
- ☐SDŽ - Splitsko-dalmatinska županija - Split
- ☐VŽ - Varaždinska županija - Varaždin
- ☐VPŽ - Virovitičko-podravska županija - Virovitica
- ☐VSŽ - Vukovarsko-srijemska županija - Vukovar
- ☐ZDŽ - Zadarsko županija - Zadar
- ☐ZGŽ - Zagrebačka županija - Zagreb
- ☐ŠKŽ - Šibensko-kninska županija - Šibenik

☐ GZG - Grad Zagreb - Zagreb

2. Radite li u školskoj knjižnici:

☐ osnovne škole

☐ srednje škole

☐ gimnazije

☐ umjetničke srednje škole

☐ strukovne srednje škole

☐ ostalo

3. Izaberite fakultet koji ste završili:

☐ Učiteljski fakultet

☐ Filozofski fakultet

☐ Pedagoški fakultet

☐ Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

☐ Umjetnička akademija

☐ Ostalo: _____

4. Imate li završen poslijediplomski studij ?

☐ Stručni poslijediplomski studij

☐ Sveučilišni poslijediplomski studij

☐ Ostalo: _____

5. Imate li položen stručni ispit?

☐ Da

☐ Ne

6. Jeste li stručni ispit polagali u: / Molim izaberite sve opcije koje vam odgovaraju /

☐ Agenciji za odgoj i obrazovanje

☐ Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici Zagreb

☐ Ostalo: _____

7. Školski knjižničar/knjižničarka u radnom odnosu je:

☐ Puno radno vrijeme

☐ Pola radnog vremena

☐ Manje od pola radnog vremena

☐ Ostalo: _____

8. Pratite li zakonske akte koji propisuju rad školskog knjižničara?

☐ Da

☐ Ne

9. Kojim jezicima se aktivno služite?

☐ Engleski

☐ Talijanski

☐ Njemački

☐ Španjolski

☐ Francuski

☐ Ostalo: _____

10. Kako procjenjujete profesionalnu zastupljenost školskih knjižničara zaposlenih u sustavu MZOŠ-a ?

☐ Odlična

☐ Dobra

☐ Ograničena

☐ Nedovoljna

PITANJA GRUPE (B):

STRUČNO USAVRŠAVANJE I STJECANJE KOMPETENCIJA

11. Smatrate li stručno usavršavanje načinom stjecanja dodatnih znanja za rad u školskoj knjižnici? /Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora/

- ☐ Odličnim načinom stjecanja znanja
- ☐ Dobrim načinom stjecanja znanja
- ☐ Ograničenim načinom stjecanja znanja
- ☐ Nedovoljnim načinom stjecanja znanja

12. Sudjelujete li u ovim oblicima stručnog usavršavanja: /Molim izaberite **sve opcije** koje vam odgovaraju/

- ☐ Županijskom stručnom vijeću
- ☐ Međužupanijskim skupovima
- ☐ Državnim stručnim skupovima
- ☐ Međunarodnim stručnim skupovima
- ☐ Nemam mogućnosti sudjelovanja
- ☐ Nemam interes za tom vrstom aktivnosti

Agencije za odgoj i obrazovanje	uglavnom ne	1	2	3	4	5	uglavnom da
Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta	uglavnom ne	1	2	3	4	5	uglavnom da
Centra za stalno stručno usavršavanje	uglavnom ne	1	2	3	4	5	uglavnom da
Matičnih službi gradskih knjižnica	uglavnom ne	1	2	3	4	5	uglavnom da
U organizaciji raznih stručnih udruga	uglavnom ne	1	2	3	4	5	uglavnom da

13. Koliko puta godišnje ste prisutni na navedenim stručnim skupovima? /Molim izaberite odgovarajući odgovor za svaku stavku/

	1	2	3	4	5
Županijskom stručnom vijeću	☐	☐	☐	☐	☐
Međužupanijskom stručnom skupu	☐	☐	☐	☐	☐
Državnom stručnom skupu	☐	☐	☐	☐	☐
Međunarodnom stručnom skupu	☐	☐	☐	☐	☐

14. Ako ste stalni suradnik nekog stručnog časopisa ili zbornika navedite kojeg?

Molimo unesite svoj odgovor ovdje: _____

15. Ako imate objavljenu knjigu ili više njih navedite koje?

Molimo unesite svoj odgovor ovdje: _____

16. Jeste li unaprijeđeni u zvanju u Agenciji za odgoj i obrazovanje? /Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora/

- ☐ Mentor/mentorica
- ☐ Savjetnik/savjetnica
- ☐ Obnovljeno zvanje mentora/mentorice
- ☐ Obnovljeno zvanje savjetnika/savjetnice
- ☐ Nisam
- ☐ U tijeku je postupak za unaprjeđenje

PITANJA GRUPE (C):

INDIKATORI STANDARDNA ŠKOLSKIH KNJIŽNICA

17. Prema broju učenika Vaša škola spada u:

- ☐ Male
- ☐ Srednje
- ☐ Velike

18. Prema ukupnom knjižnom fondu Vaša školska knjižnica spada u:

- ☐ Male
- ☐ Srednje
- ☐ Velike

19. Zadovoljava li oprema u Vašoj knjižnici propisane standarde

- ☐ u potpunosti zadovoljava propisani standard
- ☐ djelomično zadovoljava propisani standard
 - ☐ zadovoljava propisani standard
 - ☐ djelomično ne zadovoljava
 - ☐ u potpunosti ne zadovoljava

20. Kako procjenjujete način financiranja djelatnosti školske knjižnice?

- ☐ Odličan
- ☐ Dobar
- ☐ Ograničen
- ☐ Nedovoljan

21. Kako procjenjujete mjesto na kojem je smještena Vaša knjižnica u školi?

- ☐ Odlično
- ☐ Dobro
- ☐ Ograničeno
- ☐ Nezadovoljavajuće

PITANJA GRUPE (D):**VIDLJIVOST I DOSTUPNOST ŠKOLSKE KNJIŽNICE**

22. Kako procjenjujete svoju informatičku vještinu: / Molim izaberite samo jedan od ponuđenih odgovora/

- ☐ Odlična

- ☐ Dobra
- ☐ Ograničena
- ☐ Nedovoljna

23. Kako koristite Informacijsko-komunikacijsku tehnologiju: /Molim izaberite odgovarajući odgovor za svaku stavku/

ZA	Komunikaciju: e-mail, društvene mreže, WEB 2.0...	Kao mrežni administrator: WEB stranica škole ili knjižnice	Pretraživanje i nastavu	Prikupljanje elektroničke građe, digitalizaciju knjižne građe
Odlično				
Dobro				
Ograničeno				
Nedovoljno				

24. Imate li ECDL certifikat (Europska računalna diploma) ?

	Položena 4 modula?	Položeno 7 modula?
Da	☐	☐
Ne	☐	☐

25. Koji knjižnični program koristite u obradbi knjižne građe i knjižničnom poslovanju?

- ☐ Nemam knjižnični program
- ☐ MetelWin
- ☐ Zaki
- ☐ Crolist
- ☐ Medved
- ☐ Osa
- ☐ Ostalo: _____

26. Upišite postotak računalno obrađene građe od ukupnog fonda:

- ☐ 100%
- ☐ 50%

☐ 75%

☐ 25%

☐ 0%

PITANJA GRUPE (E):

PEDAGOŠKA KOORDINACIJA I INTERDISCIPLINARNO POVEZIVANJE

27. Kako vidite svoj odnos s UČENICIMA? /Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora/

☐ Odličan

☐ Dobar

☐ Ograničen

☐ Nedovoljan

28. Kako vidite svoj odnos s NASTAVNICIMA / UČITELJIMA? / Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora /

☐ Odličan

☐ Dobar

☐ Ograničen

☐ Nedovoljan

29. Kako vidite svoj odnos sa ostalim STRUČNIM SURADNICIMA? / Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora /

☐ Odličan

☐ Dobar

☐ Ograničen

☐ Nedovoljan

30. Kako vidite svoj odnos s RAVNATELJEM / RAVNATELJICOM? / Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora /

- ☐ Odličan
- ☐ Dobar
- ☐ Ograničen
- ☐ Nedovoljan

31. U projektima koji se realiziraju u školi Vi sudjelujete: / Molim izaberite **sve opcije** koje vam odgovaraju /

- ☐ Kao inicijator projekta
- ☐ Sudjelujete s knjižnično-informacijskim programom kao ravnopravni dio tima
- ☐ Prostor knjižnice se koristi samo za prezentaciju projekta
- ☐ Suradnici samo traže od Vas informacije za projektne teme
- ☐ Ostalo: _____

32. Edukaciju učenika Vi radite: / Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora /

- ☐ Kontinuirano kroz satove u knjižnici
- ☐ Periodično i individualno
- ☐ Ne radim uopće jer to nije u opisu poslova školskog knjižničara
- ☐ Ne iskazuju interes za tom vrstom suradnje

33. Učiteljima / nastavnicima pri realizaciji nastavnih sati njihovog obaveznog programa pomažete: / Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora/

- ☐ Kontinuirano
- ☐ Periodično i individualno
- ☐ Ne radim uopće jer to nije u opisu poslova školskog knjižničara
- ☐ Ne iskazuju interes za tom vrstom suradnje

34. Ako participirate u međupredmetnom povezivanju navedite s kojima područjima znanja najčešće povezujete knjižnično-informacijski program?

/Molim izaberite **sve opcije** koje vam odgovaraju/

- ☐ Hrvatski jezik i strani jezici

- ☐ Predmetima razredne nastave
- ☐ Stručni predmeti u srednjim školama
- ☐ Informatika
- ☐ Povijest
- ☐ Ostalo: _____

GRUPA PITANJA (F):**SOCIJALNE KOMPETENCIJE****35. Kako procjenjujete svoje interpersonalne komunikacijske sposobnosti?**

- ☐ Odlične
- ☐ Dobre
- ☐ Ograničene
- ☐ Nedovoljne

37. Jeste li član /članica: / Molim izaberite sve opcije koje vam odgovaraju /

- ☐ Strukovnih udruga knjižničara
- ☐ Školskog odbora
- ☐ Stručnog aktiva u školi
- ☐ Tima za kvalitetu u školi
- ☐ Nisam uključen/uključena
- ☐ Nemam interes za tu vrstu aktivnosti

36. Kako procjenjujete identitet školskog knjižničara u sustavu odgoja i obrazovanja?

- ☐ Odličan
- ☐ Dobar
- ☐ Ograničen
- ☐ Nedovoljan

38. Što smatrate važnim za prepoznatljivost profesije školskog knjižničara?

- ☐ Individualan doprinos kvaliteti rada školskog knjižničara
- ☐ Promjenu važećih zakonskih akata koji propisuju rad i ulogu školskog knjižničara u sustavu
- ☐ Profesija školskog knjižničara je već dovoljno prepoznatljiva
- ☐ Ostalo: _____

Zahvaljujemo Vam se na iskazanom strpljenju i popunjavanju ovog upitnika. Analiza rezultata će biti objavljena!

6.3. Prilog 3 - anketni upitnik *Tehnologija i učenje u školskoj knjižnici*

Poštovani,

Upitnik **librarian.limequery.com** napravljen je s ciljem vrednovanja profesionalnosti, standarda tehnološke opremljenosti školskih knjižnica, integriranosti rada knjižničara u nastavni proces, s ciljem vrednovanja pokazatelja uspješnosti i kvalitete u radu stručnog suradnika knjižničara u svim osnovnim i srednjim školama. Pretpostavka je da će samovrednovanje kvalitete rada i objavljivanje rezultata istraživanja utjecati na vrednovanje profesije u zajednici.

(Naziv stručni suradnik školski knjižničar koristi se jednako za muški i ženski rod.)

Rezultati istraživanja će pokazati:

- pokazatelje unaprjeđenja u odnosu na istraživanje iz 2012.
- pokazatelje upotrebe informacijsko-komunikacijske tehnologije, područja koje želimo unaprijediti

Provedbu ankete pomoći će Hrvatska mreža školskih knjižničara i više savjetnice za školske knjižnice u Agenciji za odgoj i obrazovanje. Vrijeme prikupljanja podataka je travanj-lipanj 2014. Analiza i objava rezultata lipanj-listopad 2014.

Autor i administrator: Korina Udina, prof. i mag. bibl., stručna suradnica školska knjižničarka

Očekujemo da će upitnik ispuniti osnovnoškolski i srednjoškolski knjižničari Republike Hrvatske.

Unaprijed zahvaljujemo!

Postoji 36 pitanja u ovom upitniku.

Profil škole

1. Škola u kojoj ste stručni suradnik knjižničar je: *

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

☐ Osnovna

☐ Srednja

2. Vaša procjena veličine škole u kojoj radite? *

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

☐ Mala (0 - 100 učenika)

☐ Srednja (100 - 400 učenika)

☐ Velika (400 i više učenika)

3. Gdje se nalazi škola u kojoj radite kao školski knjižničar?

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

- ☐ Grad
- ☐ Prigrad
- ☐ Selo

4. Zadovoljava li oprema u vašoj knjižnici propisane standarde? *

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

- ☐ Da
- ☐ Ne

5. Koji su od navedenih informatičkih uređaja trenutačno dostupni učenicima ili se planiraju koristiti u sljedećoj godini u vašoj školi? *

Molim izaberite odgovarajući odgovor za svaku stavku.

	Trenutačno su dostupni	U planu sljedeće godine	Na popisu želja
Stolna računala	☐	☐	☐
Interaktivne ploče	☐	☐	☐
Prijenosna računala	☐	☐	☐
Tableti	☐	☐	☐
E-čitači	☐	☐	☐

6. Razmatra li uprava vaše škole sljedeće godine prelazak s klasičnih udžbenika na digitalne?

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

- ☐ Da
- ☐ Ne

Profil stručnog suradnika školskog knjižničara (A)

7. Radno vrijeme školskog knjižničara je: *

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

- ☐ Pola radnog vremena
- ☐ Cijelo radno vrijeme
- ☐ Manje od pola radnog vremena

8. Imate radno iskustvo: *

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

- ☐ Od 0 - 5 godina
- ☐ Od 5 -10 godina
- ☐ Od 10 - 20 godina
- ☐ Od 20 - 30 godina
- ☐ Od 30 i više godina

9. Vaše akademsko zvanje je: *

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

- ☐ dipl.bibl.
- ☐ prof.
- ☐ prof. i dipl.bibl.
- ☐ prof. i mag. bibl.
- ☐ mag.bibl.
- ☐ mag.
- ☐ mr.sc.
- ☐ dr.sc.
- ☐ dipl.uč.
- ☐ dipl. (ostalo)

10. Jeste li unaprijeđeni u zvanju od Agencije za odgoj i obrazovanje? *

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

- ☐ Mentor/Mentorica
- ☐ Savjetnik/Savjetnica
- ☐ Obnovljeno zvanje mentora/mentorice
- ☐ Obnovljeno zvanje savjetnika/savjetnice
- ☐ Nisam

11. Prezentirate li primjere iz prakse na stručnim/znanstvenim skupovima? *

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

☐ Da

☐ Ne

12. Objavljujete li svoje radove u časopisima/zbornicima? *

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

☐ Da

☐ Ne

Informacijsko-komunikacijska tehnologija i školski knjižničar (D)

13. Posjedujete li osobno računalo kod kuće? *

Molim izaberite **sve opcije** koje vam odgovaraju.

☐ Da, stolno računalo

☐ Da, prijenosno računalo (osobno)

☐ Da, prijenosno računalo (službeno)

☐ Ne posjedujem

14. Koristite li računalo na radnom mjestu, školi? *

Molim izaberite **sve opcije** koje vam odgovaraju.

☐ Da, stolno računalo (koje samo ja koristim)

☐ Da, stolno računalo (koje dijelim s kolegama)

☐ Da, prijenosno računalo (osobno)

☐ Da, prijenosno računalo (službeno)

☐ Ne koristim

15. Na koji način ste naučili koristiti računalo? *

Molim izaberite **sve opcije** koje vam odgovaraju.

☐ Samostalnim učenjem

☐ Na fakultetu kao student

☐ Na informatičkom tečaju (CARNet i dr.)

16 Kako ocjenjujete svoje informatičko znanje? *

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

- ☐ Odlično
- ☐ Vrlo dobro (7 modula ECDL i druge vještine)
- ☐ Dobro (4 modula ECDL i osnovne vještine)
- ☐ Ograničeno
- ☐ Nedovoljno

17. U poslu računalom se služite: *

Molim izaberite odgovarajući odgovor za svaku stavku.

	Nikada	Povremeno	Svakodnevno
Za pomoć u pripremi predavanja učiteljima	☐	☐	☐
Za pripremu nastavnih sati u knjižnici	☐	☐	☐
Za komunikaciju i rad s učenicima	☐	☐	☐
Za projekte i istraživački rad u timu	☐	☐	☐
Za nadogradnju mrežne stranice knjižnice	☐	☐	☐
Za komunikaciju elektroničkom poštom	☐	☐	☐
Za rad u knjižničnom programu s građom knjižnice	☐	☐	☐
Za digitalizaciju knjižne građe	☐	☐	☐
Za digitalizaciju učeničkih radova	☐	☐	☐
Za prikupljanje elektroničke građe	☐	☐	☐

18. Upišite postotak računalno obrađene građe od ukupnog fonda? *

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

- ☐ 100 %
- ☐ 75%
- ☐ 50%

☐ 25%☐ 0%**Uključenost u nastavni proces: promicanje multimedijske, informacijske pismenosti (E)****19. Koje od navedenih enciklopedija i rječnika koristite u radu s učenicima ili radu s učiteljima? ***

Molim izaberite odgovarajući odgovor za svaku stavku.

	Koristite	Učite učenike kako će ih koristiti	Informirate učitelje kako će ih koristiti	Imate ih u planu koristiti
CARNet Proleksis	☐	☐	☐	☐
Encyclopedia Britannica	☐	☐	☐	☐
Encyclopedia.com	☐	☐	☐	☐
Encyclopedia Encarta	☐	☐	☐	☐
Hrvatski jezični portal	☐	☐	☐	☐
EUdict.com	☐	☐	☐	☐

20. Koje od navedenih aplikacija koristite kao potporu za poučavanje učenika (učitelja) u vašoj školi? *

Molim izaberite odgovarajući odgovor za svaku stavku.

	Koristite	Učite učenike kako će ih koristiti	Informirate učitelje kako će ih koristiti	Imate ih u planu koristiti
Blogovi	☐	☐	☐	☐
Instant Messaging	☐	☐	☐	☐
Creative Commons	☐	☐	☐	☐
FaceBook	☐	☐	☐	☐
Google Docs	☐	☐	☐	☐
Flickr	☐	☐	☐	☐
MySpace	☐	☐	☐	☐
SlideShare	☐	☐	☐	☐

Twitter	☐	☐	☐	☐
Edmondo	☐	☐	☐	☐
Goodreads	☐	☐	☐	☐
Dropbox	☐	☐	☐	☐
Pinterest	☐	☐	☐	☐
Glogster	☐	☐	☐	☐
Moodle	☐	☐	☐	☐

21. Za koje alate smatrate da su neophodna potpora vašem radu u školskoj knjižnici? *

Molim izaberite odgovarajući odgovor za svaku stavku.

	Koristite	Imate ih u planu koristiti	Ne koristim
Alat za zabavno učenje (npr. PIXTON)	☐	☐	☐
Alat za izradu animiranih crtanih prezentacija (npr. POWTOON, BITSTRIPS)	☐	☐	☐
Alat za audio stvaranje i uređivanje (npr. VOKI)	☐	☐	☐
Blogging alati	☐	☐	☐
Bookmarking alati	☐	☐	☐
Alati za suradnju (npr. Repozitorij UDK02, Google Docs, Wiki)	☐	☐	☐
Alati za digitalni poster (npr. Glogster EDU)	☐	☐	☐
Alati za online objavljivanje (npr. Formatpixel)	☐	☐	☐
Alati za digitalno pripovijedanje	☐	☐	☐

22. Što najčešće koristite u realizaciji nastavnih sati? *

Molim izaberite odgovarajući odgovor za svaku stavku.

	Koristite	Imate ih u planu koristiti	Ne koristite
Multimediju	☐	☐	☐
Besplatne mrežne prezentacijske resurse (Glogster, Prezzi)	☐	☐	☐
Otvorena obrazovna sredstva (Carnet)	☐	☐	☐
Digitalne knjige	☐	☐	☐
Digitalne udžbenike	☐	☐	☐
Online nastavu	☐	☐	☐

23. Služite li se postojećim elektroničkim bazama podataka u okviru plaćenih online baza? *

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

- ☐ Da
- ☐ Ne, jer mi ne trebaju
- ☐ Ne, jer su mi nedostupne
- ☐ Nisam upoznat/a s tom mogućnošću

24. Koja izjava opisuje vašu svakodnevnu upotrebu web alata? *

Molim izaberite **sve opcije** koje vam odgovaraju.

- ☐ Objavljujete informacije o knjižnici, razna događanja
- ☐ Upoznajete učenike s novitetima
- ☐ Predstavljate građu knjižnice, nove knjige

- ☐ Za komunikaciju s roditeljima
- ☐ Objavljujete ili dijelite učeničke radove
- ☐ Za komunikaciju s učenicima o projektima
- ☐ Za suradničke platforme u planiranju nastavnih sadržaja u knjižnici
- ☐ Isključivo za privatnu upotrebu

25. Koja izjava opisuje vašu angažiranost oko uvođenja tehnologije u vašoj školi/knjižnici? *

Molim izaberite **sve opcije** koje vam odgovaraju.

- ☐ Trudim se da se tehnologija usvoji kao pomoć u poučavanju na nivou škole
- ☐ Koristim se tehnologijom na nivou školskog tima u realizaciji projekata
- ☐ Pokušavam uvesti tehnologiju u svakodnevnom radu u učionicama i školskoj knjižnici
- ☐ Učenici i učitelji dolaze u knjižnicu kako bi naučili upotrebu nove tehnologije u učenju
- ☐ Odgovornost imam samo za upotrebu tehnologije u knjižnici
- ☐ Potrebna mi je dodatna informatička edukacija za pravilno korištenje informacija s Interneta
- ☐ Nije potreban moj dodatni angažman

Indikatori standarda školskih knjižnica (C)

26. Imate li tablete ili e-čitače dostupne učenicima u knjižnici? *

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

- ☐ Imamo tablete
- ☐ Imamo e-čitače
- ☐ Imamo i jedno i drugo
- ☐ Nemamo ništa od toga

27. Koji postotak učenika ima omogućen pristup Internetu u školi putem osobnih mobilnih uređaja? *

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

- ☐ 10% - 20%
- ☐ 40% - 50%

☐ 70% - 90%

☐ 100%

28. Koji uređaj učenici najčešće koriste za čitanje e-knjiga? *

Molim izaberite odgovarajući odgovor za svaku stavku.

	Školski uređaj	Učenici imaju svoj uređaj
Računalo	☐	☐
Prijenosno računalo	☐	☐
Interaktivna ploča	☐	☐
Tablet	☐	☐
Pametni telefon	☐	☐

29. Što smatrate najvećim izazovom/problemom za uključivanje tehnologije u proces učenja u vašoj školi ili knjižnici? *

Molim izaberite **sve opcije** koje vam odgovaraju.

☐ Smanjenje proračuna

☐ Brzo zastarijevanje programa

☐ Računala se ne zamjenjuju novima

☐ Nije uvedeno pravilo "1 na 1" učenik/računalo ili nastavnik/računalo

☐ (Ne)Prihvatanje tehnologije od strane nastavnika/učitelja

☐ Nakon dnevnog rada učitelji ne žele više čuti ništa "novo" jer im se tada to čini suvišnim

Uključenost knjižnice i knjižničara u redoviti nastavni proces, školski program (F)

30. U projektima koji se realiziraju u školi Vi ste: *

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

☐ Voditelj tima

☐ Član tima

☐ Povremeno se uključujem

☐ Ne uključujem se

31. U timovima za realizaciju projekata, tema, kulturne djelatnosti, vi ste uključeni: *

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

☐ U okviru knjižnično-informacijskog programa

☐ Samo se koristi prostor knjižnice

☐ Samo se traže informacije o temi u knjižnici

☐ Nisam uključen/a

32. Kako vidite svoj suradnički odnos u školi: *

Molim izaberite odgovarajući odgovor za svaku stavku.

	Odličan	Dobar	Ograničen	Nedovoljan
S učiteljima	☐	☐	☐	☐
S učenicima	☐	☐	☐	☐
S ravnateljem/icom	☐	☐	☐	☐

33. Edukaciju učenika radite: *

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

☐ Kontinuirano kroz satove u knjižnici

☐ Periodično i individualno

☐ Nisu zainteresirani za to

☐ Ne radim

34. Međupredmetno povezivanje knjižnično-informacijskog programa najčešće radite s područjima: *

Molim izaberite **sve opcije** koje vam odgovaraju.

☐ Jezicima

☐ Informatikom

☐ Stručnim predmetima

- ☐ Društvenom grupom predmeta
- ☐ Prirodnom grupom predmeta
- ☐ Umjetnostima
- ☐ Filozofijom, religijom, etikom

35. Što smatrate važnim za vrednovanje profesije školskog knjižničara? *

Molim izaberite **samo jedan** od ponuđenih odgovora.

- ☐ Osobni doprinos kvaliteti rada u školskoj knjižnici (time jedino možemo doprinijeti vrednovanju profesije u školi)
- ☐ Pravno i jasno određenje profesije u sustavu MZOS-a kao i ostalih učitelja/nastavnika/profesora

36. Koje izjave opisuju vaše mišljenje o potrebi samovrednovanja kvalitete u školskim knjižnicama? *

Molim izaberite **sve opcije** koje vam odgovaraju.

- ☐ Samovrednovanje će biti instrument za jačanje kapaciteta školskih knjižnica.
 - ☐ Potrebno je koristiti sve tehnike koje pomažu unapređivanju kvalitete kao sredstva za uspješniju prilagodbu zahtjevima trajnih promjena.
 - ☐ Samovrednovanjem kvalitete rada knjižničara i objavljivanjem izvješća o pokazateljima uspješnosti pridonosimo vrednovanju profesije (kroz medije upoznajemo zajednicu i kolege s profesijom)
 - ☐ Samovrednovanje kvalitete rada u školskoj knjižnici ne može pomoći ni vrednovanju profesije ni jačanju kapaciteta knjižnice.
- 15.06.2014 – 00:00 Pošalji svoj upitnik.
Zahvaljujemo Vam se na popunjavanju ovog upitnika.

6.4. Prilog 4 - Tehnički opis, kodiranje mjernog instrumenta

Opis:		<p>Poštovani,</p> <p>Upitnik librarian.limequery.com napravljen je s ciljem vrednovanja profesionalnosti, standarda tehnološke opremljenosti školskih knjižnica, integriranosti rada knjižničara u nastavni proces, s ciljem vrednovanja pokazatelja uspješnosti i kvalitete u radu stručnog suradnika knjižničara u svim osnovnim i srednjim školama. Pretpostavka je da će samovrednovanje kvalitete rada i objavljivanje rezultata istraživanja utjecati na vrednovanje profesije u zajednici.</p> <p>(Naziv stručni suradnik školski knjižničar koristi se jednako za muški i ženski rod.)</p> <p>Rezultati istraživanja će pokazati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pokazatelje unaprjeđenja u odnosu na istraživanje iz 2012. - pokazatelje upotrebe informacijsko-komunikacijske tehnologije, područja koje želimo unaprijediti <p>Provedbu ankete pomoći će Hrvatska mreža školskih knjižničara, predsjednica Ivana Vladilo, i više savjetnice za školske knjižnice u Agenciji za odgoj i obrazovanje. Vrijeme prikupljanja podataka je svibanj-lipanj 2014. Analiza i objava rezultata lipanj-listopad 2014.</p> <p>Autor i administrator: Korina Udina, prof. i mag. bibl., stručna suradnica školska knjižničarka</p>	
Tekst dobrodošlice:		<p>Očekujemo da će upitnik ispuniti osnovnoškolski i srednjoškolski knjižničari Republike Hrvatske.</p> <p>Unaprijed zahvaljujemo!</p>	
Završni URL:		http://librarian.limequery.com - http://librarian.limequery.com	
#	Name [ID]	Relevance [Validation] (Default value)	Text [Help] (Tip)
G-0	Profil škole [QID 1]	1	
Q-0	*Q00001 [QID 2] Lista (padajuća lista) [!]	1	Škola u kojoj ste stručni suradnik knjižničar je: Question attribute Value statistics_showgraph 1
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Osnovna
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	Srednja
Q-1	*Q00002 [QID 3] Lista (Radio) [L]	1	Vaša procjena veličine škole u kojoj radite? Question attribute Value display_columns 1 statistics_showgraph 1
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Mala (o - 100 učenika)
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	Srednja (100 - 400 učenika)
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	Velika (400 i više učenika)
Q-2	Q00003 [QID 4] Lista (Radio) [L]	1	Gdje se nalazi škola u kojoj radite kao školski knjižničar? Question attribute Value display_columns 1 statistics_showgraph 1
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Grad
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	Prigrad
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	Selo
Q-3	*Q00004 [QID 5]	1	Zadovoljava li oprema u vašoj knjižnici propisane standarde?

	Da/Ne [Y]		Question attribute Value statistics_showgraph 1
Q-4	*Q00005 [QID 124] Niz [F]	1	Koji su od navedenih informatičkih uređaja trenutno dostupni učenicima ili se planiraju koristiti u sljedećoj godini u vašoj školi? Question attribute Value statistics_showgraph 1
SQ-1	Q00005_SQ001		Stolna računala
SQ-2	Q00005_SQ002		Interaktivne ploče
SQ-3	Q00005_SQ003		Prijenosna računala
SQ-4	Q00005_SQ004		Tableti
SQ-5	Q00005_SQ005		E-čitači
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Trenutno su dostupni
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	U planu sljedeće godine
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	Na popisu želja
Q-5	*Q00006 [QID 130] Da/Ne [Y]	1	Razmatra li uprava vaše škole sljedeće godine prelazak s klasičnih udžbenika na digitalne? Question attribute Value statistics_showgraph 1
G-1	Profil stručnog suradnika školskog knjižničara [GID 2]	1	
Q-6	*Q00007 [QID 6] Lista (Radio) [L]	1	Radno vrijeme školskog knjižničara je: Question attribute Value display_columns 1 statistics_showgraph 1
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Pola radnog vremena
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	Cijelo radno vrijeme
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	Manje od pola radnog vremena
Q-7	*Q00008 [QID 7] Lista (padajuća lista) [!]	1	Imate radno iskustvo: Question attribute Value statistics_showgraph 1
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Od 0 - 5 godina
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	Od 5 -10 godina
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	Od 10 - 20 godina
A[0]-4	A4	[VALUE: 1]	Od 20 - 30 godina
A[0]-5	A5	[VALUE: 1]	Od 30 i više godina
Q-8	*Q00009 [QID 8] Lista (Radio) [L]	1	Vaše akademsko zvanje je: Question attribute Value display_columns 1 statistics_showgraph 1
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	dipl.bibl.
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	prof.
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	prof. i dipl.bibl.
A[0]-4	A4	[VALUE: 1]	prof. i mag. bibl.
A[0]-5	A5	[VALUE: 1]	mag.bibl.
A[0]-6	A6	[VALUE: 1]	mag.
A[0]-7	A7	[VALUE: 1]	mr.sc.
A[0]-8	A8	[VALUE: 1]	dr.sc.
A[0]-9	A9	[VALUE: 1]	dipl.uč.
A[0]-10	A10	[VALUE: 1]	dipl. (ostalo)
Q-9	*Q00010	1	Jeste li unaprijeđeni u zvanju od Agencije za odgoj i

	[QID 9] Lista (Radio) [L]		obrazovanje? Question attribute Value display_columns 1 statistics_showgraph 1
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Mentor/Mentorica
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	Savjetnik/Savjetnica
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	Obnovljeno zvanje mentora/mentorice
A[0]-4	A4	[VALUE: 1]	Obnovljeno zvanje savjetnika/savjetnice
A[0]-5	A5	[VALUE: 1]	Nisam
Q-10	*Q00011 [QID 131] Da/Ne [Y]	1	Prezentirate li primjere iz prakse na stručnim/znanstvenim skupovima? Question attribute Value statistics_showgraph 1
Q-11	*Q00012 [QID 132] Da/Ne [Y]	1	Objavljujete li svoje radove u časopisima/zbornicima? Question attribute Value statistics_showgraph 1
G-2	Informacijsko-komunikacijska tehnologija i školski knjižničar [GID 3]	1	
Q-12	*Q00013 [QID 10] Višestruki izbor [M]	1	Posjedujete li osobno računalo kod kuće? Question attribute Value assessment_value 1 display_columns 1 statistics_showgraph 1
SQ-1	Q00013_SQ001		Da, stolno računalo
SQ-2	Q00013_SQ002		Da, prijenosno računalo (osobno)
SQ-3	Q00013_SQ003		Da, prijenosno računalo (službeno)
SQ-4	Q00013_SQ004		Ne posjedujem
Q-13	*Q00014 [QID 11] Višestruki izbor [M]	1	Koristite li računalo na radnom mjestu, školi? Question attribute Value assessment_value 1 display_columns 1 statistics_showgraph 1
SQ-1	Q00014_SQ001		Da, stolno računalo (koje samo ja koristim)
SQ-2	Q00014_SQ002		Da, stolno računalo (koje dijelim s kolegama)
SQ-3	Q00014_SQ003		Da, prijenosno računalo (osobno)
SQ-4	Q00014_SQ004		Da, prijenosno računalo (službeno)
SQ-5	Q00014_SQ005		Ne koristim
Q-14	*Q00015 [QID 12] Višestruki izbor [M]	1	Na koji način ste naučili koristiti računalo? Question attribute Value assessment_value 1 display_columns 1 statistics_showgraph 1
SQ-1	Q00015_SQ001		Samostalnim učenjem
SQ-2	Q00015_SQ002		Na fakultetu kao student
SQ-3	Q00015_SQ003		Na informatičkom tečaju (CARNet i dr.)
Q-15	*Q00016 [QID 13] Lista (Radio) [L]	1	Kako ocjenjujete svoje informatičko znanje? Question attribute Value display_columns 1

			statistics_showgraph 1
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Odlično
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	Vrlo dobro (7 modula ECDL i druge vještine)
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	Dobro (4 modula ECDL i osnovne vještine)
A[0]-4	A4	[VALUE: 1]	Ograničeno
A[0]-5	A5	[VALUE: 1]	Nedovoljno
Q-16	*Q00017 [QID 14] Niz [F]	1	U poslu računalom se služite: Question attribute Value statistics_showgraph 1
SQ-1	Q00017_SQ001		Za pomoć u pripremi predavanja učiteljima
SQ-2	Q00017_SQ002		Za pripremu nastavnih sati u knjižnici
SQ-3	Q00017_SQ003		Za komunikaciju i rad s učenicima
SQ-4	Q00017_SQ004		Za projekte i istraživački rad u timu
SQ-5	Q00017_SQ005		Za nadogradnju mrežne stranice knjižnice
SQ-6	Q00017_SQ006		Za komunikaciju elektroničkom poštom
SQ-7	Q00017_SQ007		Za rad u knjižničnom programu s građom knjižnice
SQ-8	Q00017_SQ008		Za digitalizaciju knjižne građe
SQ-9	Q00017_SQ009		Za digitalizaciju učeničkih radova
SQ-10	Q00017_SQ010		Za prikupljanje elektroničke građe
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Nikada
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	Povremeno
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	Svakodnevno
Q-17	*Q00018 [QID 25] Lista (Radio) [L]	1	Upišite postotak računalno obrađene građe od ukupnog fonda? Question attribute Value display_columns 1 statistics_showgraph 1
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	100 %
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	75%
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	50%
A[0]-4	A4	[VALUE: 1]	25%
A[0]-5	A5	[VALUE: 1]	0%
G-3	Uključenost u nastavni proces: promicanje multimedijске, informacijske pismenostinastavni [GID 4]	1	
Q-18	*Q00019 [QID 26] Niz [F]	1	Koje od navedenih enciklopedija i rječnika koristite u radu s učenicima ili radu s učiteljima? Question attribute Value statistics_showgraph 1
SQ-1	Q00019_SQ001		CARNet Proleksis
SQ-2	Q00019_SQ002		Encyclopedia Britannica
SQ-3	Q00019_SQ003		Encyclopedia.com
SQ-4	Q00019_SQ004		Encyclopedia Encarta
SQ-5	Q00019_SQ005		Hrvatski jezični portal
SQ-6	Q00019_SQ006		EUdict.com
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Koristite
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	Učite učenike kako će ih koristiti
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	Informirate učitelje kako će ih koristiti
A[0]-4	A4	[VALUE: 1]	Imate ih u planu koristiti
Q-19	*Q00020 [QID 33]	1	Koje od navedenih aplikacija koristite kao potporu za poučavanje učenika (učitelja) u vašoj školi?

	Niz [F]		Question attribute Value statistics_showgraph 1
SQ-1	Q00020_SQ001		Blogovi
SQ-2	Q00020_SQ002		Instant Messaging
SQ-3	Q00020_SQ003		Creative Commons
SQ-4	Q00020_SQ004		FaceBook
SQ-5	Q00020_SQ005		Google Docs
SQ-6	Q00020_SQ006		Flickr
SQ-7	Q00020_SQ007		MySpace
SQ-8	Q00020_SQ008		SlideShare
SQ-9	Q00020_SQ009		Twitter
SQ-10	Q00020_SQ010		Edmondo
SQ-11	Q00020_SQ011		Goodreads
SQ-12	Q00020_SQ012		Dropbox
SQ-13	Q00020_SQ013		Pinterest
SQ-14	Q00020_SQ014		Glogster
SQ-15	Q00020_SQ015		Moodle
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Koristite
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	Učite učenike kako će ih koristiti
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	Informirate učitelje kako će ih koristiti
A[0]-4	A4	[VALUE: 1]	Imate ih u planu koristiti
Q-20	*Q00021 [QID 49] Niz [F]	1	Za koje alate smatrate da su neophodna potpora vašem radu u školskoj knjižnici? Question attribute Value statistics_showgraph 1
SQ-1	Q00021_SQ001		Alat za zabavno učenje (npr. PIXTON)
SQ-2	Q00021_SQ002		Alat za izradu animiranih crtanih prezentacija (npr. POWTOON, BITSTRIPS)
SQ-3	Q00021_SQ003		Alat za audio stvaranje i uređivanje (npr. VOKI)
SQ-4	Q00021_SQ004		Blogging alati
SQ-5	Q00021_SQ005		Bookmarking alati
SQ-6	Q00021_SQ006		Alati za suradnju (npr. Repozitorij UDK02, Google Docs, Wiki)
SQ-7	Q00021_SQ007		Alati za digitalni poster (npr. Glogster EDU)
SQ-8	Q00021_SQ008		Alati za online objavljivanje (npr. Formatpixel)
SQ-9	Q00021_SQ009		Alati za digitalno pripovijedanje
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Koristite
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	Imate ih u planu koristiti
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	Ne koristim
Q-21	*Q00022 [QID 59] Niz [F]	1	Što najčešće koristite u realizaciji nastavnih sati? Question attribute Value statistics_showgraph 1
SQ-1	Q00022_SQ001		Multimediju
SQ-2	Q00022_SQ002		Besplatne mrežne prezentacijske resurse (Glogster, Prezzi)
SQ-3	Q00022_SQ003		Otvorena obrazovna sredstva (Carnet)
SQ-4	Q00022_SQ004		Digitalne knjige
SQ-5	Q00022_SQ005		Digitalne udžbenike
SQ-6	Q00022_SQ006		Online nastavu
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Koristite
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	Imate ih u planu koristiti
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	Ne koristite
Q-22	*Q00023 [QID 66]	1	Služite li se postojećim elektroničkim bazama podataka u okviru plaćenih online baza?

	Lista (Radio) [L]		Question attribute Value display_columns 1 statistics_showgraph 1
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Da
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	Ne, jer mi ne trebaju
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	Ne, jer su mi nedostupne
A[0]-4	A4	[VALUE: 1]	Nisam upoznat/a s tom mogućnošću
Q-23	*Q00024 [QID 67] Višestruki izbor [M]	1	Koja izjava opisuje vašu svakodnevnu upotrebu web alata? Question attribute Value assessment_value 1 display_columns 1 statistics_showgraph 1
SQ-1	Q00024_SQ001		Objavljujete informacije o knjižnici, razna događanja
SQ-2	Q00024_SQ002		Upoznajete učenike s novitetima
SQ-3	Q00024_SQ003		Predstavljate građu knjižnice, nove knjige
SQ-4	Q00024_SQ004		Za komunikaciju s roditeljima
SQ-5	Q00024_SQ005		Objavljujete ili dijelite učeničke radove
SQ-6	Q00024_SQ006		Za komunikaciju s učenicima o projektima
SQ-7	Q00024_SQ007		Za suradničke platforme u planiranju nastavnih sadržaja u knjižnici
SQ-8	Q00024_SQ008		Isključivo za privatnu upotrebu
Q-24	*Q00025 [QID 76] Višestruki izbor [M]	1	Koja izjava opisuje vašu angažiranost oko uvođenja tehnologije u vašoj školi/knjižnici? Question attribute Value assessment_value 1 display_columns 1 statistics_showgraph 1
SQ-1	Q00025_SQ001		Trudim se da se tehnologija usvoji kao pomoć u poučavanju na nivou škole
SQ-2	Q00025_SQ002		Koristim se tehnologijom na nivou školskog tima u realizaciji projekata
SQ-3	Q00025_SQ003		Pokušavam uvesti tehnologiju u svakodnevnom radu u učionicama i školskoj knjižnici
SQ-4	Q00025_SQ004		Učenici i učitelji dolaze u knjižnicu kako bi naučili upotrebu nove tehnologije u učenju
SQ-5	Q00025_SQ005		Odgovornost imam samo za upotrebu tehnologije u knjižnici
SQ-6	Q00025_SQ006		Potrebna mi je dodatna informatička edukacija za pravilno korištenje informacija s Interneta
SQ-7	Q00025_SQ007		Nije potreban moj dodatni angažman
G-4	Indikatori standarda školskih knjižnica [GID 5]	1	
Q-25	*Q00026 [QID 91] Lista (Radio) [L]	1	Imate li tablete ili e-čitače dostupne učenicima u knjižnici? Question attribute Value display_columns 1 statistics_showgraph 1
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Imamo tablete
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	Imamo e-čitače
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	Imamo i jedno i drugo
A[0]-4	A4	[VALUE: 1]	Nemamo ništa od toga

Q-26	*Q00027 [QID 92] Lista (Radio) [L]	1	Koji postotak učenika ima omogućen pristup Internetu u školi putem osobnih mobilnih uređaja? Question attribute Value display_columns 1 statistics_showgraph 1
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	10% - 20%
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	40% - 50%
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	70% - 90%
A[0]-4	A4	[VALUE: 1]	100%
Q-27	*Q00028 [QID 93] Niz [F]	1	Koji uređaj učenici najčešće koriste za čitanje e-knjiga? Question attribute Value statistics_showgraph 1
SQ-1	Q00028_SQ001		Računalo
SQ-2	Q00028_SQ002		Prijenosno računalo
SQ-3	Q00028_SQ003		Interaktivna ploča
SQ-4	Q00028_SQ004		Tablet
SQ-5	Q00028_SQ005		Pametni telefon
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Školski uređaj
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	Učenici imaju svoj uređaj
Q-28	*Q00029 [QID 100] Višestruki izbor [M]	1	Što smatrate najvećim izazovom/problemom za uključivanje tehnologije u proces učenja u vašoj školi ili knjižnici? Question attribute Value assessment_value 1 display_columns 1 statistics_showgraph 1
SQ-1	Q00029_SQ001		Smanjenje proračuna
SQ-2	Q00029_SQ002		Brzo zastarijevanje programa
SQ-3	Q00029_SQ003		Računala se ne zamjenjuju novima
SQ-4	Q00029_SQ004		Nije uvedeno pravilo "1 na 1" učenik/računalo ili nastavnik/računalo
SQ-5	Q00029_SQ005		(Ne)Prihvatanje tehnologije od strane nastavnika/učitelja
SQ-6	Q00029_SQ006		Nakon dnevnog rada učitelji ne žele više čuti ništa "novo" jer im se tada to čini suvišnim
G-5	Uključenost knjižnice i knjižničara u redoviti nastavni proces, školski program [GID 6]	1	
Q-29	*Q00030 [QID 107] Lista (Radio) [L]	1	U projektima koji se realiziraju u školi Vi ste: Question attribute Value display_columns 1 statistics_showgraph 1
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Voditelj tima
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	Član tima
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	Povremeno se uključujem
A[0]-4	A4	[VALUE: 1]	Ne uključujem se
Q-30	*Q00031 [QID 108] Lista (Radio) [L]	1	U timovima za realizaciju projekata, tema, kulturne djelatnosti, vi ste uključeni: Question attribute Value display_columns 1

			statistics_showgraph 1
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	U okviru knjižnično-informacijskog programa
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	Samo se koristi prostor knjižnice
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	Samo se traže informacije o temi u knjižnici
A[0]-4	A4	[VALUE: 1]	Nisam uključen/a
Q-31	*Q00032 [QID 109] Niz [F]	1	Kako vidite svoj suradnički odnos u školi: Question attribute Value statistics_showgraph 1
SQ-1	Q00032_SQ001		S učiteljima
SQ-2	Q00032_SQ002		S učenicima
SQ-3	Q00032_SQ003		S ravnateljem/icom
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Odličan
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	Dobar
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	Ograničen
A[0]-4	A4	[VALUE: 1]	Nedovoljan
Q-32	*Q00033 [QID 113] Lista (Radio) [L]	1	Edukaciju učenika radite: Question attribute Value display_columns 1 statistics_showgraph 1
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Kontinuirano kroz satove u knjižnici
A[0]-2	A2	[VALUE: 1]	Periodično i individualno
A[0]-3	A3	[VALUE: 1]	Nisu zainteresirani za to
A[0]-4	A4	[VALUE: 1]	Ne radim
Q-33	*Q00034 [QID 114] Višestruki izbor [M]	1	Međupredmetno povezivanje knjižnično-informacijskog programa najčešće radite s područjima: Question attribute Value assessment_value 1 display_columns 1 statistics_showgraph 1
SQ-1	Q00034_SQ001		Jezicima
SQ-2	Q00034_SQ002		Informatikom
SQ-3	Q00034_SQ003		Stručnim predmetima
SQ-4	Q00034_SQ004		Društvenom grupom predmeta
SQ-5	Q00034_SQ005		Prirodnom grupom predmeta
SQ-6	Q00034_SQ006		Umjetnostima
SQ-7	Q00034_SQ007		Filozofijom, religijom, etikom
Q-34	*Q00035 [QID 123] Lista (Radio) [L]	1	Što smatrate važnim za vrednovanje profesije školskog knjižničara? Question attribute Value display_columns 1 statistics_showgraph 1
A[0]-1	A1	[VALUE: 0]	Osobni doprinos kvaliteti rada u školskoj knjižnici (time jedino možemo doprinijeti vrednovanju profesije u školi)
A[0]-2	A3	[VALUE: 1]	Pravno i jasno određenje profesije u sustavu MZOS-a kao i ostalih učitelja/nastavnika/profesora
Q-35	*Q00036 [QID 155] Višestruki izbor [M]	1	Koje izjave opisuju vaše mišljenje o potrebi samovrednovanja kvalitete u školskim knjižnicama? Question attribute Value assessment_value 1 display_columns 1 statistics_showgraph 1

SQ-1	Q00036_SQ001		Samovrednovanje će biti instrument za jačanje kapaciteta školskih knjižnica.
SQ-2	Q00036_SQ002		Potrebno je koristiti sve tehnike koje pomažu unapređivanju kvalitete kao sredstva za uspješniju prilagodbu zahtjevima trajnih promjena.
SQ-3	Q00036_SQ004		Samovrednovanjem kvalitete rada knjižničara i objavljivanjem izvješća o pokazateljima uspješnosti pridonosimo vrednovanju profesije (kroz medije upoznajemo zajednicu i kolege s profesijom)
SQ-4	Q00036_SQ005		Samovrednovanje kvalitete rada u školskoj knjižnici ne može pomoći ni vrednovanju profesije ni jačanju kapaciteta knjižnice.

6.5. Popis tablica

Tabela 1. Podatci Državnog zavoda za statistiku RH zaposlenih u knjižnicama 2013.....	26
Tabela 2. Knjižnice prema vrsti, statusu i dodatnim odjelima u 2013.	27
Tabela 3. Tematska struktura državnih skupova i izbor članaka stručnog usavršavanja od 1991. - 2015.....	30
Tabela 4. Komparacija poslova sistemskog i školskog knjižničara	37
Tabela 5. Pregled sveučilišnih programa obrazovanja knjižničara u Hrvatskoj	42
Tabela 6. Kronologija zakonskih propisa koji opisuju poslove školskog knjižničara i vrednovanje u obrazovanju od 2004. - 2014.	62
Tabela 7. Promjena paradigme samovrednovanja školskog knjižničara.....	72
Tabela 8. Strukturiranje kriterija za plan samovrednovanja školskog knjižničara	108
Tabela 9. Pregled Pravilnika prema kojima školski knjižničar ostvaruje prava i obveze u OŠ i SŠ do 2014.	124
Tabela 10. Komparacija obilježja profesije	129
Tabela 11. Polazišta istraživačke paradigme u disertaciji.....	137
Tabela 12. Struktura škola ispitanika PPI i DPI.....	144
Tabela 13. Struktura radnog vremena ispitanika PPI i DPI	145
Tabela 14. Teritorijalna pripadnost škola ispitanika određenoj županiji PPI 2012.	146
Tabela 15. Geografsko obilježje škola ispitanika DPI 2014.	146
Tabela 16. Standard za školske knjižnice kao kriterijska varijabla u odnosu na mjerni instrument.....	150
Tabela 17. Prikaz eksperimentalnog nacrt varijabli	156
Tabela 18. Srednja vrijednost i medijan radnog staža ispitanika PPI 2012.	161
Tabela 19. Komparacija zvanja formalnog obrazovanja ispitanika 2012. - 2014.....	164
Tabela 20. Pregled obaveznog stručnog usavršavanja u odnosu na nalaze istraživanja 2012. i 2014.	167
Tabela 21. Frekvencije položenosti stručnih ispita ispitanika 2012.	168
Tabela 22. Struktura položenih ispita ispitanika 2012.	168
Tabela 23. Frekvencije odaziva ispitanika na obavezno stručno usavršavanje 2012.....	169
Tabela 24. Pregled strategije stručnog usavršavanja ispitanika prema vrstama stručnih skupova u 2012.....	170
Tabela 25. Stavovi ispitanika o obaveznom stručnom usavršavanju	170
Tabela 26. Prikaz uključenosti ispitanika u projekte informalnog obrazovanja 2012.	171

Tabela 27. Pregled vanjskog vrednovanja kroz napredovanja u viša zvanja ispitanika prema PPI 2012. i DPI 2014.....	174
Tabela 28. Distribucija stavova o prepoznatljivosti profesije knjižničara 2012. - 2014.....	175
Tabela 29. Opremljenost školskih knjižnica prema važećem Standardu 2012. i 2014.....	176
Tabela 30. Prikaz procjene veličine škola ispitanika 2012. i 2014.	177
Tabela 31. Prikaz frekvencije dostupnosti Interneta učenicima u školi putem osobnih mobilnih uređaja	178
Tabela 32. Prikaz dostupnih informatičkih uređaja učenicima u školi/knjižnici	179
Tabela 33. Prikaz opreme prema Standardu koju koriste ispitanici u 2012.....	180
Tabela 34. Stavovi ispitanika o razlozima nekorištenja tehnologije u procesu učenja u knjižnici prema DPI 2014.	181
Tabela 35. Procjene ispitanika o dostupnosti mjesta na kojem je smještena knjižnica	181
Tabela 36. Prikaz suradnjičkih odnosa ispitanika s učiteljima/nastavnicima pri realizaciji nastavnih sati njihovog obaveznog programa u 2012.	185
Tabela 37. Prikaz frekvencija edukacije učenika Knjižnično-informacijskim programom u knjižnici.....	186
Tabela 38. Prikaz međupredmetnog povezivanja KIP-a s nastavnim programima drugih predmeta u 2012. i 2014.....	187
Tabela 39. Frekvencija uključenosti ispitanika u projekte s određenom odgovornošću 2014.	190
Tabela 40. Frekvencija uključenosti ispitanika u projekte na nivou škole	190
Tabela 41. Prikaz dostupnosti baza podataka ispitanicima prema DPI 2014.	192
Tabela 42. Informatičke kompetencije ispitanika PPI 2012.	193
Tabela 43. Procjene osobnih informatičkih vještina i kompetencija ispitanika prema PPI i DPI	194
Tabela 44. Prikaz frekvencija angažiranosti ispitanika oko uvođenja tehnologije prema DPI 2014.....	204
Tabela 45. Frekvencije uključenosti ispitanika u stručna tijela u školi i strukovne udruge...	209
Tabela 46. Prikaz procjene interpersonalne kompetencije ispitanika 2012.	209
Tabela 47. Prikaz učestalosti sudjelovanja ispitanika u humanitarnom radu prema PPI 2012.	210
Tabela 48. Prikaz stavova ispitanika o profesionalnoj zastupljenosti prema PPI 2012.	210
Tabela 49. Prikaz stavova ispitanika o samovrednovanju	212

Tabela 50. Prikaz stavova ispitanika o vrednovanju identiteta knjižničara u sustavu obrazovanja prema PPI 2012.....	213
Tabela 51. Stavovi ispitanika o budućim istraživanjima prema PPI 2012.....	213
Tabela 52. Prikaz strukture zastupljenosti knjižničnih programa u školskim knjižnicama RH u 2012.....	216
Tabela 53. Prikaz frekvencije upotrebe stolnog ili prijenosnog službenog računala u 2014.	218
Tabela 54. Testiranje vjerodostojnosti istraživanja prema Mertes.....	220
Tabela 55. Promjena paradigme i definiranje područja samovrednovanja školskog knjižničara u obrazovnom sustavu.....	229
Tabela 56. Prikaz procjene financiranja djelatnosti prema PPI 2012.	232
Tabela 57. Procjena zadovoljenosti propisanog standarda u opremljenosti knjižnice u 2012. i 2014.....	232
Tabela 58. Prikaz srednje vrijednosti veličine školske knjižnice u RH	233

6.6. Popis grafičkih prikaza

Grafički prikaz 1. Konceptualni okvir studije.....	15
Grafički prikaz 2. Školski knjižničar u strukturi Nacionalne klasifikacije zanimanja 2010. – NKZ 10.....	127
Grafički prikaz 3. Nacrt triangulacije.....	141
Grafički prikaz 4. Sadržajna struktura baterije pitanja u dva pilot istraživanja školskih knjižničara ²¹⁵	153
Grafički prikaz 5. Distribucije frekvencija u ordinalnoj skali mjerenja radnog staža ispitanika DPI 2014.....	162
Grafički prikaz 6. Struktura fakulteta na kojima su diplomirali ispitanici.....	163
Grafički prikaz 7. Strukturirani prikaz akademskih zvanja ispitanika PPI 2012. i DPI 2014.....	165
Grafički prikaz 8. Napredovanja knjižničara u viša zvanja prema PPI 2012. i DPI 2014.....	174
Grafički prikaz 9. Obim praćenja zakonskih akata od strane ispitanika koji propisuju rad školskog knjižničara PPI 2012.....	177
Grafički prikaz 10. Dostupnih informatičkih uređaja učenicima u školi/knjižnici.....	179
Grafički prikaz 11. Distribucija suradničkih odnosa ispitanika s ostalim dionicima PPI 2012 i DPI 2014. i komparacija u ordinalnoj mjernoj skali.....	184

²¹⁵ Anketni upitnici u prilogima 1. i 2.

Grafički prikaz 12. Distribucija suradničkih odnosa knjižničara i ostalih dionika nastavnog rada u DPI 2014. u ordinalnoj mjernoj skali.....	184
Grafički prikaz 13. Međupredmetno povezivanje KIP-a prema PPI 2012.....	188
Grafički prikaz 14. Distribucije frekvencija sudjelovanja školskih knjižničara u školskim projektima – ordinalna mjerna skala.....	189
Grafički prikaz 15. Distribucija upotrebe IT i komunikacijske tehnologije u redovnom odgojno- obrazovnom procesu ispitanika DPI 2014.....	196
Grafički prikaz 16. Alate koje ispitanici smatraju neophodnom potporom u radu u školskoj knjižnici.....	197
Grafički prikaz 17. Aplikacije koje ispitanici koriste kao potporu za poučavanje učenika (učitelja) prema DPI 2014 ²¹⁶	200
Grafički prikaz 18. Aplikacije koje američki ispitanici koriste kao potporu za poučavanje učenika/učitelja prema američkom istraživanju: <i>Technology Tools: Usage and Instruction in U.S. School Libraries 2013.</i> ²¹⁷	201
Grafički prikaz 19. Distribucija nastavnih sredstava pri realizaciji nastavnih sati u knjižnici prema DPI 2014.....	202
Grafički prikaz 20. Ordinalna skala mjerenja distribucije frekvencija svakodnevne upotrebe informatičke tehnologije ispitanika DPI 2014.....	203
Grafički prikaz 21. Distribucije frekvencija (IT) informatičko tehnoloških znanja i vještina ispitanika prema DPI 2014. - ordinalna mjerna skala.....	215
Grafički prikaz 22. Frekvencija računalno obrađene građe ispitanika	216
Grafički prikaz 23. Povećanje obima objavljivanja publikacija ispitanika 2012. i 2014. i prezentacije radova na stručnim skupovima.....	217
Grafički prikaz 24. Grafički prikaz povećanja frekvencija korištenja računala na radnom mjestu ispitanika DPI i PPI - ordinalna mjerna skala.....	218
Grafički prikaz 25. Prijedlog modela za samovrednovanje i upravljanje kvalitetom temeljem činjenica <i>Strategic Plan Compass</i> (Hernon, 2014).....	225

²¹⁶ Dio rezultata prikazan je u članku navedenom u fusnoti

²¹⁷ Pripremila i objavila Barac, L. (2013) December 5, 2013 Device & Conquer: SLJ's 2013 Tech Survey

6.7. Popis slika

Slika 1. Prikaz standarda ISO 2789 i ISO 11620	116
Slika 2. Prikaz elemenata standarda ISO 2789	117
Slika 3. Four Major Mixed Methods Designs	139
Slika 4. Rezultati istraživanja koje provodi ALA	205
Slika 5. Nalazi američkog istraživanja	206
Slika 6. Planiranje strategije vrednovanja prema Hernonu	222
Slika 7. Utvrđivanje koristi vrednovanja prema Hernonu (2014, 150)	235

6.8. Literatura

- 1) Abbott, A. (1988) *The System of Professions*. Chicago: The University of Chicago Press., str.16
- 2) ALA/AASL (2010) *Standards for Initial Preparation of School Librarians*, dostupno na: http://www.ala.org/aasl/sites/ala.org.aasl/files/content/aasleducation/schoollibrary/2010_standards_with_rubrics_and_statements_1-31-11.pdf (24.07.2015.)
- 3) ALA/AASL (2003) Standards for Initial Programs for School Library Media Specialist Preparation, dostupno na: <http://www.ala.org/aasl/education/ncate> (24.07.2015.)
- 4) Ambrožič, M. (1999) *Utvrđivanje uspješnosti poslovanja visokoškolskih knjižnica: od kvantitativnih do kvalitativnih pokazatelja: doktorska disertacija*. Zagreb: Filozofski fakultet, 1999.
- 5) Anić, S. (2000) *Rječnik suvremenog obrazovanja: obrazovanje u trendu 21. stoljeća*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
- 6) Anić, V. [et al.] (2004) *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi liber
- 7) Aparac-Jelušić, T. (2009) *Vrednovanje knjižničnih službi i usluga Sveučilište u Zadru*. Zadar, 25-04-2009.(predavanje)
- 8) Aparac-Jelušić, T., Pehar, F. (2012) *History and Origin of Information ScienceS in Croatia, Libraries in the Digital Age (LIDA) Proceedings*, dostupno na: <http://ozk.unizd.hr/proceedings/index.php/lida/article/view/100/94> (24.07.2015.)
- 9) Baban, LJ., Jelinić, S., Lamza-Maronić, M., Ivić, K. (2002) *Primjena metodologije stručnog i znanstvenog istraživanja*. Osijek: Ekonomski fakultet
- 10) Baró, M., Mañà, T. (2013). "Bibliotecas escolares: ¿un valor en alza?". *El profesional de la información*, marzoabril, v. 22, n. 2, str. 106-112.
- 11) Bauman, Zygmunt (2009) *Postmoderna etika*, Zagreb: AGM
- 12) Bezinović, P. (2003) *Samovrjednovanje u funkciji unaprjeđivanja kvalitete škola: Europska iskustva i hrvatske mogućnosti. (School self-evaluation as a mechanism for school improvement: European experiences and Croatian opportunities)*. U H. Vrgoč (ur.). *Promjenama do uspješnog učenja i kvalitetne škole*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor, dostupno na: <http://www.idi.hr/vrednovanje/razno/pdfs/lovran%202003.pdf> (23.07.2015.)

- 13) Bezinović, P. (2007) Priručnik za samovrednovanje škola. Prilog unapređivanju kvalitete obrazovanja u Hrvatskoj Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, dostupno na: http://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/ravnatelji-materijali/Prirucnik_samovrednovanje.pdf (24.07.2015.)
- 14) Bezinović, P., Ristić Dedić, Z., Odak, I., Rister Ristić, D. (2010) Samovrednovanje škola: Prva iskustva u osnovnim školama, Agencija za odgoj i obrazovanje / Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, dostupno na: http://www.azoo.hr/images/izdanja/Samovrednovanje_web.pdf (24.07.2015.)
- 15) Bezinović, P., Marušić, I., Ristić-Dedić, Z. (2012) Opažanje i unapređivanje školske nastave, Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, Institut za društvena istraživanja, dostupno na: http://www.azoo.hr/images/izdanja/Opažanje_web.pdf (24.07.2015.)
- 16) Bibliotecas escolares ¿entre interrogantes?: Herramienta de autoevaluación: Preguntas e indicadores para mejorar la biblioteca, Ministerio de Educación, Fundación Germán Sánchez Ruipérez, [Madrid, 2011], dostupno na: http://www.lecturalab.org/uploads/website/docs/2684-2-Bibliotecas_escolares_entre_interrogantes.pdf (24.07.2015.)
- 17) Boelens, H. (2008) The “We” feeling. Zbornik XX. Proljetne škole školskih knjižničara. Opatija: Agencija za odgoj i obrazovanje, str.102
- 18) Boelens, H. (2010) The evolving role of the school library and information centre in education in digital Europe. PhD thesis, Middlesex University, dostupno na: <http://eprints.mdx.ac.uk/7329/> , https://eprints.mdx.ac.uk/7329/1/BoelensThesis-Final_2010.pdf (24.07.2015.)
- 19) Bognar, L. (2000) Kvalitativni pristup istraživanju odgojno-obrazovnog procesa, Zbornik Učiteljske akademije u Zagrebu, Zagreb, str. 45-54., dostupno na: <http://ladislav-bognar.net/node/42> (23.07.2015)
- 20) Bratanić, M. (1993) Mikropedagogija: interakcijsko-komunikacijski aspekti odgoja, Zagreb: Školska knjiga
- 21) Bucland, B. K. (2000) Preoblikovanje knjižničnih službi i usluga, Lokve, Rijeka: Naklada Benja
- 22) Clark, C. (2014) Children’s and Young People’s Reading in 2013. Findings from the 2013 National Literacy Trust’s annual survey. London: National Literacy Trust.

-
- 23) Cuthbert, J. (2003) SICI. Effective School Self Evaluation (ESSE) Project, dostupno: http://www.edubcn.cat/rcs_gene/extra/05_pla_de_formacio/direccions/primaria/bloc1/1_avaluacio/plugin-essereport.pdf (24.07.2015.)
- 24) Čudina-Obradović, M. (2008). Igrom do čitanja: Igre i aktivnosti za razvijanje vještine čitanja / Game to read: Games and activities for developing reading skills (5 dopunjeno izd.). Zagreb, Croatia: Školska knjiga.
- 25) Čolić, S. (2002) Kultura i povijest/Socio-kulturno antropološki aspekti hijerarhizacije kulture, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada
- 26) Das, L. (2013) School Libraries around the world, CiSSL's 3rd International Research Symposium, April 26-27th, 2013, From cissl.rutgers.edu - February 13, 2013, dostupno na: <http://www.scoop.it/t/school-libraries-around-the-world/?tag=CiSSL> (24.07.2015.)
- 27) Dragija Ivanović, M. (2006) Vrednovanje usluga u narodnim knjižnicama. Sveučilište u Zagrebu, Zagreb (magistarski rad)
- 28) Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (2008) Narodne novine, 63, dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2129
- 29) Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja, Narodne novine, 63, 2008., dostupno na: http://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2130
- 30) Doležal, V. (2006) Predmetna obrada u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 49 (2), 34.
- 31) Dželalija, M. (2009) Hrvatski kvalifikacijski okvir, uvod u kvalifikacije, Rijeka: vlada RH i MZOS, dostupno na: <http://www.kvalifikacije.hr/dokumenti-i-publikacije> (24.07.2015.)
- 32) eEurope 2005 – An information society for all. An action plan to be presented in view of the Sevilla European Council, 21-22 June 2002. COM (2002) 263 final, 28 May 2002. [EU Commission - COM Document], dostupno na: http://aei.pitt.edu/45675/1/com2002_0263.pdf
- 33) Farmer, L., Stricevic, I. (2011). Using research to promote literacy and reading in libraries: guidelines for librarians. International Federation of Library Associations and Institutions. IFLA Professional Reports, No. 125. 2011. –28p. 30 cm. – (IFLA Professional Reports: 125), dostupno na: <http://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/125.pdf> (24.07.2015.)
-

-
- 34) Farmer, L. (2001) Building information literacy through a whole school reform approach. *KnowledgeQuest*, 29 (2), 20-24.
- 35) Frković, M. (2013) Europska računalna diploma (ECDL) - Hrvatska korak bliže Europi, Zagreb: Časopis Edupoint, godište III, broj 17, 30.09.2003
- 36) Galic, S.(2008) Profesija školski knjižničar u informacijskom društvu. Zbornik XX. Proljetne škole školskih knjižničara RH, Opatija: Agencija za odgoj i obrazovanje, str.14
- 37) Galic, S. (2009) Školska knjižnica u nacionalnom okvirnom kurikulumu. Zbornik XXI. Proljetne škole školskih knjižničara RH, Zadar: Agencija za odgoj i obrazovanje, str.34
- 38) Galic, S. (2012) Suvremeno školsko knjižničarstvo. *Život i škola*, br. 28 (2/2012.), god. 58., str. 207 – 218
- 39) Goethe Institute (2006) Proceedings of the conference on information literacy, GoetheInstitute, Athens, dostupno na:
<http://www.goethe.de/ins/gr/lp/prj/syn/act/006/vort/enindex.htm>
- 40) Gorman, G. E.; Peter Clayton [et al.] (2005) *Qualitative research for the information professional: a practical handbook*. 2nd ed. London: Facet publishing, str. 47-51.
- 41) Halmi, A., Crnoja, J. (2003) Kvalitativna istraživanja u društvenim znanostima i humanoj ekologiji. *Socijalna ekologija*, 12, 3-4197.
- 42) Harris, C., Luhtala, M., Ray, M. Techman, M. W.(2013) School Library Survey, U.S. School Libraries 2013, *School Library Journal*, dostupno na:
<http://www.thedigitalshift.com/2013/12/k-12/steal-infographic/> (24.07.2015.)
- 43) Heyd, M. (2014) Getting Started with Evaluation by Peter Hernon, Robert E. Dugan, and Joseph R. Matthews, *Journal of Hospital Librarianship*, 14:3, 329-330, DOI, 10.1080/15323269.2014.923974 To link to this article,[dostupno na]:
<http://dx.doi.org/10.1080/15323269.2014.923974>
- 44) Hernon, P., Dugan, R.E., Matthews, J.R. (2014) *Getting Started With Evaluation*, ALA edition
- 45) Horvat, A. (1989) Profesionalizacija bibliotekarskoga zanimanja, pozvano predavanje na stručnom dijelu 27. Skupštine HBDa, Dubrovnik, 12-14. travnja 1989.
- 46) Horvat, A. (2012) Digitalizacija i knjižnice, Zagreb: *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, 2(2012), 17-27
-

- 47) HRN ISO 11620: 1998 (2001) Informacije i dokumentacija - Pokazatelji učinka knjižnica = Information and documentation - Library performance indicators. Zagreb: Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo
- 48) HRN ISO 2789:2007 (2006) Informacije i dokumentacija - Međunarodna knjižnična statistika=Information and documentation - International library statistics. Zagreb: Državni zavod za statistiku i mjeriteljstvo
- 49) Hrvatski jezični portal (2014), dostupno na: <http://hjp.novi-liber.hr/>
- 50) IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice (2004) Tove Pemmer Saetre i Glenys Willars; pod pokroviteljstvom IFLA-ine Sekcije za školske knjižnice; [s engleskog prevela Irena Kranjec]. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo
- 51) IFLA Literacy and Reading Section (2007). Guidelines for library-based literacy programs:Some practical suggestions. The Hague:IFLA, dostupno na: <http://archive.ifla.org/VII/s33/project/literacy.htm>
- 52) IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice. IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice (2004) Zagreb: Hrvatsko knjižnično društvo, str. 31-33.
- 53) Jurić, V. (2010) Kurikulum kao trajna orijentacija u institucijama odgoja i obrazovanja. Zrno: časopis za obitelj, vrtić, školu 90-91(21) 6.
- 54) Kalin, Boris (1979) Povijest filozofije. Zagreb: Školska knjiga, str. 214-252.
- 55) Knowledge Networking in Cultural Studies,[tematski broj], (2001) TRANS. Internet Journal for Cultural Studies, dostupno na: www.inst.at/trans
- 56) Kont, Kate-Riin (2014) Using Qualitative Methods in Measuring Work Efficiency of Library Services, Libraries in the Digital Age (LIDA) Proceedings, dostupno na: <http://ozk.unizd.hr/proceedings/index.php/lida/article/view/116/119> (24.07.2015)
- 57) Kovačević, D. (2007) Samovrednovanje škola kao dio procesa osiguravanja kvalitete u školama. Pedagogijska istraživanja, 4 (2), 309 – 315str.
- 58) Kovačević, D., Lasić-Lazić, J., Lovrinčević, J. (2004), Školska knjižnica korak dalje. Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti: Altagama
- 59) Kovačević, D., Lovrinčević, L. (2012) Školski knjižničar. Smjernice za rad školskog knjižničara,Zagreb: Zavod za informacijske studije, str.107

- 60) Kovačević, D., Lovrinčević, J. (2012). Školski knjižničar. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta
- 61) Kovačević, D., Lovrinčević, J. (2014.) Mjerila kvalitete rada u hrvatskom školskom knjižničarstvu. Osijek: Odjel za kulturologiju u sastavu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera
- 62) Kovačević, D., Galic, S. (2009) Školska knjižnica u nacionalnom okvirnom kurikulumu. Zbornik radova 21. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske, Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, str. 35-46.
- 63) Križ, J. (1993) Strukturiranje programskih odrednica kulturne i javne djelatnosti školske knjižnice, Zbornik radova Proljetne škole školskih knjižničara, Crikvenica: Ministarstvo prosvjete, kulture i športa [et al.], str. 33, dostupno na:
<https://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1928&grupa=P%8A%8AKRH&vrsta=ZBI&H=proljetna-skola>
- 64) Kukić, S., Markić, B. (2006). Metodologija društvenih znanosti: metode, tehnike, postupci i instrumenti znanstvenoistraživačkog rada. Mostar: Ekonomski fakultet Sveučilišta.
- 65) Kuhn, Thomas S. (1999) Struktura znanstvenih revolucija. Zagreb: Hrvatsko sociološko društvo, str.220
- 66) Kunczik, M. (2006) Uvod u znanost o medijim i komunikologiju. Zagreb: Zaklada Friedrich Ebert
- 67) Lasić-Lazić, J. (1995) Komunikacijsko-informacijska paradigma školskih knjižnica. Zbornik Proljetne škole školskih knjižničara Crikvenica 1994, Rijeka: Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske – Referada Rijeka i Prva hrvatske sušačke gimnazija u Rijeci, str.10
- 68) Lasić-Lazić, J.; Banek-Zorica M. (2003) Analiza uspješnosti poslovanja školske knjižnice, Zbornik Proljetne škole školskih knjižničara, Novi Vinodolski, str.43- 49, dostupno na:
<http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?C=1939&broj=1&stranica=00045>(15.05.2015.)
- 69) Lasić-Lazić, J., Špiranec, S., Banek Zorica, M. (2012) Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenjivanju, Zagreb: Medijska istraživanja (god. 18, br. 1) 2012. (125-142)
- 70) Lončar, M. (2012). Elektronička knjiga i elektronički čitač kao nova usluga: iskustva i perspektive. Zagreb: Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), 101-126

-
- 71) Lovrinčević, Jasmina [et al.](2005). Znanjem do znanja: prilog metodici rada školskog knjižničara. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta.
- 72) Luburić, V. (2010). Priručnik za samovrjednovanje rada obrazovnih ustanova. Zagreb: Andragoško učilište Zvonimir
- 73) Machala, D. (2010) Knjižničarske kompetencije i očekivani ishodi učenja, Zbornik 22. Proljetne škole školskih knjižničara RH, Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, str. 44-50
- 74) Machala, D.(2012) Knjižničarske kompetencije u Hrvatskoj u kontekstu cjeloživotnog učenja: doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Odsjek za informacijske znanosti
- 75) Machala, D. (2013) Stalno stručno usavršavanje knjižničara u Hrvatskoj: prigodom desete obljetnice osnutka Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara u RH, Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 1/2(2013), str. 13-33
- 76) Machala, D. (2015) Knjižničarske kompetencije /pogled na razvoj profesije/. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, Nacionalna i sveučilišna knjižnica
- 77) Manovich, Lev. INFO-AESTHETICS a semi-open source book/Web site in progress [started 8/00].dostupno na: <http://www.manovich.net/>, http://www.academia.edu/542793/Introduction_to_Info-Aesthetics (24.07.2015.)
- 78) Marinić, D. (2014) Disertacija: Uloga strukturalnih varijabli samopoimanja u dinamizmu samoevaluacije: provjera modela “društva pojma o sebi“, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet
- 79) Martek, A., Krajna,T., Fluksi,T. (2009) Koliko je zapravo dobra vaša knjižnica?// 10. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica Uspostava kvalitete u specijalnim i visokoškolskim knjižnicama - knjižnice u bolonjskom okruženju: zbornik radova / Pilaš, Irena ; Martek, Alisa (ur.). - Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, str.11-23
- 80) Mejovšek, Milko (2013) Metode znanstvenog istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima. Zagreb: Naklada Slap
- 81) Mertes, N. (2014) Dissertation: Teachers' Conceptions of Student Information Literacy Learning and Teachers' Practices of Information Literacy Teaching and Collaboration with the School Library, A Grounded Case Study, Berlin: Humboldt-Universität, School of Library and Information Science, dostupno na: edoc.hu-berlin.de/dissertationen/mertes-nathalie-2014-03.../mertes.pdf (24.07.2015.)
- 82) Mihalić, M. (2009) Mogući pokazatelji uspješnosti za nacionalne i visokoškolske knjižnice. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, str.105-115
-

-
- 83) Mihalić, M. (2011) Mjere li samo pokazatelji uspješnosti vrijednost knjižnica? : prema vrednovanju društvenih ciljeva organizacija u kulturi. Zagreb: Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 1(2012), 29-44
- 84) Mijatović, Antun [et al.] (1999) Osnove suvremene pedagogije. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor
- 85) Miljević-Ridički, Renata [et al...] (2001) Odgoj za razvoj, Zagreb: Alinea
- 86) Miles, M.B, Huberman, M.A. (1994) An introduction to content analysis. Chapter 11, dostupno na: <http://depts.washington.edu/uwmcnair/chapter11.content.analysis.pdf>
- 87) Munjiza, E., Kragulj, S. (2010) Utemeljenje i rad školskih knjižnica u Hrvatskoj do kraja XIX. stoljeća, Život i škola, br. 23 (1/2010.), god. 56., str. 153.- 168. Dostupno na: hrcak.srce.hr/file/82327
- 88) Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obavezno i srednjoškolsko obrazovanje (2011). Zagreb: Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, dostupno na: <http://public.mzos.hr> (15.05.2015.)
- 89) Nacionalno vijeće za konkurentnost (2014), dostupno na: <http://www.konkurentnost.hr>
- 90) Nacrt pravilnika o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi, Narodne novine, broj 87/08., 86/09., 92/10., 105/10. – ispr., 90/11., 16/12., 86/12. i 94/13.
- 91) Načela i kriteriji vrednovanja znanstvenih organizacija u Republici Hrvatskoj (2013) Zagreb: Agencija za znanost i visoko obrazovanje, dostupno na: www.azvo.hr
- 92) Nolin J. (2008). Science for the Professions. University of Boras. Report No.4, str.9
- 93) Pasarić, B. (2003) Vrednovanje obrazovne djelatnosti-metodološka studija, I.dio. Rijeka: vlastita naklada
- 94) Petr-Balog, Kornelija (2011). Kultura vrednovanja kao dio organizacijske kulture hrvatskih knjižnica. Zagreb: Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 1(2012), 1-28
- 95) Powell, R. Silipigni Connaway L. (2004) Basic research methods for librarians. 4th ed. Westport, Connecticut, London: Libraries unlimited (Library and information science text series) str. 59.
- 96) Pedagoški standardi za predškolsko, osnovno i srednjoškolsko obrazovanje (2008). Zagreb: Hrvatski sabor, dostupno na: <http://www.azoo.hr/tekst/sabor-rh-donio-je-drzavni->
-

[pedagoski-standard-za-predskolsko-osnovno-i-srednjoskolsko-obrazovanje./185](#)
(25.07.2015.)

- 97) Petr, K. (2004) Kvalitativni pokazatelji uspješnosti akademskih knjižnica: doktorska disertacija. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 2004.
- 98) Petr Balog, K. (2012) Kultura vrednovanja kao dio organizacijske kulture hrvatskih knjižnica, Zagreb: Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 1(2012), 1-28
- 99) Petričević, D.(2011) Prilog raspravi o profesiji: andragog, Andragoški glasnik, Vol. 15, br. 1, 2011, str. 11-28, Izvorni znanstveni članak, str.13
- 100) Plano-Clark, Vicki [et al...] (2008) Mixed Methods Approaches in Family Science Research, Educational Psychology Papers and Publications, University of Nebraska – Lincoln, dostupno na:
<http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1080&context=edpsychpapers> (12.04.2014.)
- 101) Phipps R. & Merisotis J. (1999.) - " What's the Difference? - A Review of Contemporary Research on the Effectiveness of Distance Learning in Higher Education", The Institute for Higher Education Policy, Washington, dostupno na:
<http://www.ihep.org> (12.04.2014.)
- 102) Poučavanje čitanja u Europi: Konteksti, politike i prakse (2011) Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizualnu politiku i kulturu, EACEA P9 Eurydice. Europska komisija, dostupno na: <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice> (20.04.2014.) i
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/130HR.pdf
- 103) Pravilnik o registru hrvatskog kvalifikacijskog okvira, Narodne novine br. 22/2013, dostupno na: <http://www.kvalifikacije.hr> (15.05.2015.)
- 104) Priručnik za stručni ispit učitelja i stručnih suradnika u osnovnom školstvu (2006), Zagreb: Zavod za školstvo
- 105) Rakić, V., Milanović Litre, I. (2005) Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. - 2010., Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Zagreb, str.11, dostupno na:
<http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2420>.(12.04.2014.)
- 106) Reardon, Kathleen K.(1998) Interpersonalna komunikacija: Gdje se misli susreću. Zagreb: Alineja
- 107) Rinnie van der Horst (2012) Peer Learning Visit to the Netherlands (8-9 October 2012), dostupno na: www.educationemployers.eu/.../final_report_self-evaluation_of_schools (12.08.2015.)

-
- 108) Sahlberg, P. (2012) Lekcije iz Finske, Što svijet može naučiti iz obrazovne promjene u Finskoj, Zagreb: Školska knjiga
- 109) Samovrednovanje škola: Prva iskustva u osnovnim školama (2010). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, dostupno na:
http://www.idi.hr/cerd/uploads/DOKUMENTI/knjigePDF/Samovrednovanje_skola.pdf (15.05.2015.)
- 110) Saračević, T. (1999) Information Science. Journal of the American Society for Information Science 50(12) str. 1051-1063, dostupno na:
<http://comminfo.rutgers.edu/~tefko/JASIS1999.pdf> (24.07.2015.)
- 111) Sinko, P.(2013) School libraries in Finland. Scandinavian Library Quarterly, dostupno na: <http://slq.nu/?article=volume-46-no-1-2013-10#sthash.VTSnGy16.dpuf> (15.05.2015.)
- 112) Standard za školske knjižnice, Narodne novine, 34, 2000, dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html (12.05.2015.)
- 113) Standard za školske knjižnice, dostupno na: <http://www.nsk.hr/maticna-sluzba-za-skolske-knjiznice/> (24.07.2015.)
- 114) STANDARDS for PROFESSIONAL DEVELOPMENT SCHOOLS (2001) National Council for Accreditation of Teacher Education (NCATE), dostupno na:
<http://www.ncate.org/> (12.05.2015.)
- 115) Stipanov, J. (2010) Knjižnice i društvo: od potrebe do mogućnosti. Zagreb: Školska knjiga, str. 26.
- 116) Stojanovski, J. (2006) Online baze podataka, Zagreb: Hrvatska akademska i istraživačka mreža - CARNet
- 117) Strategija razvoja stručnog usavršavanja (2009.-2013.)(2009). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, dostupno na: www.azoo.hr (12.05.2015.)
- 118) Stručno usavršavanje i profesionalni razvoj: Zbornik radova (2010). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, dostupno na: www.azoo.hr (12.05.2015.)
- 119) Summaries of EU legislation (2000). Indicators on the quality of school education
http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11063_en.htm (12.05.2015.)
- 120) Šeta, V. (2002) Interdisciplinarno i intermedijalno čitanje fenomena XX.stoljeća. Interdisciplinarnost i intermedijalnost u programima školskih knjižnica; zbornik
-

- radova. 13. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske, urednik Višnja Šeta, Rijeka: Prva hrvatska sušačka gimnazija, str. 13
- 121) Šušnjić, B. (2009) Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum. Izlaganje sa znanstvenog skupa, Senj. zb. 36, 39-42 (2009.)
- 122) Todd, R. J. (2009) School Librarianship and Evidence-Based Practice: Perspectives, Progress and Problems. Evidence Based Library and Information Practice, dostupno na: <http://ejournals.library.ualberta.ca/index.php/EBLIP/article/view/4637/531> (15.05.2015.)
- 123) Todd, R. J., Gordon, C.A., Lu, Ya-Ling (2010) Report of Findings and Recommendations of the New Jersey School Library Survey, Center for International Scholarship in School Libraries (CISSL), School of Communication and Information, Rutgers, The State University of New Jersey, dostupno na: http://cissl.rutgers.edu/images/stories/docs/njasl_phase_1.pdf (15.05.2015.)
- 124) Tot, D. (2009) Samovrednovanje učitelja i kvaliteta nastave: doktorska disertacija / Daria Tot. - Rijeka: Filozofski fakultet, 2009.
- 125) Tunjić, I. [et al.] (2011) Priručnik za samovrednovanje za ustanove za strukovno obrazovanje. Zagreb: Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
- 126) Tuškan Mihočić, G. (2011), Mjerenje uspješnosti poslovanja u narodnoj knjižnici, Zagreb: Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 4(2011), 211-224
- 127) Udiljak Bugarinovski, Z. (2011) specijalistički poslijediplomski rad: Benchmarking u funkciji unaprjeđenja marketinga u visokoškolskim knjižnicama, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- 128) Uhliř, Ź. (2011) Utjecaj procesa certificiranja projektnih menadžera na razvitak projektnog menadžmenta u Republici Hrvatskoj, magistarski rad na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu
- 129) UNESCO (2004), The Plurality of Literacy and Its Implications for Policies and Programmes, The Hague
- 130) Uzelac, A. Prijedlog uspostave virtualnog centra za kulturne informacije-CultureNet Croatia, dostupno na: www.culturenet.hr/v1/novo/oprojektu/temeljnidokument.asp (12.04.2014.)
- 131) Velagić, Z. (10.04.2013.) Čitatelji, knjige i tekstovi: oblici interakcije, Osječki zbornik, dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/index.php> (12.04.2014.)

-
- 132) Vican, D., Milanović, I. (2006) Nastavni plan i program za osnovnu školu. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, str. 19-22.
- 133) Vicković, S. L.; Dolaček-Alduk, Z. (2009) Ishodi učenja - priručnik za sveučilišne nastavnike. Osijek : Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera
- 134) Vidulin–Orbanić, S. (2006) Društvo koje uči: povijesno–društveni aspekti obrazovanja, Metodčki obzori 2(2007)1, dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/file/19430>
- 135) Vilar, P., Stričević, I. (2014) Quality school library – how do we find out? Libraries in the Digital Age (LIDA) Proceedings, dostupno na: <http://ozk.unizd.hr/proceedings/index.php/lida/article/view/112/137>
- 136) Vladilo, I. (2008) Suradnja školskih knjižničara u informacijskom društvu, Zbornik radova XX. Proljetna škola školskih knjižničara republike Hrvatske, Opatija: AZOO, dostupno na: <https://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?>
- 137) Vladilo, I. (2012) Samovrjednovanjem do vrjednovanja školske knjižnice, dostupno na: <http://ivexlibris.edu.glogster.com/samovrjednovanjem-do-vrjednovanja-skolske-knjiznice/>
- 138) Vladilo, I. (2012.) Samovrednovanje školskih knjižnica -zašto i kako? Zbornik radova XXIV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske, Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, str. 61-65, dostupno na: .
<http://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?t=1&v=1&C=1948&godina=&broj=1&stranica=00055&H=METELGRAD&vrsta=&grupa=&lang=&u=vladilo>
- 139) Zakon o nacionalnom centru za vanjsko vrednovanje (2004), Hrvatski sabor, dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/313263.html>
- 140) Zakon o hrvatskom kvalifikacijskom okviru (2013) dostupno na: <http://www.zakon.hr/z/566/Zakon-o-Hrvatskom-kvalifikacijskom-okviru>
- 141) Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Narodne novine, 87(2008), 86(2009), 92(2010), 105(2010), dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_07_87_2789.html
- 142) Zakon o knjižnicama, Narodne novine, 105 (1997), 5 (1998), 104 (2000), 69(2009), dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_10_105_1616.html.
http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1998_01_5_66.html
http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_10_104_2040.html
- 143) Zakon o agenciji za odgoj i obrazovanje, Narodne novine, 85, 2006., dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_07_85_2020.html
-

- 144) Zovko, M.(2009) Školska knjižnica u novom tisućljeću. Izlaganje sa znanstvenog skupa. Senjski zbornik, Vol.36 No.1 Prosinac 2009. 43-50
- 145) Zovko, M., Čelić-Tica, V. (2011) Pokazatelji uspješnosti rada u školskim knjižnicama: Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 1, str.101-116
- 146) Žugaj, M., Dumančić, K., Dušak, V. (2006) Temelji znanstvenoistraživačkog rada. Varaždin: Fakultet organizacije i informatike
- 147) Wilson, Thomas Carl (2006) Sistemski knjižničar: oblikovanje uloga, definiranje vještina. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo. Knj.10

6.9. Radni životopis autora disertacije - Uključenost u istraživački problem:

Radno iskustvo:

- Od siječnja 2010. puno radno vrijeme u OŠ Kostrena u Kostreni
- Od listopada 1988. do prosinca 2009. Stručna suradnica školska knjižničarka u OŠ Pećine (50%) u Rijeci i OŠ Kostrena (50%) u Kostreni
- Od 1986. do 1990. Profesor hrvatskog jezika u srednjim i osnovnim školama Primorsko-goranske županije: Elektrotehnička u Rijeci, Trgovačko-tekstilna u Rijeci, Ugostiteljska i obrtnička škola u Opatiji, Trsat u Rijeci, Fran Krsto Frankopan - PŠ Malinska

Glavni poslovi i odgovornosti:

- Od 2005. do 2020. Stručna suradnica školska knjižničarka savjetnica; mentorstvo pripravicima do stručnog ispita
- Od 2001. do 2012. Voditeljica stručnog vijeća osnovnoškolskih knjižničara Primorsko-goranske županije
- Od 2005. do 2009. članica školskog odbora u OŠ Kostrena
- Od 2001. do 2004. članica školskog odbora u OŠ Pećine

Obrazovanje:

- 16/10/2015. Obrana doktorske disertacije i stjecanje akademskog naziva doktora znanosti
- 2014. Završen poslijediplomski znanstveni doktorski studij Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, smjer: Informacija i komunikacija u kulturi, modul: Informacijske znanosti-knjižničarstvo;
- 5/11/2011. upisan poslijediplomski doktorski studij Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
- 18/10/2010. Završen program ICT Edu (Modul 1), Hrvatska akademska istraživačka mreža Carnet i Agencija za odgoj i obrazovanje
- Od 27/09/2008. do 1/07/2009. Završen izvanredni (peta godina) diplomski sveučilišni studij Informacijskih znanosti – knjižničarstva Sveučilišta u Zadru
- 14/02/2008. Informatičko obrazovanje ECDL / 7 modula / specijalist poslovne informatike
- Od 1987. do 1988. Položen stručni ispit za samostalno uvođenje u odgojno-obrazovni proces kao samostalni profesor hrvatskog jezika i književnosti u Trgovačkoj i tekstilnoj školi u Rijeci, Stane Vončine bb
- 1987. Psihološko-pedagoško stručno usavršavanje na Pedagoškom fakultetu u Rijeci
- Od 1981. do 1986. Diplomirala na Pedagoškom fakultetu u Rijeci

Naziv dodijeljene kvalifikacije:

- 1/07/ 2010. Magistra knjižničarstva (mag.bibl)
- 1/07/ 1986. Profesor hrvatskog jezika i književnosti (prof.)

Stecene profesionalne vještine:

- 2010. obnova zvanja savjetnice
- 2005. stručna suradnica savjetnica
- 1999. stručna suradnica mentor

Ime i vrsta organizacije pružatelja obrazovanja i osposobljavanja:

- 2015. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera Osijek
- 2010. Agencije za odgoj i obrazovanje Zagreb
- 2010. Sveučilište u Zadru, Odjel informacijskih znanosti
- 2005. Agencije za odgoj i obrazovanje Zagreb
- 1999. Agencije za odgoj i obrazovanje Zagreb
- 1986. Pedagoški /danas Filozofski/ fakultet u Rijeci

Socijalne kompetencije kroz suradnju u strukovnoj zajednici i društvena angažiranost u gradu/županiji/državi kroz organizaciju i/ili sudjelovanje u promocijama, tribinama, humanitarnim akcijama, volontiranju:

Stručna djelatnost u strukovnim udrugama:

- 2015. Urednica 6. broja časopisa Knjižničarskog društva Rijeka: Knjižničar/Knjižničarka
- 2014. Urednica 5. broja časopisa Knjižničarskog društva Rijeka: Knjižničar/Knjižničarka
- 2013. Dopredsjednica Hrvatske udruge školskih knjižničara
- 2009. Predsjednica Povjerenstva za dodjelu državne nagrade Hrvatske udruge školskih knjižničara „Višnja Šeta”
- 2001. do 2009. Članica upravnog odbora Hrvatske udruge školskih knjižničara
- Od 2008. predsjednica Povjerenstva za dodjelu državne nagrade Hrvatske udruge školskih knjižničara „Višnja Šeta”
- Članica upravnog odbora Knjižničarskog društva Rijeka od 2008.do 2012.
- Članica uredništva časopisa KDR-a „Knjižničar/Knjižničarka” od 2008.-2014.
- Članica Mreže hrvatskih školskih knjižničara od 2010. do danas

Dobrotvorne akcije: Organizator i inicijator humanitarnih akcija školskih knjižničara u Primorsko-goranskoj županiji i Republici Hrvatskoj:

- 2010. „Knjižničari knjižnici” /akcija na području Republike Hrvatske/ - školski knjižničari izradili su 56 taktilnih slikovnica za prvu Dječju knjižnicu za slijepe i slabovidne osobe u Rijeci
- 15/05/2006. „Za književnu baštinu Mažuranić-Brlić-Ružić” /akcija na području Primorsko-goranske županije/ za Spomeničku knjižnicu „Mažuranić- Brlić- Ružić” u Rijeci, za restauraciju dvaju molitvenika iz 18.sto. školski knjižničari PGŽ pomogli su prikupljenim sredstvima u svojim knjižnicama u očuvanju hrvatske književne baštine.
- 2004. „Dobro je činiti dobro” /akcija na području Republike Hrvatske/ - školski knjižničari oformili i opremili prvu knjižnicu u Domu za nezbrinutu djecu „Braće Mažuranić” u Novom Vinodolskom
- 29/11/1998. Organizirala dobrotvorni koncert za pomoć Onkološkom odjelu dječje

bolnice Kantrida u suradnji s Hrvatskom ligom protiv raka i dr. Nadom Šišul. Za američku zakladu „U.S.A. Healing The Children”, američka zaklada za pomoć djeci s neizlječivim bolestima srca, za pomoć djeci Hrvatske nastupio je Ivan Mihaljević (bariton) uz klavirsku pratnju Antuna Petrušića (Operni studio Zagreb) u dvorani Filodrammatica u Rijeci, Korzo 26. Djeci Rijeke ponuđeno je i besplatno liječenje bolesti srca preko te američke zaklade.

Organizacijske vještine i kompetencije

- Od 6/12/2001. godine do 31/8/2012. Vanjska suradnica Agencije za odgoj i obrazovanje Zagreb, voditeljica Stručnog vijeća osnovnoškolskih knjižničara Primorsko-goranske županije od 2001.g. - 2012.g
- Organizator županijskih i međuzupanijskih skupova osnovnoškolskih knjižničara te predavač na istima tijekom 12 godina
- Od 1993. godine do 2013. godine - Moderator radionica i predavač na međunarodnim skupovima školskih knjižničara Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske (objavljeni radovi u Zbornicima Proljetnih škola školskih knjižničara Republike Hrvatske)
- Od 2000. do 2006. godine – Voditeljica i organizator karnevalske povorke u OŠ Pećine i PŠ Kostrena. Tim od 200 učenika i učitelja koji su time prezentirali školu na velikoj Karnevalskoj povorci u Rijeci.
- Od 1998. do 2004. godine - Mentor radionice scenskog govora u „Školi Mira“ u Mrkoplju, rad u multikulturalnoj radionici na promicanju mira i etničkog suživota mladih iz Austrije, Italije, Bugarske, Rumunjske, BiH i Crne Gore kroz kreativno izražavanje.
- Od 1997. do 2007. godine u Odjelu za kulturu Općine Kostrena koordinator za izvanškolske aktivnosti: glazbene tečajeve, strane jezike, likovnu radionicu i radionicu govornog stvaralaštva. Objedinjavala sadržaje svih radionica ili prema potrebama kulturnih programa u Općini Kostrena, organizator manifestacije u lipnju svake godine „Smotra dječjeg stvaralaštva u Kostreni“, voditeljica radionice „Govorno stvaralaštvo“ za sve uzraste s ciljem stvaranja Kulturnog centra za mlade 1999.-2013.

Koordinator interdisciplinarnih projekata kroz projekte realizirane u školskoj knjižnici kronološki:

- Od grafita do dijamanta, 2004. OŠ Kostrena, organizator i voditelj
- Europski jezici, 2006. OŠ Kostrena, organizator i voditelj
- Petica, 2006. OŠ Kostrena, organizator i voditelj
- Priča o Ivani, 2006. OŠ Pećine, inicijator, organizator i voditelj
- Hrvatski velikani u stripu - Tomislav prvi hrvatski kralj, 2007. OŠ Pećine, inicijator
- Freestyle plima, sprej, ritam i rima, OŠ Kostrena, 2008.

- POP-ROCK GUITAR PRO, OŠ Kostrena 2008., organizator u knjižnici
- Tajne vile Ružić, 2009. OŠ Pećine, inicijator, organizator, voditelj
- Čitamo mi u obitelji svi, 2011. Projekt Hrvatske mreže školskih knjižničara u OŠ Kostrena, voditelj
- Tulum s(l)ova, 2012. Projekt HMŠK, večernje čitanje u knjižnici "Vampiriska književnost", OŠ Kostrena, organizator u knjižnici
- Istraživački projekt i terenska nastava "Od posvete do SMS-a" s izložbom "Knjige s posvetom" 2012. OŠ Kostrena, inicijator, organizator i voditelj
- Biblioteka "Učenici pisci": 2010., 2011., 2012., 2013. u OŠ Kostrena, inicijator, organizator i voditelj

Računalne vještine i kompetencije, informatičko obrazovanje i višestruka primjena u radu

- Od 2010. do danas - Administrator mrežne stranice školske knjižnice OŠ Kostrena <http://os-kostrena.skole.hr/skola/knjiznica/>
- Digitalizacija školskog časopisa Broštulin (od 1. broja): <http://library.foi.hr>
- 14/02/2008. Informatičko obrazovanje ECDL / 7 modula /- specijalist poslovne informatike
- Od 2004.-2008. Pokretač, administrator i autorica mrežne stranice za Županijsko stručno vijeće osnovnoškolskih knjižničara PGŽ na adresi www.svok-pgz.info (Archive wayback Machine) Stranica je ugašena pokretanjem portala www.knjiznicari.hr za sve županije RH
- Od 2001. Automatizirano informatičko poslovanje školske knjižnice u OŠ Kostrena - MetelWin knjižnični program

Umjetničke vještine i kompetencije, njegovanje dijalektalne baštine

- Od 10. do 14/ 05/2011. Govor i pokret - jedna od 15 studentica međunarodne radionice Arthura Lessaca prvi put organizirane u Europi, na Filozofskom fakultetu u Rijeci. Organizator edukacije bio je Odjel kulturologije FFRI Radionicu je vodio osobno Arthur Lessac.
- Od 2007. do 2014. Organizator programa susreta škola koje njeguju čakavski dijalekt u Primorsko-goranskoj županiji "Čakavski susreti va Kostrene", domaćin susreta je OŠ Kostrena, mjesto održavanja je Narodna čitaonica "Sv.Lucija" u Kostreni. Manifestacija okuplja 150 učenika svake godine.
- 27/05/2006. do 2010. - Prvi susret mladih „Svibanj va Škrljevu“- Zahvalnica Katedre čakavskog Sabora „Ljubo Pavešić“
- Od 1996. do 2003. - Mentor učenicima i nastavnicima (hospitantima) u recitatorskoj radionici „Novigradskog proljeća“ Škole za darovite učenike Republike Hrvatske pod

pokroviteljstvom Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, Agencije za odgoj i obrazovanje Zagreb

- Od 1992. do 1995. – Hospitantica u radionici govornog stvaralaštva pod mentorstvom dr.Stjepana Pepelnjaka i Mirjane Žugec u Školi za darovitu djecu RH „Novigradsko proljeće“.

Rad na kulturi govorenja – govornom stvaralaštvu – scenskom govoru

- od 1996. god. do 2009.god. - Autorica i izvoditelj programa za osmišljavanje slobodnog vremena mladih kroz Govorno stvaralaštvo – kultura govora - scenski govor radom za Odjel za kulturu i školstvo Općine Kostrena
- od 2004.-2009. - U OŠ Kostrena voditeljica Govornog stvaralaštva – kultura govora - scenski govor kao izvannastavne aktivnosti. Na *državnim* susretima LIDRANO nagrađivana za rad na dramskom izričaju s djecom: 2005. u Dubrovniku, 2006. u Zadru, 2007.u Novigradu (Istra)
- od 2007. do 2009.god. – Redateljica i pisac tekstova amaterskog kazališta pri Čakavskoj katedri Općine Kostrena. Dvije predstave izvedene na glazbenom festivalu „MIK” u Kostreni (lipanj 2008. ”Pepa i Jela” i lipanj 2009. „Simonice va Kostrene”)
- od 2006. do 2007. god. - Zamjenica voditeljice projekta Madlen Zubović, učenja čakavskog dijalekta “Mića škola čakavaca” pri Katedri čakavskog sabora Ljubo Pavešić, Škrljevo. Nastavak suradnje u manifestaciji Rujan va Škrljevu, smotri dječjeg čakavskog stvaralaštva do 2012.
- 2004. godine član Odbora za organizaciju 19. Svjetskog lutkarskog festivala UNIMA 2004. u Rijeci, redateljica dječje lutkarske komične predstave “Ej,ćo” izvedene na 19. svjetskom lutkarskom festivalu UNIMA u sklopu programa na pozornici riječkog Korza

6.10. Popis objavljenih radova i izlaganja

Članak u međunarodnoj znanstvenoj bazi podataka Springer, dostupno na:

<http://www.springer.com>

Udina, K. (2014) Tehnology and Learning in the School Library [hrv.Tehnologija i učenje u školskoj knjižnici], dostupno na: http://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-3-319-14136-7_31

Zbornik znanstvenih radova međunarodne konferencije:

Udina, K.(2015) Informacijska pismenost u knjižnicama osnovnih i srednjih škola. Proceedings 12th International Scientific Conference „Western Balkan Information Literacy“ June on Una River (WBIL 2015.). Bihać, 18-20. Juni 2015. godine [Prijevod: Zbornik radova XII. Međunarodne naučne konferencije „Informacijska Pismenost na Zapadnom Balkanu“ Juni na Uni, Bihać, 18-20. juni 2015. godine], str.107

Udina, K.(2014) Tehnology and Learning in the School Library [prijevod: Tehnologija i učenje u školskoj knjižnici]. European Conference on Information Literacy (ECIL), Dubrovnik, 22-24 October 2014., str. 120, dostupno na: www.ecil.com

Udina, K. (2013) A School Librarian in the Educational System of Croatia. European Conference on Information Literacy (ECIL), Istanbul, Turkey, 22-25 October 2013., str.178, dostupno na: www.ecil.com

Članci:

Udina, K.(2015) The European Union TEMPUS programme. Developing Information Literacy for lifelong learning and Knowledge economy in Western Balkan countries. 10 questions for Padraig Kirby and Jerald Cavanagh, Knjižničar/knjižničarka, e-časopis Knjižničarskog društva Rijeka, 6, dostupno na: www.kdr.hr

Udina, K. (2015) Peti broj časopisa Knjižničarskog društva Rijeka, HKD Novosti, broj 65 (2015.), dostupno na: <http://hkdrustvo.hr/hkdnovosti/>

Udina, K. (2015) Stvaralaštvo u školskoj knjižnici, Zrno: časopis za obitelj, vrtić, školu, 113-114, 25-26, str. 22-24

Udina, K. (2013) U potrazi za identitetom u osobnim posvetama knjižne baštine: Istraživački projekt „Od osobne posvete do SMS-a“, Knjižničar/knjižničarka, e-časopis Knjižničarskog društva Rijeka, 4, str. 72, dostupno na: www.kdr.hr

Udina, K. (2013) Dodjela godišnje nagrade HUSK-a „Višnja Šeta“ u 2013. godini, Knjižničar/knjižničarka, e-časopis Knjižničarskog društva Rijeka, 4, str. 127, dostupno na: www.kdr.hr

Udina, K. (2012) Školska knjižnica – srce škole čija vrijednost još nije prepoznata, Školske novine, 16 str, 15-18, dostupno na: www.skolskenovine.hr

Udina, K. (2012) Knjižničari knjižnici – humanitarna akcija školskih knjižničara u RH 2011., Knjižničar/knjižničarka, e-časopis Knjižničarskog društva Rijeka, 3 (2012), str.146-151, dostupno na: www.kdr.hr

Udina, K. (2012) Biblioteka „Učenici pisci“ u školskoj knjižnici OŠ Kostrena,

- Knjižničar/knjižničarka, e-časopis Knjižničarskog društva Rijeka, 3 (2012), str. 155-163, dostupno na: www.kdr.hr
- Udina, K. (2012) Najbolji školski knjižničari nagrađeni državnim godišnjom nagradom HUŠK-a „Višnja Šeta“// Knjižničar/knjižničarka, e-časopis Knjižničarskog društva Rijeka, 3 (2012), str.178-181, dostupno na: www.kdr.hr
- Udina, K. (2012) 1.državni stručni skup HUŠK-a u Splitu „Horori a priori?“, Knjižničar/knjižničarka, e-časopis Knjižničarskog društva Rijeka, 3 (2012), str. 181-185, dostupno na: www.kdr.hr
- Udina, K. (2010) Slikovnice za slijepu i slabovidnu djecu, Školske novine, 37 (2010), str.8, dostupno na: www.skolskenovine.hr
- Udina, K. (2008) Enigmatička radionica u školskoj knjižnici, Alkica: Dječji enigmatski školski časopis 26,4(2008), str. 3-5
- Udina, K. (2008) Projekt: Hrvatski velikani u stripu, Zrno: časopis za obitelj, vrtić, školu 80-81, 19 (2008), str.19-20.

Zbornici stručnih i znanstvenih skupova:

- Udina K. Samovrednovanjem do vrednovanja – mi znamo kako.//Smjernice za rad školskog knjižničara: zbornik radova 24. Proljetne škole školskih knjižničara Republike Hrvatske/ urednik Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2012. Str. 49-61. (dostupno na adresi: www.azoo.hr)
- Udina, K. Nova biblioteka: Učenici pisci.//Čitanje kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja: zbornik radova 23. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske/ urednik Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011. Str. 181-189. www.azoo.hr
- Udina, K. Knjižničari knjižnici.// Školske knjižnice i slobodno vrijeme učenika: zbornik radova 22. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske / urednica Biserka Šušnjić. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2010. Str. 213-214. <http://library.foi.hr/ZBIRKE/proljetna-skola/index.php?page=knjige>
- Udina, K. Priča o Ivani – istraživanje o Ivani Brlić Mažuranić.// Knjiga radova s Konferencije Partnerstvo roditelja i odgojno obrazovnih ustanova: kvalitetna škola u Dubrovniku i Dubrovačko-neretvanskoj županiji 1992-2007./ urednici Jagoda Tonšić Krema; Anton Toni Štemberger; Maja Ljubetić... [et al.]. Dubrovnik: Zavod za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije: Udruga roditelja za izbor kvalitetnog odgoja i obrazovanja Dubrovnik, 2008. Str. 70-71.
- Udina, K. Susret s piscem: Ivo Brešan. Zbornik radova: 18. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske, uredništvo Biserka Šušnjić; Đudita Franko; Theodor de Canziani Jakšić. Rijeka: Grafem, 2007. Str. 138-144. www.azoo.hr
- Udina, K. Dobro je činiti dobro. Zbornik radova: 16.Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske, uredništvo Biserka Šušnjić; Đudita Franko; Theodor de Canziani Jakšić. Rijeka: Grafem, 2004. Str. 219-221. www.azoo.hr
- Udina, K. Učiti učiti u školskoj knjižnici. Mjesto školske knjižnice u programima djelovanja Ministarstva prosvjete i sporta: zbornik 15. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske, uredništvo Biserka Šušnjić; Đudita Franko; Theodor de Canziani Jakšić. Rijeka: Grafem, 2003. Str. 76-81. www.azoo.hr

Udina, K. Intermedijalnost programskih jedinica književnosti, biologije, likovne kulture i matematike u nastavi. Interdisciplinarnost i intermedijalnost u programima školskih knjižnica: zbornik radova 13. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske, urednik Višnja Šeta. Rijeka: Prva hrvatska sušačka gimnazija, 2002. Str. 21-25.

Udina, K. Intermedijalnost u nastavi programskih jedinica književnosti, prirode i biologije, matematike i likovne kulture. Svaki učenik može uspjeti: RI kvaš-21: međunarodni skup prosvjetnih djelatnika koji primjenjuju Glasserove ideje kvalitetne škole: zbornik radova Drugi hrvatski susret kvalitetnih škola, urednici Jagoda Tonšić-Krema; Milivoj Vrabec; Anton Toni Štemberger. Rijeka: Medicinska škola, 2002. Str. 111-115.

Udina, K. Roditelji i učenici u školskoj knjižnici. Školska knjižnica i kvalitetna škola: poučavanje radosti čitanja: zbornik radova 14. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske, urednica Biserka Šušnjić ... [et al.]. Rijeka: Prva hrvatska sušačka gimnazija, 2002. Str. 62-66; 163-165.

Udina, K. Načini poticanja stvaralačkog mišljenja u radu na književnom tekstu. Odiseja u školstvu: Ri-Kvaš-2: međunarodni skup prosvjetnih djelatnika koji primjenjuju Glasserove ideje kvalitetne škole: zbornik radova Prvi hrvatski susret kvalitetnih škola, urednici Jagoda Tonšić-Krema; Milivoj Vrabec; Anton Toni Štemberger. Rijeka: Medicinska škola, 2001. Str. 118-125.

Udina, K. Poticanje stvaralačkog mišljenja na književnom tekstu. Kršćanstvo u programima i fondovima školskih knjižnica. Lektira i mladi čitatelj: zbornik radova 12. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske / urednica Višnja Šeta. Rijeka: Prva hrvatska sušačka gimnazija, 2001. Str. 139-144. www.azoo.hr

Poglavlje u knjizi:

Bakašun, V. (2007) Narodna čitaonica u Kostreni Sv. Lucija 130 godina. Radionica govornog stvaralaštva – kultura govorenja. Rijeka: Fintradeturs, str. 140-147.

Izlaganja na međunarodnim stručnim i znanstvenim skupovima:

ECIL (European Conference on Information Literacy), Dubrovnik, 20.- 23.10.2014.

Korina Udina: Tehnology and Learning in the School Library (Tehnologija i učenje u školskoj knjižnici)

ECIL (European Conference on Information Literacy), Istanbul, Turska, 22.- 24.10.2013.

Korina Udina: /Prezentacija/ A School Librarian in the Educational System in Croatia (Školski knjižničar u obrazovnom sistemu u Hrvatskoj)

Osijek, 20.03.2013., Međunarodni interdisciplinarni skup Kultura, identitet, društvo – europski realiteti (International interdisciplinary symposium Culture, society, identity – european realities)

Korina Udina: Kulturni identitet u posvetama knjižne baštine (Cultural identity in the inscriptions of library heritage)

AZOO, Pazin KVAŠ 2009., Pazin, 13.10.2009. Međunarodni skup kvalitetnih škola, Tema skupa „Škola kao radosno mjesto“

Korina Udina: Školska knjižnica kao mjesto suradnje

DU-KVAŠ KONFERENCIJA 2007. o Partnerstvu roditelja i odgojno obrazovnih ustanova, Dubrovnik 2007.

Korina Udina: / rad s temom/ "Istraživanje o Ivani"

AZOO, MZOS, RI-KVAŠ 2002., Međunarodni skup kvalitetnih škola, Prva hrvatska sušačka gimnazija u Rijeci

Korina Udina /izlaganje/: Intermedijalnost programskih jedinica književnosti, biologije, likovne kulture i matematike u nastavi, i radionicu o tom interdisciplinarnom pristupu učenju u školskoj knjižnici

AZOO, MZOS, RI-KVAŠ 2000. Međunarodni skup kvalitetnih škola, Medicinska škola u Rijeci

Korina Udina: /radionica/ Načini poticanja stvaralačkog mišljenja u radu na književnom tekstu u školskoj knjižnici.

Izlaganja na stručnim skupovima Agencije za odgoj i obrazovanje i stručnim skupovima Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta:

AZOO, 27. Proljetna škola školskih knjižničara RH, Primošten, 15.- 18.04.2015.

Korina Udina: izlaganje „Tehnologija i učenje u školskoj knjižnici“

Korina Udina, predsjednica Povjerenstva: Dodjela nagrade HUŠK-a „Višnja Šeta“ zaslužnim školskim knjižničarima

AZOO, Opatija, 11.siječnja 2014: Državni stručni skup za mentore, savjetnike i voditelje stručnih vijeća

Korina Udina: Ishodi učenja i vrednovanje u školskoj knjižnici

AZOO, 25. Proljetna škola školskih knjižničara RH, Vodice, 14.-17.travnja 2013.

Korina Udina, predsjednica Povjerenstva: Dodjela nagrade HUŠK-a „Višnja Šeta“ zaslužnim školskim knjižničarima

AZOO, 24.Proljetna škola školskih knjižničara RH, Dubrovnik, 21.-24. ožujka 2012. Smjernice za rad školskog knjižničara u teoriji i praksi

Korina Udina: Samovrjednovanjem do vrjednovanja, istraživanje i prezentacija rezultata

Korina Udina, predsjednica Povjerenstva: Dodjela nagrade HUŠK-a „Višnja Šeta“ zaslužnim školskim knjižničarima

AZOO, 23. Proljetna škola školskih knjižničara RH, Osijek, 9.-11. svibnja 2011.

Korina Udina, predsjednica Povjerenstva: Dodjela nagrade HUŠK-a „Višnja Šeta“ zaslužnim školskim knjižničarima

AZOO, Rijeka, 28.08.2010., međužupanijski stručnom skupu za likovnu i glazbenu kulturu osnovnih i srednjih škola u Prvoj hrvatskoj sušačkoj gimnaziji u Rijeci

Korina Udina: Interdisciplinarno poučavanje u školskoj knjižnici

AZOO, 22. Proljetna škola školskih knjižničara, Zagreb, 7.-10. travnja 2010. Školska knjižnica i slobodno vrijeme učenika, Neposredno i posredno uključivanje knjižničara u školski kurikulum

Korina Udina: Pokretanje humanitarne akcije na državnom nivou «Knjižničari knjižnici» za izradu taktilnih slikovnica

Korina Udina, predsjednica Povjerenstva: Dodjela nagrade HUŠK-a „Višnja Šeta“ zaslužnim školskim knjižničarima

AZOO, Proljetna škola školskih knjižničara, Zadar, 22.-25. travnja 2009.

Upravljanje znanjem školskog knjižničara u funkciji razvoja školskoga kurikulumu u ozračju interkulturalnog dijaloga

Korina Udina, predsjednica Povjerenstva: Dodjela nagrade HUŠK-a „Višnja Šeta“ zaslužnim školskim knjižničarima

AZOO, Stručni skup za voditelje ŽSV-a, Zagreb, 21. listopada 2009. U Željezničkoj tehničkoj školi u Zagrebu: Knjižnica – ključna poveznica u nacionalnom i školskom kurikulumu

Korina Udina: Korelacija knjižničnog odgoja i obrazovanja i nastavnih predmeta

Korina Udina: Primjeri dobre prakse iz školske knjižnice

AZOO, Zagreb, 26. kolovoza 2008., OŠ Ivan Merz

Korina Udina: U radnoj skupini za povezivanje nastavnih tema s programom Knjižničnog odgoja i obrazovanja, Plan i program povezivanja nastavnih tema iz likovne i glazbene kulture s Knjižničnim programom informacijske pismenosti

AZOO, Opatija, Proljetna škola školskih knjižničara, 2.-5. travnja 2008.

Suradnja u informacijskom društvu – s obzirom na potrebe školskoga knjižničarstva

Korina Udina: Povjerenstvo za dodjelu Nagrade „Višnja Šeta“ dodjelo mi nagradu

MZOŠ, AZOO, Šibenik, 18. – 21. travnja 2007. Proljetna škola školskih knjižničara

Školska knjižnica – Informacijska pismenost i poticanje čitanja

Korina Udina: Književni susret s Ivom Brešanom, interviu s Ivom Brešanom i radionica za knjižničare

AZOO, Zagreb, 24. – 25. listopada 2006.

Seminar za voditelje županijskih stručnih vijeća školskih knjižničara

Školska knjižnica i HNOS

Korina Udina: Primjeri dobre prakse iz školske knjižnice

AZOO, Rijeka, 1. rujna 2006., Spomenička knjižnica Mažuranić-Brlić-Ružić

Korina Udina: Međupredmetno povezivanje u obradi lektire

AZOO, Zagreb, 1.- 3. ožujka 2006. Seminar za voditelje županijskih stručnih vijeća školskih knjižničara, promaknute knjižničare i knjižničare u HNOS-u, Timski rad, projektno učenje, pozadinska glazba

Korina Udina: Projektni dan i međupredmetno povezivanje u školi iz školske knjižnice

AZOO, Zagreb, 25. – 26. studenog 2004. Seminar za voditelje županijskih stručnih vijeća školskih knjižničara: Mrežne stranice, Power Point, Informatizacija

Korina Udina: Pokretanje mrežne stranice za županijsko stručno vijeće za povezanost knjižničara (www.svok-pgz.hr na Internet Archive Wayback Machine)i primjer PowerPoint multimedijske prezentacije

MZOŠ, AZOO, Novi Vinodolski, 14. – 17. travnja 2004. Proljetna škola školskih knjižničara: Uloga školske knjižnice u novom obrazovnom okruženju

Korina Udina: Dobro je činiti dobro, humanitarna akcija (i svečanost predaje paketa knjiga ravnateljici Doma Braće mažuranić Krunoslavi Barberić)

AZOO, Zagreb, 4. – 5. studenog 2003. Seminar za voditelje ŽSV školskih knjižničara

Korina Udina: Važnost i uspjeh informatizacije osnovnoškolskih knjižnica PGŽ

MZOŠ, AZOO, Novi Vinodolski, 23. – 24. travnja 2003. PŠŠK i skup voditelja ŽSV

Korina Udina: Učiti učiti u školskoj knjižnici

MZOŠ, AZOO, Crikvenica, 24.-27. travnja 2002., XIV: Proljetna škola školskih knjižničara

Korina Udina: voditeljica stvaralačke radionice o roditeljima u školskoj knjižnici

Korina Udina: Izlaganje Roditelji i učenici u školskoj knjižnici

MZOŠ, AZOO, Rijeka, 26. ožujka 2002.

Korina Udina: prikaz teme Roditelji i učenici u školskoj knjižnici

MZOŠ, AZOO, Novi Vinodolski, 16.-19. svibnja 2001. XII: Proljetna škola školskih knjižničara

Korina Udina: održala izlaganje Intermedijalnost programskih jedinica književnosti, biologije, likovne umjetnosti i matematike

MZOŠ, AZOO, Crikvenica, 17.-20. svibnja 2000., XII. Proljetna škola školskih knjižničara

Korina Udina: voditeljica stvaralačke radionice Poticanje stvaralačkog mišljenja

MZOŠ, AZOO, Rijeka, 7. travnja 2000.

Korina Udina: Prikaz poticanja stvaralačkog mišljenja i prosocijalnog ponašanja na satu lektire u školskoj knjižnici

Izlaganja na Županijskim stručnim vijećima školskih knjižničara Primorsko-goranske županije, dostupno na www.ettaedu.hr od 2011. godine, kronološki:

ŽSV PGŽ, Rijeka, 26. -27. listopada 2002., OŠ Pećine

Korina Udina: Uloga školskog knjižničara u rasterećenju učenika (Međunarodni dan školskih knjižnica obilježen otvorenosću knjižnica građanima)

ŽSV PGŽ, Rijeka, 28. veljače 2003., Gradska vijećnica

Korina Udina: Modeli učenja i poučavanja u školskoj knjižnici

ŽSV PGŽ, Rijeka, 26. rujna 2003., OŠ Pećine

Korina Udina: Rješavanje disciplinskih problema u školskoj knjižnici prema metodama Kvalitetne škole Williama Glassera

Korina Udina: organizacija otvorenih vrata knjižnica s povezanim aktivnostima za Svjetski dan školskih knjižnica

Korina Udina: osnivanje prve podružnice HUŠK-a u PGŽ

ŽSV PGŽ, Rijeka, 29. siječnja 2004., OŠ Pećine

Korina Udina: Informatizacija rada školskih knjižnica na području PGŽ i tečaj korištenja modula knjižničnog programa MetelWin.

Skup ravnatelja osnovnih škola PGŽ, Rijeka, 24. ožujka 2004., OŠ Pećine

Korina Udina: Mjesto školske knjižnice u životu škole i potreba informatizacije njezina rada

ŽSV PGŽ, Rijeka, 14. rujna 2004., OŠ Pećine

Korina Udina: Projekti u školskoj knjižnici

ŽSV PGŽ, Rijeka, 16.veljače 2005., Područna škola Kostrena

Korina Udina: Predstavljanje novog načina povezanosti u radu vijeća: web stranica stručnog vijeća osnovnoškolskih knjižničara PGŽ www.svok-pgz.info (pregled projekata po školama, primjera dobre prakse, biltena, fotografija, održanih izložbi po izboru knjižničara. Tekstualni dio metodički obrađen, primjeri nastavnih satova u školskoj knjižnici)

ŽSV PGŽ, Rijeka, 13.06. 2005., Spomenička knjižnica Mažuranić-Brlić-Ružić

Korina Udina: Svjesnost o očuvanju književne baštine: Humanitarna akcija za restauraciju dvaju molitvenika

ŽSV PGŽ, Rijeka, 24. studenog 2005., OŠ Pećine

Korina Udina: Projekti i stvaralački satovi u školskoj knjižnici

ŽSV PGŽ, Rijeka, 30.05.2006., OŠ Vežica

Korina Udina: Kultura govorenja, govorno stvaralaštvo u školskoj knjižnici kroz scensku aktivnost

ŽSV PGŽ, Kostrena, 15.ožujka 2006, PŠ Kostrena

Korina Udina: Knjižnica i knjižnično-informacijsko područje u HNOS-u

ŽSV PGŽ, Rijeka, 31. Kolovoz 2006. Spomenička knjižnica Mažuranić-Brlić-Ružić

Korina Udina: Ostvarivanje nastavnih tema terenskom nastavom

ŽSV PGŽ, Rijeka, 28.rujna 2006., OŠ Pehlin

Korina Udina: Primjer integracijsko-korelacijskog dana u OŠ Kostrena „Petica“

ŽSV PGŽ, Rijeka, 24.studenog 2006. OŠ Kostrena

Korina Udina: Projekt u nastavi i timsko suradničko učenje, Dobri odnosi u školi i zajednička odgovornost

ŽSV PGŽ, Pula, 5. Prosinca 2006., 12. Sajam knjige u Puli

Korina Udina: Terenska nastava u HNOS-u i školska knjižnica

ŽSV PGŽ, Rijeka, 30. ožujka 2007. Gradska vijećnica Rijeka

Koraljka Mahulja-Pejčić, *Korina Udina:* Uloga školske knjižnice u obrazovanju - izvješće s radionice Odsjeka informacijskih znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu

Korina Udina: Uloga školske knjižnice u obrazovanju

ŽSV PGŽ, Rijeka, 28. rujna 2007., OŠ Kostrena

Korina Udina: Korelacija iz školske knjižnice (kako uz strip „Tomislav-prvi hrvatski kralj“ ostvariti ciljeve prema HNOS-u u 6. i 8. razredu na nastavi HJ, LK, Pov i knjižnice)

ŽSV PGŽ, Kostrena, 18.ožujka 2008., OŠ Kostrena

Korina Udina (knjiž.), Ina Randić Đorđević (HJ): Korelacija knjižnice, hrvatskog jezika i glazbene kulture u radionici „Hip-hop: Freestyle plima: sprej, ritam i rima“

ŽSV PGŽ, Rijeka, 14.listopada 2008., Spomenička knjižnica Mažuranić-Brlić-Ružić

Korina Udina, Romana Leko (predsjednica Centra za neohumanističke studije): o učeničkom stvaranju svoje prve knjige i državnom natječaju za djecu u pisanju i ilustriranju vlastite priče

ŽSV PGŽ, Rijeka, 15. prosinca 2008. OŠ Kostrena

Korina Udina, Ivana Vladilo: Konkretizacija kurikularnih tema kroz osmišljavanje neposrednog rada školskog knjižničara

Korina Udina i Goran Moravček (izdavačka kuća Adamić): Akcija „100 paketa knjiga za 100 knjižnica“ – svečanost podjele knjiga školskim knjižnicama PGŽ i Ličko-Senjske županije, članak dostupan na: <http://www.kostrena.hr/rnd/1002/Donacija-izdavacke-kuce--ADAMIC.wshtml>

ŽSV PGŽ, Kostrena, 31. ožujka 2009.

Korina Udina, Majda Leskovar: Najave aktivnosti u školskoj knjižnici: Plakat ili poster

ŽSV PGŽ, Rijeka, 5. studenog 2009. OŠ Kostrena

Korina Udina: Korelacija knjižničnog odgoja i obrazovanja i nastavnih predmeta u projektu Tajne vile Ružić u OŠ Pećine

ŽSV PGŽ, Kostrena, 27. svibnja 2010.

Korina Udina: Izrada taktilnih slikovnica u školskoj knjižnici (i izložba izrađenih slikovnica)

ŽSV PGŽ Rijeka, 9. ožujka 2011.

Korina Udina: Županijski prijedlog kandidata za nagradu HUŠK-a

ŽSV PGŽ, Rijeka, 9. studeni 2011.

Korina Udina: Međunarodni dan školskih knjižnica na prvom stručnom skupu HUŠK-a u Splitu „Horori a priori“

ŽSV PGŽ, Rijeka, 16. svibnja 2012.

Korina Udina, Ivana Vladilo: Samovrednovanjem do vrednovanja

ŽSV PGŽ, Ravna Gora, 11. ožujka 2013.

Korina Udina: Ishodi učenja u istraživačkom projektu *Posvete u knjigama*

ŽSV PGŽ, Rijeka, 13. veljače 2014.

Korina Udina: Ishodi učenja i vrjednovanje u školskoj knjižnici

ŽSV PGŽ, Rijeka, 27. veljače 2015.

Korina Udina: Knjižnica-informacijska sinapsa, časopis Knjižničarskog društva Rijeka, urednica
Prezentacija 2. Europske konferencije o informacijskoj pismenosti u Dubrovniku

ŽSV PGŽ, Rijeka, 30. studeni 2015.

Korina Udina: Paradoksi u profesiji školskog knjižničara

Nagrada, priznanja, zahvalnice, odluke, potvrde

Nagrada „Višnja Šeta“ u 2008. godini za izniman doprinos školskom knjižničarstvu
dodijeljena od Hrvatske udruge školskih knjižničara

Priznanja:

- PRIZNANJE za izuzetan rad s učenicima koji su osvojili 1.mjesto na Državnoj smotri LIDRANO 2005.
- PRIZNANJE za izuzetan rad s učenicima koji su osvojili 3.mjesto na Državnoj smotri LIDRANO 2006.
- PRIZNANJE za izuzetan rad s učenicima koji su osvojili 3. Mjesto na Državnoj smotri LIDRANO 2007.
- PRIZNANJE za sudjelovanje u državnom natječaju „Moja prva knjiga“ CZNS Karlovac 30.rujna 2010.
- PRIZNANJE za stručan i stvaralački rad s darovitim učenicima hrvatskih škola na „Novigradskom proljeću“ 2000.
- PRIZNANJE za visokostručan i stvaralački rad s darovitim učenicima hrvatskih škola i nesebično prenošenje iskustva kreativnim učiteljima na Novigradskom proljeću 3.-10. svibnja 1998.
- PRIZNANJE za visokostručan i stvaralački rad s darovitim učenicima hrvatskih osnovnih škola i nesebično prenošenje iskustva kreativnim učiteljima na Novigradskom proljeću 29.08.- 5.09.1997.
- PRIZNANJE za stvaralački rad i sudjelovanje s učenicima na županijskim susretima LIDRANO 1995.
- PRIZNANJE za stvaralački rad s učenicima i sudjelovanje na općinskim susretima LIDRANO 1995.
- PRIZNANJE za unaprjeđenje i razvijanje stvaralaštva darovitih osnovnoškolaca Republike Hrvatske na „Novigradskom proljeću“ 1996.
- PRIZNANJE za doprinos razvoju i unapređivanju govornog stvaralaštva u školi dječjeg stvaralaštva „Novigradsko proljeće“ 1995.

Zahvalnice:

- ZAHVALNICA za dugogodišnji rad voditeljice županijskog stručnog vijeća osnovnoškolskih knjižničara PGŽ, AZOO, svibanj 2014.
- ZAHVALNICA za sudjelovanje u projektu Piramida od knjiga, NSK 2012.
- ZAHVALNICA za desetogodišnji predani rad voditeljice županijskog stručnog vijeća osnovnoškolskih knjižničara Primorsko-goranske županije 2011.
- ZAHVALNICA prve dječje knjižnice za djecu s oštećenjem vida u OŠ Pećine, Rijeka 2010.
- ZAHVALNICA za sudjelovanje na općinskim susretima LIDRANO 2008.
- ZAHVALNICA za sudjelovanje na županijskim susretima LIDRANO 2008.
- ZAHVALNICA za sudjelovanje na općinskim susretima LIDRANO 2007.
- ZAHVALNICA za sudjelovanje na županijskim susretima LIDRANO 2007.
- ZAHVALNICA za vrstan rad u dramsko-scenskom izrazu na Državnim susretima LIDRANO 2007. Novigrad
- ZAHVALNICA za vrstan rad u dramsko-scenskom izrazu na Državnoj smotri LIDRANO 2006. Zadar
- ZAHVALNICA za vrstan rad u dramsko-scenskom izrazu na Državnoj smotri LIDRANO 2005. Dubrovnik
- ZAHVALNICA za potporu Prvog susreta mladih „Svibanj va Škrljevu“ Katedre čakavskog sabora Lubo Pavešić 27. Svibnja 2006.
- ZAHVALNICA na potpori i sudjelovanju u organizaciji 23. Riječkog karnevala 2006.
- ZAHVALNICA za vrstan rad i sudjelovanje na županijskim susretima LIDRANO 2004.
- ZAHVALNICA za vrstan rad i sudjelovanje na općinskim susretima LIDRANO 2004.
- ZAHVALNICA za vrstan rad i sudjelovanje na županijskim susretima LIDRANO 2003.
- ZAHVALNICA za postignut uspjeh na školskim susretima recitalom „More“ LIDRANO 2003.
- ZAHVALNICA za doprinos u području prosvjete i kulture Općine Kostrena u proteklim godinama, Kostrena 27. prosinca 2000.
- ZAHVALNICA nacionalne radio mreže Hrvatskog katoličkog radija za nesebično darivanje 2000.
- ZAHVALNICA za postignut uspjeh na županijskim susretima LIDRANO 1998.

Odluke Agencije za odgoj i obrazovanje, Zagreb:

- Odluka o ponovnom izboru u zvanje stručni suradnik savjetnik 22.rujna 2015.
- Odluka o ponovnom izboru u zvanje stručni suradnik savjetnik 11.veljače 2011.
- Odluka o napredovanju u zvanje stručni suradnik savjetnik 30. kolovoza 2005.

- Odluka o napredovanju u zvanje stručni suradnik mentor 29. prosinca 1999.
- Odluke o imenovanju voditelja županijskog stručnog vijeća Primorsko-goranske županije za razdoblja:
 - 1.09.2010.- 31.08.2012.
 - 1.09.2008.- 31.08.2010.
 - 1.09.2006.- 31.08.2008.
 - 1.09.2004.- 31.08.2006.
 - 1.09.2002.- 31.08.2004.
 - 1.01.2001.- 01.09.2002.

Potvrde o izvannastavnom stručnom radu:

- Potvrda o izlaganju na državnom stručnom skupu, Proljetnoj školi školskih knjižničara RH, Primošten, 17.04.2015.
- Potvrda o stručnom usavršavanju AZOO, 27.02.2015. Prva Riječka gimnazija, ŽSV PGŽ
- Potvrda o stručnom usavršavanju AZOO, 04.11.2014., OŠ Podmurvice, ŽSV PGŽ
- Potvrda o stručnom usavršavanju AZOO, Rijeka, 02. srpnja 2014., ŽSV PGŽ
- Državni stručni skup XXVI. Proljetna škola školskih knjižničara RH, Pula, 6.- 9.travnja 2014.
- AZOO, Opatija, od 10.-11-siječnja 2014. Državni skup za stručne suradnike školske knjižničare mentore i savjetnike i voditelje stručnih vijeća
- Potvrda o stručnom usavršavanju, ŽSV PGŽ, Rijeka, 13.veljače 2014.
- Potvrda o stručnom usavršavanju ŽSV PGŽ, Kostrena, 19.lipnja 2013.
- Državni stručni skup XXV. Proljetna škola školskih knjižničara RH, Vodice, 14.-17.travnja 2013. Komunikacija u školskoj knjižnici-ukorak s vremenom
- Stručno usavršavanje na školskoj razini, OŠ Kostrena 18.svibnja 2013. Praćenje, vrednovanje i ocjenjivanje učenika s teškoćama
- Potvrda o stručnom usavršavanju, ŽSV PGŽ, Ravna Gora, 11.ožujka 2013. Ishodi učenja u školskoj knjižnici i kako ih pravilno formulirati
- Potvrda o stručnom usavršavanju, ŽSV PGŽ, Opatija, 27.studeni 2012.
- AZOO, Svjetska baština u rukama mladih, Rijeka: Guvernerova palača, 18.listopad 2012.
- AZOO, potvrda o stručnom usavršavanju, Kostrena, 18.svibnja 2012. Kako prepoznati i razvijati europsku dimenziju u obrazovanju
- Potvrda o stručnom usavršavanju, ŽSV PGŽ, Rijeka, 16.svibnja 2012.
- AZOO, XXIV. Proljetna škola školskih knjižničara RH, Dubrovnik, 21.-24. ožujka 2012.
- Potvrda o stručnom usavršavanju, ŽSV PGŽ, Rijeka, 15.veljače 2012.
- Potvrda o stručnom usavršavanju, ŽSV PGŽ, Rijeka, 9. Studeni 2011.
- AZOO, Stručni skup za mentore i savjetnike, Primošten, 10.-12. listopada 2011.
- AZOO, XXIII. Proljetna škola školskih knjižničara RH, Osijek, 9.-11. svibnja 2011.
- AZOO, Rijeka, 28.08.2010., međuzupanijski stručnom skupu za likovnu i glazbenu kulturu osnovnih i srednjih škola u Prvoj hrvatskoj sušačkoj gimnaziji u Rijeci
- AZOO, Split, od 13.-15.05.2010. Državni stručni skup za županijske voditelje RH
- Državni stručni skup za školske knjižničare voditelje županijskih stručnih vijeća, Zagreb, 21.10.2009.
- XXI. Proljetna škola školskih knjižničara RH, Državni seminar za školske knjižničare u osnovnim i srednjim školama, Zadar, 22.-25.04.2009.
- Međunarodni stručnoznanstveni skup Peti hrvatski susret kvalitetnih škola, Pazin, 12.-13.10.2009.
- Stručni skup za školske knjižničare, Olimpijski centar Bjelolasica, 24.06.2008.
- XX. Proljetna škola školskih knjižničara RH, Opatija, 2.-4.04.2008.
- Stručni skup za školske knjižničare voditelje županijskih stručnih vijeća, Zagreb, 5.-6.03.2008. Polazišta za izradu mjerila kvalitete rada u školskom knjižničarstvu
- AZOO, Trogir, 1.-2. ožujka 2007. Seminar za voditelje županijskih stručnih vijeća školskih knjižničara, promaknute knjižničare i knjižničare u HNOS-u: Suradnja školske knjižnice i muzeja

- XIX. Proljetna škola školskih knjižničara RH, Šibenik, 18.-21.04.2007.
- Rad s darovitim učenicima u Školi stvaralaštva "Novigradsko proljeće 2007.", Novigrad, 5.-12.05.07.
- Stručni skup za voditelje županijskih strunih vijeća, Opatija, 11.-13.07.2007.
- Potvrda Odsjeka informacijskih znanosti, Filozofski fakultet u Zagrebu, Uloga školske knjižnice u obrazovanju, 5. ožujka 2007.
- Osposobljavanje stručnih timova za rad prema HNOS-u, Opatija, 13.-15.11.2006.
- Seminar za voditelje županijskih stručnih vijeća, Zagreb, 24.-25.10.2006.
- Seminar za voditelje županijskih stručnih vijeća, Zagreb, 1-3.03.2006.
- 14. XVIII. Proljetna škola školskih knjižničara RH, Šibenik, 29.03.-1.04.2006.
- 15. Seminar za voditelje županijskih vijeća, Zagreb, 12.-13.10.2005.
- 16. XVII. Proljetna škola školskih knjižničara RH, Poreč, 9.-12.03.2005.
- Potvrda Ministarstva prosvjete i sporta Republike Hrvatske za vanjskog suradnika i za rad na ostvarivanju projekta Kreativni vikendi, te vođenje radionice Govorenje teksta 16. travnja 2002.
- Potvrda MZOŠ, AZOO, Rijeka, 16. travnja 1999. OŠ Pećine, Povijest škole i školska knjižnica
- Potvrda Ministarstva prosvjete i sporta, Lovran 8.-9. siječnja 1998. Kvalitetan učenički dom
- Potvrda Ministarstva kulture i prosvjete o radu u radionici Proljetne škole školskih knjižničara, Crikvenica, 20.-22. svibnja 1994.
- Potvrda za uspješan rad u stvaralačkoj recitatorskoj radionici s darovitim učenicima i učiteljima na Novigradskom proljeću 1994.
- Potvrda za uspješan rad s učenicima u stvaralačkoj radionici škole dječjeg stvaralaštva Novigradsko proljeće 9. svibnja 1993.

Mentor pripravniku do polaganja stručnog ispita, kronološkim redoslijedom:

1. Helena Barić Karković, OŠ Jelenje –Dražice , 2008.
2. Jasminka Barić Pupić, OŠ Sv. Matej, Viškovo, 2009.
3. Ana Božić Blažević, OŠ Ivan Mažuranić, Novi Vinodolski, 2010.
4. Nensi Čargonja Košuta, OŠ Srdoči, Rijeka, 2011.
5. Iva Merlak, OŠ Hreljin, Rijeka, 2013.